

ISSN 2227-2844

ВІСНИК

**ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА**

№ 2 ЛИСТОПАД

2025

Видавничий дім
«Гельветика»
2025

ВІСНИК

ЛУГАНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ

№ 2 листопад 2025

Заснований у лютому 1997 року
Реєстрація суб'єкта у сфері друкованих медіа:
Рішення Національної ради України з питань телебачення і радіомовлення
№ 2055 від 13.06.2024 року. Ідентифікатор медіа R30-03356.

Суб'єкт у сфері медіа – Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» (вулиця Віктора Новікова, 2, місто Лубни, Полтавська область, Україна, 37500; тел.: +38 095-105-6005; e-mail: mail@luguniv.edu.ua).

Збірник наукових праць внесений до
Переліку наукових фахових видань України в категорії «Б»
(філологічні науки)
Наказ Міністерства освіти і науки України № 1188 від 24.09.2020 р.

Журнал включений до переліку видань реферативної бази даних «Україніка наукова»
(угода про інформаційну співпрацю
№ 30-05 від 30.03.2005 р.)

Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Луганського національного університету імені Тараса Шевченка
(протокол № 4 від 31.10.2025 року)

Мова видання: українська, англійська

Виходить 2 рази на рік

Засновник і видавець –
Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Юрків Я. І. – доктор педагогічних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», проректор з науково-педагогічної роботи (Україна).

Заступники головного редактора:

Караман О. Л. – доктор педагогічних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», ректор (Україна).

Набока О. В. – доктор історичних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», завідувач кафедри історії та археології (Україна).

Шехавцова С. О. – доктор педагогічних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», професор кафедри романо-германської філології (Україна).

Відповідальні редактори:

Отравенко О. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», доцент кафедри теорії і методики фізичного виховання (Україна).

Дробишева О. А. – кандидат історичних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», доцент кафедри історії та археології (Україна).

Крижановська О. О. – доктор філологічних наук, доцент, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», завідувач кафедри української та зарубіжної літератури (Україна).

Члени редакційної колегії:

Власенко К. В. – доктор педагогічних наук, професор, Національний університет «Києво-Могилянська академія», професор кафедри математики (Україна).

Глуховцева К. Д. – доктор філологічних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», професор кафедри української мови (Україна).

Данильчук Л. О. – доктор педагогічних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», професор кафедри соціальної педагогіки (Україна).

Дмитренко В. І. – доктор філологічних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», професор кафедри української та зарубіжної літератури (Україна).

Жиленко І. Р. – доктор філологічних наук, професор, Сумський державний університет, заступник завідувача кафедри журналістики та філології (Україна).

Заблоцький В. В. – доктор наук з державного управління, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», директор навчально-наукового інституту публічного управління, адміністрування та післядипломної освіти (Україна).

Кобзар О. І. – доктор філологічних наук, професор, Полтавський університет економіки й торгівлі, професор кафедри ділової іноземної мови (Україна).

Кравченко О. І. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри менеджменту освіти та права Центрального інституту післядипломної освіти ДЗВО "Університет менеджменту освіти" НАПН України (Україна).

Курило В. С. – доктор педагогічних наук, професор ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», перший проректор (Україна).

Кушнірова Т. В. – доктор філологічних наук, професор, Полтавський національний технічний університет імені Юрія Кондратюка, професор кафедри германської філології та перекладу (Україна).

Литвин М. Р. – доктор історичних наук, професор, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, завідувач відділу «Центр дослідження українсько-польських відносин» (Україна).

Лі Лі – доктор філологічних наук, доцент, Інститут іноземних мов та літератури, Північно-західний педагогічний університет, проректор (Китай).

Лі Ялінь – кандидат філологічних наук, професор, Ланьчжоуський політехнічний університет, професор (Китай).

Лукасевіч-Велеба Й. – доктор педагогічних наук, Академія спеціальної педагогіки імені Марії Гжегожевської, професор педагогічного факультету (Республіка Польща).

Любимова С. А. – доктор філологічних наук, професор, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», професор кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики (Україна).

Михальський І. С. – доктор історичних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», професор кафедри історії та археології (Україна).

Моїсєнко О. Ю. – доктор філологічних наук, професор, Національний університет «Києво-Могилянська академія», професор кафедри англійської мови (Україна).

Нефьодов Д. В. – доктор історичних наук, доцент, Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, доцент кафедри історії (Україна).

Священко З. В. – доктор історичних наук, професор, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, професор кафедри всесвітньої історії та методик навчання (Україна).

Си Цзюньцінь – доктор філологічних наук, професор, Ланьжоуський університет, професор факультету російської мови та літератури (КНР).

Сич Т. В. – доктор педагогічних наук, професор, ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», професор кафедри публічної служби та управління навчальними і соціальними закладами (Україна).

Ткачук В. В. – кандидат педагогічних наук, Криворізький національний університет, асистент кафедри інженерної педагогіки та мовної підготовки (Україна).

Хахула Л. І. – кандидат історичних наук, доцент, Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, старший науковий співробітник (Україна).

Редакційні вимоги до технічного оформлення статей

Стаття оформлюється в текстовому редакторі Word for Windows (шрифт Times New Roman 14, міжрядковий інтервал – 1,5).

Поля: верхнє – 2 см, нижнє – 2 см, лівє – 3 см, правє – 1,5 см. Сторінки не нумеруються.

Інформація про УДК розташовується у верхньому лівому кутку без відступів (шрифт нежирний).

На початку вказують назву тематичної рубрики видання. Через рядок від УДК в лівому верхньому кутку вказуються прізвище, ім'я, по батькові автора (повністю, шрифт жирний).

На наступному рядку – науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи; e-mail; ORCID ID (персональний код, який необхідно отримати, заповнивши анкету за посиланням: <https://orcid.org/register>).

Назва статті друкується через рядок (шрифт жирний).

Зміст статті викладається за планом: постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями; аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання цієї проблеми та на які спирається автор; виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми, яким присвячується ця стаття; формулювання цілей статті (постановка завдання); визначення методики дослідження (сукупність методів дослідження, їх основний зміст, характеристики і показники, які вони фіксують, та одиниці вимірювання); виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів; висновки із цього дослідження й перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Усі перелічені елементи повинні бути стилістично представлені в тексті, але графічно виділяти їх не треба.

Посилання на цитовані джерела в тексті оформлюються мовою оригіналу таким чином: у круглих дужках зазначається прізвище автора, рік видання роботи (наприклад, Шумська, 2010). Якщо потрібно послатися на декілька джерел, варто перелічувати їх через крапку з комою (наприклад, Афанасьєва, 2016; Богданова & Саннікова, 2015; Moore, 2006). Якщо використовуються цитати, статистика тощо, то слід вказати номер сторінки посилання (Афанасьєва, 2016, с. 46; Bruner, 2012, р. 24).

Бібліографія та в разі необхідності примітки подаються в кінці статті після заголовку «Список використаної літератури» (без двокрапки) у порядку цитування й оформлюються відповідно до ДСТУ 8302:2015.

Для коректного індексування публікацій наукометричними системами після Списку використаної літератури необхідно навести References. Посилання в References мають бути оформлені відповідно до APA Style: для кирилических цитувань слід транслітерувати імена авторів та назви видань; останні також слід навести в англійському перекладі в [] із зазначенням мови оригіналу в дужках, наприклад [in Russian], [in Ukrainian]. Назви періодичних видань слід наводити відповідно до офіційного латинського написання за номером реєстрації ISSN. В елементах опису не можна заміняти латинські літери на кирилическі. Цитування в References мають бути оформлені за стандартом APA.

Статтю завершують 2 анотації обсягом 1600–1800 знаків (українською та англійською мовами) із зазначенням прізвища, ім'я та по батькові автора, назви статті та ключових слів (3–5 термінів).

ЗМІСТ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА

1. **Колесникова Л. Л.** Мовна репрезентація концепту «Україна» в народнопісенному дискурсі.....9
2. **Комлик Н. Ю.** Граматика іноземної мови як один із домінуючих чинників формування мовної особистості (на прикладі граматики англійської мови)..... 16
3. **Крижановська О. О., Дмитренко В. І.** Концепт «Бог» як етичний та політичний корелят у публіцистичному ідеолекті Володимира Яворівського.....23

РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

4. **Огієнко М. Д.** Динаміка термінологізації англійської морської лексики: лінгвістична перспектива.....30

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

5. **Бровко О. О.** Дзеркальна структура як інтерсеміотичний механізм: *mise en abyme* у мистецьких наративах.....37
6. **Голомідова Л. В.** Наративні стратегії та жанрова специфіка новели «Тонка» Роберта Музіля..... 45
7. **Гурдуз А. І.** Стратегії тілесності у фентезійному метажанрі першої чверті ХХІ століття.....53
8. **Зарва В. А.** Жанрово-тематична своєрідність «Вільного світу» Т. Белімової.....61
9. **Skliar I. O., Shkuropat M. Yu.** New models of a writer's creative personality analysis in a multimodal environment of a higher education institution.....70
10. **Склярова І. В.** Концептосфера як інструмент інтерпретації поетичного світу Євгена Плужника.....76
11. **Чжан Цзяці.** Мотиви самотності та блукання в новелі Кафки «Сільський лікар».....83

ЛІНГВОДИДАКТИКА

12. **Верховцова О. М., Куценко О. В.** Мотивація як ключовий компонент під час вивчення іноземної мови.....91
13. **Yelahina N. I., Fedchyshyn N. O.** The role of applied linguistics in enhancing medical translation accuracy: a corpus-based approach.....99

14. **Кіріченко О. М., Шпетна С. А.** Інноваційний потенціал LMS та інтерактивних Web-сервісів у процесі викладання іноземних мов у закладах вищої освіти.....108
15. **Перова С. В., Перепадя Д. О.** Семантичний аналіз лексики як технологія формування мовної компоненти міжкультурної компетентності майбутніх китаєзнавців.....114

CONTENTS

CURRENT ISSUES OF LINGUISTICS

1. **Kolesnykova L. L.** Linguistic representation of the concept “UKRAINE” in folk song discourse..... 9
2. **Komlyk N. Yu.** Grammar of a foreign language as one of the dominant determinants of the formation of language personality (on the example of English grammar)..... 16
3. **Kryzhanovska O. O., Dmytrenko V. I.** The concept of “God” as an ethical and political correlate in Volodymyr Yavorivsky’s publicistic idiolect..... 23

ROMANCE AND GERMANIC LANGUAGES

4. **Ohienko M. D.** The dynamics of terminologization in English maritime vocabulary: a linguistic perspective..... 30

LITERATURE STUDIES AND LITERATURE OF FOREIGN COUNTRIES

5. **Brovko O. O.** Mirror structure as an intersemiotic mechanism: *mise en abyme* in artistic narratives..... 37
6. **Holomidova L. V.** Narrative strategies and genre specifics of the novella “Tonka” by Robert Musil..... 45
7. **Gurduz A. I.** Strategies of corporeality in the fantasy metagenre of the first quarter of the XXI century..... 53
8. **Zarva V. A.** Genre-thematic uniqueness of T. Belimova’s “Free World”..... 61
9. **Skliar I. O., Shkuropat M. Yu.** New models of a writer’s creative personality analysis in a multimodal environment of a higher education institution..... 70
10. **Skliarova I. V.** The concept sphere as a tool for interpreting the poetic world of Yevhen Pluzhnyk..... 76
11. **Zhang Jiaqi.** Motives of loneliness and wandering in F. Kafka’s novella “A Country Doctor”..... 83

LINGUODIDACTICS

12. **Verkhovtsova O. M., Kutsenko O. V.** Motivation as a key component in foreign language learning..... 91
13. **Yelahina N. I., Fedchyshyn N. O.** The role of applied linguistics in enhancing medical translation accuracy: a corpus-based approach..... 99

14. **Kirichenko O. M., Shpetna S. A.** The innovative potential of LMS and interactive Web Services in foreign language teaching in higher education institutions.....108
15. **Perova S. V., Perepadia D. O.** Semantic Analysis of Lexis as a technology for developing the linguistic component of intercultural competence in future specialists in Chinese.....114

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ МОВОЗНАВСТВА

УДК 81'373:398.8(477)

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-9-15>**Колесникова Лариса Леонідівна,**

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри української мови

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Україна.

larysa.kolesnykova2015@gmail.com<https://orcid.org/0000-0001-7018-7761>**МОВНА РЕПРЕЗЕНТАЦІЯ КОНЦЕПТУ «УКРАЇНА»
В НАРОДНОПІСЕННОМУ ДИСКУРСІ**

У сучасній лінгвістиці проблеми дослідження концепту не нові. Попри це, вивчення концептів все ж таки викликає інтерес завдяки можливому глибокому аналізу ціннісних доміант, що проєктуються з поняття «концепт» у мову та навпаки. Поширеним є когнітивно-психологічне трактування концепту як замітника поняття в індивідуальній та колективній свідомості мовців з урахуванням асоціативних та смислових відтінків, що дає змогу простежити різницю між значенням і концептом у свідомості окремих осіб, спільнот і навіть цілого народу, тлумачити його як самобутню світоглядну одиницю мислення, що є показовим для нашої наукової розвідки.

Пропонована стаття, метою якої є виокремити асоціативно-образні й ціннісні складники концепту «Україна» в народнопісенному дискурсі, продовжує низку наукових робіт, об'єктом дослідження яких є концепт, що становить основну категорію когнітивної лінгвістики.

Для реалізації поставленої мети в роботі використано метод суцільної вибірки й описовий метод із використанням лексико-семантичного аналізу.

У вітчизняній і зарубіжній науковій площині дослідження поняття «концепт» представлені роботами О. Ільїної (проблеми вербалізації архетипних уявлень у мові), Ж. Колоїз (репрезентація лінгвоментальних та смислових особливостей ідіостильового концепту «земля»), В. Кононенка (дослідження проблем лінгвокультурологічного вивчення духовно-ціннісних концептів), О. Селіванової (розробка принципів концептуального аналізу), І. Хоменської (вербалізація концепту «Україна» у фольклорному й поетичному дискурсі), Н. Шарманової (специфіка концептів в етнолінгвістичній площині), Дж. Лакоффа і М. Джонсона (дослідження культурних концептів через метафоричні зв'язки) та інших.

Вагомий внесок у теоретико-методологічну розробку поняття «концепт» зробила О. Селіванова, яка запропонувала дефініцію аналізованого терміна й акцентувала увагу на його складній ментальній структурі: «Термін **концепт** є запозиченням із лат. *conceptus* – «поняття», від *concupere* – «збирати, вбирати у себе; представляти себе; утворювати тощо» (Селіванова, 2008, с. 409). Дослідниця доводить: «Ядром концепту є поняття, фіксоване у вигляді пропозиційних структур і позначене певною номінативною одиницею» (Селіванова, 2006, с. 256). В. Кононенко, досліджуючи концепти українського дискурсу, доводить, що «на трактування концепту накладаються філософські, етнічні, міфологічні, релігійні, психологічні й інші позамовні чинники, що, зрештою, визначають його комплексний характер...» (Кононенко, 2004, с. 14). Н. Шарманова потрактовує термін «концепт» із позиції його впливу на формування ефективної комунікації, водночас акцентуючи увагу на його зв'язок із навколишнім

світом: «Концепти фіксуються в одиницях і категоріях мови, мають національно-культурну специфіку; їх врахування – важлива умова успішності комунікації» (Шарманова, 2015, с. 108). О. Ільїна наголошує, що «концепти не мають чіткої структури, однак в їхній архітектоніці можна визначити ядро (поняттєвий шар), що є сукупністю узуальних значень, приєдрану зону (культурну складову), яка містить архетипні, зумовлені міфологічним та символічним значенням смисли, а також периферію – нагромадження індивідуально-авторських потрактувань» (Ільїна, 2021, с. 305).

У межах нашого дослідження термін «концепт» розглядаємо як дискретне ментальне утворення, яке є базовою одиницею мисленнєвого коду людини, характеризується відносно упорядкованою внутрішньою структурою та є результатом пізнавальної діяльності індивіда й суспільства; це мовно оформлена, упорядкована, багатоскладова та залежна від контексту одиниця, що має в собі суспільно-історичний, етнокультурний та оцінний зміст. Саме існування її у свідомості людини дає нам підстави вважати це явище ментальною проєкцією елементів культури, що знаходить своє матеріальне втілення в дискурсі.

Накопичення знань про навколишню дійсність і репрезентація життєвого досвіду людини перебувають у тісному взаємозв'язку з мовою, яка становить невід'ємний компонент духовної культури людини. Мова усної народної творчості, зокрема народної пісні, функціонує як носій національного світогляду, відображаючи ментальність народу, систему емоційно-художніх цінностей, культурно-історичну пам'ять народу та виконуючи важливу пізнавальну, ціннісну, націєзбережувальну, соціальну й естетичну функції.

У своїй дисертаційній роботі Н. Данилюк, аналізуючи лексику української народної пісні з погляду виявлення семантико-образних характеристик слів, що функціонують у стійких виражальних засобах і відображають внутрішньомовні та позамовні закономірності структури тексту, доходить висновку, що «мова української народної пісні – своєрідна образно-естетична система, що акумулює властивості різнорівневих одиниць в єдності формально-структурних, семіотико-семантичних та функціонально-стилістичних параметрів» (Данилюк, 2010, с. 403).

На нашу думку, концепт «Україна» можна вважати ключовим національним феноменом, який є об'єктом дослідження багатьох наук. Для нашої розвідки особливий інтерес становить наукова робота І. Хоменської, у якій усебічно вивчено концепт «Україна» як ключовий елемент української мовної свідомості. Науковиця зазначає: «Мовні одиниці, які здійснюють структурування когнітивної інформації в таких ділянках, – це типові вербалізатори. Образи й асоціації, які виникають у процесі об'єктивації ментально-мовного явища в певному типі дискурсу, є як типовими, так і ситуативними складниками концепту та поглиблюють його змістове наповнення» (Хоменська, 2016, с. 231–232).

У народнопісенному дискурсі концепт «Україна» найчастіше презентований лексемами «Україна», «земля», «країна», «держава», «батьківщина», «край», з-поміж яких лексема «Україна» є ядерною, стрижневою, концептотвірною, інші можна визначити як периферійні, хоча й вони здатні мати свої мікротеми. Але такий поділ є умовним, оскільки кожна із цих лексем може бути ядерною в окремих мікроконцептах, які й становлять концепт «Україна». Без сумніву, на формування концепту впливає контекст, оскільки він визначає емоційно-ціннісні акценти та ключові образи народнопісенного дискурсу. Крім цього, історична епоха, описана в піснях, культурні традиції українського народу, соціальні обставини й територія, на якій записано пісню, вплинули на особливості лексичного значення слів та їхніх семантичних відтінків. Усе це забезпечує різнобічне розкриття концепту.

Концепт «Україна» набуває глибини через актуалізацію семантичних смислів лексеми «земля»: «У мене є *моя земля*, *Моя від краю і до краю*, *Мої криниці і поля*. У мене є *моя земля*» (УНП, «Моя земля, моя любов»). Значення лексичного співвідношення «земля – Україна» властиве українському народові і є універсальним щодо вживання навіть у сучасному

пісенному дискурсі. Контексти свідчать про те, що його семантичне наповнення може бути інтенсифіковане використанням займенників і прикметників: «А, як вечір багряно-червоний Розіллється в далекій далі, Передайте привіт і від мене Всій **моїй** українській землі» (УНП, «Журавлі»); «Завжди за тебе молюся я, Благословенна **земле моя!**» (УНП, «Вічно живи, Україно моя!»). «Моя» – це безпосередня вказівка на приналежність автора пісні до України, до землі, на якій він народився, у якій його коріння і звідки його витоки, тобто репрезентовано сему «рідна», яку трансльовано й уживанням займенника «**наша**»: «За Уралом за далеким наша піснь лунає – Це Азійська Україна право добуває. Урал, Алтай, Амур, Ферган і найбільше море Знають добре українських колоністів горе. Катерина, <...> московська цариця, Зграбувала **нашу** землю, віддала чужинцям. На Вкраїні нам не стало ні кута, ні хати, Ми покинули Край Рідний, пішли в світ блукати» (НТП, «Марш зауральських українців»). Ліричний герой асоціює себе з українським народом, який був господарем на своїй землі, був заможним і мав права. Це значення підкреслено лексемами «зграбувала» (у народу силоміць забрала все, що той мав); «покинули», «пішли блукати» (народ став вигнанцем, тим, кого вигнали з рідних домівок, з країни й кого примусово позбавили звичного соціального становища). Концепт «Україна» презентований лексемами «земля», «Вкраїна», «кут», «хата», «Край Рідний». У наведеному контексті заслуговує на увагу словосполучення «Азійська Україна». Звісно, йдеться не про територію України в Заураллі, а про виселення українців за часів Катерини II. «Азійська Україна» – це образ українського народу, який опинився на чужині внаслідок знищення української державності, а вислів «наша піснь лунає» демонструє той факт, що українці, не залежно від територіального перебування, прагнули зберегти себе як націю й відродити правову державу. Отже, знаковою для контекстуальної характеристики аналізованого концепту є сема «відродження».

Виокремлена вище сема «рідна» репрезентована й однойменним прикметником, що для українців на асоціативному рівні є традиційним: «Та вірю: присохлий відірваний корінь Лиш може ожити на **рідній** землі. Я знаю, нелегко вертатися, сину, Зустрівши в дорозі дощі і грозу. Та є в тебе мати, та є Україна, Що словом зігріє і витре сльозу» (УНП, «Зове рідна мати»). Образна одиниця «рідна земля» – це своєрідний багатомірний феномен, ментальний сигніфікат, що транслює такі символічні значення: «подавець життя», «життя», «відродження», а в загальному розумінні є символом національної пам'яті та ідентичності, духовної єдності людини з народом, нацією та культурою. Прикметник «**щира**» підкреслює і розширює семантику лексичної одиниці «земля»: «Україно моя **рідна, щира** земля» (УНП, «Вічно живи, Україно моя!»). Земля для українців не лише рідна, але й щира – та, яка дає добробут, достаток, щедрість; транслює материнську любов до людей і є джерелом життя. Лінгвоментальна репрезентація концепту «земля», за словами Ж. Колоїз, може ґрунтуватися й «на використанні розмаїття ядерних і периферійних мовних засобів» (Колоїз, 2024, с. 13).

Безперечно, архетипні концепти (концепт «**земля**» зараховуємо саме до такого типу концептів) є продуктом колективного несвідомого, що транслює етнокультурний образ, національні риси й ментальний світ мовної особистості або навіть усієї нації, але в межах нашого дослідження вживання лексеми «земля» розглянуто з позиції інтерпретаційного поля концепту «Україна».

Концепт «Україна» вербалізується й через лексеми «країна», «народ», «край»: «І все це в ній, в зеленій **Україні**, В **краю** великім на усі віки! І вірю щиро, славиться **країні**, Якій її **народ** допомагає йти!» (УНП, «Зеліана земля»). Додаткове конотативне значення аналізованих лексем формується завдяки позитивно маркованим характеристикам «зеленій», «великім». Зелена Україна – та, що буяє, квітне, живе, процвітає; вона плодюча й здатна до відтворення. Це значення формується через актуалізацію символічної одиниці *зелений*, що й репрезентує ядерні семи «краса», «життя», «процвітання». Україну названо і *краєм великим*. Цей вислів ужито не

лише з прямим значенням (велика територія, простора місцевість, значна площа), але він має й переносне значення. Лексема «великий» має додаткове символічне нашарування й містить семи «велич», «могутність». Лексема «народ» є стрижневою, оскільки саме вона позначає ту головну рушійну силу, що взяла на себе відповідальність за розвиток країни та її визнання. Тож компоненти «Україна – край – країна – народ» є нероздільними у формуванні концепту «Україна».

Як зазначалося вище, прикметники з емоційною оцінкою сприяють повноті вербальної репрезентації аналізованого концепту: «Я всі тюрми пересидів За Вкраїну – **рідний край**» (НТП, «Віє вітер по гаю, з дерев листя позривав»); «Хочемо волі, хочемо долі, **Хочемо рідний будувати край**» (НТП «Гей же до бою, хлопці, за волю!»). *Рідний* – той, що передається по роду, переходить у спадок, близький серцю. *Будувати край* для українців – це здобувати волю й долю; доля – це не лише незалежність, але й володіння своєю землею та господарювання на ній, збереження національних традицій та історичного надбання. Для українців край може бути славним, розлогим: «*Де Дніпро наш котить хвилі, рве стрімкі пороги, Там Вкраїна вся зелена, **славний край розлогий**. Там Козацтво виростало, слави волі добувало. Україно, **Україно славний край козачий***» (НТП, «Де Дніпро наш котить хвилі»). Лексеми «Дніпро» і «козацтво» є носіями духовних та історичних символічних смислів як у народнопісенному дискурсі, так і в українській колективній ментальності. Це дає підстави вважати, що вони можуть бути не лише периферійними концептами або вербалізаторами концептів, але й можуть бути іменем самостійних концептів «Дніпро» та «козацтво». Саме на такій здатності концептів наголошувала І. Хоменська: «У концептуальній системі українського народу феномен «**Україна**» має вагомому поняттєву позицію, яку можна структурувати за компонентами – поняття, образи й асоціації, цінності та яка має вигляд поля (понятійно-сислової ділянки) з елементами – сегментами вищого й нижчого порядку, організованими за принципом включення одного елемента в інший. У центрі поля перебуває базовий компонент – поняття, позначене іменем «**Україна**», його компоненти – етнопоніми й етноназви – виступають родовими поняттями щодо видових, які можуть бути досліджені як окремі концепти та за способами реалізації членуються на дрібніші конституенти» (Хоменська, 2016, с. 108).

У народнопісенному дискурсі називання України матір'ю чи ненькою має глибоке символічне й ціннісне підґрунтя, що сягає площини історичного розвитку національного світогляду українців. Це своєрідний феномен, що розглядаємо в аспекті антропоморфізації України як країни, держави, краю, землі, рідної сторони, що полягає в наданні їй материнських рис. Образ матері – це один із найдавніших і найстійкіших архетипів, що в українській традиції містить ідеї життєдайності, турботи, опіки, захисту, духовної єдності всього народу зі своєю землею. Метафори *Україна-ненька*, *Україна-мати* презентують глибоке відчуття єдності народу зі своєю землею, яка народжує своїх дітей і в якій залишається їхнє коріння. Це той приклад метафори, яку «<...> розглядають як інструмент пізнання й систематизації людиною дійсності, що значною мірою визначає процеси мислення» (Колесникова, 2019, с. 144). Таке уявлення в українців сформувалося за язичницьких часів, коли земля була об'єктом поклоніння і яку вважали прародителькою та матір'ю-годувальницею. Земля – це архетипний символ, значення якого екстраполювалося й на лексему «Україна», зберігши семантичні варіанти: «*Ой чи чуєш, брате, сумную новину, Що закули у кайдани Нашу **неньку Україну?***» («НТП, Ой, чи чуєш, брате, сумную новину»). Метафоричний образ *неньки України* як страдниці розкривається через дію, репрезентовану висловом «*закули у кайдани*», що містить семи «пригноблення», «неволя», «втрата незалежності / державності», «насильство», «страждання». Образний ціннісний компонент, що виявляється через метафоричні значення слова, можна розуміти як узагальнене відображення у свідомості людини певного явища, предмета чи поняття, або навіть «концептуальної метафори» (Lakoff & Johnson, 1980).

У концептуальному полі «Україна» лексеми «ненька», «мати» презентують семи «любов», «материнство», «турбота», «страждання». У народнописенному контексті ці семи генеруються за допомогою лексем на позначення негативних емоційних сенсів, як-от «згинути», «муки», «не забувай», «загинути»: «*О, Україно, о, люба ненько, За свої діти пам'ятай, За тих, що згинули у муках, Про них віки не забувай!*» (НТП, «Вже зайшло сонце, згасли зорі»); «*Може я й загину, Але їду захищати Неньку Україну!*» (НТП, «Козачка»). Для народнописенного дискурсу характерними є як лексема «ненька», так і лексема «мати», що різняться своїм конотативним значенням. *Ненька* для українців – це емоційно-символічний образ; *ненька / няня* не лише біологічна мати: вона чуттєва, емоційна, лагідна, близька, ніжна, свята, жертовна. Без сумніву, *мати* для українців – та, яка дає життя, до якої в українській традиції збережено шанобливе ставлення. Лексема «мати» стилістично нейтральна, з ядерною семою «народження», «яка дає життя». Але в народнописенному дискурсі вона набуває семантичної трансформації, конотативні смисли образу *Україна-мати* формуються через уживання слів «воскресла», «рідна», «наша», «пригорнути», «лоно», «кличе»: «*Щоб воскресла Україна, Наша рідна мати!*» (НТП, «Ми є з України»); «*Ще нам сонце усміхнеться, бо живуть Карпати, Ще пригорне нас до лона Україна-мати*» (НТП, «Ой, Довбуше, рідний брате»); «*Україна-мати кличе нас повстати, Одностайно встати, в бою погуляти, гей!*» (НТП, «Не сумуй, родину, не плач ти, дівчино»).

За результатами аналізу народнописенного матеріалу встановлено, що концепт «Україна» в національній концептосфері українців реалізується як багатовимірне утворення, у якому поєднуються історичний, культурний та емоційно-оцінний складники. У народнописенному дискурсі аналізований концепт репрезентовано лексемами «земля», «край», «країна», «ненька», «мати», що формує національну ідентичність, закріплюючи в колективній свідомості ціннісне ядро: вірність рідній землі, прагнення до свободи та духовну непохитність. Перспективним убачаємо аналіз вербальних символів природи, семантика яких може бути визначальною у формуванні концепту.

Список використаної літератури

1. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник / О. О. Селіванова. Полтава : Довкілля-К., 2008. 711 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001595 (дата звернення: 04.10.2025).
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К., 2006. 716 с.
3. Кононенко В. І. Концепти українського дискурсу : монографія. Київ – Івано-Франківськ : Плай, 2004. 248 с.
4. Шарманова Н. М. Етнолінгвістика : навчальний посібник для студентів факультету української філології / за ред. Ж. В. Колоїз. Кривий Ріг : НПП АСТЕРІКС, 2015. 192 с. DOI: <https://doi.org/10.31812/0564/298>
5. Ільїна О. В. Архетипні концепти українського художнього мовомислення : монографія. Харків, 2021. 368 с. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6b42c25c-f893-4da0-8873-d00954aaef4c/content> (дата звернення: 04.10.2025).
6. Данилюк Н. О. Мова української народної пісні (лексико-семантичний і функціональний аспекти): дис. ... д-ра філол. наук: спец. 10.02.01 – українська мова. Київ, 2010. 499 с.
7. Хоменська І. В. Вербалізація концепту УКРАЇНА в українському художньому дискурсі : дис. ... канд. філол. наук: спец. 10.02.01 – українська мова. Київ, 2016. 281 с.
8. Колоїз Ж. В. Лінгвоментальна репрезентація концепту «земля» в літературному репортажі Бориса Антоненка-Давидовича «Землею рідною» [Електронна копія]. *Закарпатські філологічні студії*. 2024. Вип. 33. Т. 2. С. 9–14. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.33.2.1>

9. Колесникова Л. Л. Теоретичні аспекти дослідження метафори. *Лінгвістика*. 2019. № 2 (41). С. 138–149. DOI: <https://doi.org/10.12958/2227-2631-2019-2-41-138-149>
10. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 242 p.

References

1. Selivanova, O. O (2008). *Suchasna linhvistyka: napryamy ta problem* [Modern Linguistics: Trends and Problems]. Poltava: Dovkillya-K. Retrieved from: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/ua/elib.exe?Z21ID=&I21DBN=UKRLIB&P21DBN=UKRLIB&S21STN=1&S21REF=10&S21FM T=online_book&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=FF=&S21STR=ukr0001595 (Last accessed: 04.10.2025) [in Ukrainian].
2. Selivanova, O. (2006). *Suchasna linhvistyka: terminolohichna entsyklopediya* [Modern Linguistics: a Terminological Encyclopedia]. Poltava: Dovkillya-K [in Ukrainian].
3. Kononenko, V. I. (2004). *Kontsepty ukrayinskoho dyskursu* [Concepts of Ukrainian Discourse]. Kyiv – Ivano-Frankivsk: Play [in Ukrainian].
4. Sharmanova, N. M. (2015). *Etnolinhvistyka: navchalnyy posibnyk dlya studentiv fakultetu ukrayinskoyi filolohiyi* [Ethnolinguistics: a textbook for students of the Faculty of Ukrainian Philology]. Za red. Z. H. V. Koloyiz. Kryvyi Rih: NPP ASTERIKS. DOI: <https://doi.org/10.31812/0564/298> [in Ukrainian].
5. Ilyina, O. V. (2021). *Arkhetypni kontsepty ukrayinskoho khudozhnoho movomyslennya* [Archetypal concepts of Ukrainian artistic linguistic thinking]. Kharkiv. Retrieved from: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/6b42c25c-f893-4da0-8873-d00954aaef4c/content> (Last accessed: 04.10.2025) [in Ukrainian].
6. Danylyuk, N. O. (2010). *Mova ukrayinskoyi narodnoyi pisni (leksyko-semantychnyy i funktsionalnyy aspekty)* [The language of Ukrainian folk song (lexico-semantic and functional aspects)]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
7. Khomenska, I. V. (2016). *Verbalizatsiya kontseptu UKRAYINA v ukrayinskomu khudozhnomu dyskursi* [Verbalization of the concept of UKRAINE in Ukrainian artistic discourse]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
8. Koloyiz, Zh. V. (2024). *Linhvomentalna reprezentatsiya kontseptu «Zemlya» v literaturnomu reportazhi Borysa Antonenka-Davydovycha «Zemleyu ridnoyu»* [Elektronna kopiya] [Linguoamental representation of the concept of «land» in the literary reportage of Borys Antonenko-Davydovych «Native Land» [Electronic copy]. *Zakarpatski filolohichni studiyi – Transcarpathian Philological Studies*, 33(2), 9–14. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2024.33.2.1> [in Ukrainian].
9. Kolesnykova, L. L. (2019). *Teoretychni aspekty doslidzhennya metafory* [Theoretical aspects of metaphor research]. *Linhvistyka – Linguistics*, 2(41), 138–149. DOI: <https://doi.org/10.12958/2227-2631-2019-2-41-138-149> [in Ukrainian].
10. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors We Live By*. Chicago: University of Chicago Press [in English].

Колесникова Л. Л. Мовна репрезентація концепту «Україна» в народнописенному дискурсі

У статті проаналізовано мовну репрезентацію концепту «Україна в народнописенному дискурсі, який розуміємо як специфічний мовно-культурний простір, що зберігає, відображає і транслює цінності, уявлення, світогляд і почуття, заковані в народнописенних текстах. Теоретичною базою дослідження слугували наукові праці, у яких концепт розглянуто як одиницю мислення, представлено сфери його розуміння та виявлено його здатність до асоціативних і смислових відтінків. Концепт розглянуто як ментальне утворення, що є базовою одиницею мисленнєвого коду людини та результатом пізнавальної діяльності індивіда й суспільства.

Акцентовано увагу на розумінні концепту «Україна» як ключового національного феномену, що транслює українську мовну свідомість та історичну пам'ять народу. Аналіз фактичного матеріалу показав, що в народнопісенному дискурсі концепт «Україна» найчастіше вербалізований ядерними лексемами «Україна», «земля», «країна», «державна», «батьківщина», «край», «народ». Оскільки контекст впливає на формування лексико-семантичних складників концепту, у статті виявлено й проаналізовано периферійні лексеми, які формують семантико-образну характеристику концепту (*моя, наша, рідна, щира, славна, розлогий*). Встановлено, що для народнопісенного дискурсу характерними є лексеми «ненька» й «мати», концептотвірний потенціал яких розкрито через метафори *Україна-ненька, Україна-мати*. Називання України матір'ю чи ненькою має глибоке символічно-ціннісне підґрунтя, що сягає площини історичного розвитку світогляду українців. З'ясовано, що ці лексеми презентують семи «любов», «материнство», «турбота», «страждання», «народження». Концепт «Україна» в національній концептосфері українців постає як багатовимірне утворення, яке об'єднує історичний, культурний та емоційно-оцінний компоненти.

Ключові слова: концепт «Україна», лексема, мовна репрезентація, народнопісенний дискурс, сема.

Kolesnykova L. L. Linguistic representation of the concept “UKRAINE” in folk song discourse

The article analyzes the linguistic representation of the concept *Ukraine* in folk song discourse, which is understood as a specific linguistic and cultural space that preserves, reflects, and transmits the values, perceptions, worldview, and emotions encoded in folk song texts. The theoretical basis of the study draws on scholarly works that examine the concept as a unit of thought, present its various domains of understanding and reveal its associative and semantic nuances. The concept is viewed as a mental construct that is a basic unit of a person's cognitive code and the result of both individual and collective cognitive activity.

The paper emphasizes the understanding of the concept *Ukraine* as a key national phenomenon that conveys Ukrainian linguistic consciousness and the people's historical memory. Analysis of the empirical material shows that in folk song discourse the concept *Ukraine* is most frequently verbalized by core lexemes such as *Україна* (Ukraine), *земля* (land), *країна* (country), *державна* (state), *батьківщина* (motherland), *край* (region), and *народ* (people). Since context directly influences the formation of the lexical-semantic structure of a concept, the article identifies and examines peripheral lexemes that contribute to its semantic and figurative characteristics (“my,” “our,” “native,” “sincere,” “glorious,” “vast”).

It is established that the lexemes *ненька* (“dear mother”) and *мати* (“mother”) are characteristic of folk song discourse, and their conceptual potential is revealed through metaphors such as *Ukraine-as-Mother* and *Ukraine-as-Nen'ka*. The naming of Ukraine as a mother or “nen'ka” has deep symbolic and value-based roots that stem from the historical development of the Ukrainian national worldview. These lexemes convey the semantic features of *love, motherhood, care, suffering, and birth*. In the national conceptual sphere of Ukrainians, the concept *UKRAINE* appears as a multidimensional formation that unites historical, cultural, and emotional-evaluative components.

Key words: concept “Ukraine”, lexeme, linguistic representation, folk song discourse, seme.

УДК 811.111'36:81'271-057.87

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-16-22>**Комлик Наталія Юрївна,**

доктор філософії,

старший викладач кафедри загального мовознавства та іноземних мов

Національного університету «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»,

м. Полтава, Україна.

nataly.off1618@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3083-8328>

ГРАМАТИКА ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ОДИН ІЗ ДОМІНУВАЛЬНИХ ЧИННИКІВ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ ОСОБИСТОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ГРАМАТИКИ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ)

У сучасній лінгвістичній та міждисциплінарній парадигмі поняття «мовна особистість» (linguistic personality / language personality) постає центральним конструктом, що вбирає в себе як лінгвістичні, так і психолого-соціальні параметри суб'єкта мовної діяльності. Це складний феномен, який по-різному трактують вітчизняні та зарубіжні лінгвісти. Так, В. Барчук зауважує, що доцільно виокремлювати два аспекти в дослідженні мовної особистості: ментально-світоглядний (мовець, носій мови з погляду мовної свідомості) і прикладний (мовець із певним типом комунікативних особливостей) (Барчук, 2025, с. 6). На його переконання, мовну особистість формують мовна здатність і мовна свідомість. Як складне утворення мовну особистість інтерпретують і С. Романчук, О. Кузьменко, М. Бережна, А. Висоцький, Т. Ніколаєва, акцентуючи на тому, що це поняття виформовує індивіду у межах певної мовної спільноти, який відзначається власною мовною свідомістю, довготривалою пам'яттю, знаннями, уявленнями й ціннісними орієнтаціями, що символічно представлені через мову (Romanchuk et al., 2024). Тобто мовна особистість – це не просто мовний користувач, а носій мовленнєво-комунікативної ситуації, що реалізує свої психологічні, соціокультурні та мовні ресурси через мову та у її межах. Тому іманентними ознаками мовної особистості є: мовна свідомість (усвідомлення мови як системи та інструмента комунікації), мовна компетентність (володіння лексичними, граматичними та функціональними структурами мови), комунікативна позиція (уміння реалізувати себе в мовленнєвій взаємодії), мовна ідентичність (усвідомлення себе як мовця певного мовного й соціокультурного середовища).

Однак, на наше переконання, формування мовної особистості не може бути обмежене лише масштабами рідної мови. У контексті глобалізації, академічної мобільності та мультикультурної комунікації зростає значення **вторинної (іншомовної) мовної особистості** – суб'єкта, який функціонує в іншомовному та міжкультурному просторі, опановуючи нову систему мовних і культурних знаків. Розвиток такої особистості стає метою сучасної іншомовної освіти, орієнтованої не лише на засвоєння форм, а й на становлення нової системи мислення, світогляду й ідентичності засобами мови. Сьогодні цей процес тісно пов'язаний з опануванням англійською мовою, яка набула статусу *lingua franca* – універсального засобу міжнародного спілкування, який забезпечує взаєморозуміння між представниками різних культур і фахових сфер. Як зауважує В. Галло, *англійська мова* діє як спільний код, який уможлиблює комунікацію між людьми, що мають різні рідні мови, але спільну потребу у взаємодії (Gallo, 2022). Тобто ця мова стала ключовим інструментом інтеграції у глобальну систему знань і професійного спілкування. У такий спосіб зосередження уваги на вивченні англійської мови в контек-

сті формування мовної особистості виходить за межі суто освітньої парадигми й набуває статусу соціокультурного імперативу сучасності. Оволодіння англійською як мовою міжнародної комунікації є не лише показником комунікативної компетентності, а й маркером здатності до міжкультурної інтеграції, когнітивної гнучкості й участі в глобальному академічному та професійному дискурсі. Саме в цьому контексті формування граматичної компетентності постає ключовим чинником розвитку вторинної мовної особистості, адже граматику слугує когнітивним механізмом, що забезпечує осмислене, структуроване й соціально релевантне мовлення.

Питанню дослідженню мовної особистості приділено значну увагу у вітчизняних і зарубіжних наукових студіях. Так, зарубіжні дослідники, а саме Дж. Пшибиль та М. Павляк, аналізують вплив особистісних характеристик на вибір стратегій навчання другої мови; Вей Сю досліджує, як особистість і когнітивні здібності впливають на успішність оволодіння другою мовою, підкреслюючи значущість інтеграції граматичних знань у мовну компетентність; Т. Тао також зауважує, що особистісні риси детермінують ефективність засвоєння граматичних структур в англійській як другій мові (Przybył, Pawlak, 2023; Tao, 2023; Xu, 2025).

В українському мовознавстві проблему мовної особистості досліджують Х. Пентилюк та І. Гайдаєнко, які розглядають студента-філолога як когнітивно-соціально сформовану систему. Ю. Климович студіює мовну особистість як складову професійної компетентності студентів-філологів, а О. Данилевська інтерпретує мовну біографію педагога в динаміці мовної ситуації в Україні. У цих працях граматику згадується лише як елемент мовної компетентності, а її роль у формуванні мовної особистості розглядається фрагментарно (Климович, 2022; Данилевська, 2023).

Хоча сучасні дослідження окреслюють широкий спектр підходів до вивчення мовної особистості та її когнітивних, комунікативних і соціокультурних детермінант, залишається значна прогалина в дослідженнях, які б цілеспрямовано аналізували інтеграцію граматичної компетентності іноземної мови у структуру мовної особистості, що зумовлює актуальність подальших наукових розвідок з окресленої проблеми.

З огляду на це метою нашої розвідки є аналіз функційного складника граматичної компетентності з іноземної мови як важливого детермінанта формування мовної особистості, а також оцінка її впливу на когнітивні, комунікативні та соціокультурні компоненти мовної діяльності.

Мовна особистість – це комплексний інтегрований феномен, який формується в процесі взаємодії з мовним середовищем і під впливом індивідуальних психологічних характеристик, як-от мотивація, когнітивні стилі й особистісні риси. Ця інтегрованість забезпечує не лише оволодіння лексичним запасом чи фонетичними нормами, а й структуровану організацію будь-якого висловлення, що, зі свого боку, репрезентує мисленнєві процеси та соціальну компетентність мовця.

Серед компонентів мовної компетентності граматику є фундаментальною опорою. Вона не обмежується знаннями правил, а виконує консолідувальну функцію, забезпечуючи взаємозв'язок між мовною формою, змістом і комунікативною інтенцією. За такого підходу граматику мови варто розглядати як когнітивний і комунікативний каркас, який структурно впорядковує висловлення, робить його логічно цілісним і смислово завершеним. Без граматичної компетентності мовна особистість втрачає здатність до точного й адекватного висловлення думок, а також до ефективної взаємодії в соціокультурному контексті.

Як слушно зауважує О. Касаткіна, «для того, щоб знати граматику, досить вивчити певну сукупність теоретичних видань, оволодіти ж граматику означає навчитися застосовувати відповідні правила на практиці» (Касаткіна, 2011, с. 52). Тому граматична компетентність є тим формувальним елементом, без якого мовна особистість не може розвиватися повноцінно.

У сучасній лінгводидактиці поняття граматичної компетентності трактується неоднозначно, що зумовлено різними підходами до її структури, функцій і ролі у формуванні мовної особис-

тості. Попри різноманіття дефініцій, більшість дослідників сходяться на думці, що граматична компетентність становить ядро комунікативної спроможності мовця, адже забезпечує узгодженість форми та змісту висловлення. Як слушно зауважує лінгвіст С. Тонбері, граматична компетентність – це рівень оволодіння «основним кодом мови», що охоплює її морфологічні, синтаксичні та лексичні закономірності, завдяки яким мовлення набуває структурної організованості та смислової точності. Саме цей «мовний код» є, на переконання дослідника, системою орієнтирів, яка дає змогу мовцеві не лише конструювати граматично правильні висловлення, а й вибудовувати когнітивні моделі мовного світу, формуючи тим самим інтелектуальний вимір своєї мовної особистості (Thombury, 2005). Дійсно, граматичну компетентність варто розглядати не як формальне знання правил, а як інтегральний механізм когнітивної та комунікативної діяльності, який визначає здатність особистості повноцінно функціонувати в мовному середовищі. При цьому через глобалізаційні процеси мовна особистість не є ізольованим феноменом у межах однієї мовної системи, натомість це динамічне утворення, яке формується під впливом кількох мов і культур. Як зазначає Р. Елліс, оволодіння другою мовою не лише розширює когнітивні межі індивіда, а й трансформує його мовну свідомість, збагачуючи структури мислення новими граматичними та семантичними моделями (Ellis, 2013). Це означає, що знання іноземної мови є не просто інструментом комунікації, а чинником переосмислення власної мовної ідентичності.

Грамматична компетентність як іманентний елемент мовної особистості детермінується синтезом кількох компонентів, до яких, як уважає Вовк, належать: а) системне знання лексичного, морфологічного, синтаксичного, фонетичного й орфографічного аспектів мови для розуміння та побудови осмислених та зв'язних висловлювань; б) володіння граматичними поняттями, а також засобами вираження граматичних категорій; в) знання стилістичних особливостей іноземної мови, що вивчається; г) автентичність використання іноземної мови; д) навички та вміння адекватно використовувати граматичні явища в мовленнєвій діяльності в різноманітних ситуаціях спілкування для розв'язання комунікативних задач і вирішення проблем (Вовк, 2008). Тому інтеграція граматичних систем рідної та іноземної мов сприяє глибшому усвідомленню мовних закономірностей загалом, а також є вагомим чинником саморозвитку мовної особистості, оскільки функційне навантаження граматичної компетентності виходить за межі суто лінгвістичного рівня, охоплюючи когнітивні, соціокультурні, емоційно-ціннісні й дискурсивні параметри мовної діяльності.

Якщо граматична компетентність у загальному сенсі відображає вміння вибудовувати граматично коректні й логічно узгоджені висловлювання, то знання граматики іноземної мови, зокрема англійської, конкретизує цю компетентність на рівні практичного мовленнєвого втілення, ставши основою для розвитку мовної свідомості та мовленнєвої гнучкості.

Цілком закономірно, що граматична система мови є основою когнітивного розвитку мовця, адже процес засвоєння граматики передбачає оперування абстрактними категоріями, аналітичне мислення, класифікацію і узагальнення мовних явищ. Через граматику формується вміння структурувати думку, впорядковувати інформацію та встановлювати взаємодетермінвальні зв'язки. У контексті опанування англійською мовою ця здатність проявляється через володіння часово-аспектною системою дієслова, що спонукає мовця мислити **в категоріях темпоральності й завершеності дії**, тобто концептуалізувати досвід у часовій перспективі. Отже, граматика англійської мови є не лише формальним інструментом, а когнітивним механізмом організації досвіду, який сприяє розвитку аналітичного та прогностичного мислення.

Грамматика також задає архітектоніку комунікативного акту, оскільки забезпечує точність, зрозумілість і прагматичну доцільність висловлення. Вона дає змогу мовцеві вибудовувати граматично правильні, інтонаційно логічні та контекстуально адекватні повідомлення. У межах англійської мови це особливо виявляється у вмінні варіювати структури відповідно

до комунікативного наміру: **модальні дієслова** (may, must, should) регулюють ступінь впевненості чи ввічливості, **умовні конструкції** відображають гіпотетичність ситуації, а **інверсійні структури** додають емпатичності. У такий спосіб граMATика перебирає на себе функції маркера комунікативної компетентності, що демонструє вміння мовця дотримуватися соціально прийнятих норм взаємодії.

Володіння граматичною компетентністю є своєрідним дзеркалом культури, у якому відбиваються її норми, цінності та способи мислення. Оволодіння граматичними структурами іншомовної спільноти означає не лише технічне засвоєння правил, а й **інтеріоризацію культурно зумовлених мовних моделей**. У площині **англійської мови така соціокультурна детермінованість** проявляється, наприклад, у частотному використанні **пасивного стану** у формальному спілкуванні, що підкреслює прагнення до об'єктивності й безособовості – однієї з характерних рис англійської культури. Отже, граMATика стає каналом соціокультурної адаптації, який забезпечує входження мовця в комунікативний простір іншої культури.

Дискурсивна компетентність передбачає здатність створювати зв'язні, логічно послідовні тексти. Саме граMATика забезпечує **когезію (зв'язність)** і **когерентність (цілісність)** висловлення, впорядковуючи співвідношення між реченнями, абзацами та смисловими блоками. Зокрема, в англійській мові це реалізується через **синтаксичні структури, сполучники й засоби референції** (such, this, therefore, however), які слугують інструментами дискурсивної організації тексту. Оволодіння ними забезпечує здатність мовної особистості не лише граматично правильно говорити, а й будувати цілісні, логічно вибудовані висловлення, що є індикатором зрілості її комунікативного мислення.

Отже, граMATика є не лише формальною структурою мови, а й когнітивним механізмом, який визначає рівень осмисленості, логічності та виразності мовлення, формуючи фундамент мовної особистості. Оволодіння граMATикою іноземної мови, зокрема англійської, поглиблює цей процес, оскільки потребує усвідомленого порівняння мовних систем, активізує аналітичне мислення та стимулює формування рефлексивного ставлення до мовлення як інструмента міжкультурної взаємодії.

Перспективи подальших розвідок убачаємо в глибшому вивченні взаємодії граматичної компетентності з когнітивними, аксіологічними та ідентифікаційними аспектами мовної особистості, а також у дослідженні динаміки формування граматичної свідомості в умовах двомовності та полілінгвізму.

Список використаної літератури

1. Барчук В. Структура мовної особистості: психолінгвістичний та етнолінгвістичний аспекти. *Українська мова*. 2025. № 1(93). С. 3–23.
2. Вовк О. І. Формування англійської граMATичної компетенції у майбутніх учителів в умовах інтенсивного навчання : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2008. 276 с.
3. Данилевська О. М. Мовна біографія вчителя в дослідженні динаміки мовної ситуації у шкільній освіті України. *Українська мова*. 2023. № 4. С. 49–69.
4. Касаткіна О. До питання розвитку граMATичної компетентності студентів на заняттях іноземної мови. *Вісник Житомирського державного університету*. 2011. Вип. 59. С. 52–55.
5. Климович Ю. Ю. LET'S FLIP: Розвиток мовної особистості студента-філолога в умовах перевернутого навчання : навчально-методичний посібник. Житомир : ЖДУ імені Івана Франка, 2022. 112 с.
6. Ellis R. The study of second language acquisition. *Per Linguam*. 2013. Vol. 1. P. 53–55. DOI: <https://doi.org/10.5785/10-1-248>
7. Gallo V. Why Are Variation and English as a Lingua Franca Important Tools within the EFL Class? *EL.LE*. 2022. No. 1. P. 53–64. DOI: <https://doi.org/10.30687/ELLE/2280-6792/2022/01/003>

8. Przybył J., Pawlak M. *Personality as a Factor Affecting the Use of Language Learning Strategies: The Case of University Students*. Springer, 2023. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-25255-6>
9. Romanchuk S., Kuzmenko O., Berezhna M., Vysoskyi A., Nikolaieva T. Analysis of the Linguistic Personality as a Subject of Psycholinguistic Research: Dynamics of Development and Forecasts for the Future. *Forum for Linguistic Studies*. 2024. Vol. 6 (6). P. 15–27. DOI: <https://doi.org/10.30564/fls.v6i6.6673>
10. Tao T. *Personality Affecting English as L2 Learning and Implication in Language Teaching*. *Applied & Educational Psychology*. 2023. № 4 (9). P. 103–108. DOI: <https://doi.org/10.23977/appep.2023.040916>
11. Thornbury S. *Uncovering Grammar*. Macmillan Education, 2005. 122 p.
12. Xu W. *Personality, Intelligence, and Second Language Learning Success: A Systematic Review*. *Behavioral Sciences*. 2025. № 15 (4). Art. no. 428. DOI: <https://doi.org/10.3390/bs15040428>

References

1. Barchuk, V. (2025). Struktura movnoi osobystosti: psyholinhvistychnyi ta etnolinhvistychnyi aspekty [Structure of linguistic personality: psycholinguistic and ethnolinguistic aspects]. *Ukrainska mova – Ukrainian Language*, 1(93), 3–23 [in Ukrainian].
2. Vovk, O. I. (2008). Formuvannia anhlo movnoi hramatychnoi kompetentsii u maibutnikh uchyteliv v umovakh intensyvnoho navchannia [Formation of English grammatical competence in future teachers in conditions of intensive learning]. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
3. Danylevska, O. M. (2023). Movna biohrafia vchytelia v doslidzhenni dynamiky movnoi sytuatsii u shkilnii osviti Ukrainy [The linguistic biography of teachers in the study of the dynamics of the linguistic situation in school education in Ukraine]. *Ukrainska mova – Ukrainian Language*, (4), 49–69 [in Ukrainian].
4. Kasatkina, O. (2011). Do pytannia rozvytku hramatychnoi kompetentnosti studentiv na zaniattiakh inozemnoi movy [On the development of students' grammatical competence in foreign language classes]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu – Bulletin of Zhytomyr State University*, (59), 52–55 [in Ukrainian].
5. Klymovych, Yu. Yu. (2022). LETS FLIP: Rozvytok movnoi osobystosti studenta-filoloha v umovakh perevernutoho navchannia [LET'S FLIP: Development of the linguistic personality of philology students in the context of flipped learning]. Zhytomyr: ZhDU imeni Ivana Franka [in Ukrainian].
6. Ellis, R. (2013). The study of second language acquisition. *Per Linguam*, (1), 53–55. DOI: <https://doi.org/10.5785/10-1-248> [in English].
7. Gallo, V. (2022). Why Are Variation and English as a Lingua Franca Important Tools within the EFL Class? *EL.LE*, (1), 53–64. DOI: <https://doi.org/10.30687/ELLE/2280-6792/2022/01/003> [in English].
8. Przybył, J., & Pawlak, M. (2023). *Personality as a Factor Affecting the Use of Language Learning Strategies: The Case of University Students*. Springer. DOI: <https://doi.org/10.1007/978-3-031-25255-6> [in English].
9. Romanchuk, S., Kuzmenko, O., Berezhna, M., Vysoskyi, A., & Nikolaieva, T. (2024). Analysis of the Linguistic Personality as a Subject of Psycholinguistic Research: Dynamics of Development and Forecasts for the Future. *Forum for Linguistic Studies*, 6(6), 15–27. DOI: <https://doi.org/10.30564/fls.v6i6.6673> [in English].
10. Tao, T. (2023). *Personality Affecting English as L2 Learning and Implication in Language Teaching*. *Applied & Educational Psychology*, 4(9), 103–108. DOI: <https://doi.org/10.23977/appep.2023.040916> [in English].
11. Thornbury, S. (2005). *Uncovering Grammar*. Macmillan Education [in English].
12. Xu, W. (2025). *Personality, Intelligence, and Second Language Learning Success: A Systematic Review*. *Behavioral Sciences*, 15(4), 428. DOI: <https://doi.org/10.3390/bs15040428> [in English].

Комлик Н. Ю. Граматика іноземної мови як один із домінувальних чинників формування мовної особистості (на прикладі граматики англійської мови)

У статті простудійовано граматичну компетентність як одну з фундаментальних детермінант формування мовної особистості з фокусом на граматику англійської мови як *lingua franca* сучасної комунікації. Автор здійснив аналітичну реконструкцію функційного потенціалу граматичної компетентності, демонструючи її інтегративну природу та взаємозв'язок із когнітивними, комунікативними, дискурсивними та соціокультурними складниками мовної особистості. Доведено, що граматика не є суто формальним набором правил, а слугує когнітивно-комунікативним каркасом, який забезпечує структурну організацію висловлень, когезію і когерентність тексту, а також моделює процеси абстрактного мислення, класифікації та узагальнення мовних явищ, формуючи в такий спосіб когнітивну інфраструктуру мовної особистості.

Особливу увагу приділено функції граматики англійської мови як механізму розвитку вторинної мовної особистості, здатної до операцій у міжкультурному та глобалізованому комунікативному просторі. Увагу акцентовано на тому факті, що опанування граматичних категорій і структур англійської мови стимулює процеси метамовної рефлексії, міжмовного порівняння та когнітивної гнучкості, сприяє формуванню аналітичного та прогностичного мислення, а також забезпечує прагматично й соціокультурно адекватне мовлення. У статті окреслено важливість граматичних операцій у детермінуванні здатності мовця до стратегічного управління комунікативними процесами, регуляції когнітивних та емоційних ресурсів у мовленнєвій взаємодії та конструюванні комунікативно ефективних сценаріїв поведінки в різних соціокультурних контекстах. Розкрито роль граматичних систем у конституюванні дискурсивної компетентності, що дає змогу мовцеві продукувати зв'язні, логічно цілісні й контекстуально релевантні тексти, демонструючи зрілість комунікативного мислення.

У пропонованій розвідці обґрунтовано думку про те, що граматична компетентність іноземної мови є не лише інструментом формальної комунікації, а й маркером когнітивної, соціокультурної та ідентифікаційної інтеграції мовця, активізуючи процеси саморефлексії та усвідомлення власної мовної ідентичності. Зауважено, що граматика іноземної мови є механізмом метамовленнєвого усвідомлення, яке є ключовим чинником становлення високорозвиненої мовної особистості в умовах полілінгвального та міжкультурного середовища.

Ключові слова: мовна особистість, комунікація, граматична компетентність, когнітивна діяльність, *lingua franca*.

Komlyk N. Yu. Grammar of a foreign language as one of the dominant determinants of the formation of language personality (on the example of English grammar)

The article investigates grammatical competence as one of the fundamental determinants in the formation of language personality, with a particular focus on English grammar as the contemporary *lingua franca* of communication. The author performs an analytical reconstruction of the functional potential of grammatical competence, demonstrating its integrative nature and interconnection with the cognitive, communicative, discursive, and sociocultural components of language personality. It is argued that grammar is not merely a formal set of rules, but functions as a cognitive-communicative framework that ensures the structural organization of utterances, textual cohesion and coherence, while simultaneously modeling processes of abstract thinking, classification, and generalization of linguistic phenomena, thereby forming the cognitive infrastructure of language personality.

Special attention is paid to the role of English grammar as a mechanism for the development of a secondary language personality capable of operating in intercultural and globalized communicative spaces. The study highlights that mastering grammatical categories and structures of English stimulates

metalinguistic reflection, cross-linguistic comparison, and cognitive flexibility, contributes to the development of analytical and anticipatory thinking, and ensures pragmatically and socioculturally adequate language use. The article emphasizes the significance of grammatical operations in determining the speaker's ability to strategically manage communicative processes, regulate cognitive and emotional resources in language interaction, and construct communicatively effective behavioral scenarios in diverse sociocultural contexts. The role of grammatical systems in constituting discursive competence is also explored, enabling the speaker to produce coherent, logically integrated, and contextually relevant texts, thereby demonstrating the maturity of communicative thinking.

The study substantiates the view that grammatical competence in a foreign language serves not only as an instrument of formal communication but also as a marker of cognitive, sociocultural, and identificational integration of the speaker, activating processes of self-reflection and awareness of one's linguistic identity. It is noted that foreign language grammar functions as a mechanism of metalinguistic awareness, which is a key factor in the development of a highly developed language personality within a plurilingual and intercultural environment.

Key words: language personality, communication, grammatical competence, cognitive activity, lingua franca.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 05.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025

УДК 821.161.2–94:81'373.2:17

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-23-29>**Крижановська Ольга Олександрівна,**

доктор філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри літературознавства, східної філології і перекладу
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
overnik16@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-9840-270X>

Дмитренко Вікторія Ігорівна,

доктор філологічних наук, професор,
директор навчально-наукового інституту філології і журналістики
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
dmytrenko1811@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0001-8364-014X>

КОНЦЕПТ «БОГ» ЯК ЕТИЧНИЙ ТА ПОЛІТИЧНИЙ КОРЕЛЯТ У ПУБЛІЦИСТИЧНОМУ ІДЕОЛЕКТІ ВОЛОДИМИРА ЯВОРІВСЬКОГО

Аксіологічна система публіцистичного дискурсу формується навколо низки стрижневих лінгвокультурних концептів, які є засобом світоглядної рефлексії та інструментом політичного впливу. У творчості Володимира Яворівського, чия активна діяльність припала на ключові етапи української державності, концепт «Бог» набуває особливого, подвійного функціонального навантаження, виступаючи одночасно етичним і політичним корелятом оцінки суспільної дійсності.

Актуальність нашого дослідження зумовлена необхідністю комплексного вивчення ідеолокту В. Яворівського, що залишається недостатньо дослідженим у площині сакральної риторики. Дослідження публіцистичного дискурсу письменника репрезентовано в розвідках Л. Дубич, О. Меленчука, Л. Хавалджи та інших. Вивчення його доробку крізь призму концепту «Бог» недостатньо розглянуто в сучасних студіях. Такий підхід дає змогу вийти за межі традиційного літературознавчого аналізу й перейти до лінгвопрагматичної та аксіологічної оцінки. Звернення до сакрального в дискурсі В. Яворівського репрезентує моральні імперативи та розкриває основу політичної легітимації чи критики. Виявлення функціональної динаміки концепту «Бог» дасть можливість зрозуміти механізми впливу публіцистики на суспільні процеси в посттоталітарну добу.

Метою статті є визначення функціональної ролі концепту «Бог» у публіцистичному ідеолекті В. Яворівського й аналіз його використання як етичного та політичного корелята оцінки дійсності.

Дослідження ґрунтується на дискурсивному та концептуальному аналізі із залученням методів аксіології для вивчення системи цінностей, а також риторичного аналізу для дослідження переконливих стратегій. Комплексний підхід дасть змогу виявити, як публіцистика Яворівського формувала морально-етичну шкалу для оцінювання політичної дійсності.

Об'єктом дослідження нашої статті є четвертий публіцистичний збірник В. Яворівського (2006–2009 рр.), створений на основі його медіадискурсу (радіопередача «20 хвилин з Яворів-

ським»). Корпус текстів містить низку гостроактуальних матеріалів, що відображають авторську концептуалізацію суспільно-політичної дійсності в період після Помаранчевої революції, зокрема його резонансний відкритий лист до глави держави.

У нарисі «Маятник без циферблата» концепт «Бог» репрезентовано в такому контексті: «Ліміт помилок, нерішучого чекання манни небесної чи безконечних Божих подаянь ми з вами давно вичерпали. Тому не маємо іншого виходу, як чесно, ніби на рентгені, вглядатися у всі наші помилки. Вільні і невольні. Правда лікує, піднімає з колін, згортає знесилені пальці в сильні кулачеська і присвічує шлях істині. Вірю, що ви мені в цьому не заперечите. Майдан кінця 2004-го і початку 2005-го, наш прекрасний, всемогутній і вікопомний Майдан міг стати радикальним і знаковим поворотом в українській долі, він міг на кілька століть забути світ націю швидко і рішуче ввести у світове співтовариство. Доля і Господь дарують такий шанс не всім народам і не часто. Ми його мали. Точніше, ми здобули цей шанс, скинувши з себе на Майдані страх, осоружну меншовартість і малоросійщину. Устами Ющенка ми вам обіцяли з Майдану, що нова, «помаранчева» влада буде для всіх нас зрозумілою і прозорою, як альтернатива Кучминим залаштунковим інтригам, шелестінню купюр, нашіптуванням, яких не вловлювали навіть таємні мікрофони майора Мельниченка» (Яворівський, 2010).

Цей допис має в назві символічну метафору «Маятник без циферблата», що актуалізує політичний час, якій є невизначеним і некерованим. Назва є ключовою для розуміння функціональної ролі концепту «Бог» у публіцистичному ідеолекті Володимира Яворівського. У цьому фрагменті він використовується для виправдання необхідності радикальної політичної дії та моральної самокритики.

У фрагменті концепт «Бог» застосовується в негативній риторичній функції, він репрезентує критику політичної пасивності та ідеалістичної залежності від зовнішніх сил. В. Яворівський пише, що «ліміт помилок, нерішучого чекання манни небесної чи безконечних Божих подаянь ми з вами давно вичерпали» (Яворівський, 2010). Це твердження концептуалізує політичну бездіяльність як морально-етичний провал, що вичерпав навіть божественну милість. Концепт «Бог» виступає тут як корелят для засудження політики пасивного очікування. Автор апелює до вищої інстанції не для того, щоб просити допомоги, а щоб оголосити: епоха «подарунків» скінчилася. Це є важливим моментом у динаміці ідеолекту В. Яворівського, який переходить від надії на диво Майдану до вимоги політичної суб'єктності нації.

Водночас Майдан тут концептуалізується як сакральний дар, отриманий завдяки спільній дії. Революційні події отримують найвищу етичну оцінку: «Доля і Господь дарують такий шанс не всім народам і не часто. Ми його мали». «Господь» тут є етичним корелятом історичного шансу, що підносить Майдан до рівня провидіння. Це надає політичній перемозі метафізичного значення, роблячи подальші помилки влади не просто політичною невдачею, а моральним гріхом проти божественного дару. На думку письменника, шанс був даний не просто так, а був здобутий нацією («ми здобули цей шанс»), скинувши «страх, осоружну меншовартість і малоросійщину». Таким чином, активна національна гідність концептуалізується як необхідна умова для божественного схвалення.

Публіцист здійснює аксіологічний зсув, замінюючи надію на божественне втручання на етичний імператив «Правди». Після констатації вичерпання ліміту «Божих подаянь» автор формулює новий, секулярний етичний кодекс для політики: «Тому не маємо іншого виходу, як чесно, ніби на рентгені, вглядатися у всі наші помилки». Ця чесність стає новим корелятом моральності. Автор звертається до концепту «правда», який у публіцистиці набуває сакральної ваги) концептуалізується як цілюща сила та шлях до спасіння: «Правда лікує, піднімає з колін, згортає знесилені пальці в сильні кулачеська і присвічує шлях істині» (Яворівський, 2010). Це підкреслює перехід від теологічної надії до соціальної та політичної відповідальності. Отже, концепт «Бог» у цьому фрагменті є етико-політичним маркером, який використовується Яво-

рівським для консолідації нації навколо ідеї, що, хоча історичний шанс був дарований Господом, його реалізація вимагає активності, чесності та відмови від пасивного чекання.

У дописі «Посіріння помаранчевого» концепт «Бог» репрезентовано в синтаксичних конструкціях, що мають експресивне значення: «Задумайтеся над цим! Не зрадьте Майдан! Не зрадьте Український Народ! Не зрадьте ідеали Помаранчевої революції! Історія і народ не пробачать Вам цього! Ви ж двічі клялися на Біблії, кладучи руку на серце, що Ви будете служити Богу і народу України! Пам'ятайте, хто присягається перед Господом Богом і не виконує своїх обіцянок, того тяжко карає Господь Бог! Будьте з Богом і з українським народом! Це наказують Вам мільйони українців, які голосували за Вас у 2004 році, а зараз голосували за БЮТ, щоб цим кроком підштовхнути Вас до об'єднання Помаранчевої коаліції! Благословляємо Вас як Президента і Юлію Володимирівну як Прем'єра на тісну співпрацю в ім'я майбутнього наших дітей та онуків! Це благословення і побажання від тих громадян, які хочуть жити в українській Україні, які люблять її, які хочуть гордитися нею, для кого Україна – понад усе, для кого Україна у серці, а не в кишени! Будьте з Богом у серці і з народом, перед яким присягнулися на Біблії! Слава Господу Богу! Слава Україні! Слава героям!» (Яворівський, 2010).

Цей текст є прямою інвективною та моральним імперативом, де політична програма викладається через сакральну риторику. Концептуалізація дійсності тут спрямована на примушення політичного лідера до дії (формування коаліції) через апеляцію до його морального та релігійного обов'язку. Концепт «Бог» у цьому уривку виконує функцію найвищого морального мірила та гаранта виконання політичних обіцянок. В. Яворівський апелює до факту, що В. Ющенко «двічі клялися на Біблії, кладучи руку на серце» (Яворівський, 2010). Це перетворює політичну присягу на сакральний договір перед Богом, який є нерозривним і безумовним. Автор прямо застосовує релігійну санкцію як інструмент політичного тиску: «Пам'ятайте, хто присягається перед Господом Богом і не виконує своїх обіцянок, того тяжко карає Господь Бог!» (Яворівський, 2010). Це актуалізує політичну безвідповідальність як релігійний гріх, що матиме не лише політичні, а й метафізичні наслідки. «Благословляємо Вас як Президента і Юлію Володимирівну як Прем'єра на тісну співпрацю» репрезентує риторичний прийом, що надає політичному об'єднанню (коаліції) статусу божественного веління, що має бути виконане «в ім'я майбутнього наших дітей та онуків» (Яворівський, 2010). У тексті В. Яворівський звертається й до концепту «народ», що втілює активну волю. Наказ об'єднатися виходить від «мільйонів українців», які «голосували за Вас у 2004 році, а зараз голосували за БЮТ, щоб цим кроком підштовхнути Вас до об'єднання» (Яворівський, 2010). Це концептуалізує голосування за БЮТ не як опозицію, а як продовження мандата Майдану, спрямоване на примус Ющенка до виконання коаліційного боргу. Разом із Божою карою автор застосовує і історичну санкцію: «Історія і народ не пробачать Вам цього!» (Яворівський, 2010). Автор протиставляє два типи громадян: тих, для кого «Україна – понад усе» і «Україна у серці, а не в кишени». Це концептуалізує підтримку коаліції як морально виправдану позицію, а її зрив – як корисливу «зраду». Зазначимо, що текст рясніє імперативами заперечення: «Не зрадьте Майдан! Не зрадьте Український Народ! Не зрадьте ідеали Помаранчевої революції!» (Яворівський, 2010). Фінальна формула, що повторюється, «Будьте з Богом і з українським народом!» поєднує два концепти («Бог» і «народ»), репрезентуючи, що вони є нероздільними умовами політичної ефективності. Завершення «Слава Господу Богу! Слава Україні! Слава героям!» – це риторичний прийом, який надає нарисові функцію національної молитви-вимоги. Отже, у цьому уривку концепт «Бог» репрезентовано як найвищий етичний і політичний інструмент тиску, перетворюючи політичну необхідність (об'єднання коаліції) на моральний і релігійний імператив, невиконання якого загрожує не лише втратою влади, а й прокляттям від Бога та історії.

У тексті «Стратегія випаленої землі» концепт «Бог» актуалізує системність та аморальність знищення української культурної та соціальної еліти: «Знищено знаменитий на весь світ україн-

ський театр Курбаса «Березіль». Курбаса закатовано на Соловках, видатних акторів запроторено до тюрем. Більше того, руки Постишева дотягнулися навіть до обділених Богом і природою – він знищив Науково-дослідний інститут глухонімих та його директора рефлексолога Соколянського» (Яворівський, 2010). Цей уривок продовжує стратегію аксіологічної інвективи Володимира Яворівського, зосереджуючись на концептуалізації системного й аморального характеру знищення.

У цьому фрагменті посилюється моральний осуд режиму. В. Яворівський підкреслює, що знищення театру «Березіль» є національною трагедією. Театр Курбаса («знаменитий на весь світ») репрезентує, що режим знищував не лише політичних опонентів, а й найвищі досягнення української культури, які мали глобальну цінність. Автор персоналізує трагедію режисера й акторів театру: Леся Курбаса «закатовано на Соловках», митців «запроторено до тюрем». Влада цілеспрямовано знищувала творців і носіїв культурної самобутності. Найгостріший аксіологічний зсув відбувається під час згадки про знищення Науково-дослідного інституту глухонімих. Дії ката Постишева концептуалізуються як такі, що не мають моральних меж. Знищення наукової установи, яка займалася допомогою найбільш вразливим людям («обділених Богом і природою»), підносить злочин до рівня абсолютної, сатанинської жорстокості. Метонімія «руки Постишева дотягнулися» репрезентує, що складний механізм політичних репресій уособлено в образі фізичного, всепроникного терору, що посилює відчуття беззахисності жертв перед системою. На нашу думку, цей уривок концептуалізує дійсність як тотальний терор, що нехтує моральністю, культурною цінністю та гуманізмом, підтверджуючи попередню тезу про системний геноцид української еліти.

Ключовим для розуміння концепту «Бог» у публіцистичному ідеолекті В. Яворівського є нарис «Антиукраїнство. Анатомія. Без хірургії...». Розглянемо наступний уривок: «До трагедії української нації, яку вона лише Божим дивом і Божою ласкою пережила, не зникнувши з етнічного реєстру та з мапи людства, я буду повертатися щоразу, скільки матиму можливість говорити з вами. Повертаєтесь до неї і ви своїми листами-свідченнями. І я їх буду оприлюднювати, щоб чули та знали наші діти і внуки, бо ця трагедія довго і зловмисно замовчувалася, її хотіли зітерти з пам'яті народу. Нас упосліджували, виштовхували на узбіччя світової історії, знекровлювали нашу культуру і нівелювали нашу українську душу, забороняли мову і думку, спотворювали наше минуле, привласнюючи його собі, безчестили наших героїв і пророків у сімнадцятому, вісімнадцятому, дев'ятнадцятому та двадцятому століттях» (Яворівський, 2010). У тексті концептуалізовано національну трагедію як постійну, багатовікову загрозу, подолану лише завдяки божественному втручання й акту публічної пам'яті. Письменник звертається до двох взаємозалежних векторів: сакралізації виживання та наказі до меморіальної дії. В. Яворівський актуалізує сам факт існування української нації як чудо. Виживання подається не як історична закономірність чи політична перемога, а як Божий дар: «До трагедії української нації, яку вона лише Божим дивом і Божою ласкою пережила, не зникнувши з етнічного реєстру та з мапи людства» (Яворівський, 2010). Концепт «Бог» репрезентує тут абсолютний корелят національної незламності. Це підносить виживання нації до рівня метафізичного тріумфу над силами зла, що є потужним засобом ідеологічної консолідації. Трагедія України й українського народу відтворена як багатовіковий, зловмисний, системний процес, спрямований на знищення національної суб'єктності. Письменник подає злочини як хронічну війну проти українського духу, що триває крізь століття: «у сімнадцятому, вісімнадцятому, дев'ятнадцятому та двадцятому століттях». Антиукраїнство є комплексним нападом, спрямованим на знищення всіх сфер ідентичності: «спотворювали наше минуле, привласнюючи його собі, безчестили наших героїв і пророків» (Яворівський, 2010).

В. Яворівський наголошує, що має роль хранителя пам'яті та свідка: «Я буду повертатися щоразу, скільки матиму можливість говорити з вами» (Яворівський, 2010). Тому його публікації та коментування «листів-свідчень» читачів перетворює індивідуальну пам'ять на колективний, публічний акт протидії політиці забуття. Мета письменника полягає у тому, «щоб чули та знали

наші діти і внуки», оскільки трагедію «зловмисно замовчували». Це концептуалізує публіцистику як моральну, рятівну місію з відновлення історичної правди. В уривку В. Яворівський концептуалізує суспільно-політичну дійсність як тривалу екзистенційну боротьбу, в якій нація вижила лише завдяки Божому втручання. Публіцистичний дискурс стає актом сакрального обов'язку з відновлення історичної пам'яті, що є єдиною гарантією проти нового знищення.

Отже, результати нашого дослідження доводять, що публіцистичний ідеолокт В. Яворівського є інструментом аксіологічної концептуалізації суспільно-політичної дійсності. Концепт «Бог» / «Господь» у дискурсі письменника функціонує не лише як елемент світогляду, а як багатогранний етичний і політичний корелят, що динамічно змінює свою функцію залежно від історичного контексту. Концепт використовується для сакралізації національних цінностей (Богом дарована земля, найкращий народ) та як моральний арбітр для оцінки вчинків правлячої еліти, перетворює політичну присягу на сакральний договір, невиконання якого тягне за собою релігійну санкцію. В. Яворівський концептуалізує трагічну дійсність через бінарне протиставлення – сакральна обдарованість нації (незнищений дух) проти тривіальної, аморальної політики та власної недбалості. Таким чином, концепт «Бог» у публіцистичному ідеолокті В. Яворівського репрезентує його етико-політичні стратегії, спрямування на моральну консолідацію нації в умовах постійної екзистенційної та історичної кризи. Стаття відкриває різні вектори перспективного дослідження, актуальним є компаративне вивчення репрезентації концепту «Бог» у публіцистиці В. Яворівського та його сучасників (Л. Костенко та І. Драча). Це дасть змогу зрозуміти спільні та відмінні сакральні коди української інтелігенції кінця XX – початку XXI ст.

Список використаної літератури

1. Дубич Л. Володимир Яворівський: «Ця дурна політика наздогнала мене на половині роману...». *Львівський портал*, 18 Березня 2004. URL: <https://portal.lviv.ua/uncategorized/2004/03/18/145001>
2. Меленчук О. В. Постаць Володимира Яворівського в оцінці сучасників (на матеріалі спогадів та щоденників О. Гончара і Д. Павличка). *Закарпатські філологічні студії*. 2022. Вип. 26. Т. 2. С. 157–162. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.26.2.29>
3. Хавалджи Л. Концепт земля у художній публіцистиці В. Яворівського. *Science and Education a New Dimension. Philology*. 2021. Vol. IX (75), Issue 257. P. 33–36. DOI: <https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2021-257IX75-07>
4. Хавалджи Л. Перифрази в ранній публіцистиці В. Яворівського. *Кримський міжнародний форум: філологія та журналістика : збірник матеріалів (20–21 жовтня 2022 року, м. Київ)*. Львів–Торунь : Liha-Pres, 2022. С. 123–127. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-272-5-32>
5. Яворівський В. Що ж ми за народ такий?.. Книга четверта. Хроніка розчарування і надії. Київ : Український письменник, 2010. 591 с. URL: https://shron1.chtyvo.org.ua/Yavorivskyi_Volodymyr/Scho_zh_my_za_narod_takyi_zb.pdf

References

1. Dubych, L. Volodymyr Yavorivskyi: “Tia durna polityka nazdohnala mene na polovyni romanu...” [Volodymyr Yavorivskyi: “This stupid politics caught up with me halfway through the novel...”]. *Lvivskyi portal – Lviv portal*, March 18. Retrieved from <https://portal.lviv.ua/uncategorized/2004/03/18/145001> [in Ukrainian].
2. Melenchuk, O. (2022). Postat Volodymyra Yavorivskoho v otsintsi suchasnykiv (na materialy spohadiv ta shchodennykiv O. Honchara i D. Pavlychka) [The figure of Volodymyr Yavorivskyi in the assessment of contemporaries (based on the memoirs and diaries of O. Honchar and D. Pavlychko)]. *Zakarpatski filolohichni studii – Transcarpathian Philological Studies*, 26(2), 157–162. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.26.2.29> [in Ukrainian].

3. Khavaldzhy, L. (2021). Kontsept zemlia u khudozhnii publitsystytsi V. Yavorivskoho [The concept of land in V. Yavorivsky's artistic journalism]. *Science and Education a New Dimension. Philology*, IX(75), 257, 33–36. DOI: <https://doi.org/10.31174/SEND-Ph2021-257IX75-07> [in Ukrainian].

4. Khavaldzhy, L. (2022). Peryfrazy v rannii publitsystytsi V. Yavorivskoho [Periphrasis in the early publicistics of V. Yavorivskyi]. *Krymskyi mizhnarodnyi forum: filolohiia ta zhurnalistyka – Crimean International Forum: Philology and Journalism*. (pp. 123–127). Lviv–Torun: Liha-Pres. DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-272-5-32> [in Ukrainian].

5. Yavorivskyi, V. (2010). Shcho zh my za narod takyi?.. Knyha chetverta. Khronika rozcharuvannia i nadii [What kind of people are we?.. Book Four. Chronicle of disappointment and hope]. Kyiv: Ukrainskyi pysmennyk. Retrieved from https://shronl.chtyvo.org.ua/Yavorivskyi_Volodymyr/Scho_zh_my_za_narod_takyi_zb.pdf [in Ukrainian].

Крижановська О. О., Дмитренко В. І. Концепт «Бог» як етичний та політичний корелят у публіцистичному ідеолекті Володимира Яворівського

Аксіологічна система публіцистичного дискурсу формується навколо низки стрижневих лінгвокультурних концептів, які є засобом світоглядної рефлексії та потужним інструментом політичного впливу. У творчості Володимира Яворівського, чия активна діяльність припала на ключові етапи української державності, концепт «Бог» набуває особливого, подвійного функціонального навантаження, виступаючи одночасно етичним і політичним корелятом оцінки суспільної дійсності. Актуальність дослідження зумовлена необхідністю комплексного вивчення ідеолекту В. Яворівського, що залишається недостатньо дослідженим у площині сакральної риторики. Дослідження ґрунтується на дискурсивному та концептуальному аналізі із залученням методів аксіології та риторичного аналізу. Об'єктом дослідження є четвертий публіцистичний збірник В. Яворівського (2006–2009 рр.), створений на основі його медіадискурсу (радіопередача «20 хвилин з Яворівським»), зокрема резонансний відкритий лист до глави держави та нариси, що стосуються постпомаранчевого періоду та системного антиукраїнства. Автор доводить, що в нарисі «Маятник без циферблата» концепт «Бог» використовується для виправдання необхідності радикальної політичної дії та моральної самокритики. Він виступає як корелят для засудження політики пасивного очікування («Ліміт... Божих подаянь ми з вами давно вичерпали»). Водночас Майдан концептуалізується як сакральний дар від Господа, що підносить політичну перемогу до рівня провіденціального шансу. Публіцист здійснює аксіологічний зсув: теологічна надія замінюється на етичний імператив «Правди», яка концептуалізується як цілюща сила та шлях до політичної відповідальності.

У дописі «Посіріння помаранчевого» концепт «Бог» репрезентовано як найвищий етичний і політичний інструмент тиску. В. Яворівський апелює до факту, що В. Ющенко «двічі клялися на Біблії», перетворюючи політичну присягу на сакральний договір. Автор прямо застосовує релігійну санкцію («того тяжко карає Господь Бог!») як інструмент примушення до об'єднання коаліції. У цьому контексті концепт «народ» стає активним корелятом волі, нероздільним із божественним велінням. Фінальна формула «Слава Господу Богу! Слава Україні! Слава героям!» надає нарису функцію національної молитви-вимоги.

У тексті «Стратегія випаленої землі» та «Антиукраїнство. Анатомія. Без хірургії...» концепт «Бог» актуалізує системність та аморальність знищення української еліти. Згадка про знищення інституту для «обділених Богом і природою» підносить злочин до рівня абсолютної жорстокості. При цьому виживання нації протягом багатовікового терору концептуалізується як Боже диво і Божа ласка, що є потужним засобом ідеологічної консолідації. Публіцистичний дискурс стає актом сакрального обов'язку з відновлення історичної пам'яті. Публіцистичний ідеолект В. Яворівського є інструментом аксіологічної концептуалізації суспільно-політичної дійсності. Концепт «Бог» функціонує як багатогранний етичний і політичний корелят, що

сакралізує національні цінності, виступає моральним арбітром та є основою для консолідації нації в умовах постійної екзистенційної кризи.

Ключові слова: публіцистичний ідеолокт, концепт «Бог», сакральна риторика, етичний корелят, аксіологічний аналіз.

Kryzhanovska O. O., Dmytrenko V. I. The concept of “God” as an ethical and political correlate in Volodymyr Yavorivsky’s publicistic idiolect

The axiological system of publicistic discourse is organized around a set of core linguocultural concepts that serve as a means of worldview reflection and a powerful instrument of political influence. In the works of Volodymyr Yavorivsky, whose active public life coincided with key stages of Ukrainian statehood, the concept of “God” assumes a specific dual functional load, acting simultaneously as an ethical and political correlate in evaluating social reality.

The relevance of this study stems from the need for a comprehensive investigation of V. Yavorivsky’s idiolect, which remains insufficiently explored through the lens of “sacred rhetoric”. The research employs discursive and conceptual analysis, integrating methods of axiology and rhetorical analysis. The object of study is Yavorivsky’s fourth collection of journalistic essays (2006–2009), based on his radio program “20 Khvylyn z Yavorivskym” (“20 Minutes with Yavorivsky”), including his resonant open letter to the Head of State.

In the essay “Pendulum Without a Dial”, the concept of “God” is used to justify the necessity of radical political action and moral self-criticism. It functions as a correlate for condemning passive policy (“The limit... of God’s provisions we have long exhausted”). Concurrently, the Maidan Revolution is conceptualized as a “sacred gift” from the Lord, elevating the political victory to a “providential chance”. The publicist executes an axiological shift: theological hope is supplanted by the ethical imperative of “Truth”, which is defined as a curative force leading to political responsibility. The concept of “God” thus acts as an ethico-political marker consolidating the nation around the idea that the realization of the historical chance requires active honesty and a rejection of passive waiting.

In the piece “The Greying of Orange” the concept of “God” serves as the highest ethical and political instrument of pressure. Yavorivsky appeals to the fact that V. Yushchenko “swore twice on the Bible” converting a political oath into a “sacred covenant”. The author directly applies a “religious sanction” (“the Lord God severely punishes”) to compel the coalition’s unity. The concept of the “people” becomes an active correlate of divine will, inseparable from the political imperative.

In the texts “Scorched Earth Strategy” and “Anti-Ukrainianism. Anatomy. Without Surgery...” the concept of “God” highlights the systemic and moral depravity of the destruction of the Ukrainian elite. The survival of the nation through centuries of terror is conceptualized as a “Divine miracle” and “God’s grace”, acting as a powerful tool for ideological consolidation. The publicist’s discourse transforms into an “act of sacred duty” for the restoration of historical memory.

Conclusion: V. Yavorivsky’s “publicistic idiolect” is a primary instrument for the axiological conceptualization of social reality. The concept of “God” functions as a multifaceted ethical and political correlate that sacralizes national values, serves as a moral arbiter, and provides the foundation for national consolidation amidst ongoing existential and historical crises.

Key words: publicistic idiolect, concept “God”, sacred rhetoric, ethical correlate, axiological analysis.

РОМАНО-ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

UDC 81'373.464(=111)

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-30-36>**Ohienko Maryna Dmytrivna,**

Senior Lecturer at Department of English in Marine Engineering,

Kherson State Maritime Academy,

Kherson, Ukraine.

vseallright2016@gmail.com<https://orcid.org/0000-0003-1665-0692>**THE DYNAMICS OF TERMINOLOGIZATION IN ENGLISH
MARITIME VOCABULARY: A LINGUISTIC PERSPECTIVE**

Terminologization is the process of transition of a linguistic unit from general usage to the category of a term that has a specialized, strictly regulated meaning within a specific field of knowledge or professional activity. As a result of terminologization, the lexeme acquires the characteristics of systemicity, unambiguity, and functional limitation, which makes it suitable for precise and effective communication in a scientific or technical environment (Cabr , 1998).

This process is particularly significant in the context of the formation and development of maritime terminology. The maritime sphere encompasses a wide range of areas such as shipbuilding, navigation, maritime law, oceanography, and naval activities. Each of these fields has its own specialized conceptual apparatus, formed both through the borrowing of existing words that have undergone terminologizing and through the creation of new terms. However, this process is far from always unified, giving rise to a number of problems of both linguistic and practical nature.

At the present stage, a significant stratification of maritime terminology is observed: archaisms, regionalisms and ambiguous lexemes that do not have a stable terminological status continue to be used along with established terms. This hinders interdisciplinary communication, complicates the translation of maritime documentation and instructions, and reduces the effectiveness of international cooperation in the maritime industry. In addition, the question of the boundaries between the general lexical and terminological use of many maritime units remains incompletely studied, which hinders the construction of a holistic and hierarchically organized system of terms.

The consideration of the processes of terminology in maritime vocabulary is of great importance both for theoretical linguistics and for solving applied problems such as standardization of terms, creation of multilingual terminology databases, improvement of professional translation, and ensuring safety of navigation through accurate and unambiguous transmission of information (Ohienko, 2024). Thus, the study of the terminology of maritime terms is a relevant area of scientific analysis, located at the intersection of linguistic and practice-oriented disciplines.

The problem of maritime terminology is a topic of interest to both Ukrainian and international researchers. Several leading areas of research can be identified: the study of terminology models, corpus-based studies of maritime vocabulary, standardization initiatives, and translation issues.

Ukrainian authors analyze the structural and semantic features of the formation of maritime terms, identify productive word-formation models (Varynska, Kornodudova, 2019), and also draw attention to the role of borrowings and adaptation of foreign units in the national terminology system (Korolova, Smahliy, Yukhimets, 2024). The works of these researchers form the foundation for the formation of the Ukrainian terminological tradition and normative approaches.

In the international context, corpus-based methods have been actively developed, providing an empirical description of the use of maritime terms in multi-genre texts and the creation of electronic glossaries (Borucinsky, Pritchard, 2022; Zhang, Liu, 2023). The standardization of maritime communications, which led to the formulation of Seaspeak and Standard Marine Communication Phrases (SMCP) (Trenkner, 2005), is also important. These documents laid the foundation for the unification of broadcasting at the international level to prevent accidents and improve shipping safety (Bocanegra Valle, 2011).

Special attention in the studies is given to translation problems: a significant number of errors arise due to calques and polysemy, which necessitates the creation of bilingual terminological databases and corpora with examples of real usage (Biel, 2014).

Thus, the modern scientific tradition forms a multi-level approach to the study of maritime terminology: from national descriptive studies (Ukraine) to interdisciplinary and standardization practices (foreign countries). This creates a reliable theoretical and methodological basis for further research and practical implementation of the results in maritime education and translation.

Despite the existence of a significant body of international research devoted to English maritime terminology, a number of aspects remain insufficiently explored.

Firstly, although standardized documents exist (in particular Standard Marine Communication Phrases and Seaspeak), the issue of their actual integration into the professional discourse of English maritime terminology requires a more in-depth analysis. The scientific literature has not sufficiently studied how consistently standardized communication formulas function with the live speech of seafarers in different genres of texts and practical communication situations.

Secondly, the problem of variability and polysemy of English maritime terms remains understudied. Many terms have multiple meanings depending on the context (technical, navigational, legal, everyday), which leads to the risk of ambiguity in professional communication.

Thirdly, although corpus-based methodology is actively developing in English-language science, large, balanced corpora reflecting the current state of English maritime vocabulary in various genres (instructions, scientific articles, international conventions, oral communication) are still lacking in maritime terminology. The need to create and systematize such resources is extremely urgent.

Fourth, the translation potential of English maritime terminology remains understudied. Despite numerous dictionaries and reference books, the complexities of interpreting terms across languages are not always taken into account, especially in cases of ambiguity, loan translations, or discrepancies in legal and technical documentation.

Thus, this article focuses on the identified unresolved aspects: (1) the analysis of the interaction of standardized and natural communicative practices in the field of Maritime English; (2) the study of variability and polysemy of English maritime terms; (3) justification of the need to create a corpus base of modern English maritime terminology; (4) identification of translation difficulties and ways to overcome them.

The aim of the article is to comprehensively analyze the processes of terminology of English maritime vocabulary, taking into account its structural and semantic features, standardization practices and translation aspects, as well as to identify ways to optimize the use of maritime terminology in professional communication.

To achieve these goals, the following tasks are planned:

1. To analyze the current state of research into English maritime terminology and identify the main areas of study.
2. To reveal the structural and semantic features of the processes of terminologisation in the field of Maritime English.
3. To determine the role of standardized documents (Standard Marine Communication Phrases, Seaspeak) in the formation and functioning of the English maritime terminology system.

4. To study the variability and polysemy of English maritime terms in different genres and types of discourse.

5. To justify the need to create a corpus database of English maritime terminology and its practical possibilities for researchers, teachers and translators.

6. To identify the main difficulties in translating English maritime terms and suggest ways to overcome them.

In the course of the research, a set of complementary methods was used, providing a multidimensional analysis of English maritime terminology.

1. The descriptive method was used to systematize and generalize existing terms, as well as to clarify their structural and semantic characteristics.

2. The comparative method made it possible to identify differences in the functioning of maritime terms in standardized documents (SMCP, Seaspeak) and in real texts of professional discourse.

3. Corpus analysis involved processing English-language text corpora and specialized maritime subcorpora, which made it possible to establish the frequency of use of terms, their collocation relationships, and contextual features.

4. The statistical method was applied for quantitative processing of the results of corpus analysis in order to identify productive models of terminology and patterns of term application.

5. The method of component analysis was used to determine the semantic structure of polysemantic terms and to identify polysemic and metaphorical shades.

6. Translation analysis allowed us to identify the main difficulties in transferring English maritime terms into other languages and to determine possible ways to overcome them.

The use of these methods in combination made it possible to combine descriptive, quantitative and comparative approaches, which ensures the integrity and reliability of the results obtained.

English maritime terminology is a multilayered and heterogeneous system, combining borrowed elements, indigenous terms, and new developments (Korolova, Smahliy, Yukhimets, 2024). The following models are the most productive:

- composite terms (lifeboat station, engine room, cargo hold) denoting specific objects or spatial zones;
- derivational formations with suffixes and prefixes (seaworthy, overboard);
- abbreviations and acronyms (AIS – Automatic Identification System, IMO – International Maritime Organization) typical of technical and legal discourse;
- metaphorical units, where figurative meanings are transformed into terminological ones (for example, deadweight – load – bearing capacity).

Polysemy and variability of meanings are typical: a single term can have different interpretations depending on the context (for example, “draft” as “ship's draft” and as “draft document”). This creates conditions for distinguishing specialized and general meanings.

In the field of Maritime English, international standards (Standard Marine Communication Phrases (SMCP) and Seaspeak) are applied. Their goal is to minimize communication misunderstandings in a multilingual environment. However, in practice, a gap is observed between the codified formulas and the actual speech of seafarers: simplified or mixed forms are often used instead of standard phrases. This requires a more detailed analysis of actual practice and the potential updating of standards in line with modern conditions.

Corpus technologies enable systematic study of term usage across various genres: from official international documents to textbooks and radio broadcasts (Zhang, Liu, 2023). A number of specialized corpora have already been created in the English-speaking world, but they are not always open or representative of all genres (Borucinsky, Pritchard, 2022). A need was identified for a multi-genre corpus encompassing texts from international conventions, technical instructions, ship logs, and

actual communication records. Such a resource would allow for the study of frequency, collocations, syntactic patterns, and developmental trends in Maritime English.

One of the most challenging aspects is the adequate translation of maritime terms into other languages (Biel, 2014). The main difficulties include:

- ambiguity of terms (draft, log, berth);
- calques without regard for industry specifics, which leads to errors;
- inconsistency of national terminology systems, as a result of which one term in English may have several potential correspondences in another language.

To overcome these problems, it is advisable to create bilingual and multilingual glossaries with contextual examples, as well as to use corpus resources in translation practice.

A study of English maritime terminology demonstrates the need to further combine traditional descriptive approaches with statistical and corpus-based methods. An important goal is to harmonize terminology with international standards and implement the findings in Maritime English teaching and translation.

The conducted research allowed us to establish that English maritime terminology constitutes a complex and multi-component system, constantly developing under the influence of both intra-linguistic and extra-linguistic factors. It has been established that the process of terminology in this area is carried out through composite formations, derivation, abbreviation and metaphorization, and is also characterized by a high level of polysemy and variability (Varynska, Kornodudova, 2019; Ohiienko, 2024).

An analysis of current international standards (SMCP, Seaspeak) revealed that, despite their significant role in ensuring secure communication, there is a gap between codified norms and the actual verbal practices of seafarers (Bocanegra Valle, 2011; Trenkner, 2005). This highlights the need to improve and update these standards to reflect new communication conditions.

The corpus-based approach has proven its effectiveness for studying the frequency, collocation, and contextual use of terms, but has demonstrated the limitations of available resources. A promising direction is the creation of an open, multi-genre corpus of English maritime terminology.

The translation of English maritime terms remains a significant practical challenge. The ambiguity, polysemy, and inconsistency between national terminology systems necessitate the development of bilingual and multilingual glossaries, supplemented by examples from authentic texts (Biel, 2014).

Therefore, the research results can be used in several areas:

- improving the theoretical foundations of terminology;
- improving the quality of professional communication in the field of Maritime English;
- improving translation practices for specialized texts;
- optimizing Maritime English teaching methods in higher education institutions.

Prospects for further research are seen in the development of electronic lexicographic resources, the harmonization of the English maritime terminology system with international standards, and the study of the dynamics of terminology in modern genres of maritime discourse.

Bibliography

1. Варинська А. М., Корнодудова Н. М. Інновації в сучасній українській морській термінології. *Термінологічний вісник*. 2019. Вип. 5. С. 268–273. DOI: <https://doi.org/10.37919/2221-8807-2019-5-37>

2. Корольова Т. М., Смаглій В. М., Юхимець С. Ю. Особливості запозичень в українськомовній морській термінології. *Modern Philology*. 2024. № 1. С. 30–38. DOI: <https://doi.org/10.32782/modernph-2024.1.5>

3. Biel Ł. Phraseology in legal translation: A corpus-based analysis of textual mapping in EU law. Le Cheng, King Kui Sin, Anne Wagner (Eds.), *The Ashgate handbook of legal translation*. Farnham: Ashgate Publishing, 2014. P. 177–192.
4. Bocanegra Valle A. The language of seafaring: standardized conventions and discursive features in speech communications. *European Journal of English Studies*. 2011. № 11(1). P. 35–53. DOI: <https://doi.org/10.6018/ijes/2011/1/137091>
5. Borucinsky M., Pritchard B. Lexical bundles in maritime texts. *ICAME Journal*. 2022. Vol. 46. Issue 1. P. 5–17. DOI: <https://doi.org/10.2478/icame-2022-0001>
6. Cabré M. T. Terminology: Theory, methods and applications. Philadelphia PA: John Benjamins, 1998. 248 p.
7. Ohiienko M. D. Semantic aspects of maritime terminology. *Слобожанський науковий вісник. Серія: Філологія*. 2024. Вип. 6. С. 30–33. DOI: <https://doi.org/10.32782/philspu/2024.6.5>
8. Trenkner P. Refreshing memories – the IMO Standard Marine Communication Phrases. *IMLA 17th International Maritime English Conference (IMEC 17)*. Marseille, France, 2005. URL: https://www.researchgate.net/publication/258046313_Refreshing_Memories_-_the_IMO_Standatd_Marine_Communication_Phrases (дата звернення: 01.10.2025).
9. Zhang Y., Liu S. The maritime domain-specific corpus: compilation and applications. *Pedagogika-Pedagogy*. 2023. Vol. 95. No. 5s. P. 139–156. DOI: <https://doi.org/10.53656/ped2023-5s.12>

References

1. Varynska, A. M., & Kornodudova, N. M. (2019). Innovatsii v suchasniï ukrainiskii morskii terminolohii [Innovations in modern Ukrainian maritime terminology]. *Terminolohichniy visnyk – Terminology Bulletin*, (5), 268–273. DOI: <https://doi.org/10.37919/2221-8807-2019-5-37> [in Ukrainian].
2. Korolova, T. M., Smahliy, V. M., & Yukhimets, S. Yu. (2024). Osoblyvosti zapozychen v ukrainskomovniï morskii terminolohii [Features of borrowings in Ukrainian maritime terminology]. *Modern Philology*, (1), 30–38. DOI: <https://doi.org/10.32782/modernph-2024.1.5> [in Ukrainian].
3. Biel, Ł. (2014). Phraseology in legal translation: A corpus-based analysis of textual mapping in EU law. In: Le Cheng, King Kui Sin, Anne Wagner (Eds.), *The Ashgate Handbook of Legal Translation*. (pp. 177–192). Farnham: Ashgate Publishing.
4. Bocanegra Valle, A. (2011). The language of seafaring: Standardized conventions and discursive features in speech communications. *European Journal of English Studies*, 11(1), 35–53. DOI: <https://doi.org/10.6018/ijes/2011/1/137091>
5. Borucinsky, M., & Pritchard, B. (2022). Lexical bundles in maritime texts. *ICAME Journal*, 46(1), 5–17. DOI: <https://doi.org/10.2478/icame-2022-0001>
6. Cabré, M. T. (1998). Terminology: Theory, methods and applications. Philadelphia, PA: John Benjamins.
7. Ohiienko, M. D. (2024). Semantic aspects of maritime terminology. *Slobozhanskyi naukovyi visnyk. Seriya: Filologiya – Slobozhanskyi Scientific Bulletin. Series: Philology*, (6), 30–33. DOI: <https://doi.org/10.32782/philspu/2024.6.5>
8. Trenkner, P. (2005). Refreshing memories – the IMO Standard Marine Communication Phrases. In: *IMLA 17th International Maritime English Conference (IMEC 17)*. Marseille, France. Retrieved from: https://www.researchgate.net/publication/258046313_Refreshing_Memories_-_the_IMO_Standatd_Marine_Communication_Phrases (Last accessed: 01.10.2025).
9. Zhang, Y., & Liu, S. (2023). The maritime domain-specific corpus: Compilation and applications. *Pedagogika-Pedagogy*, 95(5s), 139–156. DOI: <https://doi.org/10.53656/ped2023-5s.12>

Огієнко М. Д. Динаміка термінологізації англійської морської лексики: лінгвістична перспектива

Статтю присвячено комплексному аналізу процесів термінологізації англійської морської лексики, що постає важливим об'єктом сучасних лінгвістичних досліджень. Актуальність теми зумовлена зростанням ролі англійської мови як *lingua franca* міжнародного мореплавства, де чіткість і однозначність термінології є визначальною умовою безпечної та ефективної комунікації. Мета роботи полягає у з'ясуванні структурно-семантичних, стандартизаційних, корпусних і перекладацьких аспектів функціонування морських термінів англійської мови.

У статті окреслено коло попередніх досліджень українських і зарубіжних учених, які заклали основи сучасного підходу до вивчення морської термінології. Зокрема, увагу приділено словотвірним моделям, особливостям запозичень, фразеологічним структурам, а також використанню корпусних технологій для системного аналізу професійного мовлення. Автор акцентує увагу на наявності невирішених проблем, серед яких – розрив між кодифікованими стандартами (*Standard Marine Communication Phrases, Seaspeak*) та реальною мовленнєвою практикою, а також труднощі перекладу, спричинені багатозначністю й міжмовною невідповідністю термінів.

Методологічну основу дослідження становить поєднання описового, порівняльно-зіставного, корпусного, статистичного та компонентного аналізу, що забезпечує комплексне бачення процесів термінологізації. Результати аналізу свідчать про динамічний характер англійської морської терміносистеми, її схильність до деривації, композитотворення та метафоризації. Водночас наголошено на необхідності гармонізації термінології з міжнародними стандартами, створення відкритого багатожанрового корпусу морської англійської та укладання двомовних і багатомовних глосаріїв із контекстуальними прикладами.

Отримані результати мають як теоретичне, так і практичне значення: вони розширюють уявлення про закономірності термінологізації англійської морської лексики та можуть бути використані в термінологічних студіях, перекладацькій практиці й методиці викладання морської англійської у закладах вищої освіти.

Ключові слова: англійська морська термінологія, термінологізація, структурно-семантичний аналіз, стандартизація, переклад.

Ohienko M. D. The dynamics of terminologization in English maritime vocabulary: a linguistic perspective

The article offers a comprehensive analysis of the processes of terminologization in English maritime lexis, which represents an important object of contemporary linguistic research. The relevance of the study is determined by the growing role of English as the *lingua franca* of international shipping, where clarity and unambiguity of terminology are crucial for safe and efficient communication. The purpose of the research is to explore the structural-semantic, standardization, corpus-based, and translational aspects of English maritime terminology.

The paper outlines the scope of previous studies conducted by Ukrainian and foreign scholars, who have laid the foundation for current approaches to maritime terminology research. Special attention is given to word-formation models, borrowings, phraseological structures, as well as the use of corpus technologies for systematic analysis of professional communication. Unresolved issues are emphasized, including the discrepancy between codified standards (**Standard Marine Communication Phrases, Seaspeak**) and actual communicative practices, the limited availability of corpus resources, and the challenges of translation caused by polysemy and cross-linguistic asymmetry of terms.

The methodological framework integrates descriptive, contrastive, corpus-based, statistical, and componential methods, ensuring a multidimensional perspective on terminologization processes. The

results demonstrate the dynamic character of English maritime terminology, its reliance on derivation, compounding, and metaphorization. At the same time, the study highlights the need for harmonization of terminology with international standards, the development of an open multi-genre corpus of Maritime English, and the creation of bilingual and multilingual glossaries with contextual examples.

The findings of the study have both theoretical and practical implications: they contribute to a deeper understanding of the principles of terminologization in English maritime lexis and can be applied in terminology studies, translation practice, and the methodology of teaching Maritime English at the tertiary level.

Key words: English maritime terminology, terminologization, structural and semantic analysis, standardization, translation.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 02.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

УДК 82-1:7.043.1:791.43

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-37-44>**Бровко Олена Олександрівна,**

доктор філологічних наук, професор,

завідувач кафедри української літератури, компаративістики і гринченкознавства

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,

м. Київ, Україна.

brovko0202@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-7519-4725>**ДЗЕРКАЛЬНА СТРУКТУРА ЯК ІНТЕРСЕМІОТИЧНИЙ МЕХАНІЗМ:
MISE EN ABYME У МИСТЕЦЬКИХ НАРАТИВАХ**

Актуальність теми дослідження зумовлена науковим інтересом до прийому *mise en abyme* у літературних текстах, кінематографі, образотворчому мистецтві, а також необхідністю його комплексного осмислення в межах структурно-семіотичного аналізу та міжмистецької взаємодії. У сучасному гуманітарному дискурсі прийом *mise en abyme* дедалі частіше розглядається як ключовий інструмент багаторівневої організації наративу і механізмів інтерсеміотичного перекладу. Саме тому переосмислення природи *mise en abyme*, його комунікативних і художніх функцій, особливостей адаптації в різних медіа набуває теоретичної та практичної значущості. Прийом забезпечує продуктивне напруження між реальністю та її репрезентацією, актуалізує інтерпретаційний сумнів і формує динамічний простір саморефлексії мистецького наративу.

Метою цього дослідження є висвітлення проблем рецепції прийому *mise en abyme* як інтерсеміотичного і міжмедійного механізму в мистецьких наративах. Дослідження спрямоване на уточнення семіотичного статусу цього прийому, визначення його типології, аналіз механізмів функціонування в літературних, кінематографічних, ігрових наративах, а також оцінку його ролі у формуванні метатекстуальних ефектів і стимулюванні активної інтерпретації реципієнта. Особлива увага приділяється порівнянню реалізації *mise en abyme* в різних медіа та виявленню взаємозв'язку між структурною автономністю тексту та його багаторівневою організацією.

Укладачі «Енциклопедії постмодернізму» подають цей термін без перекладу, спираючись на Андре Жіда та Люсьєна Делленбаха. Як відомо, дефініція була запроваджена Андре Жідом: «У творі мистецтва я хотів би знайти самий суб'єкт цього твору, переведений у масштаб персонажів... Так, у певних картинах Мемлінга або Квентіна Мециса невеличке кругле й темне люстро віддзеркалює інтер'єр кімнати, в якій ця картина малюється» (Енциклопедія постмодернізму, 2003, с. 278). Зокрема, дослідження Люсьєна Делленбаха «Дзеркальна оповідь: есе про *mise en abyme*», опубліковане англійською мовою під назвою «Дзеркало в тексті», пропонує таке визначення: «будь-який аспект, вміщений у творі, який виявляє схожість із твором, включає його в себе» (Енциклопедія постмодернізму, 2003, с. 279).

У сучасному теоретико-літературному дискурсі дослідження аспектів міжмистецької взаємодії передбачає залучення методологічних підходів різних гуманітарних галузей. Спостереження й узагальнення, що слугують підґрунтям для формування сучасних літературознавчих методик, концентруються у сфері інтерсеміотичних студій, культурологічних досліджень і кінознавчих практик. Принцип симультанності, поширений у різних видах мистецтва, який

зародився в поезиці бароко та покликаний одночасно передавати різні фрагменти дії, активно засвоювався майстрами живопису, архітектури, літератури і став предметом зацікавлення семіотиків.

В українському літературознавстві питання історіографії дослідження цього прийому, окремі аспекти його художньої реалізації порушували Олена Бровко (Бровко, 2012; 2025), Олександр Макеєв (Макеєв, 2013), які окреслили генезу *mise en abyme* і можливості його застосування в українському мистецькому контексті. Алла Цапів аналізує цей нарративний прийом створення дзеркальної оповідної реальності в художньому тексті для дітей (Цапів, 2019).

Подвійне подвоєння зазвичай сприймається як характеристика не всього твору, а лише його окремої частини. У такому разі відбувається різке підвищення ступеня умовності, що оголює знакову природу тексту як такого. Французькі теоретики відіграють у цьому процесі помітну роль, оскільки саме їхні праці задають напрям актуальних інтерпретацій мистецьких явищ. Вагомий масив досліджень, присвячених функціонуванню й естетичному потенціалу прийому *mise en abyme*, представлено в працях Люсьєна Далленбаха (Dällenbach, 1977), Жана Рікарду (Ricardou, 1990), Крістіана Метца (Metz, 2002), Жана-Марка Ліможа (Limoges, 2008), Себастьяна Феврі (Février, 2000). Зростання інтересу до цих напрацювань свідчить про актуальність інтерсеміотичних підходів для сучасної гуманітаристики та про послідовне розширення сфери застосування *mise en abyme* у статусі концепту в міждисциплінарних студіях.

Досліджуючи поезику «нового роману», письменник і літературний критик Жан Рікарду підкреслює експериментування з формою, що передбачає активне залучення читача до гри інтерпретацій та сумнівів. Важливу роль відіграє конструкція *mise en abyme*, яка реалізується через мовні структури, що вводять елементи зовнішньої реальності, проблематизуючи її. Жан Рікарду вводить поняття макро- та мікроподібності, застосовуючи їх для зіставлення фрагментів тексту (Ricardou, 1990, р. 87). Макроподібності породжують варіанти, мікроподібності – подібності варіантів, що активізує ефект інтерпретаційного сумніву. У «новому романі» *mise en abyme* функціонує на рівні метатексту, створюючи ілюзію голосу автора та стимулюючи читача до активної інтерпретації. Прийом підкреслює автономність елементів тексту, одночасно демонструючи їхню взаємозв'язану структуру. Структура «нового роману» ґрунтується на принципах нарративного механізму, який вирізняється експериментальністю та новаторським підходом до організації тексту. Така специфіка радикально порушує звичні навички читання, змушуючи аудиторію активно долучатися до процесу інтерпретації та критичного осмислення. У цьому сенсі конструкція *mise en abyme* виступає ключовим інструментом, який формує відчуття метатекстуальності та стимулює інтерпретаційний сумнів, підкреслюючи автономність тексту й активну роль читача. Так, Наталія Жукова зауважує, що, попри відносний успіх серед фахівців, «новий роман» залишається явищем елітарним, здатним лише частково формувати стійкий коло читачів (Жукова, 2010, с. 157).

Одним із ключових аспектів цього визначення є взаємозв'язок між вбудованою історією та основним нарративом. Такі вставлені нарративи часто поділяють сюжетні елементи, структурні характеристики або тематичні мотиви з головною історією, що поглиблює розуміння обох рівнів оповіді. Ця взаємодія між нарративами надає тексту додаткової глибини і складності, пропонуючи читачам кілька точок входу для осмислення тем і концепцій твору.

Однією з найґрунтовніших праць Себастьяна Феврі є розвідка «Кінематографічний *mise en abyme*: спроба типологізації» (Février, 2000). Запропоновані в ній моделі вирізняються оригінальністю критеріїв типологізації, широтою аналітичної бази. Феврі розмежовує *mise en abyme* однорідний (що задіює лише зображення або звук) і різнорідний (який одночасно використовує зображення та фонограму). Зокрема, однорідні форми можуть бути образними, усними, музичними, графічними або шумовими. Образні форми *mise en abyme* створюють конфігурації, що переміщуються з периферії до центру структури твору: плакати, фотографії, картини, маріо-

нетки, п'єси-вставки. Прийом, дзеркально повторюючи первинний твір у формі конденсації чи прогнозу, виявляє специфіку власного функціонування й формує структуру, у якій «розповідь усвідомлює себе і розсіює свою референційну ілюзію» (Févy, 2000, p. 23).

Ізраїльський науковець, письменник і перекладач Моше Рон у розвідці *The Restricted Abyss: Nine Problems in the Theory of Mise en Abyme*, послуговуючись метафорою обмеженої безодні, розглядає літературний прийом *mise en abyme* як історію в структурі історії, гру означників у тексті або підтексті, що віддзеркалюють один одного (Ron, 1987).

Таким чином, *mise en abyme* постає як механізм інтеграції елементів тексту в межах нього самого, що створює ефект метатекстуальності, підкреслюючи автономність художньої структури. Нам близька дослідницька позиція німецької вченої Моніки Флудернік, яка спеціалізується на студіях з англійської літератури, культури й наратології. Учена тлумачить *mise en abyme* як поняття, запозичене з теорії мистецтва, що позначає конструкцію «вставного кадру», розглядає причини ігнорування наратологією фактичного наративу (Fludernik, 2013, p. 117). Кадр і його вставку можна назвати структурою *mise en abyme*, якщо вставлений елемент демонструє схожі риси із самим кадром. У наратології доцільно послуговуватися цим поняттям, якщо вставлена історія поділяє сюжетні елементи, структурні особливості або теми з основною історією, що дає змогу зіставляти головний сюжет і сюжет елективний (Fludernik, 2002, p. 156). Тобто метафора внутрішнього дзеркала, запропонована Люсьєном Делленбахом, підкреслює здатність прийому створювати дзеркальні відображення основного наративу в межах тексту, де вставлені сюжети чи образи не лише повторюють або віддзеркалюють головну історію, а й можуть модифікувати, коментувати чи навіть підірвати її значення. Таким чином, *mise en abyme* стає не лише структурним елементом наративу, а й потужним семіотичним механізмом, що дає змогу досліднику або читачеві аналізувати взаємозв'язок між рівнями тексту, виявляти багатозначні смисли та взаємодію між основним і вставленими сюжетами.

На проблемі рецепції наголошує також італійський семіотик Умберто Еко. «Оскільки драма, як ми припустили, є метатекстом, – зауважує він, – це означає, що вона розповідає принаймні три історії: (1) про те, що відбувається з її дійовими особами; (2) про те, що відбувається з її наївним читачем; (3) про те, що відбувається із самим оповіданням як текстом (ця третя історія потенційно збігається з історією про те, що відбувається з критичним читачем)» (Еко, 2004, с. 286). Дослідник додає, що фабула у фабулі «не тільки передбачає той лабіринт об'єктивних суперечностей, через які вся фабула поведе читача, а й виконує те, що, як очікує автор, має робити сам читач, тобто перетворює його сподівання, переконання й бажання на реальні стани фабули» (Еко, 2004, с. 286). Еко розглядає читача як активного учасника наративного процесу, чий когнітивні й емоційні реакції інтегруються у структуру твору, перетворюючи його на багаторівневий, динамічний текст.

Іспанський літературознавець Хуан Варо Зафра досліджує функцію прийому *mise en abyme* в апокаліптичному романі Джеймса Грема Балларда «Затонулий світ», де цей прийом досягає максимальної складності (Zafra, 2025). Зафра класифікує вставлені сцени та наративи, аналізує їхній зв'язок із загальним текстом і підкреслює семіотичну взаємодію між рівнями наративу. Вставлені сюжети віддзеркалюють і модифікують основну історію, створюючи ефект метатекстуальності й поглиблюючи сприйняття читача. Це демонструє, що *mise en abyme* не лише повторює чи віддзеркалює сюжет, а й активізує критичне осмислення твору, поєднуючи футуристичні концепти з психологічними й екзистенційними темами, що суттєво розширює жанрові можливості наукової фантастики.

Британський дослідник Маркус Сноу зазначає, що інтернет поширює електронні копії історій, які взаємопов'язані з іншими версіями самих себе (Snow, 2016, p. 226). У зв'язку із цим рефлексивність пізньомодерної метафікції зазнала еволюції, що свідчить про трансформацію традиційного наративного сприйняття: текст перестає бути лінійною структурою, пере-

творюючись на мережу взаємопов'язаних інтертекстуальних і медіаційних шарів, де читач чи користувач виступає активним інтерпретатором і співтворцем змісту. Маркус Сноу зауважує, що сучасна критика перебуває в стані змін, адже зростає занепокоєння щодо медіацій – або «ремедіацій» – і використання «технотекстів», що містять альтернативні реальності та досвід життя, представлені як оповідь-медіація до великого твору: оповідь, яка стає реальною завдяки незбагненній контрреальності, як, наприклад, у романі Марка Данилевського «Дім листя», де містяться історії про привидів, ніби зняті на відеокамеру в будинку з привидами (Snow, 2016, p. 226).

У сучасній дослідницькій практиці переважають студії, присвячені аналізу *mise en abyme* у різних медіа (література, кіно, дизайн, відеоігри) та міжмедійній наратології в аспектах міжмедійності й мультимодальності. Австралійський дослідник Армандо Чант у праці *Mise en Abyme: Drawn intersections between image, body, and space* аналізує простір мистецтва та дизайнерської практики, що залучає глядача до візуального й уявного діалогу. У роботі з експериментальним, концептуально орієнтованим фільмом *Mise en Abyme* (2014) Чант розглядає образ в образі як метод дослідження творчого акту й перформативного характеру малювання у взаємодії з тілом, зображенням і екраном. Така практика створює інтерактивний простір для глядача, де художній процес і сприйняття стають взаємопов'язаними, а структура *mise en abyme* функціонує як інструмент багаторівневої семіотичної комунікації (Chant, 2018).

Особливої актуальності набувають дослідження наратології та мультимодальності у відеоіграх, які висвітлюють специфіку наративних структур і способів репрезентації в цифрових ігрових медіа та їх відмінність від літературних текстів і традиційних медіа. Зокрема, есей італійського креативного технолога і фахівця з медіа Самуеля Бальдуцці *Literary and Ludic Mise-en-Abyme in What Remains of Edith Finch Play* присвячено дослідженню інноваційних способів, якими комп'ютерна гра *What Remains of Edith Finch* використовує трансмедійний прийом *mise en abyme* – як у літературному, так і в ігровому сенсі – для створення унікальної історії. Автора цікавить, чи можна вважати продуктивною проєкцію літературного *mise en abyme* на інші медіа, зокрема відеоігри (Balduzzi, 2024, p. 38). Досліджуючи простір родинного дому, гравець натрапляє на різні кімнати та предмети, які функціонують як портали до окремих історій членів родини. Кожна із цих історій переживається від першої особи й щоразу через унікальні ігрові механіки, що забезпечує різноманітність наративного досвіду, оскільки дає змогу формувати відчуття присутності у світі персонажів. Ця композиційна стратегія створює багаторівневу наративну структуру: основна сюжетна лінія, що супроводжує дослідження Едіт, виступає каркасом, який охоплює дванадцять коротших, вставлених історій (Balduzzi, 2024, p. 38). У контексті міжмедійності та інтерсеміотики така організація тексту-гри виступає прикладом прийому *mise en abyme*: внутрішні наративи віддзеркалюють теми, мотиви і структурні елементи головного наративу, створюючи дзеркальні співвідношення між сюжетними рівнями. Це сприяє утворенню метатекстуальних ефектів, підкреслює взаємозв'язок між різними семіотичними моделями, формує реципієнта як активного інтерпретатора, здатного зіставляти різні наративні та смислові рівні. Таким чином, *What Remains of Edith Finch* демонструє, як відеоігровий медіум може реалізувати літературний прийом *mise en abyme* в міжмедійній перспективі, інтегруючи текст, зображення й інтерактивність у єдину комплексну художню структуру.

Сучасні дослідження демонструють увагу до *mise en abyme* як універсального міжмедійного прийому, що функціонує в літературі, кіно, образотворчому мистецтві, дизайнерських практиках і цифрових ігрових медіа. Аналіз Армандо Чанта підтверджує потенціал цього прийому для створення інтерактивного художнього простору та багаторівневої семіотичної комунікації. Водночас студії Самуеля Бальдуцці актуалізують продуктивність *mise en abyme* у відеоігрових наративах, можливість інтеграції літературних моделей в цифрове середовище завдяки поєднанню тексту, зображення й інтерактивності. Таким чином, *mise en abyme* в між-

медійній перспективі постає ефективним інструментом створення складних, багатошарових наративів, що активізують інтерпретативну діяльність реципієнта, розширюючи межі сучасної наративної естетики.

Отже, прийом *mise en abyme* виступає одним із ключових інструментів моделювання само-рефлексивності, багаторівневої організації наративу, інтерсеміотичного перекладу в літературі, кінематографі, цифрових медіа. Структура *mise en abyme* забезпечує продуктивне напруження між реальністю та її репрезентацією, формує ефект метатекстуальності, підкреслюючи автономність елементів твору. Вставлені наративи чи образи часто поділяють сюжетні, тематичні або структурні елементи з основним наративом, створюючи дзеркальні співвідношення, поглиблюючи розуміння обох рівнів оповіді. Сучасні дослідження, що охоплюють наратологію, мультимодальність і міжмедійність, підтверджують теоретичну та практичну значущість *mise en abyme* як механізму інтеграції художніх і комунікативних функцій у різних медіа, що може стати предметом подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Енциклопедія постмодернізму / Чарлз Е. Вінквіст, Віктор Е. Тейлор ; [пер. з англ. Віктор Шовкун]. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 503 с.
2. Бровко О. О. Геральдика й емблематика: літературознавчі проєкції. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного ун-ту імені Володимира Гнатюка. Серія «Літературознавство»*. 2012. Вип. 35. С. 168–178.
3. Бровко О. О. Поетика дзеркала: інтермедіальність прийому «*mise en abyme*» в дослідженні Себастьяна Феврі. *Метамодернізм у літературі та літературознавстві: «дзеркало в дзеркалі» : матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації (14 квітня – 25 травня 2025 року)*. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 16–18.
4. Макеєв О. О. Дослідження конструкції «*mise en abyme*»: історіографія питання. *Вісник Луганського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Серія «Філологічні науки»*. 2013. № 4 (1). С. 19–24.
5. Цапів А. О. Дзеркальна оповідь у казкових наративах via наративний прийом мізанабім (*mise en abyme*). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2019. № 1 (89). С. 129–134. DOI: [https://doi.org/10.35433/philology.1\(89\).2019.129-134](https://doi.org/10.35433/philology.1(89).2019.129-134).
6. Dällenbach L. *Le récit spéculatif: Essai sur la mise en abyme*. Paris, 1977. 247 p.
7. Ricardou J. *Le Nouveau Roman*. Paris : Seuil, 1990. 260 p.
8. Metz C. *Le signifiant imaginaire: psychanalyse et cinéma* / éd. Christian Bourgois. Paris, 2002. 370 p.
9. Limoges J-M. *Entre la croyance et le trouble : essai sur la mise en abyme et la réflexivité depuis la littérature jusqu'au cinéma*. 2008. URL: <https://ulaval.academia.edu/JeanMarcLIMOGES> (дата звернення: 10.10.2025).
10. Févry S. *La mise en abyme filmique: essai de typologie*. Liège : CEFAL, 2000. 171 p.
11. Жукова Н. А. Елітарність як компонент культуротворення: досвід некласичної естетики. Київ : Вид-во ПАРАПАН, 2010. 244 с.
12. Ron M. The Restricted Abyss: Nine Problems in the Theory of Mise en Abyme. *Poetics Today*. 1987. № 8 (2). P. 417–438. DOI: <https://doi.org/10.2307/1773044>.
13. Fludernik M. *An Introduction to Narratology*. London and New York : Routledge. Taylor and Francis group, 2002. 190 p.
14. Fludernik M. Factual Narrative: A Missing Narratological Paradigm. *Germanisch-Romanische Monatsschrift*. 2013. Vol. 63 (1). P. 117–134.
15. Еко У. Роль читача. Дослідження семіотики текстів / [пер. з англ. М. Гірняк]. Львів : Літопис, 2004. 383 с.

16. Zafra V. J. The mise en abyme in *The Drowned World* by James G. Ballard. *Miscelánea: A Journal of English and American Studies*. 2025. Vol. 71. P. 133–150. DOI: https://doi.org/10.26754/ojs_misc/mj.202510824
17. Snow M. Into the Abyss: A Study of the mise en abyme. 2016. URL: <https://surl.lu/zgdfnu> (дата звернення: 10.10.2025).
18. Chant A. Mise en Abyme: Drawn intersections between image, body, and space. *Research in Arts and Education: SPECIAL ISSUE on Catalyses, Interventions, Transformations*. 2018. Vol. 3. P. 186–210. DOI: <https://doi.org/10.54916/rae.118866>.
19. Balduzzi S. Literary and Ludic Mise-en-Abyme in What Remains of Edith Finch Play. *Write Student Journal*. 2024. Vol. IV. P. 38–46.

References

1. Winqvist, C. E., & Taylor, V. E. (2003). *Entsyklopediia postmodernizmu* [Encyclopedia of Postmodernism]. Transl. V. Shovkun. Kyiv: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy» [in Ukrainian].
2. Brovko, O. O. (2012). Heraldyka y emblematyka: literaturoznavchi proiektivni [Heraldry and emblematics: Literary projections]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Literaturoznavstvo – Scientific notes of the Volodymyr Hnatiuk Ternopil State Pedagogical University. Series «Literary Studies», (35)*, 168–178 [in Ukrainian].
3. Brovko, O. O. (2025). Poetyka dzerkala: intermedialnist pryiomu «mise en abyme» v doslidzhenni Sebastiana Fevri [Mirror poetics: Intermediality of the «mise en abyme» technique in Sébastien Fevry's research]. In: *Metamodernizm u literaturi ta literaturoznavstvi: «dzerkalo v dzerkali» – Metamodernism in literature and literary studies: «mirror in the mirror»: materials from the All-Ukrainian scientific and pedagogical professional development conference*. (pp. 16–18). Lviv – Torun: Liha-Pres [in Ukrainian].
4. Makieiev, O. O. (2013). Doslidzhennia konstruktsii «mise en abyme»: istoriografia pytannia [The study of the «mise en abyme» construction: A historiography of the issue]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii: Filolohichni nauky – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Series «Philological Sciences», 4(1)*, 19–24 [in Ukrainian].
5. Tsapiv, A. O. (2019). Dzerkalna opovid u kazkovykh naratyvakh via naratyvnyi pryiom «mizanabim» (mise en abyme) [Mirror narration in fairy-tale narratives via the narrative device «misanabym» (mise en abyme)]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filolohichni nauky – Bulletin of Ivan Franko Zhytomyr State University. Philological Sciences, 1(89)*, 129–134. DOI: [https://doi.org/10.35433/philology.1\(89\).2019.129-134](https://doi.org/10.35433/philology.1(89).2019.129-134) [in Ukrainian].
6. Dällenbach, L. (1977). *Le récit spéculaire: Essai sur la mise en abîme*. Paris [in French].
7. Ricardou, J. (1990). *Le Nouveau Roman*. Paris: Seuil [in French].
8. Metz, C. (2002). *Le signifiant imaginaire: Psychanalyse et cinéma*. Christian Bourgois [in French].
9. Limoges, J.-M. (2008). *Entre la croyance et le trouble: Essai sur la mise en abyme et la réflexivité depuis la littérature jusqu'au cinéma*. Retrieved from: <https://ulaval.academia.edu/JeanMarcLIMOGES> (Last accessed: 10.10.2025) [in French].
10. Févry, S. (2000). *La mise en abyme filmique: Essai de typologie*. Liège: CEFAL [in French].
11. Zhukova, N. A. (2010). Elitarnist yak komponent kulturotvorennia: dosvid neklasychnoi estetyky [Elitism as a component of culture-creation: Experience of non-classical aesthetics]. Kyiv: Vyd-vo PARAPAN [in Ukrainian].
12. Ron, M. (1987). The restricted abyss: Nine problems in the theory of mise en abyme. *Poetics Today*, 8(2), 417–438. DOI: <https://doi.org/10.2307/1773044> [in English].
13. Fludernik, M. (2002). *An introduction to narratology*. London and New York : Routledge. Taylor and Francis group [in English].

14. Fludernik, M. (2013). Factual narrative: A missing narratological paradigm. *Germanisch-Romanische Monatsschrift*, 63(1), 117–134 [in English].
15. Eco, U. (2004). Rol chytacha: Doslidzhennia semiotyky tekstiv [The role of the reader: Explorations in the semiotics of texts]. Transl. M. Hirniak. Lviv: Litopys [in Ukrainian].
16. Zafra, V. J. (2025). The mise en abyme in *The Drowned World* by James G. Ballard. *Miscelánea: A Journal of English and American Studies*, (71), 133–150. DOI: https://doi.org/10.26754/ojs_misc/mj.202510824 [in English].
17. Snow, M. (2016). Into the abyss: A study of the mise en abyme. Retrieved from <https://surl.lu/egdfnu> (Last accessed: 10.10.2025) [in English].
18. Chant, A. (2018). Mise en abyme: Drawn intersections between image, body, and space. *Research in Arts and Education: Special Issue on Catalyses, Interventions, Transformations*, (3), 186–210. DOI: <https://doi.org/10.54916/rae.118866> [in English].
19. Balduzzi, S. (2024). Literary and ludic mise-en-abyme in *What Remains of Edith Finch* play. *Write Student Journal*, (4), 38–46 [in English].

Бровко О. О. Дзеркальна структура як інтерсеміотичний механізм: *mise en abyme* у мистецьких наративах

Mise en abyme є одним з інструментів сучасної художньої культури, який не лише відображає її кіноцентричність, а й розкриває широкий інтерсеміотичний потенціал взаємодії літератури й кінематографу. У статті здійснено аналіз прийому *mise en abyme* як інтерсеміотичного механізму на матеріалі кіно- та літературних текстів. Специфічною формою співвідношення текстів, референції та дифузії є взаємонакладання за принципом *mise en abyme* («конструкція у вигляді прірви»). Цей прийом відомий у геральдиці, коли на більшому щиті зображено менший. Л. Делленбах зазначив схожість «геральдичної конструкції» з явищем, названим К. Леві-Стросом «зменшеною моделлю», що відтворює певний реальний об'єкт у зменшеному вигляді, наприклад, на живописному полотні. Особливе значення мають теоретичні підходи та інтерпретаційна практика Себастьяна Феврі та Жана Рікарду, які дають змогу окреслити специфіку структурного й семіотичного функціонування цього прийому в кінематографі та традиції «нового роману».

Мета дослідження полягає у висвітленні особливостей розуміння й інтерпретації *mise en abyme* у контексті інтерсеміотики та міжмедійної взаємодії. У роботі уточнюється семіотичний статус цього прийому, окреслюються його типологічні різновиди й узагальнюються механізми функціонування в літературних і кінематографічних наративах на матеріалі інтерсеміотичних і наратологічних праць і художньої практики. Простежено, як *mise en abyme* моделює дзеркальні структури, здатні відтворювати, дублювати або трансформувати художній світ, створюючи зони підвищеної рефлексивності та наративної самосвідомості. У статті розглядається типологія *mise en abyme*, зокрема поділ на однорідні та різнорідні форми, що дає змогу описати механізми внутрішнього цитування, включення твору в твір. Показано, що цей прийом формує специфічні режими взаємодії між текстами різних семіотичних моделей, активізуючи інтерсеміотичний переклад і сприяючи появі метатекстуальних ефектів. Окреслено роль *mise en abyme* у формуванні читача, глядача як активного співтворця смислу, здатного інтерпретувати та зіставляти дзеркальні рівні наративу.

Ключові слова: *mise en abyme*, інтерсеміотика, дзеркальна структура, наратив, метатекст, міжмедійність.

Brovko O. O. Mirror structure as an intersemiotic mechanism: *mise en abyme* in artistic narratives

Mise en abyme is one of the key instruments of contemporary artistic culture, which not only reflects its film-centered orientation but also reveals the broad intersemiotic potential of interaction between literature and cinema. The article examines *mise en abyme* as an intersemiotic mechanism based on literary and cinematic texts. A specific form of correlation among texts, reference, and diffusion is the superimposition structured according to the principle of *mise en abyme* (“an abyss-like construction”). This device is known in heraldry, where a smaller shield is depicted within a larger one. Lucien Dällenbach pointed out the similarity between this “heraldic construction” and the phenomenon Claude Levi-Strauss termed a “reduced model”, which reproduces a real object in a diminished form, for instance on a painted canvas. Of particular importance are the theoretical approaches and interpretive practices of Sebastien Fevry and Jean Ricardou, which enable the identification of the structural and semiotic specificities of this device in cinema and in the tradition of the “nouveau roman”.

The aim of this study is to highlight the features of understanding and interpreting *mise en abyme* within the context of intersemiotics and intermedial interaction. The article clarifies the semiotic status of this device, outlines its typological variations, and synthesizes the mechanisms of its functioning in literary and cinematic narratives on the basis of intersemiotic and narratological scholarship and artistic practice. The analysis traces how *mise en abyme* models mirror-like structures capable of reproducing, duplicating, or transforming the fictional world, thereby creating zones of heightened reflexivity and narrative self-awareness. The article examines the typology of *mise en abyme*, including its homogeneous and heterogeneous forms, which allow the description of mechanisms of internal quotation and the embedding of a work within a work. It is demonstrated that this device generates specific modes of interaction among texts belonging to different semiotic systems, activates intersemiotic translation, and fosters the emergence of metatextual effects. The study also outlines the role of *mise en abyme* in shaping the reader/viewer as an active co-creator of meaning, capable of interpreting and correlating the mirrored levels of the narrative.

Key words: *mise en abyme*, intersemiotics, mirror structure, narrative, metatext, transmediality.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 12.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025

УДК 821-32.09(94) Музіль

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-45-52>**Голомідова Леся Василівна,**

старший викладач кафедри міжнародних комунікацій

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»,

м. Ужгород, Україна.

lesja.holomidova@uzhnu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-2148-5049>

НАРАТИВНІ СТРАТЕГІЇ ТА ЖАНРОВА СПЕЦИФІКА НОВЕЛИ «ТОНКА» РОБЕРТА МУЗІЛЯ

Художнім феноменом та площиною для застосування сучасних теоретичних підходів літературознавства залишається новелістика авторів Віденського модернізму. Австрійська новела розвивалася паралельно зі становленням психоаналізу Зигмунда Фрейда (1856–1939), тому її заслужено можна вважати своєрідною літературною лабораторією для студій людської психіки, підсвідомих мотивів, прихованих бажань, неврозів і сновидінь (Зимомря, 2011; Biere, 2012). Майстри слова держави над Дунаєм є зачинателями технік, які сьогодні лежать в основі наратології (теорії оповіді). До прикладу, техніка «потoku свідомості», яку одним із перших застосував у європейській літературі Артур Шніцлер (1862–1931), постає центральним об'єктом вивчення сучасних літературознавчих студій, а «криза мови», сформульована Гуго фон Гофманнсталем (1874–1929) (Hofmannsthal, 1991), спричинила фундаментальний перегляд можливостей оповіді. Темі декадансу, кризи маскулітності, втрати ідентичності, зіткнення раціонального й ірраціонального, що пронизують твори австрійських письменників-модерністів, дають змогу проводити паралелі із сучасним занепадом цінностей, глобалізаційними процесами та пошуками ідентичності у ХХІ столітті.

На особливу увагу в цьому ключі заслуговує новелістика австрійського письменника Роберта Музіля (1880–1942). Його творчість у жанрі малої прози посідає виняткове місце як у творчому доробку автора, так і в каноні європейського модернізму. Новели прозаїка, зокрема зі збірок «Поєднання» (Vereinigungen, 1911) та «Три жінки» (Drei Frauen, 1924), це своєрідні інтелектуальні лабораторії. Автор із притаманною йому точністю природознавця й психолога досліджує межі людського пізнання, кризу ідентичності та зіткнення раціонального світогляду з ірраціональною, невловимою сутністю життя. На відміну від класичної новели, яка за теорією «сокола» Пауля Гайзе (1830–1914) зосереджена на зовнішній події (Зимомря, 2011), проза Р. Музіля спрямована всередину – на аналіз психологічних станів, рефлексій та інтелектуальних сумнівів його протагоністів.

Особливості новелістики Р. Музіля в сучасному літературознавстві не втрачають своєї актуальності, адже новели циклів «Поєднання» та «Три жінки» формують плідне поле для студій у кількох ключових напрямках. У цьому контексті дослідники виокремлюють авторські експерименти з наративною перспективою. Ідеться про використання ненадійного наратора й технік «потoku свідомості», де реципієнт змушений сам пробиратися крізь лабіринти сумнівів, гіпотез і суперечливих мистецьких інтерпретацій. Тут варто виділити такі наукові розвідки: «Роберт Музіль та відкидання експресіонізму» (Robert Musil und die Ablehnung des Expressionismus, 1965) В. Баузінгера, «Наративні експерименти: дослідження творів Роберта Музіля «Три жінки» та «Поєднання»» (Erzählexperimente: Studien zu Robert Musils “Drei Frauen” und “Vereinigungen”, 1973) Б. Рьоттгер, ««Раптове й обмежене духовне хвилювання...»: Про

концепцію новели Роберта Музіля» (Eine plötzliche und umgrenzt bleibende geistige Erregung...: Zum Novellenbegriff Robert Musils, 1973) Н. Фішер, «Роберт Музіль: Поєднання. Спроба інтерпретації оповідань» (Robert Musil: Vereinigungen. Versuch einer Deutung der Erzählungen, 1993) В. Фаркаш, «Теорія та практика новели. Про “Вдосконалення кохання” Роберта Музіля» (Teoria e pratica della novella. Sulla Vollendung der Liebe di Robert Musil, 1997) Дж. Берточчіні, «Інша розповідь. Про поетику новели 1800/1900» (Das andere Erzählen. Zur Poetik der Novelle 1800/1900, 2012) Ф. Біре.

Центральними для творів Р. Музіля постають концепції «іншого стану» (der andere Zustand) та мотив «поєднання», з огляду на які творчі дослідження автора межових станів свідомості, природи сексуальності та кризи Я-особи резонують із постфрейдистськими, феноменологічними й екзистенційними студіями. Новели письменника – це своєрідні спроби зафіксувати невловимий досвід містичного, ірраціонального, інтуїтивного єднання зі світом, вивчаючи межові стани свідомості, кохання та сприйняття, що стало новаторством для жанру (Rauch, 2000). В естетико-філософській проблематиці його творів увиразнюється критика позитивізму, питання епістемологічної невпевненості та пошук шляхів виходу з кризових ситуацій крізь призму «іншого стану» як авторської альтернативи раціональному існуванню. Герої його творів не просто відчують – вони безперервно аналізують свої почуття, намагаючись застосувати до них точність математичних чи наукових формул. Саме така інтелектуалізація, де фіксується поєднання ліризму й аналітики, формує стиль автора та значно розширює можливості жанру новели. Окремі контури окресленої проблематики закреслені в працях «Гриджія Роберта Музіля. Аналіз культурного розпаду» (Musil's Grigia. An analysis of cultural dissolution, 1967) К. Б. Бедвелл, «Роберт Музіль і позитивізм» (Robert Musil und der Positivismus, 1970) А. Генрі, «Роберт Музіль. Поет поєднань» (Robert Musil. Dichter der Vereinigungen, 1972) І. Байманна, «Принцип найменших кроків. Музіль і “невирішена проблема натуралізму” на прикладі “Вдосконалення кохання”» (Das Prinzip der kleinsten Schritte. Musil und das “ungelöste Problem des Naturalismus” am Beispiel der Vollendung der Liebe, 1987), ««Інший стан» Музіля» (Musils “anderer Zustand”, 1997) І. Амансгаузера, «Досконалий мімезис: репрезентація реальності та самореференція в теорії та літературній практиці» (Vollendende Mimesis. Wirklichkeitsdarstellung und Selbstbezüglichkeit in Theorie und literarischer Praxis, 1992) А. Бьона, «У пошуках «іншого стану». Номіналістична містика Роберта Музіля» (Auf der Suche nach dem “anderen Zustand”. Robert Musils nominalistische Mystik, 1998) Ф. Бальке, «Поєднання» (Vereinigungen, 2000) М. Раух. Утім, варто зазначити, що предметом численних наукових досліджень постає все ж романна проза письменника, а специфіка наративних стратегій і жанрово-стилістичні особливості його творів малої прози все ще залишаються поза належною увагою літературознавців.

Об'єктом дослідження є новела Р. Музіля «Тонка» (Tonka, 1922) із циклу «Три жінки» – твір, який є квінтесенцією творчих пошуків письменника та втілює центральний для нього конфлікт між логікою та інтуїцією.

Мета роботи полягає в аналізі нарративних стратегій та визначенні жанрової специфіки новели. Це передбачає вирішення таких завдань: дослідити складну нарративну структуру твору; визначити його жанрову неоднозначність; простежити, як ці чинники розкривають проблематику протистояння раціонального та ірраціонального.

Теоретичним підґрунтям для дослідження генологічних аспектів новели слугують праці українських та європейських дослідників, як-от Г. Ауст, Ф. Біре, В. Будний, Б. фон Візе, Г. В'язовський, О. Галич, Р. Гром'як, Ж. Женетт, І. Зимомря, В. Іванишин, В. Кайзер, Ю. Ковалів, Е. Леммерт, В. Лесик, М. Мартінес, М. Моклиця, М. Наєнко, В. Пахаренко, К. К. Полгайм, О. Потєбня, А. Ткаченко, Й. Фогт, І. Франко, Д. Чижевський, Ф. Штанцель, М. Шеффель.

З огляду на орієнтацію на композиційну невизначеність і відкритість жанру в творах Р. Музіля опираємося на праці: «Коментар до всіх прижиттєвих творів Музіля» (Musil-Kommentar zu

sämtlichen zu Lebzeiten erschienenen Schriften, 1982) Г. Арнца, «Зникнення суб'єкта: рання психологія та літературний модернізм» (The Vanishing Subject: Early Psychology and Literary Modernism, 1991) Дж. Райан, «Спотворення історії: літературна практика Роберта Музіля в непередбачуване» (Die Verrückung der Geschichte: Robert Musils literarische Einübung ins Unabsehbare, 1993) В. Фудера, «У конфлікті між “казкою” та “реальністю”. “Тонка” Роберта Музіля як протистояння критиці Фрідріхом Ніцше у понятті істини» (Im Widerstreit zwischen “Märchen” und “Wirklichkeit”. Robert Musils Tonka als eine Auseinandersetzung mit Friedrich Nietzsches Kritik am Begriff der Wahrheit, 2007) А. Бангерта, «Інший стан» як поетологічний принцип у зібранні “Три жінки”» (Der “andere Zustand” als poetologisches Prinzip in den “Drei Frauen”, 2009) Р. Целлер, «Винахід Тонки. Текстогенетичне прочитання досьє “Тонка”» (Die Erfindung der Tonka. Eine textgenetische Lektüre des Tonka-Dossiers, 2011) В. Фанти, «Невідоме, для якого можна знайти слова першими: Теорія новели Роберта Музіля» (Unbekanntes, für das man als erste Worte findet: Robert Musils Novellentheorie, 2010) Ф. Біре, «Роберт Музіль» (Robert Musil, 2012) О. Пфольманна, «Новела» (Novelle, 2016) Б. Нюбел.

Ключовим аргументом постає своєрідність авторського експериментування зі стилем, методом і формою оповіді в структурі текстів новел (Zeller, 2003; Bangert, 2007; Fanta, 2011). Слід згадати, що новела «Тонка», датована 1903–1908 роками, спершу задумувалася як повноцінний роман. Про це свідчать обсяг і значна кількість додаткових елементів твору. Її створення, за свідченнями дослідників біографії Р. Музіля К. Коріно, К. Дінклагге, О. Пфольманна, збіглося з періодом глибокої особистої жалоби автора за подругою юності Гермою Дітц. Стосунки з нею закінчилися болісно для автора, а сама жінка трагічно померла від венеричного захворювання. Імовірно, саме ця трансформація задуму (від масштабного роману до стислої новели), що відбувалася на тлі особистої трагедії, і зумовила ступінь формального, ідейно-тематичного та стилістичного наповнення новели.

Основний текст твору складається з п'ятнадцяти частин, які ввібрали в себе розміщення персонажів, зіставлення сюжетних епізодів, порядок повідомлення про перебіг подій, а також зміну прийомів оповіді і взаємоспіввіднесеність деталей зображуваного. Кожна із частин графічно позначена номером розділу, що типово для романної прози письменника. Тому тут можна говорити про накопичений автором комплекс художнього матеріалу, який синтезує варіативне міжстильове взаємопроникнення психологізму, символізму й екзистенціалізму (Pfolmann, 2012).

Комплекс наративних технік, які застосовує Р. Музіль у творі «Тонка», формує унікальну психологічну атмосферу та підкреслює центральну тему невизначеності й невпевненості героя. Композиційну домінанту новели становить союз вишуканого молодого інтелігента з небагатослівною, неосвідченою дівчиною «з крамниці». Саме до цього союзу, а отже, до центральної постаті Тонки (Антонії) так чи інакше дотичні всі інші компоненти композиції твору. Знайомство дівчини-продавчині та молодого інтелігента з «хорошого дому» постає зав'язкою твору, де автор відразу визначає основні сили конфлікту – душевний порив і холодний розрахунок. Саме через цю боротьбу він спрямовує психологічний розвиток сюжету й увиразнює тему твору. Як підкреслює дослідниця Дж. Райан, композиція новели зіштовхує два світи: науки, логіки ймовірностей та розрахунку (світ головного героя) і світ віри, інтуїції та мовчазної правди (світ Тонки). Структура тексту змушує читача вагатися між цими двома полюсами, не дозволяючи зробити остаточний вибір (Ryan, 1991).

У новелі розповідь ведеться від третьої особи, однак її перспектива здебільшого збігається з поглядами протагоніста – молодого науковця. Реципієнт сприймає події та сам образ Тонки крізь призму сумнівів головного героя, рефлексій і спроб раціоналізувати те, що відбувається в дійсності. Прийом внутрішньої фокалізації занурює читача у свідомість персонажа, змушуючи його переживати інтелектуальну й емоційну кризу. Наратор не дає остаточних відповідей, а лише фіксує суперечливі думки героя, що робить його ненадійним джерелом інформації.

Кульмінацією психологічної напруги стає незрозумілий факт вагітності Тонки. Оскільки її образ представлений суто крізь візію протагоніста, внутрішній світ жінки, її думки та почуття залишаються недоступними. Вона постає об'єктом спостереження, тобто не повноцінним суб'єктом розповіді. Мабуть, тому на ключове питання твору – чи зрадила Тонка героя і хто є батьком її дитини – ані протагоніст, ані реципієнт ніколи не отримують остаточної відповіді. Р. Музіль майстерно вводить у текст аргументи як на користь її невинності (її наївність, відданість), так і проти неї (медичні факти, логічні докази). До прикладу, цитата з твору: *Tonka war in die Nähe tiefer Märchen gerückt. Das war die Welt des Gesalbten, der Jungfrau und Pontius Pilatus, und die Ärzte sagten, daß Tonka geschont und gepflegt werden müßte, sollte sie ihren Zustand überdauern* (Musil, 1988, p. 270) / «Тонка опинилася впритул до глибоких казок. Це був світ Помазаника, Діви та Понтія Пілата, а лікарі казали, що Тонку слід берегти й доглядати, аби вона змогла пережити свій стан» (*переклад – Л. Г.*). Крізь призму рефлексій та сумнівів головного героя Р. Музіль майстерно використовує елементи потоку свідомості. Його думки хаотичні, сповнені логічних побудов, які постійно руйнуються під тиском ірраціональних почуттів та подій. Автор детально аналізує психологію персонажа, його спроби застосувати науковий, позитивістський підхід до живої, непередбачуваної реальності, що втілено крізь призму образу Тонки.

Інтерпретація новели «Тонка» крізь призму релігійних контекстів, зокрема таємничої вагітності головної героїні, дає змогу трактувати твір як параболу (*грец.* Παραβολή) про обмеженість людського пізнання. Варто виділити, що тут ідеться не про класичну наративну форму з переносним рівнем значення (повчальне інакомовлення), «в якій через зібраний приклад і його тлумачення утверджувалися певні думки...» (Галич, 2008, с. 282), а про параболу ХХ століття (Osmanović, 2020). У добу модернізму вона, на думку німецького дослідника Тео Ельма, «посідає місце «основної фігури»» (Elm, 1991, p. 7). Т. Ельм визначає загальний термін «парабола модернізму» як антитезу до параболи епохи Просвітництва (XVIII ст.), що несла в собі волю до просвітлення свідомості. (Elm, 1991). Дослідник виділяє п'ять форм репрезентації модерністської параболи, співвідносячи кожен з конкретними авторами. Зокрема, творчість австрійських митців Г. фон Гофманстала, Ф. Кафки, Р. М. Рільке, Г. Броха та Р. Музіля Т. Ельм відносить до «епістемологічно-метафізичної параболи. Вчений підкреслює, що у цьому типі параболи автори досліджують межі людського пізнання (здійснюючи епістемологічну критику) та порушують метафізичні питання про сенс, реальність та існування» (Elm, 1991).

Численні спроби героя з'ясувати правду про вірність Тонки та походження дитини зазнають краху. Таким чином, новела набуває узагальненого, філософського звучання: істина не завжди може бути доведена раціональними методами, а деякі аспекти буття залишаються таємницею. Текст новели, що загалом властиво малій прозі Р. Музіля, насичений символами, які поглиблюють зміст і надають йому містичного забарвлення, наближаючи його поняття символічної притчі (іншої назви параболи). Головна героїня тут не просто дівчина-продавчиня, а уособлення таємниці, природи, інтуїтивного знання, яке не піддається науковому аналізу. У її мовчанні, хворобі, таємничій вагітності закріплені символічні елементи, що кидають виклик раціональному світогляду протагоніста-інтелігента.

Лейтмотивом проходить авторська концепція «іншого стану», де логіка поступається місцем містичному, інтуїтивному досвіду (Zeller, 1981). Структура тексту чітко імітує поступовий перехід від раціонального аналізу до ірраціонального та незбагненого, демонструючи неоднорідність дискурсів. У тканину тексту автор вплітає наукові, філософські та ліричні дискурси: *Diese Sicherheit, mit der sie alles Rohe, Ungeistige und Unvornehme auch in Verkleidungen ablehnte, ohne sagen zu können warum, war staunenswert, aber ebensosehr fehlte ihr jedes Streben, aus ihrem Kreis in einen höheren zu gelangen; sie blieb wie die Natur rein und unbehauen. Es war gar nicht so einfach, die Einfache zu lieben. Und zuweilen überraschte sie ihn durch Kenntnisse von*

Gedanken, die ihr ganz fern liegen mußten; selbst von Chemie; wenn er, vom Beruf ausschwingend, mehr monologisierend als für sie etwas erzählte, wußte sie plötzlich dies oder das (Musil, 1981, p. 266) / «Впевненість, з якою вона відкидала все грубе, бездуховне та низьке, навіть завуальовано, не вміючи пояснити чому, була вражаючою, та водночас їй бракувало будь-якого прагнення піднятися зі свого кола до вищого; вона залишалася чистою та невинною, наче природа. Любити таку простачку було зовсім нелегко. Та часом вона дивувала його глибоким розумінням ідей, які, мабуть, були їй зовсім чужими, навіть у хімії; коли він, багатослівно розповідаючи про свою професію, вдавався більше до монологів, аніж розповідав їй щось, вона раптом знала те чи інше» (переклад – Л. Г.).

У контексті розгортання відносин між центральними персонажами автор застосовує зіставлення двох образів, які вступили в художню взаємодію на підставі протиставлення: Von wie vielen Seiten er auch kam, er stand zuletzt immer vor der gleichen Undurchsichtigkeit in ihrem Geiste; Tonka war nicht dumm, aber etwas schien sie zu hindern, klug zu sein... (Musil, 1981, p. 255) / «З якого б боку він до неї не підходив, щоразу наштотувався на ту саму непроникність її духу; Тонка не була дурною, але щось ніби заважало їй бути розумною...» (переклад – Л. Г.). Прикметно, що протагоніст постійно намагається осягнути сутність Тонки через призму наукового аналізу, вдаючись до класифікацій та термінології. Ця спроба раціоналізації контрастує з поетичними описами її природної наївності. Таке стилістичне зіткнення підкреслює ключовий конфлікт твору: боротьбу між розумом і почуттям, наукою та життям.

Проведене дослідження новели Р. Музіля «Тонка» в контексті нарративних стратегій і жанрової специфіки дає можливість дійти висновку, що цей твір є генетично та наратологічно комплексним феноменом, який виходить за межі класичної новелістичної форми. Письменник трансформує жанр новели, зміщуючи акцент із зовнішньої події (за теорією П. Гайзе) на внутрішній, інтелектуально-психологічний конфлікт протагоніста. Ключові нарративні стратегії, зокрема застосування внутрішньої фокалізації, яка зосереджена суто на свідомості героя, та конструювання ненадійного наратора, слугують не тільки засобом психологізації – вони актуалізують центральну епістемологічну проблему твору.

Варто підкреслити, що жанрова специфіка новели «Тонка» визначається за Т. Ельмом як «епістемологічно-метафізична парабола». Її наративна структура ґрунтується на невирішеності конфлікту між раціональними доказами та ірраціональною інтуїцією, перетворюючи твір на своєрідну притчу про межі людського пізнання.

Композиційна та стилістична гібридизація – поєднання наукового, аналітичного дискурсу з лірико-символічним – підкреслює фундаментальну нездатність позитивістського світогляду осягнути повноту реальності, втілену в образі Тонки – символічному «іншому стані».

Таким чином, новела «Тонка» демонструє інноваційний підхід Р. Музіля до малої прози як до інтелектуальної лабораторії для філософських та нарративних експериментів і відкриває значні перспективи для подальших студій у галузі генетичної та наратології.

Список використаної літератури

1. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. Теорія літератури : підручник / за наук. ред. О. Галича. Київ : Либідь, 2008. 488 с.
2. Зимомря І. Австрійська мала проза ХХ століття: художня світобудова : монографія / за наук. ред. Р. Т. Гром'як. Дрогобич – Тернопіль : Посвіт, 2011. 396 с.
3. Парабола. Літературознавча енциклопедія: у 2 т. / авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ : ВЦ «Академія», 2007. Т. 2 : М.–Я. 180 с.
4. Bangert A. Im Widerstreit zwischen “Märchen” und “Wirklichkeit” – Robert Musils “Tonka” als eine Auseinandersetzung mit Friedrich Nietzsches Kritik am Begriff der Wahrheit. *Focus on German Studies*. 2007. Vol. 14. P. 115–131. URL: <https://journals.uc.edu/index.php/fogs/article/view/526>

5. Biere F. Das andere Erzählen: Zur Poetik der Novelle 1800/1900. Königshausen & Neumann, 2012. 428 p.
6. Corino K. Robert Musil. Eine Biographie. Rowohlt, Reinbek bei Hamburg, 2003. 2026 p.
7. Elm Th. Die moderne Parabel. Parabel und Parabolik in Theorie und Geschichte. 2., überarb. Aufl. München : Fink, 1991. 356 p.
8. Fanta W. Die Erfindung der Tonka. Eine textgenetische Lektüre des Tonka-Dossiers. Musil-Forum. 32 2011/2012. Berlin, New York : De Gruyter, 2011. P. 1–40. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110340570.1>
9. Hofmannsthal: Sämtliche Werke XXXI. Erfundene Gespräche und Briefe. Herausgegeben von Ellen Ritter. S. Fischer, Frankfurt am Main, 1991.
10. Musil R. Frühe Prosa und aus Nachlass zu Lebzeiten. Berlin : Rowohlt GmbH, 1981. 384 p.
11. Osmanović S. Franz Kafkas “Ein Landarzt” als komplexes Deutungsbeispiel der modernen Parabel – ein gattungsgeschichtlicher Abriss. *LOGOS ET LITTERA. Journal of Interdisciplinary Approaches to Text*. Podgorica, 2020. Issue 7. P. 64–75. URL: <https://ll.ucg.ac.me/issue%207/LL7.pdf>
12. Pfohlmann O. Robert Musil: Monographie. Rowohlt Taschenbuch, 2012. 189 p.
13. Rauch M. Vereinigungen: Frauenfiguren und Identität in Robert Musils Prosawerk. Würzburg : Königshausen & Neumann, 2000. 195 p.
14. Ryan J. The Vanishing Subject. Early Psychology and Literary Modernism. Chicago; London : University of Chicago Press, 1991. 267 p.
15. Zeller R. Grenztilgung und Identitätskrise. Zu Musils Törleß und Drei Frauen. Musil-Forum. 27 2001/2002, Berlin, New York : De Gruyter, 2003. P. 189–209. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110201833.189>
16. Zeller R. Zur Modernität von Musils Erzählweise am Beispiel der Novellen Vereinigungen und Drei Frauen. *Musil-Forum*. 1981. № 7. P. 75–84.

References

1. Halych, O., Nazarets, V., & Vasyliiev, Ye. (2008). *Teoriia literatury [Literary theory]*. Ed. O. Halych. Kyiv: Lybid [in Ukrainian].
2. Zymomria, I. (2011). *Avstriiska mala proza XX stolittia: khudozhnia svitobudova [Austrian Short Fiction of the 20th Century: Artistic World Structure]*. Ed. R. T. Hromiak. Drohobych-Ternopil: Posvit [in Ukrainian].
3. Parabola [Parabola]. (2007). *Literaturoznavcha entsyklopediia: u 2 t. – Literary Encyclopedia: in 2 v. Avt.-uklad. Yu. I. Kovaliv. (Vol. 2: M.–Ia, p. 180)*. Kyiv: VTs “Akademiia” [in Ukrainian].
4. Bangert, A. (2007). Im Widerstreit zwischen “Märchen” und “Wirklichkeit” – Robert Musils “Tonka” als eine Auseinandersetzung mit Friedrich Nietzsches Kritik am Begriff der Wahrheit [In the conflict between “fairy tale” and “reality” – Robert Musil’s “Tonka” as a confrontation with Friedrich Nietzsche’s critique of the concept of truth]. *Focus on German Studies*, 14, 115–131. Retrieved from <https://journals.uc.edu/index.php/fogs/article/view/526> [in German].
5. Biere, F. (2012). *Das andere Erzählen: Zur Poetik der Novelle 1800/1900 [The Other Narrative: On the Poetics of the Novella 1800/1900]*. Königshausen & Neumann [in German].
6. Corino, K. (2003). *Robert Musil. Eine Biographie [Robert Musil. A biography]*. Rowohlt, Reinbek bei Hamburg [in German].
7. Elm, Th. (1991). *Die moderne Parabel. Parabel und Parabolik in Theorie und Geschichte [The Modern Parable: Parabola and Parabolism in Theory and History]*. 2., überarb. Aufl. München: Fink [in German].
8. Fanta, W. (2011). *Die Erfindung der Tonka. Eine textgenetische Lektüre des Tonka-Dossiers [The Invention of the Tonka: A Text-Genetic Reading of the Tonka Dossier]*. *Musil-Forum*. 32 2011/2012. (pp. 1–40). Berlin, New York: De Gruyter. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110340570.1> [in German].

9. Hofmannsthal (1991). *Sämtliche Werke XXXI. Erfundene Gespräche und Briefe* [Hofmannsthal: Complete Works XXXI. Invented Conversations and Letters]. herausgegeben von Ellen Ritter. S. Fischer, Frankfurt am Main [in German].

10. Musil, R. (1981). *Frühe Prosa und aus Nachlass zu Lebzeiten* [Early prose and from the estate during his lifetime]. Berlin: Rowohlt GmbH [in German].

11. Osmanović, S. (2020). Franz Kafkas "Ein Landarzt" als komplexes Deutungsbeispiel der modernen Parabel – ein gattungsgeschichtlicher Abriss [Franz Kafka's "A Country Doctor" as a complex example of the interpretation of the modern parable – a genre-historical outline]. *LOGOS ET LITTERA. Journal of Interdisciplinary Approaches to Text*, 7, 64–75. Retrieved from: <https://ll.ucg.ac.me/issue%207/LL7.pdf> [in German].

12. Pfohlmann, O. (2012). Robert Musil [Robert Musil]. Rowohlt Taschenbuch [in German].

13. Rauch, M. (2000). *Vereinigungen: Frauenfiguren und Identität in Robert Musils Prosawerk* [Associations: Female Figures and Identity in Robert Musil's Prose Work]. Würzburg: Königshausen & Neumann [in German].

14. Ryan, J. (1991). *The Vanishing Subject. Early Psychology and Literary Modernism*. Chicago; London: University of Chicago Press.

15. Zeller, R. (2003). *Grenztilgung und Identitätskrise. Zu Musils Törleß und Drei Frauen* [Erasure of boundaries and identity crisis. On Musil's Törless and Three Women]. *Musil-Forum*. 27 2001/2002. (pp. 189–209). Berlin, New York: De Gruyter. DOI: <https://doi.org/10.1515/9783110201833.189> [in German].

16. Zeller, R. (1981). *Zur Modernität von Musils Erzählweise am Beispiel der Novellen Vereinigungen und Drei Frauen* [On the modernity of Musil's narrative style using the example of the novellas Vereinigungen and Drei Frauen]. *Musil-Forum*, 7, 75–84 [in German].

Голомідова Л. В. Наративні стратегії та жанрова специфіка новели «Тонка» Роберта Музіля

У статті здійснено спробу аналізу наративних стратегій та жанрової специфіки малої прози австрійського письменника Роберта Музіля. Увага приділяється новелі «Тонка» (Tonka, 1922) зі збірки «Три жінки» (Drei Frauen, 1924). Окреслено актуальність дослідження, зумовлену тим, що твори малої літературної форми письменника постають своєрідною «інтелектуальною лабораторією» для дослідження меж пізнання, кризи ідентичності та зіткнення раціонального й ірраціонального, залишаючись недостатньо вивченими. Розглянуто аспекти авторських експериментів щодо наративної структури новели, її композиційних особливостей і жанрової природи.

У контексті розкриття центральної проблематики протистояння логіки та інтуїції виділено своєрідність застосування автором наративних прийомів «потoku свідомості», внутрішньої фокалізації, конструювання ненадійного наратора. На основі наратологічного та генологічного підходів вказано, що Р. Музіль трансформує класичний жанр новели, зміщуючи акцент із зовнішньої події на внутрішній, інтелектуально-психологічний конфлікт протагоніста. Встановлено, що ці прийоми слугують актуалізації центральної епістемологічної проблеми твору – неможливості раціонального осягнення повноти буття.

У ключі увиразнення жанрової специфіки новели «Тонка» як «епістемологічно-метафізичної параболи» (за термінологією Т. Ельма), підкреслено, що наративна структура, яка ґрунтується на невирішеності конфлікту між логічними доказами та ірраціональною інтуїцією (зокрема, у мотиві таємничої вагітності), перетворює твір на притчу про межі людського пізнання та кризу позитивістського світогляду. Виокремлено роль і значення авторських концепцій «іншого стану» та «поєднання» у світлі міжжанрового взаємопроникнення, а також гармонійного поєднання наукового, аналітичного дискурсу з лірико-символічним змістом новели.

Ключові слова: мала проза, мала проза Роберта Музіля, жанр, новела, наратив, парабола.

Holomidova L. V. Narrative strategies and genre specifics of the novella “Tonka” by Robert Musil

This article attempts an analysis of the narrative strategies and generic specificity of the short prose by the Austrian writer Robert Musil. Attention is focused on the novella “Tonka” (1922) from the collection “Three Women” (“Drei Frauen”, 1924). The relevance of the study is outlined, conditioned by the fact that the writer's short literary forms emerge as a unique “intellectual laboratory” for exploring the limits of cognition, the crisis of identity, and the collision of the rational and the irrational, while remaining insufficiently studied. Aspects of the author’s experiments concerning the novella’s narrative structure, its compositional features, and its generic nature are examined.

In the context of revealing the central problematics of the opposition between logic and intuition, the peculiarity of the author’s use of narrative techniques such as «stream of consciousness», internal focalization, and the construction of an unreliable narrator is highlighted. Based on narratological and genological (genre theory) approaches, it is indicated that R. Musil transforms the classic genre of the novella, shifting the focus from the external event to the protagonist’s internal, intellectual-psychological conflict. It is established that these techniques serve to actualize the work's central epistemological problem – the impossibility of rationally comprehending the plenitude of existence.

In clarifying the generic specificity of the novella “Tonka” as an “epistemological-metaphysical parabola” (following T. Elm’s terminology), it is emphasized that the narrative structure, grounded in the unresolved conflict between logical evidence and irrational intuition (particularly in the motif of the mysterious pregnancy), transforms the work into a parable about the limits of human cognition and the crisis of the positivist worldview. The role and significance of the author’s concepts of the “other condition” (“der andere Zustand”) and “union” (“Vereinigung”) are highlighted in light of intergeneric penetration, as well as the harmonious fusion of scientific, analytical discourse with the novella's lyrical-symbolic content.

Key words: short prose, short prose by Robert Musil, genre, short story, narrative, parable.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 10.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025

УДК 82.091

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-53-60>**Гурдуз Андрій Іванович,**

кандидат філологічних наук, доцент,

доцент кафедри іноземних мов

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Україна.

gurduzaik@gmail.com<https://orcid.org/0000-0001-8474-3773>

СТРАТЕГІЇ ТІЛЕСНОСТІ У ФЕНТЕЗІЙНОМУ МЕТАЖАНРІ ПЕРШОЇ ЧВЕРТІ ХХІ СТОЛІТТЯ

Стрімке нарощування новітнього масиву фентезійних творів або текстів, орієнтованих на цей метажанр, на тлі масштабної містифікації більшості сфер життєдіяльності суспільства в першій чверті ХХІ ст. змушує академічну філологію до все більш пильного вдивляння в ультрапопулярний мистецький феномен, котрий активно інспірує нові художні концепції. Виведення фентезі з ніші маргінальності (Guanio-Uluru, 2015, с. 19–20) в перших десятиліттях ХХІ ст. є результатом його надзвичайної активності і впливовості в соціумі, коли непоміченим, неназваним або прямо ігнорованим фентезійний твір уже бути не може, багато в чому диктуючи моду реципієнту. Опускаючи причини ускладненого вивчення зразків метажанру (від неуніфікованої теорії і систематики фентезійної реальності, балансування ряду авторів на межі допустимого в сенсі рецепції творчого досвіду (Р. Яррос, М. Кідрука, А. Закордонця й ін.) до суб'єктивної настанови ряду дослідників – Т. Чонки, Н. Кобилко, А. Трофименко й ін. – розпізнавати у фентезійному тексті явище іншого жанрового типу), вкажемо на формовану з 2010-х рр. тенденцію фентезі до інтенсивної комунікації з мистецьки й суспільно периферійними явищами; інтеграцію у фентезійний твір проявів етично проблемних соціокультурних експериментів тощо. Демократичне наукове середовище й вимушений методологічний плюралізм (Driggers, 2022, с. х) поки вітають таку векторність і творів, і досліджень, однак її результати вже позначаються на окремих етично суперечливих аспектах життя соціуму.

Перебуваючи в силовому полі спільних культурних координат і традиції, рухаючись у загальному напрямі подолання західного (толкінівського) канону, сучасні автори резонансного фентезі (від Дж. К. Ролінг і С. Маєр до Р. Яррос і С. Дж. Маєс) виявляють виражено типологічні риси доробків і відтворюють тенденцію метажанру до внутрішньої рефлексії. Різномірневі сходження викликані тут передусім глобальним перелаштуванням основного метажанрового конфлікту в перші десятиліття ХХІ ст. та відповідних похідних: система «добро – (умовно) нейтральна змінна – зло» деформує художню конституцію героя, корегує його квест, позначається на панівному в метажанрі жіночому факторі тощо. Виведений на перший план чинник тіла при цьому зазнає особливо помітних і провокативних змін, котрі, попри неоднозначність впливу новітнього продукту на аудиторію, майже не вивчаються або окремі аспекти яких потрапляють у фокус фахівців максимум як прояви гендерної напруженості: наприклад, у міркуваннях М Костихової про «Сутінки» (Twilight, 2005–2020) С. Маєр (Kostihova, 2012, с. 86–88) або тезах З. Годунок про «Двір шипів і троянд» (A Court of Thorns and Roses, 2015–2021) С. Дж. Маєс (Годунок, 2025, с. 157). Проблема стратегій тілесності й наслідків їх рецепції в сучасній фентезійній літературі та кіно заявляє про себе тим гостріше, чим більше інтегруються в метажанр соціально маргінальні течії. Наскрізнний аналіз західного фентезійного корпусу першої чверті

XXI ст. засвідчує найрельєфніше проявлення окреслених художніх порухів у жіночому авторстві, у зв'язку із чим виникає потреба у висвітленні логіки тенденцій сучасної трансформації роботи письменників із «тілом» у метажанрі. Показовою тут є (часто генетично зумовлена) крива романних циклів С. Маєр, Д. Гаркнесс, Р. Яррос, С. Дж. Маас, С. Сент-Клер та ін. Актуальним зазначене положення бачиться і в низці загальних літературознавчих площин: міфопоетичній, герменевтичній, гендерній, психоаналітичній та ін.

Попри окремі звертання до аспектів тілесності в окремих фентезійних текстах, комплексно логіка видозміни бачення тіла, його оцінки й насолоди ним не розглядалася ні загалом у масиві, ні в доробку окремих авторів, тимчасом як об'єктом фундаментальних студій ставали навіть теми їжі чи напоїв, танцю в метажанрі (зазначимо, що в контекст заявленої проблеми не включено розвідки про супергероїв-коміксодів, аналіз тілесності яких В. Брукером, І. Гордоном, Л. Робінсон та ін. становить окреме відгалуження в теорії фентезі). Надто герметизованими є висновки спостережень над диспропорційно протиставленою людською та ірраціональною тілесністю в «Сутінках» С. Маєр, М. Костихової або Х. Маклауд, причому в дисертації останньої аналіз тілесного ракурсу не підключений до інтенцій всієї саги (MacLeod, 2014). Окрему увагу Х. Маклауд приділяє фобії старіння в американців, метафорично передану в прагненні Белли Свон перетворитися на вампіресу (MacLeod, 2014, с. 109). У спробі З. Годунок подати загальну характеристику основних параметрів сучасного фентезі західного канону (зі звертанням, зокрема, до циклів С. Дж. Маас, С. Сент-Клер, Р. Яррос) варто виділити справедливую тезу: «Мірилом того, якими постають персонажі тієї чи тієї раси, є саме людське тіло та його властивості...» (Годунок, 2025, с. 18). Причиною наукової інерції вважаємо інше твердження дослідниці – стосовно домінації чоловічих образів у метажанрі XXI ст. (Годунок, 2025, с. 238), що суперечить логіці базових трансформацій цього мистецтва нового тисячоліття та може бути проєктоване максимум на художній корпус кінця XX ст. Водночас у «літературознавчих етюдах» З. Годунок чи не вперше для українських вчених розглядає прояви фізичної інклюзії в окремих фентезі (Годунок, 2025, с. 164–166).

Послідовно аналізуючи в міфопоетичному і психоаналітичному ключі закономірності тілесного вираження у фентезі першої чверті XXI ст., як-от крилатість метагероїні Д. Корній і героїні «Двору шипів і троянд» С. Дж. Маас, ефект (античної) статуї дотично до вампірських тіл у сазі С. Маєр, природу еротизму в «Емпіреях» (The Empyrean, 2023–2025) Р. Яррос (Гурдуз, 2024), концепти у творах із сюжетно-образним модулем «дім дивних дітей» тощо, доходимо висновку про закономірності вираження в художньому корпусі періоду тілесності як характеристики персонажа, засобу дії, метажанрового антуражу й навіть самоцілі, що відповідні тенденції заслуговують бути систематизовані й належно досліджені в широкому контексті. Сказане означає масштабний і фактично не студійований поки дослідницький горизонт, актуальний і перспективний в українському та світовому літературознавстві.

Паралельно вкажемо на активну експлуатацію парадигм тілесності у практиці постфемінізму, постгуманізму тощо, й окреслена нами проблематика пов'язана і з цими філософіями. Новизна же фактичного матеріалу зумовлює його мінімальну вивченість навіть у загальному літературознавчому форматі, що додатково утруднює названі нами компаративні завдання. Так, якщо «Сутінки» С. Маєр розглянуті в основних наративах (Л. Гуаніо-Улуру, М. Костиховою, Х. Маклауд чи Л. Герхардс), то на вузьке коло відносно розгорнутих рецензій чи критики з констатацією сюжетно очевидних положень змогли претендувати романні цикли (переважно їх перші частини) «Всі душі» (All Souls, 2011–2014) Д. Гаркнесс, «Емпіреї» Р. Яррос (Б. Берджесс-Симмонс, С. Гринделл, М. Мендес) чи «Двір шипів і троянд» С. Дж. Маас (Е. Літл, Д. Дудек, М. Гроббелаар, Дж. Йоргенсен).

Метою пропонованої статті є вперше здійснена спроба визначити провідні стратегії тілесності у фентезійному метажанрі першої чверті XXI ст. – передовсім у зразках жіночого автор-

ства західного канону (С. Маєр, Д. Гаркнесс, Р. Яррос, С. Дж. Маас, С. Сент-Клер). Ключовими завданнями розвідки відповідно є висвітлення: а) сюжетно-образної типології романів зазначених авторок, зумовленої відображенням у їхніх творах парадигмальної фентезійної трансформації перших десятиліть ХХІ ст.; б) логіки видозміни функцій тілесного чинника в американському фентезійному сегменті 2000–2025 рр. у зв'язку з превалюванням тут жіночого начала. Застосовуємо синтезовану єдність порівняльного, психоаналітичного й герменевтичного методів дослідження.

Завдяки високому ступеню екзотизму класичне фентезійне розповідання довгий час здатне було обходитися не тільки без еротизованих сцен, але й без любовної лінії загалом. Остання впевнено входить у метажанр пізніше і спершу може відігравати в ньому роль допоміжного цементувального компонента для забезпечення кращої читабельності. Прикметно, що з наближенням до сучасності та входженням фентезі у фазу міфотворчої кризи (позначеної, скажімо, у мультифентезійних світах, крос- або мешап-текстах тощо) отримуємо не тільки посилення любовної теми – капіталізується її тілесний вияв. Невипадково цей процес збігається зі зростанням питомої ваги гендерного складника. У творах жіночого авторства фокусування героїні на переживаннях себе як тіла, на підкресленні зовнішнього вигляду та його унікальності, естетиці його прикрашання тощо реалізоване вповні та слугує одним із відповідних формальних маркерів (С. Дж. Маас, С. Сент-Клер та ін.), здатних усе ще транслювати протест проти традицій чоловічого патріархального світу. Відзначимо, що аналізуємо тенденції у фентезі загалом, не на його спеціальних (культурно периферійних) субрівнях – як еротичне фентезі; як фентезі, орієнтоване на аудиторію сексуальних меншин тощо, де спрацьовує інша специфіка об'єкта завдань зображення.

Саме у творах західних фентезійниць першої чверті ХХІ ст.: «Напівжиття» (Half Life, 2014–2016) С. Грін, «Двір шипів і троянд» С. Дж. Маас, «Гадес і Персефона» (Hades & Persephone, 2019–2024) С. Сент-Клер та ін. – тіло частіше позиціоноване як поле битви (мінімум) двох світів, первнів – світлого і темного: порівняймо з перенесеним у свідомість таким протистоянням у фантастичному «Тому, що заснув в Армагеддоні» (Asleep in Armageddon, 1948) Р. Бредбері з актуалізацією процесуальності концепту Мінотавра, у чоловічій версії найяскравіше презентованою в діалогії «Мінотавр» (The Minotaur, 2000–2016) С. Шеррила.

Сперте на абстрагованість у тілесному сенсі й переважно на психологію переосмислення стереотипів жіночності, дівочтва (у «Злі» Л. Баграт, «Дзеркалі Єдиного» Л. Таран), прав і можливостей жінки (Д. Корній, Я. Каторож та ін.) українськими авторками здається прогресивним усередині національної традиції та цнотливо консервативним (у позитивному сенсі) – у контексті західноєвропейського й північноамериканського досвіду сьогодення. В останньому з культивуванням виключності тілесного розпочинає втрачати позиції морально-етичний аспект фентезійного світу, і нині в низки письменників фіксуємо імперативи відторгнення культурних корінь, пам'яті тощо на загальному тлі посилення настанов відновлення тієї ж пам'яті – як у «Домі дивних дітей» (Miss Peregrine's Home for Peculiar Children, 2011–2021) Р. Рітза.

Бунт тіла проти духу в західному каноні фентезі у проєктуванні на концепцію Е. Фромма (Fromm, 2008, с. 13) з наближенням до 2020-з рр. частіше увінчується превалюванням тіла, матеріального, тобто вектора «мати», а не «бути». Репрезентативні тут історії самореалізації Белли Свон із «Сутінків» С. Маєр, Фейри з «Двору шипів і троянд» С. Дж. Маас, Персефони з «Гадеса і Персефони» С. Сент-Клер та ін. Типологія способу розкриття художнього світу в більшості випадків зводиться до потрапляння в нього героя чи героїні та висвітлення особливостей відповідного світу крізь призму їхнього сприйняття, але умова такого входження все частіше – *бажаний герой / героїнею процес* фізичної трансформації (Белла Свон, Фейра) або відкриття в собі, розвивання певних здібностей (Діана Бішоп у «Всіх душах» Д. Гаркнесс, Вайолет Сорренгейл в «Емпіреях» Р. Яррос та ін.). Активне залучення авторами при цьому

казкових і легендарно-міфологічних сюжетів і мотивів – Попелюшки, Красуні і Чудовиська, викрадення Персефони Аїдом (Halub, 2024) та ін. у циклі С. Дж. Маас, «мотиву» Персефони – у названих творах С. Маєр (Blackford, 2012, с. 199–213) і С. Сент-Клер та ін. – переважно є ігровим моментом, котрий вносить параболізм прочитання тексту.

Згідно з витримуванням у доповненій фентезійній парадигмі ХХІ ст. опозиції «добра – зла» третім елементом, героїня певний час перебуває в позиції ідейно нейтрального суб'єкта, проте все частіше схильна обирати сторону сили. Характерним тут є пріоритет темряви (культування концепту темряви – константа сучасного фентезі), яка приваблює героїню (Фейру, Персефону; метафорично – Беллу Свон і Діану Бішоп та ін.), розкриваючись протилежно своєму культурному стереотипу. Так реалізована генетична спорідненість ключового персонажа сучасного фентезі зі злом, чого раніше системно не спостерігаємо в метажанрі. Генетична зумовленість образів героїнь та обставин їх дій становить тут окрему перспективну лінію простеження з підключенням постапокаліптики романів С. Коллінз, В. Рот та ін.

У формуванні культу (сексуальної) насолоди тілесністю (підкреслимо: почуття закоханості чи кохання героїні тут осягають згодом) більш пізні авторки йдуть значно далі від попередниць та особливо – від попередників: у жіночому сегменті фентезі ХХІ ст. відвертий еротизм С. Дж. Маас (Maas, 2016, с. 472–474; Maas, 2021, с. 186, 248) і С. Сент-Клер (St. Clair, 2021, с. 225, 261–262) і деяких інших межує з натуралізацією – у змалюванні любовних сцен і бажань (зокрема, зі згадуванням варіативних відхилень, системною артикуляцією назв статевих органів). В академічних студіях відповідна тенденція сприймається й достатньо позитивно (Dudek, Grobbelaar, Reid Boyd, 2024). Причому якщо у Р. Яррос (Yarros, 2025, с. 137) захоплення тілом значною мірою мотивоване залюбленням у тілесні радощі самої враженої недугою письменниці, то в разі з С. Дж. Маас і С. Сент-Клер занурення в сексуальні пригоди героїнь переростає в самоціль.

Сюжетними стимуляторами оспівування сексуальних переживань у сучасному фентезі можуть ставати фесричні, типологічно близькі відчуття героїнь після біологічної трансформації – переродження: порівняймо захоплення нової «богині» (Meuer, 2009, с. 372) Белли-вампіresi і коментарі Фейри-фейрі про її тепер смертну душу «в безсмертному тілі» (Maas, 2016, с. 163). Отже, підтверджується виявлена нами в західному фентезійному романі першої чверті ХХІ ст. домінантність матеріального (тілесного) начала. Підкреслимо не просто системне наближення в аналізованому сегменті до порнографічних моментів, але і включення при цьому еротизації ірраціональної, постгуманістичної тілесності. Не зайвим тут буде нагадати, що об'єкти пристрасті героїнь тієї ж С. Дж. Маас – перевертні, у підсумку перевертнем стає і сама героїня «Двору шипів і троянд». У цьому контексті образ набутої крилатості Фейрою осмислюється радше як маркер досягнення героїнею бажаного егоїстичного результату у стосунках (аналог отриманого Беллою Свон безкінечного існування в тілі немертвої), а не як символ духовного вивищення над буденністю (що бачимо в метагероїні романів Д. Корній). Захоплення змалюванням любовно-сексуальних перипетій часто триває в жіночому фентезі ХХІ ст. за рахунок якості пророблення власне фентезійної картини світу у творі, що не може не позначатися на якості тексту, котрий набуває окремих рис маргіналізованого і здатен віддалятися від фентезійного формату.

Константність і цінність єдиного кохання на все життя для героїні західного фентезі ХХІ ст. фактично втрачає актуальність, нівелюється важливість шлюбу (показовий розвиток теми у його сприйманні героїнями: від пріоритетності шлюбних відносин у «Всіх душах» Д. Гаркнесс до їх важливості в «Сутінках» С. Маєр і другорядності у «Дворі шипів і троянд» С. Дж. Маас, «Гадесі і Персефоні»); перехід до нових любовних пригод відбувається легше (зіставмо любовні коливання Белли Свон у С. Маєр і Фейри у С. Дж. Маас), а обов'язковість зростання сили чуттєвості й емоцій при цьому наголошується особливо. Ба більше, сексуальні маневри героїнь усе частіше пов'язані з мотивом влади, сили / безсмертя, навіть усемогут-

ності в конкретному художньому світі, хоча пристрась допомагає їм і самостверджуватись у сенсі самостійності, як Фейрі з циклу С. Дж. Маас: «Я... не лялька...» (Maas, 2016, с. 226). Англо-американська критика сприймає аспекти останнього як вираження жіночої волі й культури виховання сексуальності, зокрема в постфеміністичній оптиці (Little, 2025, с. 3; Dudek, Grobbelaar, Reid Boyd, 2024).

Варто відзначити привнесення сучасними західними фентезініцями в метажанр у ряду художніх новацій. Саме такою можна вважати новий підхід у музичній партитурі, аранжуванні проявів тілесного у звичному й ірраціональному прояві в романному циклі С. Дж. Маас, що прообрази цієї концепції вбачаємо ще в «Останньому єдинорозі» П. Бігла або «Сутінках» С. Маєр. Нетрадиційне осучаснення античних міфологічних перипетій пропонує С. Сент-Клер в іпостасях її Персефони й Аїда тощо. Хоча водночас окремі положення нового фентезі настожують: системний мотив зневажання (покарання) дітьми батьків (Maas, 2020, с. 266–267) є умовно «гармонійним» на тлі радикального переосмислення в циклі окремих сімейних цінностей, власне природи кохання тощо.

Системний аналіз фентезійного корпусу першої чверті ХХІ ст. свідчить про надзвичайну та специфічну актуалізацію тілесного чинника в жіночому сегменті метажанру як результату фемінізації фентезійного твору цього періоду і зміни конфігурації базового фентезійного конфлікту. Зміна конституції героїні в цей час відповідає в загальних рисах наслідкам метажанрової трансформації, демонструє значне психологічне ускладнення, проте привносить і певні культурно тривожні новації в радикальному перегляді традиційних цінностей, інституту сім'ї та ін. На матеріалі зразків західного канону (переважно романів С. Маєр, Д. Гаркнесс, Р. Яррос, С. Дж. Маас, С. Сент-Клер) у контексті світової традиції визначаємо провідні стратегії тілесності у фентезі ХХІ ст. у їх розвитку: від антуражного супроводу подій до не завжди виправданого посилення ролі в сюжеті, коли тіло й маніпуляції (зокрема, сексуальні) з ним сягають рівня ледве не сюжетного рушія. Подальше вивчення стратегій тілесності в сучасному фентезійному просторі є, безумовно, перспективним, оскільки дає змогу глибше зрозуміти комплекс змін метажанру, зокрема в сегменті жіночого авторства, а також відкриває нові можливості розгляду цієї проблематики в українській і світовій літературі загалом.

Список використаної літератури

1. Годунок З. В. Ключі фентезійного сторітелінгу. Літературознавчі етюди : монографія. Острого : Нац. ун-т «Острозька академія», 2025. 251 с. DOI: <https://doi.org/10.25264/978-617-8041-32-8>
2. Гурдуз А. «Четверте крило» і «Залізне полум'я» Ребекки Яррос із погляду традиції й новаторства фентезійного метажанру. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич : Вид. дім. «Гельветика», 2024. Вип. 72. Т. 1. С. 232–238. DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-1-32>
3. Blackford H. V. *The Myth of Persephone in Girls' Fantasy Literature*. New York, London : Routledge, 2012. xi, 247 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203804896>
4. Driggers T. *Queering Faith in Fantasy Literature: Fantastic Incarnations and the Deconstruction of Theology* / series editors' preface by B. Attebery, D. Fimi, M. Sangster. London: Bloomsbury Academic, 2022. xii, 235 p. DOI: <https://doi.org/10.5040/9781350231764>
5. Dudek D., Grobbelaar M., Reid Boyd E. Wondering about a Love Literacy: Unspoken Desire in Sarah J. Maas's *A Court of Mist and Fury* (2016). *M / C Journal*. 2024. Vol. 27, No. 4. DOI: <https://doi.org/10.5204/mcj.3073>
6. Fromm E. *To Have or to Be?* London, New York : Continuum, 2008. xx, 182 p.
7. Guanio-Uluru L. *Ethics and Form in Fantasy Literature: Tolkien, Rowling and Meyer*. New York : Palgrave Macmillan, 2015. x, 261 p. DOI: <https://doi.org/10.1057/9781137469694>

8. Halub S. The Motif of Persephone in Sarah J. Maas' "A Court of Thorns and Roses" Series. *Acta Neophilologica*. Wyd-wo Un-tu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. 2024. Issue 1. No. XXVI. P. 29–44. DOI: <https://doi.org/10.31648/an.9634>
9. Kostihova M. How to Analyse the Works of Stephenie Meyer. University of Colorado. North Mankato, Minnesota: ABDO Publishing Company, 2012. 112 p.
10. Little E. Understanding (Post)feminist Girlhood Through Young Adult Fantasy Literature. New York, London : Routledge, 2025. x, 175 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003488972>
11. Maas S. J. A Court of Mist and Fury. New York, London, Oxford, New Delhi, Sydney : Bloomsbury, 2016. 626 p.
12. Maas S. J. A Court of Silver Flames. New York, London, Oxford, New Delhi, Sydney : Bloomsbury Publishing, 2021. 757 p.
13. Maas S. J. A Court of Thorns and Roses. New York, London, Oxford, New Delhi, Sydney : Bloomsbury Publishing, 2020. 429 p.
14. MacLeod H. S. Cultivating Perspectives: Fragile Bodies in Stephenie Meyer's. *Twilight Series: A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in English*. Alberta: University of Alberta, 2014. viii, 209 p. URL: https://era.library.ualberta.ca/items/74330bf1-6e59-4f6f-8ba1-6b7ff7cba300/view/c1ee43a9-5317-44ea-b467-6b354c838dd2/MacLeod_Heather_Simoney_201410_PhD.pdf (дата звернення: 10.09.2025).
15. Meyer S. Breaking Dawn. London : Atom, 2009. 702 p.
16. St. Clair S. A Touch of Darkness. Naperville, Illinois : Bloom, 2021. 394 p.
17. Yarros R. Onyx Storm. Piatkus, 2025. 662 p. URL: <https://surl.li/bdmrbo> (дата звернення: 10.09.2025).

References

1. Hodunok, Z. V. (2025). Kliuchi fenteziinoho storitelinhu. Literaturoznavchi etiudy [Keys to Fantasy Storytelling. Literary Studies]. Ostroh: National University "Ostroh Academy". DOI: <https://doi.org/10.25264/978-617-8041-32-8> [in Ukrainian].
2. Gurduz, A. (2024). "Chetverte krylo" i "Zalizne polumia" Rebekky Yarros iz pohliadu tradytzii y novatorstva fenteziinoho metazhanru ["Fourth Wing" and "Iron Flame" by Rebekka Yarros from the Perspective of Tradition and Innovation of the Fantasy Metagenre]. *Aktualni pytannia humanitarnykh nauk: mizhvuzivskyi zbirnyk naukovykh prats molodykh vchenykh Drohobyt'skoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Ivana Franka – Current Issues of the Humanities: Interuniversity Collection of Scientific Works of Young Scientists of the Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University*, 72(1), 232–238. Drohobych: Publ. House "Helvetica". DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4863/72-1-32> [in Ukrainian].
3. Blackford, H. V. (2012). The Myth of Persephone in Girls' Fantasy Literature. New York, London: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780203804896>
4. Driggers, T. (2022). Queering Faith in Fantasy Literature: Fantastic Incarnations and the Deconstruction of Theology. Series editors' preface by B. Attebery, D. Fimi, M. Sangster. London: Bloomsbury Academic. DOI: <https://doi.org/10.5040/9781350231764>
5. Dudek, D., Grobbelaar, M., & Reid Boyd, E. (2024). Wondering about a Love Literacy: Unspoken Desire in Sarah J. Maas's *A Court of Mist and Fury* (2016). *M / C Journal*, 27(4). DOI: <https://doi.org/10.5204/mcj.3073>
6. Fromm, E. (2008). To Have or to Be? London; New York: Continuum.
7. Guanio-Uluru, L. (2015). Ethics and Form in Fantasy Literature: Tolkien, Rowling and Meyer. New York: Palgrave Macmillan. DOI: <https://doi.org/10.1057/9781137469694>
8. Halub, S. (2024). The Motif of Persephone in Sarah J. Maas' "A Court of Thorns and Roses" Series. *Acta Neophilologica*, 1(XXVI), 29–44. Wyd-wo Un-tu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie. DOI: <https://doi.org/10.31648/an.9634>.

9. Kostihova, M. (2012). *How to Analyse the Works of Stephenie Meyer*. University of Colorado. North Mankato, Minnesota: ABDO Publishing Company.
10. Little, E. (2025). *Understanding (Post)feminist Girlhood Through Young Adult Fantasy Literature*. New York, London: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781003488972>.
11. Maas, S. J. (2016). *A Court of Mist and Fury*. New York, London, Oxford, New Delhi, Sydney: Bloomsbury, 2016.
12. Maas, S. J. (2021). *A Court of Silver Flames*. New York, London, Oxford, New Delhi, Sydney: Bloomsbury Publishing.
13. Maas, S. J. (2020). *A Court of Thorns and Roses*. New York, London, Oxford, New Delhi, Sydney: Bloomsbury Publishing.
14. MacLeod, H. S. (2014). *Cultivating Perspectives: Fragile Bodies in Stephenie Meyer's Twilight Series: A thesis submitted in partial fulfillment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy in English*. Alberta: University of Alberta. Retrieved from https://era.library.ualberta.ca/items/74330bf1-6e59-4f6f-8ba1-6b7ff7cba300/view/c1ee43a9-5317-44ea-b467-6b354c838dd2/MacLeod_Heather_Simoney_201410_PhD.pdf.
15. Meyer, S. (2009). *Breaking Dawn*. London: Atom, 2009.
16. St. Clair, S. (2021). *A Touch of Darkness*. Naperville, Illinois: Bloom.
17. Yarros, R. (2025). *Onyx Storm*. Piatkus. Retrieved from <https://surl.li/bdmrbo> (Last accessed: 10.09.2025).

Гурдуз А. І. Стратегії тілесності у фентезійному метажанрі першої чверті XXI століття

Проблема стратегій тілесності в сучасній фентезійній літературі та кіно заявляє про себе вельми гостро. Наскрізний аналіз західного фентезійного корпусу першої чверті XXI ст. засвідчує найрельєфніше проявлення окреслених художніх порухів у жіночому авторстві, у зв'язку із чим виникає потреба у висвітленні логіки тенденцій сучасної трансформації роботи письменників із «тілом» у метажанрі.

Метою пропонованої статті є вперше здійснена спроба визначити провідні стратегії тілесності у фентезійному метажанрі першої чверті XXI ст. – передовсім у зразках жіночого авторства західного канону (С. Маєр, Д. Гаркнесс, Р. Яррос, С. Дж. Маас, С. Сент-Клер). Ключовими завданнями розвідки є висвітлення сюжетно-образної типології романів зазначених авторок, зумовленої відображенням у їхніх творах парадигмальної фентезійної трансформації перших десятиліть XXI ст.; логіки видозміни функцій тілесного чинника в американському фентезійному сегменті 2000–2025 рр. у зв'язку з превалюванням тут жіночого начала. Застосовуємо синтезовану єдність порівняльного, психоаналітичного й герменевтичного методів дослідження.

Бунт тіла проти духу в західному каноні фентезі з наближенням до 2020-х рр. частіше увінчується превалюванням тіла, матеріального. У витримуванні в доповненій фентезійній парадигмі XXI ст. опозиції «добра – зла» третім елементом героїня певний час перебуває в позиції ідейно нейтрального суб'єкта, проте частіше схильна вибирати сторону темряви. Захоплення змалюванням любовно-сексуальних перипетій часто в жіночому фентезі цього періоду не залишає авторкам часу на якісне пророблення власне фентезійної картини світу у творі, що не може не позначатися на якості тексту, котрий набуває окремих рис маргіналізованого. Сексуальні маневри героїнь усе частіше пов'язані з мотивом влади. На матеріалі зразків західного канону визначаємо провідні стратегії тілесності у фентезі XXI ст. у їх розвитку: від антуражного супроводу подій до не завжди виправданого посилення ролі в сюжеті, коли тіло й сексуальні маніпуляції з ним сягають рівня ледве не сюжетного рушія. Подальше вивчення стратегій тілесності в сучасному фентезійному просторі є, безумовно, перспективним.

Ключові слова: фентезі, закономірність, тілесність, типологія, дискурс.

Gurduz A. I. Strategies of corporeality in the fantasy metagenre of the first quarter of the XXI century

The problem of strategies of corporeality in modern fantasy literature and cinema is very acute. A cross-sectional analysis of the Western fantasy corpus of the first quarter of the XXI century demonstrates the most prominent manifestation of the outlined artistic movements in female authorship, in connection with which there is a need to highlight the logic of the trends of the modern transformation of writers' work with the "body" in this metagenre.

The purpose of the proposed article is the first attempt to identify the leading strategies of corporeality in the fantasy metagenre of the first quarter of the XXI century – primarily in the samples of female authorship of the Western canon (S. Meyer, D. Harkness, R. Yarros, S. J. Maas, S. St. Clair). The key tasks of the investigation are respectively to highlight the plot-image typology of the novels of the mentioned authors, conditioned by the reflection in their works of the paradigmatic fantasy transformation of the first decades of the XXI century; to reveal the logic of the modification of the functions of the bodily factor in the American fantasy segment of 2000–2025 in connection with the prevalence of the feminine principle here. We apply the synthesized unity of comparative, psychoanalytic and hermeneutic research methods.

The rebellion of the body against the spirit in the Western fantasy canon as we approach the 2020s is more often crowned with the prevalence of the body, the material. In maintaining the opposition "good – evil" in the fantasy paradigm of the XXI century supplemented by the third element, the heroine is for some time in the position of an ideologically neutral subject, but is more often inclined to choose the side of darkness. The fascination with depicting love and sexual vicissitudes often in women's fantasy of this period does not leave authors time to qualitatively develop the fantasy picture of the world in the artistic work, which cannot but affect the quality of the text, which acquires certain features of the marginalized.

The sexual maneuvers of heroines are increasingly associated with the motive of power. Using the material of samples of the Western canon, we determine the leading strategies of corporeality in fantasy of the XXI century in their development: from the entourage accompaniment of events to the not always justified strengthening of the role in the plot, when the body and sexual manipulations with it reach the level of almost a plot driver. Further study of the strategies of corporeality in the modern fantasy space is certainly promising.

Key words: fantasy, regularity, corporeality, typology, discourse.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 10.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025

УДК 821.161.2.09«20»

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-61-69>**Зарва Вікторія Анатоліївна,**

доктор філологічних наук, професор,
професор кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства
Бердянського державного педагогічного університету,
м. Запоріжжя, Україна.
zarva@bigmir.net
<https://orcid.org/0000-0001-9100-7440>

ЖАНРОВО-ТЕМАТИЧНА СВОЄРІДНІСТЬ «ВІЛЬНОГО СВІТУ» Т. БЕЛІМОВОЇ

Перші десятиліття XXI ст. подарували національному літературному процесу чимало талановитих митців і мисткинь, доробки яких отримали варіативне висвітлення літературознавців, часто посідаючи місце лише в панорамних оглядах критиків. А втім, предметне й системне вивчення молодшої генерації вітчизняних авторів є запорукою визначення не тільки сталості національної культурної традиції, інноваційності у зміні мистецьких етапів, але й прогностики ближчого розвитку українського письменства. Серед авторів, чия творчість досліджена недовго, вирізняється постать Тетяни Валеріївни Белімової (нар. 11 грудня 1976 р. в Києві). У 2013 р. (за дебютний роман «Київ. UA», третя премія) і 2014 р. (за «Вільний світ», гран-прі конкурсу – перша премія) вона стала переможницею Міжнародного літературного конкурсу «Коронація слова». Письменниця закінчила (1999) філологічний факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка («україністика») і аспірантуру, захистивши кандидатську дисертацію (2005) з теми «Інтертекстуальна основа художньої прози В. Домонтовича». Працювала з 2004 р. викладачем Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», потім з 2015 р. – співробітницею Інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України, а з 2018 р. – доцентка кафедри історії української літератури, теорії літератури та літературної творчості Інституту філології КНУ імені Тараса Шевченка.

Актуальність розвідки також зумовлена тим, що в період російсько-української війни XXI ст. важливими є аналогії з подіями, які переживала українська нація в роки Другої світової війни. Хоча Т. Белімова віддала до друку твір наприкінці 2013 р., коли ще не було окупації України, він за тематикою, проблематикою є своєчасним; визначаємо необхідність осмислення його специфіки на всіх рівнях аналізу твору.

У зв'язку із цим мета нашої статті – уперше визначити жанрово-тематичні особливості роману «Вільний світ» (2014) Т. Белімової у системі сюжетно-образних рішень авторки та з урахуванням полемічних оцінок її роману. Крім того, аналізуються питання прототипів низки персонажів твору у світлі актуальної проблематики.

Аналізуючи стан дослідження проблеми, зазначимо, що про роман маємо окремі висловлювання А. Акуленко, А. Кокотюхи, А. Ткаченка на останній сторінці виданого вперше твору, на колофоні, а також деякі статті літературознавців – С. Журби, яка розглянула жанрові модифікації «Вільного світу» (Журба, 2017), С. Філоненко, яка написала до роману передмову «Ліричний голос української Клію», Н. Ліхоманової, котра простежила шлях персонажів у пошуках вільного світу, а також значення різних видів пам'яті для ідентичності нації (Ліхоманова, 2018), М. Крупкої, яка розкрила мілітаристський дискурс українського сучасного жіночого роману (Крупка, 2022). Побіжно цього твору торкалися автори відгуків і рецензій.

Критики так визначають різновиди жанру «Вільного світу»: роман-хроніка, сімейна сага, роман-спогад, біографічний роман, історіософський роман, роман-світлина, роман-щоденник,

роман-обрис, роман-пам'ять, якому «притаманно суб'єктивний характер нарації та сюжетна фрагментарність» (Ліхоманова, 2018, с. 41). До речі, Наталя Ліхоманова заперечує, що цей твір є сімейною сагою та історичним романом, мотивуючи браком «не лише обсягу, а й епічної описовості» (Ліхоманова, 2018, с. 41). Проте Євген Баран слушно зазначає своєрідність жанру «Вільного світу»: «Композиційно книга задумана як родинна хроніка... Майже не роман, а кіносценарій. Добротний, мелодраматичний, український» (Баран, 2014). Патетику і мелодраматичність убачають у цьому творі Ганна Улюра, Роксана Харчук.

Сама Т. Белімова визначає жанр «Вільного світу» як антивоєнний та антитоталітарний, а також як історичний роман-образ: «Критики його визначили сімейною сагою. Я, коли відслала його на конкурс «Коронація слова» і мусила вибрати жанр, не могла визначитися, бо він наче і історичний роман, а наче і не тягне на повноцінний історичний роман. Я сама вигадала таке визначення: історичний роман-образ. А на сагу мені не хотілося б посягати, бо обсяг якось недостатній для саги» (Книговидавнича діяльність, 2025). Отже, можна зазначити жанровий синкретизм роману «Вільний світ», оскільки елементи кожного з названих жанрів спостерігаються в тексті твору.

У «Вільному світі» йдеться про значний період національної історії, починаючи з 30-х рр. ХХ ст., з Голодомору, про трагічні події Другої світової війни, яку бачимо очима героїв, до періоду незалежності та 2005 р. Окупація, вимушене залишення і втрата мешканцями свого житла, розкидання по світу членів родини, концентраційні табори, остарбайтерство, примусові роботи в Німеччині, еміграція суголосні сьогоденним подіям російсько-української війни. С. Філоненко слушно зазначає, що письменниця «підхопила традицію Олександра Довженка, Михайла Стельмаха, Івана Багряного, Уласа Самчука, Марії Матіос та Оксани Забужко, розгорнувши власну візію «України в огні»» (Белімова, 2014, с. 6). Найбільшими авторитетами для себе мисткиня вважає Михайла Коцюбинського, Миколу Хвильового (як вчителя), Вільяма Фолкнера, Джона Голсуорсі.

Т. Белімова в романі порушує багато різнопланових тем, як-от: теми пам'яті поколінь, біографічної пам'яті у різних її проявах, «чорних років» геноциду українського народу (Романенко, 2018, с. 215), теми війни та її руйнівних наслідків, теми дітей як жертв війни, беззахисності людини в катастрофічних і межових ситуаціях, боротьби за визволення своєї землі, віри у стійкість військових, що Київ не здадуть, страху перед невідомим майбутнім, самотності, моральної травми від пережитого, ностальгії за Батьківщиною, теми жорстокого несправедливого світу, втрати гендерної ідентичності, а також стражденної долі героїв, яка, на думку Н. Ліхоманової, «заздалегідь визначена і незмінна і яка визначає подальше життя кожного персонажа» (Ліхоманова, 2018, с. 44), пошуків героями роману свого місця в житті та вільного світу без тоталітаризму, їхні страждання і кохання, тема вибору, долі та ін. С. Філоненко зазначає основні сюжетні лінії: «Доля матері, яка втратила дитину. Доля дружини ворога народу. Доля сироти, батька якого забрав голод 1933-го. Доля дівчини, яка не дочекалася милого з війни і вже не зазнає жіночого щастя. Доля киян в окупованому і зруйнованому місті. Доля військовополоненого, який будь-що-будь намагається вижити в таборі. Доля остарбайтера в німецькому Айгаху. Доля емігранта, що, мов самотній листочок, відірвався від дерева роду...» (Белімова, 2014, с. 6).

В анотації до твору задається риторичне запитання: «Герої намагаються зрозуміти – чи можлива свобода в заграбованому світі, та й де він, той кращий світ? Чи існує взагалі?» (Белімова, 2014, с. 3). А на обкладинці книги після назви розмістилося резюме авторки, яке є відповіддю: «Свобода людини живе в її серці». Саме метафора «вільний світ» стає своєрідним рефреном, яким завершується кожен спогад героїв про марність подальших пошуків свободи і мінливість вільного світу. Про це свідчить і сама Т. Белімова в одному з інтерв'ю: «Це ніби так трохи саркастично – «Вільний світ». Бо насправді його ж не було ніколи. В ті часи,

коли розгортається дія мого твору, його, звісно, не було. І герої, які покинули межі рідного світу у пошуках вільного світу, не знайшли його. Це такий мій авторський сарказм, не знаю, наскільки відчутно це із тексту. Насправді, вільного світу як не було, так і не має до сьогодні. Але пошуки його тривають» (Зануда, 2014). Р. Харчук слушно висновує, що «за Т. Белімовою, свобода вибору для людини в тоталітарній системі – порожній звук, як і саме поняття вільного світу» (Харчук, 2014).

У творі наголошується на гендерному факторі. Згадуючи про Голодомор, персонаж Єфрем Коломієць задається питанням про джерела внутрішніх моральних сил матері, яка вистояла, вижила, а батько не зміг, хоча був «такий сильний, волелюбний, гордий своєю належністю до нашого хоч і простого, але чесного й достойного роду...» (Белімова, 2014, с. 44). Звертаємо увагу, що Т. Белімова наголосила на знищенні українського селянства під час Голодомору саме своїми несвідомими односельцями «...за вказівкою згори. <...>Невже вони не розуміли, що прирікають інших на смерть? Інших? Та нічим і «інші» не відрізнялися від них. Такі ж прості селюки ...» (Белімова, 2014, с. 260). М. Крупка справедливо стверджує, що «для творення концепції війни в романі використовується прийом зміщення уваги з героїчного складника в екзистенційний вимір із виразною гендерною семантикою» (Крупка, 2022, с. 475).

Письменниця використовує для розкриття трагічного духу епохи тоталітаризму, викриття комуністичного режиму, передачі безправного положення простого люду спогади, свідчення рідних, сімейні розповіді про війну і Голодомор, щоденникові записи бабусі з Києва, записи дідуся її чоловіка, який і став прототипом Єфрема Коломієця з розкуркуленої родини, листи знайомих, історичні документи, конкретні топоси, що робить сюжет достовірним, документально підтвердженим. Т. Белімова зазначає, що вивчала історичні документи епохи, а також, що їй «пощастило записати на диктофон спогади Єфрема Коломієця, українського остарбайтера з Черкащини...» (Книговидавнича діяльність, 2025). Відомо, що родичі чоловіка письменниці походили із Черкаської області, тому вона добре знала життя провінції з її порядками і звичаями. Авторка твердить, що створила роман за два місяці, описавши «реальні біографії моїх родичів. Брата моєї бабусі і дідуся чоловіка. Подібне пережили багато наших співвітчизників» (Книговидавнича діяльність, 2025). Усі ці особливості роблять текст письменниці документальним і автобіографічним.

У центрі твору – драматичні долі двох звичайних українських родин – Терещенків з Труханового острова в Києві та Коломієців із села Княжа Криниця на Черкащині, які роблять різні життєві вибори. Як пише Т. Белімова, зображено «два дуже подібні життєписи двох українців, дуже переплетені, дуже схожі, але й дуже відмінні» (Книговидавнича діяльність, 2025). Один із героїв Георгій Терещенкопід час Другої світової війни, будучи пораненим, як солдат Червоної армії потрапив до німецького концтабору, де всупереч усьому вижив, але змушений був вибрати життя за кордоном як колишній військовополонений. Інший Єфрем Іванович Коломієць був остарбайтером і повернувся разом із дружиною Ольгою з американської окупаційної зони в Україну. Проте сюжетні лінії родин перетинаються, а в кінці твору їхні щасливі онуки одружуються.

Страшні випробування в житті Єфрема Коломієця розгортаються на очах читача: дитинство скалічене й осиротіле, пережив голодомор 30-х років, під час війни юнаком потрапив на багато місяців до «погибельного» німецького полону. Він сам розповідає про себе, зокрема про свої вісімнадцять чи дев'ятнадцять років: «Я втратив лік дням, просту пам'ять часу...» (Белімова, 2014, с. 39), про життя одним днем. Категорично й емоційно Єфрем ставить завдання для виконання зі знаком оклику, риторичні запитання, розмислює над сутністю вільного світу, над природою зла, яке «завжди породжує до себе подібне! Саме так – вирвати, вигризти зубами все! Так само, як знищили все моє! Вибити зброю й націлити на ворога! Щоб уже не ти, а він у смертельних корчах... Але поки я беззбройний, одиниця з нашитим на рукаві номером (без

імені й прізвища), і я не знаю, чим і як боротися за вільний світ. Вільний світ – довкола чи в мені – що це? Чи існує такий?» (Белімова, 2014, с. 49).

Єфрем Коломієць відверто та щиро намагається з'ясувати своє місце, сутність і призначення в навколишньому світі, задається питанням щодо власної ідентичності, самовизначення: «Хто я? Хто? У цьому великому світі? І де те місце, оте саме пристановище, де я буду собою? Не в'язнем, не «остом», не рабом, а вільною – людиною – для – себе – самого? Та й чи можливо це? Коли врешті знатиму? Знову знатиму відповідь на таке, здавалося б, просте запитання: хто – я – такий?» (Белімова, 2014, с. 192). Авторські знаки – тире після кожного слова – підкреслюють важливість питань, якими переймається герой. Хоча йому вдається втекти з німецького полону, що наповнює його почуттям радості, надії на краще життя, попереду невідомість, яка ставить нові питання: «І хтозна які, може, стократ лютіші випробування ще попереду? Ніби я знаю, що мене чекає вільний світ – світ поза концтабором, війною, голодом. Ми біжимо, вільні і юні, а тому дужі та сильні! Ми біжимо... у прекрасний вільний світ» (Белімова, 2014, с. 56).

Полонений Єфрем як остарбайтер працює в сім'ї німця-господаря Кугле, у якого на війні було вбито сина Йоганна. Єфрема називають «Курдів хлопець». У «Вільному світі», на погляд М. Крупкої, «розвінчується міф про остарбайтерів як про рабів, поширений у глобальному соціокультурному просторі, адже в основі оповіді лежить приватна історія родини авторки, яка опонує офіційній версії» (Крупка, 2022, с. 476). І ця достовірна інформація сприймається читачем як реальна правдива історія із життя.

Тема смерті та її природи хвилює героїв роману. Мати Єфрема Марія плаче за померлим чоловіком Іваном і прагне до нього, бо смерть бачиться їй виходом у світ свободи: «Коли вже вона буде вільна? Вільна, як Іван? Полине до нього в його вільний світ?» (Белімова, 2014, с. 133). Питальні речення про волю і вільний світ націлені жінкою у відкритий всесвіт, залишаючись без відповіді.

Кожен герой роману прагне омріяного вільного світу, який по-своєму уявляє. Ольга пов'язує його зі своїм українським домом, куди вона планує потрапити і куди повертається із чоловіком Єфремом. Саме там панує її вільний світ – «світ, у якому любов, добро й воля...», де «вільний вітер... Вільний сіверко» (Белімова, 2014, с. 161). Інша остарбайтера в романі Антоніна Марецька є донькою «ворога народу», що змусило її залишитися після війни в Німеччині, де все для неї чуже. Проте вона припускає, напевно, Німеччина – «ось він – вільний світ! Він вільний? Там нема остарбайтерів? Там нема остарбайтерів... і... ворогів народу? Їх теж...» (Белімова, 2014, с. 94). Антоніна стверджує і водночас ставить запитання, відповідаючи на них, але три крапки свідчать про невпевненість героїні, її сумніви.

Про свободу мріє і чоловік Тоні Георгій Терещенко: «Отже, воля, хай навіть у цьому заграганому світі! А свобода? Буде колись? Буде!» (Белімова, 2014, с. 103), який вірить у майбутнє життя у вільному світі. Щоб не заслала радянська влада до Сибіру, Георгій робить вибір, емігруючи з дружиною за океан до Австралії, де буде вже називатися Джорджем. У його сні часто приходиться зелений Труханів острів дитинства, а почуття ностальгії у виразності авторкою рядками з поезії Т. Шевченка: «На чужині не ті люде – важко з ними жити! Ні з ким буде поплакати, ні поговорити» (Белімова, 2014, с. 232). Ностальгія героя пов'язана зі спогадами про минуле, про місто його «дитинства та юності, спогад про який він носив, як найбільшу святиню, завжди ліворуч, там, де серце» (Белімова, 2014, с. 249).

Роздумуючи наприкінці життя про свій пошук ілюзорного вільного світу і кращого життя у чужій країні, Георгій Терещенко розуміє, що його сильна дружина, що намагалася все витримати і здолати в бажанні нового життя, постійно ностальгує за Україною і не може жити без Батьківщини. Антоніна в Австралії писала вірші, публікуючи їх в альманахах діаспори, входила до складу Союзу українок Австралії, Союзу українських організацій в Австралії. Проте вона не змогла, на відміну від чоловіка, який приборкав у собі ментальне слов'янське начало,

звикнути і пристосуватися до життя на чужині. Георгій зізнається, що «той вільний світ, якого Тоня так прагнула, став для неї справжньою в'язницею, яку вона носила в собі всі шістдесят років свого життя» (Белімова, 2014, с. 235). Внутрішній світ героїні не змірилася з новою чужою землею реальністю, тому і відбулася рання її смерть, яка є уособленням вільного простору.

М. Крупка зазначає, що у «Вільному світі» «позиція жінки-оповідача дає змогу поглянути на історію без героїзації, з увагою до дрібних деталей, які зрештою оприявнюють сутність речей і подій» (Крупка, 2022, с. 473). Н. Ліхоманова фіксує, що «оповідач перебуває у ситуації самоспостереження, самофіксації, його особистість розщеплена на «Я», що згадує і розповідає, і «Я», про яке згадують і про яке розповідають. Цим пояснюється експресивний характер оповіді і внутрішніх монологів роману...» (Ліхоманова, 2018, с. 40–41). Г. Улюра називає їх «ламентация». Літературознавиця, наголошуючи на мелодраматичності оповідання, стверджує: «Динаміка мильної опери витримується – напруга почергово перемикається між сюжетами двох родин, історія не має початку і кінця, від конкретного епізоду залежить, хто з героїв з'явиться нині «крупним планом» (Улюра, 2014). Р. Харчук не погоджується з думкою Г. Улюри, вважаючи, що критик «надто згущує фарби, бо у романі лamentsії й істерики на тему того, які українці нещасні, нема» (Харчук, 2014).

Критики визначають наявність різних видів хронотопу в романі. С. Журба виокремлює біографічний час – проміжок часу від дитинства до старості й смерті, який стосується зображення життя конкретної особи – образу Єфрема Коломійця; особистий хронотоп персонажів Єфрема, Жори, Нюсі, Клави, Тоні, що поділяється на цикли відповідно до процесу становлення особистості.

Події розкриваються в романі в хронологічному порядку, але спостерігається уривчастість розповіді через внутрішні монологи персонажів, перехід із минулого в майбутнє й навпаки. Вільно переходячи від сьогодення до минулого чи майбутнього, письменниця в будь-якому епізоді роману заглядає на десятиліття вперед або повертається назад і невимусно повідомляє про події, які колись трапилися або трапляться з героями. Т. Белімова застосовує такі елементи творення сюжету, як ретроспекція та проспекція. Т. Белімова залучила в романі масштабні топоси. Життєві стежки героїв проходять крізь Україну (Київ, Бабин Яр та ін.), Німеччину (Айгах) і далеку екзотичну Австралію. Топос річки Дніпро в романі «Вільний світ» є втіленням топосу природи України.

До кожного розділу роману Т. Белімова пропонує епіграфи з віршів українських поетів Р. Бабовала, Д. Загула, Є. Плужника, В. Сосюри, П. Тичини, які, наприклад, Н. Ліхоманова вважає зайвим для «історичного роману-образу» (Ліхоманова, 2018, с. 41). Однак використання інтертекстуальних елементів, на нашу думку, робить текст привабливішим і глибоким.

Твір «Вільний світ» не має одного головного героя, оскільки кожен персонаж, за задумом авторки, і є головним героєм власного життя, тому в романі відсутні другорядні герої. Повісткування сповідално ведуть у кожному розділі різні персонажі по черзі – Поля, Нюся, Клава, Єфрем, Тоня, Жора, Кеті, Марія, Ольга. С. Журба пише, що Т. Белімова «через спогади персонажів розкриває драматичні перипетії життя, через їх голоси (стилізовані під «внутрішній монолог») передає внутрішній стан душі. Такий тип оповіді визначає координати нарративного дискурсу твору, наближаючи його до «потoku свідомості»» (Журба, 2017, с. 5). У кінці роману оповідачка перечитує щоденник бабусі, вивчає своє родинне дерево й вирішує у майбутньому бути подібною до Полі в допомозі іншим.

Героїня «Вільного світу» Поліна Терещенко з Труханового острова через невиліковну хворобу серця прожила коротке життя – 15 років. Проте дівчинка була особливою: маючи дар віщунки, провидиці, вона могла передбачати долю як чужим людям, так і своїм рідним, а також події, зокрема, побачила початок Другої світової війни. Як знахарка Поліна допомагала багатьом людям, але її ніхто не зміг врятувати. Навіть після смерті героїня виконувала функцію берегині роду.

Дівчина пророкує, що міст вибухне на очах мешканців, що «нечисть сіра прийде, буде клацати зубами, смертю дихатиме, і ви підете звідси. Підете назавжди, а тут все згорить» (Белімова, 2014, с. 11). Подібно до казок використовується образ «нечисть сіра» – демони, сатана, відьми та ін., що напали на українську землю й усе випалюють і знищують.

Про майбутнє родини Терещенків читач дізнається з віщування Полі, яка попереджає сестер, брата і мати про трагічні події, рятує від смерті Жору. Авторкою залучається такий елемент композиції, як сон героїв: Агафія Терещенко часто бачить сни-пророкування, сни-передження, у які приходять Поля з певною інформацією. Отже, у романі персонажі спілкуються один з одним також через сни, молитви. Застосований письменницею оніричний хронотоп, представлений снами, мареннями, дає змогу вільно пересуватися в просторі.

Роман «Вільний світ» наповнений автобіографічним матеріалом, має прототипів, на чому наголошує сама авторка, яка згадує: «Доля Полі, смертельно хворої і водночас обдарованої дівчинки, привернула мою увагу давно. Так сталося, що я чула про неї з дитинства. Поля була членом моєї родини – рідною сестрою моєї бабусі. Мене з дитинства непокоїли і вражали оповіді про неї... Роман я писала історичний і реалістичний, а не містичний чи фантастичний, тому лише розказувала про Полю і її унікальний дар передбачення без жодної спроби зазирнути за межі, аби пояснити ірраціональну природу цього явища. Працювати над образом Полі було не складно, але все ж важко. Важко через те, що дівчинка помирає у 15 років. Це непросто було описати. А сам образ Полі писався легко – адже це була світла людина» (Патра, 2015).

Роман розпочинається, як у казці: «Було три сестри... Поля (бідна маленька Поля, приречена від народження через фатальну ваду серця) – середня...» (Белімова, 2014, с. 8), мала казкову й демонічну зовнішність. Бакенщик на Дніпрі, батько Полі Семен страждав через смертельну хворобу доньки, вважаючи це несправедливим, бо Поля була чистою і особливою дівчинкою, схожою на нього. Він мав складну долю, прийшовши з війни інвалідом: були відбиті нирки, був контужений, продовжував прокидатися уві сні від спогадів про війну, пережив австрійський полон, з якого його викупили за царське золото.

Тема Труханового острова простежується у творі як утрачений ілюзорний вільний світ, який приходиться до героїв у снах або спогадах: «А острів? Навіки втрачений, загублений, минулий світ...» (Белімова, 2014, с. 118). Під час війни там згорить будинок родини Терещенків, які з лівого берега будуть уночі бачити цю смертельну пожежу та плакати, особливо мати, у якої вже ніколи не буде власного дому, а тільки кімната в комунальній квартирі. Георгій Терещенко зазначає, що нічого не лишилося від їхнього колишнього життя, вулиць, будинків: «Це зовсім інший острів. І зовсім інакший Київ» (Белімова, 2014, с. 249). Перед смертю Гафія Терещенко згадує «спалений острів їхнього життя, втрачених мрій, сподівань, минулого, мов сон, щастя», яке виявилось скороминущим (Белімова, 2014, с. 168). Для героїні це попелище є залишками її колись щасливого життя. У релігійній родині в будинку було місце в темному кутку з іконами, де можна відгородитися від жорстокого навколишнього світу.

Висновки. У романі «Вільний світ», який вирізняється жанровим синкретизмом, історія українських родин показана на тлі історії держави протягом значного хронологічного періоду із застосуванням приватних архівів без героїко-патетичного зображення подій Другої світової війни. Деякі усталені концепти зображені Т. Белімовою через спростування поширених за радянських часів міфів про остарбайтерів-рабів та ін. Філософські проблеми та тематичне розмаїття, порушені авторкою, дають можливість замислитися про основи життя, про долю, про рушійну силу обставин і можливість опору, про справжні цінності, що роблять людину щасливою і вільною. Дослідження цього роману вже як складника прози Т. Белімової, простеження загальних закономірностей усередині її доробку, а також ступеня органічності її прози в поточний період українського літературного процесу, безумовно, є актуальним і перспективним, а також сприятиме нівеляції низки лакунів в осягненні вітчизняного письменства ХХІ ст.

Список використаної літератури

1. Баран Є. Вільний-превільний-невільний світ Тетяни Белімової. *Золота пектораль*, 1 грудня 2014. URL: <http://zolotapektoral.te.ua/evhen-baran-vilnyj-previlnyj-nevilnyj-svit-tetyany-belimovoji/>.
2. Белімова Т. Вільний світ: роман-обрис. Харків : Кн. клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. 272 с.
3. Журба С. С. Жанрові модифікації роману «Вільний світ» Т. Белімової. *Літератури світу: поетика, ментальність і духовність*. 2017. Т. 9. С. 61–69. DOI: https://doi.org/10.31812/world_lit.v9i0.1072.
4. Зануда А. Белімова: Вільного світу як не було, так і немає досі. *BBC News Україна*, 2014. URL: https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2014/12/141201_book_2014_interview_belimova_az.
5. Книговидавнича діяльність. *Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»*, 2025. URL: https://uu.edu.ua/knigovidavnicha_diyalnist.
6. Крупка М. А. Мілітарний дискурс сучасної жіночої прози. *Innovative pathway for the development of modern philological sciences in Ukraine and EU countries: scientific monograph*. Riga : Baltija Publishing, 2022. С. 466–492. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-196-1-39>.
7. Ліхоманова Н. Спогади та ідентичність: у пошуках вільного світу Тетяни Белімової. *Проблема ідентичностей у сучасній українській літературі: виміри «Коронації слова» : колект. монографія*. Чернівці : Вид. дім «Букрек», 2018. С. 36–44.
8. Патра С. Образи людей з інвалідністю в художній літературі. *Спілка громадських організацій людей з інвалідністю Києва*, 2015. URL: <https://spilka.kiev.ua/obrazy-lyudej-z-invalidnistyu-v-hudozhnij-literaturi>.
9. Романенко Л. В. У голоду не жіноче обличчя: жіночі образи у творах про Голодомор. *Львівський філологічний часопис*. 2018. № 3. С. 215–218.
10. Улюра Г. Малісторії. *ЛітАкцент*, 23 жовтня 2014. URL: <https://litakcent.online/2014/10/23/mali-istoriji/>.
11. Харчук Р. Тетяна Белімова і родові гріхи української літератури. *Буквоїд*, 31 жовтня 2014. URL: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2014/10/31/172142.html>.

References

1. Baran, Ye. (2014). Vilnyi-previlnyi-nevilnyi svit Tetiany Belimovoi [The Free-Too-free-Unfree World of Tatyana Belimova]. *Zolota pektoral – Golden Pectoral*. Retrieved from: <http://zolotapektoral.te.ua/evhen-baran-vilnyj-previlnyj-nevilnyj-svit-tetyany-belimovoji/> [in Ukrainian].
2. Belimova, T. (2014). Vilnyi svit [The Free World]. Kharkiv: Kn. klub “Klub Simeinoho Dozvillia” [in Ukrainian].
3. Zhurba, S. S. (2017). Zhanrovi modyfikatsii romanu “Vilnyi svit” T. Belimovoi [Genre modifications of the novel “Free World” by T. Belimova]. *Literaturny svitu: poetyka, mentalnist i dukhovnist – World Literatures: Poetics, Mentality, and Spirituality*, (9), 61–69. DOI: https://doi.org/10.31812/world_lit.v9i0.1072 [in Ukrainian].
4. Zanuda, A. (2014). Belimova: Vilnoho svitu yak ne bulo, tak i nemaie dosi [Belimova: There was no free world, and there still is not]. *BBC News Ukraine*. Retrieved from: https://www.bbc.com/ukrainian/entertainment/2014/12/141201_book_2014_interview_belimova_az [in Ukrainian].
5. Knyhovydavnycha diialnist [Book publishing activities]. (2025). *Vidkryty mizhnarodnyi universytet rozvytku liudyny “Ukraina” – Open International University of Human Development “Ukraine”*. Retrieved from https://uu.edu.ua/knigovidavnicha_diyalnist [in Ukrainian].
6. Krupka, M. A. (2022). Militarnyi dyskurs suchasnoi zhinochoi prozy [Military discourse in contemporary women’s prose]. In: *Innovative pathway for the development of modern philological*

sciences in Ukraine and EU countries: a scientific monograph. (pp. 466–492). Riga: Baltija Publishing. DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-196-1-39> [in Ukrainian].

7. Likhomanova, N. (2018). Spohady ta identychnist: u poshukakh vilnoho svitu Tetiany Belimovoi [Memories and Identity: In Search of a Free World by Tatyana Belimova]. In: *Problema identychnosti u suchasni ukrainskii literaturi: vymiry "Koronatsii slova" – The Problem of Identities in Modern Ukrainian Literature: Dimensions of the "Coronation of the Word": a coll. monograph.* (pp. 36–44). Chernivtsi: Vyd dim "Bukrek" [in Ukrainian].

8. Patra, S. (2015). Obrazy liudei z invalidnistiu v khudozhnii literaturi [Images of people with disabilities in fiction]. *Spilka hromadskykh orhanizatsii liudei z invalidnistiu Kyieva – Union of Public Organisations of People with Disabilities in Kyiv.* Retrieved from <https://spilka.kiev.ua/obrazy-lyudej-z-invalidnistyu-v-hudozhnij-literaturi> [in Ukrainian].

9. Romanenko, L. V. (2018). U holodu ne zhinoche oblychchia: zhinochi obrazy u tvorakh pro Holodomor [Famine does not have a feminine face: female images in works about the Holodomor]. *Lvivskiy filolohichnyi chasopys – Lviv Philological Journal*, (3), 215–218 [in Ukrainian].

10. Uliura, H. (2014). Mali istorii [Small stories]. *LitAktsent.* Retrieved from: <https://litakcent.online/2014/10/23/mali-istoriji/> [in Ukrainian].

11. Kharchuk, R. (2014). Tetiana Belimova i rodovi hriky ukrainskoi literatury [Tetyana Belimova and the Original Sins of Ukrainian Literature]. *Bukvoid.* Retrieved from: <http://bukvoid.com.ua/reviews/books/2014/10/31/172142.html> [in Ukrainian].

Зарва В. А. Жанрово-тематична своєрідність «Вільного світу» Т. Белімової

Системне вивчення молодшої генерації вітчизняних авторів є запорукою визначення як сталості національної культурної традиції, інноваційності у зміні мистецьких етапів, так і прогностики ближчого розвитку українського письменства. Серед авторів, чия творчість досліджена недостатньо, вирізняється постать Т. Белімової. Уперше визначаємо жанрово-тематичні особливості її роману «Вільний світ» у системі сюжетно-образних рішень авторки та з урахуванням полемічних оцінок її роману. Аналізуємо питання прототипів низки персонажів твору у світлі актуальної проблематики.

Критики так визначають різновиди жанру «Вільного світу»: роман-хроніка, сімейна сага, роман-спогад, біографічний роман, історіософський роман, роман-щоденник, роман-обрис, роман-пам'ять. Сама авторка визначає жанр «Вільного світу» як антивоєнний та антитоталітарний, а також як історичний роман-образ. У «Вільному світі» йдеться про значний період національної історії, починаючи з 30-х рр. ХХ ст. до 2005 р. Окупація, концентраційні табори, примусові роботи в Німеччині, еміграція суголосні сьогоденним подіям російсько-української війни. Т. Белімова порушує багато різнопланових тем, як-от теми пам'яті, геноциду, війни та її руйнівних наслідків, пошуків героями роману вільного світу без тоталітаризму та ін. У творі наголошується на гендерному факторі; героїв хвилює тема смерті та її природи. Для розкриття духу епохи тоталітаризму письменниця використовує спогади рідних, історичні документи. Роман містить різні види хронотопу; особистий хронотоп персонажів поділяється на цикли. Активно застосовані прийоми ретроспекції та проспекції.

У жанрово синкретичному «Вільному світі» історія українських родин показана на тлі історії держави без героїко-патетичного зображення подій війни. Деякі концепти зображені через спростування радянських міфів. Дослідження цього роману як складника прози Т. Белімової, простеження закономірностей усередині її доробку, а також ступеня органічності її прози в поточний період українського літературного процесу, безумовно, є актуальним і перспективним.

Ключові слова: жанровий синкретизм, роман-обрис, роман-хроніка, прототипи.

Zarva V. A. Genre-thematic uniqueness of T. Belimova's "Free World"

Systematic study of the young generation of national authors is the key to determining both the stability of the national cultural tradition, innovation in changing artistic stages, and to the prognosis of the near future development of Ukrainian writing. Among the authors whose work has not been sufficiently studied, the figure of T. Belimova stands out. For the first time, we determine the genre-thematic features of her novel "Free World" in the system of plot-figurative solutions of the author and taking into account polemical assessments of her novel. We analyze the question of prototypes of a number of characters in this artistic work in the light of current issues.

Critics define the types of the genre of "Free World" as follows: chronicle novel, family saga, memoir novel, biographical novel, historiosophical novel, diary novel, outline novel, memory novel. The author herself defines the genre of "Free World" as anti-war and anti-totalitarian, as well as a historical novel-image. "Free World" deals with a significant period of national history, from the 1930s to 2005. Occupation, concentration camps, forced labor in Germany, emigration are consonant with the current events of the Russian-Ukrainian war. T. Belimova raises many diverse topics, such as: the themes of memory, genocide, war and its destructive consequences, the search of the heroes of the novel for a free world without totalitarianism, etc. The artistic work emphasizes the gender factor; the heroes are concerned with the theme of death and its nature. To reveal the spirit of the era of totalitarianism, the writer uses the memories of her relatives and historical documents. This novel contains various types of chronotope; the personal chronotope of the characters is divided into cycles. The techniques of retrospection and propection are actively used.

In the genre-syncretic "Free World", the history of Ukrainian families is shown against the background of the history of the state without a heroic-pathetic depiction of the events of the war. Some concepts are depicted through the refutation of Soviet myths. The study of this novel as a component of T. Belimova's prose, tracing the patterns within her work, as well as the degree of organicity of her prose in the current period of the Ukrainian literary process, is certainly relevant and promising.

Key words: genre syncretism, outline novel, chronicle novel, prototypes.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 08.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025

УДК 82.0:159.955.4:004.9

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-70-75>**Skliar Iryna Oleksandrivna,**

PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Ukrainian Philology,
Horlivka Institute for Foreign Languages of the State Higher Educational Institution
“Donbas State Pedagogical University”,
Dnipro, Ukraine.
irinaskl08@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-1660-3899>

Shkuropat Maryna Yuriivna,

PhD in Philology, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of English Philology and Translation,
Horlivka Institute for Foreign Languages of the State Higher Educational Institution
“Donbas State Pedagogical University”,
Dnipro, Ukraine.
marysh911@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-3898-387X>

NEW MODELS OF A WRITER’S CREATIVE PERSONALITY ANALYSIS IN A MULTIMODAL ENVIRONMENT OF A HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Problem statement and its relevance. This research was prepared within the framework of the international Erasmus+ educational project “Modernisation of university education programmes in foreign languages by integrating information technologies (DigiFLEd)”, the main goal of which is to improve the quality of education in Ukrainian higher schools, particularly in foreign language teaching, through the implementation of modern information technologies. The acquired digital competencies were successfully adapted and integrated into the methodology of teaching professional disciplines, thus demonstrating the practical implementation of innovative approaches to the digitalisation of humanities education.

At the current stage of methodological science development, an intensive search for effective ways to activate the reading of fiction among HEI students continues. Literature has traditionally performed a meaning-making function, forming the foundations of multilayered culture, worldview, and value orientations. Reading is a crucial mechanism for preserving and enriching the native language.

The relevance of the study is driven by the intensification of globalization processes, which demands the training of specialists capable of independent continuous education, information search, and presentation. The expansion of ways to study the writer’s creative personality as an interdisciplinary scientific field also adds to the urgency.

The problem lies in the “reading crisis”, which is particularly acute among the younger generation. There is a noticeable dominance of visual culture, superficial text perception, clip thinking, and mosaic perception of the world. Traditional methods of teaching literature do not meet the needs of the “new reader”, who prefers electronic texts and views a fiction book as just one source of media information. This leads to an underestimation of reading’s interdisciplinary potential in HEIs.

The previously unresolved part of the problem. Despite recognizing the phenomenon of the “new reader” and the necessity of using multimodal technologies, there is a lack of a unified,

structured, and methodologically grounded model for analyzing the writer's creative personality that integrates psychological, philological, and technological aspects specifically for the HEI multimodal environment.

Analysis of Recent Research and Publications. The use of multimedia technologies in higher education has been studied by Western and domestic scholars (Bicen, 2021; Karchmer, 2001), focusing on advantages, effectiveness, and the creation of an interactive educational environment.

The dialogical nature of the “author – reader” relationship and the communicative essence of reading are grounded in the works of M. Bakhtin, B. Korman, U. Eco, J.-P. Sartre, who emphasized the “shared effort of the author and reader” to create a “concrete and imaginary object” (Sartre) and the formation of the “focused reader” (Korman).

The phenomenon of creative personality and the creative process has been the focus of philosophy, psychology, philology, and other interdisciplinary fields (A. Adler, L. Vygotsky, C. Jung, P. Jakobson, D. Ovsyaniko-Kulikovskiy). Contemporary research (D. Bohoyavlenska, S. Pavlyshyn) continues to develop the conceptual apparatus of the psychology of artistic creativity, concentrating on psychography, the reflection of the author's psycho-mentality, and the artist's psychotype.

Conclusion of the analysis. Existing research confirms the importance of dialogism, notes the “reading crisis”, and advances the psychology of creativity. However, there is a need for methodological development that synthesizes these directions into a practical model for the modern multimodal educational space.

The goal of the article: to determine the features of the “new type of reader” and propose a new model for analyzing the writer's creative personality, adapted for use in the multimodal environment of a higher education institution.

Research Methodology. To accomplish the set goal, we applied the general theoretical research methods (analysis and synthesis) to determine the state and the level of study of the given problem in the conditions of the modern teaching technologies development in institutions of higher education, as well as during the analysis of the theoretical foundations of multimodal technologies. The modeling method, as a type of general theoretical method, served to design an author's model of the writer's creative personality analysis, as well as to create a student survey form.

Discussion. *The “New Reader” and the Changing Reading Model*

The “author – reader” dialogue (based on J.-P. Sartre, B. Korman) has always been the foundation of work perception. However, today reading is transformed into media, and the connection between author and reader becomes similar to the relationship between “man and woman” (Sartre, 1988).

The contemporary student-reader demonstrates “clip consciousness” and “mosaic perception” of the world, striving for quick reading, satisfied only with superficial content. Functional and entertainment motivation dominates, which led to the “reading crisis” – a decline in interest in fiction. Students prefer visual texts over printed ones, seeing no point in reading “useless novels”.

This requires the educator to: create *emotional situations* to foster empathy and the experience of unique emotional content conveyed by verbal art; actualize *critical thinking* and the ability to interpret, opening up the opportunity for students to join the “circle of the chosen”.

Multimedia Literacy and the Potential of the Multimodal Environment

In the 21st century, in the era of “screen culture” (McLuhan, 1962), a need arises for “new literacy” – multimedia and visual. U. Eco emphasized the necessity of balancing visual and verbal communication (Eco, 1996).

Multimedia literacy is implemented in the process of message transmission by combining text, audio, graphics, and video. The effectiveness of interactive technologies, such as Glogster (for creating multimedia interactive posters) and tools for creating mind maps: Bubbl (<https://bubbl.us/>), Mindmo (www.mindmeister.com), LucidChart (<https://www.lucidchart.com/>), Coggle (<https://coggle.it>), Mindmeister (www.mindmeister.com), Mind42 (<https://mind42.com>), is confirmed by the

research of R. Karchmer. These tools develop design thinking – a creative and systematic approach to problem-solving.

Writers' Activity in the Internet Environment. Modern writers actively interact with readers on social networks (*Facebook, Instagram, Twitter*), engaging them in their “creative kitchen”, which blurs the lines between author and reader. This interaction contributes to the development of students' *soft skills*: emotional intelligence, creativity, critical thinking, and interaction with people (Kostikova et al., 2021).

Algorithm for Analyzing the Writer's Creative Personality. The proposed interdisciplinary approach to analyzing the creative personality is based on the ideas of psychography, which involves a complex biographical analysis of the author's “internal”, psychic features. The decisive role in the creative process is attributed to natural aptitudes, mastery, and the “level and degree of comprehension of life” (Bilous, 2014).

The proposed conceptual model for analyzing the writer's creative personality has a three-component structure, which is best visualized using Mind Maps (Buzan, 2018):

Stage 1. “Psychophysiology” of talent, creative methods of the artist-creator:

- 1.1. Role of mental processes (unconscious, imagination, fantasy).
- 1.2. Dominant nature of sensory activity (visual, auditory, mixed).
- 1.3. Specificity of memory, attention, and perception.
- 1.4. Wit, associative ability, and flexibility of thinking.

Stage 2. Internal work of the creative process:

- 2.1. Stimulus, motivation for creativity (self-expression, self-realization, ambition, satisfaction of spiritual/material needs).
- 2.2. Volitional qualities (purposefulness, endurance, discipline).
- 2.3. Specificity of talent and abilities (learning, creative, literary, unique).
- 2.4. Capacity for reflection.
- 2.5. Role of “positive” and “negative” emotions (admiration, hatred, protest, stress, affect).
- 2.6. Nature of image creation (reflection of own impressions or empathy for someone else's story).
- 2.7. Role of psychotraumatic situations.
- 2.8. Capacity for associations.
- 2.9. Emphasis on plot details during planning.
- 2.10. Probability of projecting psychic conflicts onto characters.

Stage 3. External work of the creative process:

- 3.1. Artist's dependence on the “means of production”.
- 3.2. Sporadic/systematic nature of the creative process.
- 3.3. Specificity of writing technique (language, form, techniques) and individual style.

This model can be created using online resources (Bubbl, FreeMind, Mindmeister, Coggle, etc.), which provides visualization, facilitates knowledge structuring, and implements the deductive method (Image 1).

Following the practical application of multimodal technologies by students (Horlivka Institute for Foreign Languages) during the study of the writer's creative personality, an anonymous online survey of 300 students from various faculties was conducted.

The survey results, processed using IBM SPSS Statistics, showed that as a result of completing the proposed task, students developed the following *intellectual competencies* (Diagram 1):

- analytical thinking;
- skills to identify and solve problems;
- improvement of memory and attention to detail;
- development of large-scale thinking and creativity.

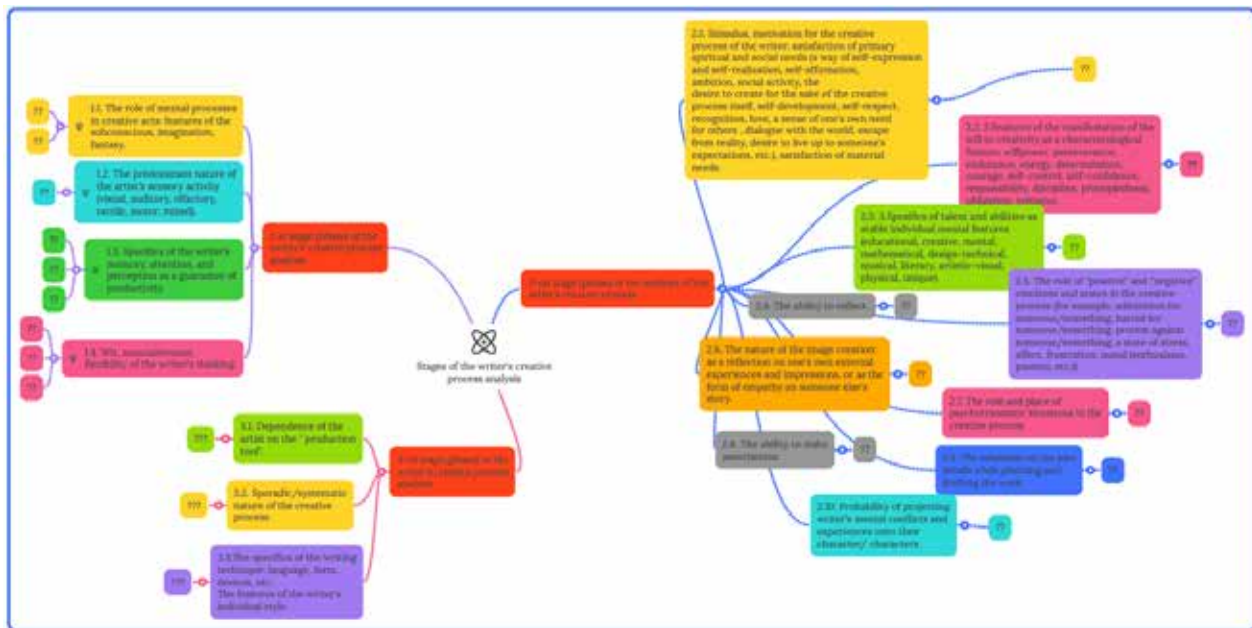

Image 1. Results of Practical Experience in the Multimodal Environment

These data confirm the effectiveness of integrating multimodal technologies and the proposed algorithm into the educational process for stimulating students’ cognitive and creative activity.

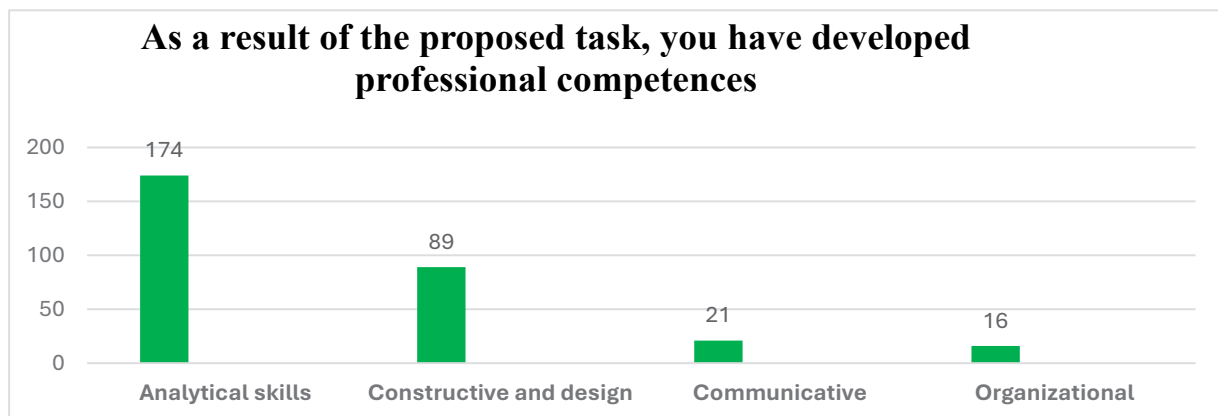

Diagram 1. Conclusions and Prospects for Further Research

In light of the general decline in reading activity and the exacerbation of the problem of functional illiteracy, the application of multimodal technologies is promising, though it is not a standalone solution to the “reading crisis” without cultivating a reading culture.

The unquenchable interest in the writer’s creative personality and the creative process does not fade but, on the contrary, intensifies, especially due to the authors’ activity on social networks. The proposed model for analyzing the writer’s creative personality has a clear three-component structure, covering: 1) the “psychophysiology” of talent; 2) the internal work of the creative process; 3) the external work of the creative process.

This model proves its effectiveness in increasing student interest in the study material, developing “soft skills”, and intellectual competencies in a multimodal environment.

Prospects for further research lie in continuing to study the phenomenon of the “new type of reader” and developing theoretical and methodological approaches for HEIs aimed at forming and popularizing the culture of reading.

Bibliography

1. Bicen H., Haidov R. A Content Analysis on Articles Using Twitter in Education. *Postmodern Openings*. 2021. Vol. 12. No. 1 (Sup 1). P. 19–34.
2. Karchmer R. A. The Journey Ahead: Thirteen Teachers Report How the Internet Influences Literacy and Literacy Instruction in Their K-12 Classrooms. *Reading Research Quarterly*. 2001. Vol. 36, No. 4. P. 442–466. DOI: <https://doi.org/10.1598/RRQ.36.4.5>.
3. Sartre J.-P. “What is Literature?” and Other Essays. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1988. 361 p.
4. McLuhan M. *Understanding Media: The Extensions of Man*. Toronto : University of Toronto Press, 1962 (reprinted).
5. Eco U. *From Internet to Gutenberg: The Lecture Presented by Umberto Eco at Columbia University*. New York : The Italian Academy for Advanced Studies in America, 1996.
6. Kostikova I., Holubnycha L., Girich Z., Movmyga N. Soft Skills Development with University Students at English Lessons. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2021. Vol. 13. No. 1. P. 398–416. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/13.1/378>.
7. Білоус П. Психологія літературної творчості. Київ : Академвидав, 2014. 177 с.
8. Buzan T. *Mind Map Mastery: The Complete Guide to Learning and Using the Most Powerful Thinking Tool in the Universe*. London : Watkins Publishing Ltd, 2018. 224 p.

References

1. Bicen, H., & Haidov, R. (2021). A content analysis on articles using Twitter in education. *Postmodern Openings*, 12 (1 Sup1), 19–34 [in English].
2. Karchmer, R. A. (2001). The journey ahead: Thirteen teachers report how the Internet influences literacy and literacy instruction in their K-12 classrooms. *Reading Research Quarterly*, 36 (4), 442–466. DOI: <https://doi.org/10.1598/RRQ.36.4.5> [in English].
3. Sartre, J.-P. (1988). “What is literature?” and other essays. Cambridge, MA: Harvard University Press [in English].
4. McLuhan, M. (1962). *Understanding media: The extensions of man* (Reprinted). Toronto: University of Toronto Press [in English].
5. Eco, U. (1996). *From Internet to Gutenberg: The lecture presented by Umberto Eco at Columbia University*. New York: The Italian Academy for Advanced Studies in America [in English].
6. Kostikova, I., Holubnycha, L., Girich, Z., & Movmyga, N. (2021). Soft skills development with university students at English lessons. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*, 13(1), 398–416. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/13.1/378> [in English].
7. Bilous, P. (2014). *Psychology of literary creativity [The Psychology of Literary Creativity]*. Kyiv: Akademydav [in Ukrainian].
8. Buzan, T. (2018). *Mind map mastery: The complete guide to learning and using the most powerful thinking tool in the universe*. London: Watkins Publishing Ltd [in English].

Skliar I. O., Shkuropat M. Yu. New models of a writer’s creative personality analysis in a multimodal environment of a higher education institution

The study’s relevance lies in the importance of literary education, which not only develops aesthetic taste and critical thinking but also prepares students for independent continuous education, involving the searching, selecting, processing, and presenting of information. The goal is to define the features of the “new type of reader” and propose a new model for analyzing the writer’s creative personality within the multimodal environment of a Higher Education Institution (HEI). General theoretical methods (analysis, synthesis) and the modeling method were applied to develop the analysis algorithm. The new reader is identified as possessing multimedia literacy and actively using

multimedia technologies. The article explores the potential of modern multimedia technologies for analyzing the writer's creative personality and process. It is concluded that despite the decline in reading for leisure, interest in the writer's personality is growing due to their activity on social media. An interdisciplinary algorithm for analyzing the writer's creative personality is proposed.

Key words: multimedia technologies, "author – reader" relationship, "reading crisis", creative process, multimodal environment, mind map.

Скляр І. О., Шкурпат М. Ю. Нові моделі аналізу творчої особистості письменника в умовах мультимодального середовища ЗВО

Актуальність дослідження зумовлена важливістю літературної освіти, яка не лише розвиває естетичний смак і формує критичне мислення, а й готує студентів до самостійної безперервної освіти, що передбачає пошук, відбір, опрацювання та представлення інформації.

Метою дослідження є визначення особливостей «нового типу читача» та запропонування нової моделі аналізу творчої особистості письменника в мультимодальному середовищі закладу вищої освіти. Для розроблення алгоритму аналізу творчої особистості письменника було застосовано загальнотеоретичні методи дослідження (аналіз і синтез), а також метод моделювання.

У дослідженні «новий тип читача» визначається як читач, що володіє навичками мультимедійної грамотності, активно використовує мультимедійні технології та впевнено почуватися в мультимодальному освітньому середовищі ЗВО. У статті досліджуються можливості, які надають сучасні мультимедійні технології для аналізу творчої особистості письменника та його творчого процесу. За результатами дослідження зроблено висновок, що, попри очевидне зниження рівня читання як дозвіллевої та приємної діяльності, інтерес до творчої особистості письменника та його творчого процесу залишається досить високим і навіть зростає. Це відбувається завдяки активності письменників та їхній самопрезентації в соціальних мережах. Ми пропонуємо алгоритм аналізу творчої особистості письменника, який може бути застосований за допомогою мультимедійних технологій. Алгоритм враховує міждисциплінарний підхід до вивчення творчої особистості.

Ключові слова: мультимедійні технології, взаємини автор – читач, криза читання, творчий процес, мультимодальне середовище, ментальна карта.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 14.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025

УДК 821.161.2

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-76-82>**Склярівна Ірина Вікторівна,**

здобувачка вищої освіти кафедри літературознавства, східної філології і перекладу

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Україна.

irina.sklyarova1214@gmail.com<https://orcid.org/0000-0002-7651-3887>

КОНЦЕПТОСФЕРА ЯК ІНСТРУМЕНТ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ПОЕТИЧНОГО СВІТУ ЄВГЕНА ПЛУЖНИКА

Вивчення поняття «концепт» і його структурного об'єднання в концептосферу є актуальним напрямом сучасного літературознавства та когнітивної поетики. У XX–XXI століттях когнітивні підходи дали можливість дослідникам поєднувати мовно-образну систему твору з ментальною картиною світу автора. Поняття «концептосфера» виникло як спроба систематизувати концепти автора в цілісну модель художнього мислення, що дає змогу аналізувати як семантичний, так і культурологічний вимір поезії.

Проблема осмислення поетичного світу Євгена Плужника крізь призму когнітивно-поетичного підходу залишається недостатньо розробленою. Якщо екзистенційний і психологічний аспекти його творчості неодноразово ставали предметом дослідження (Леонід Новиченко, Микола Ільницький, Оксана Білічак та ін.), то спроба реконструкції концептосфери поета дає можливість по-новому осмислити його художній світ як когнітивну систему.

Мета публікації – репрезентувати можливості застосування категорії концептосфера для інтерпретації поетичного світу Євгена Плужника, виявити ключові концепти його лірики та продемонструвати, як вони структурують його художній світ.

Об'єктом дослідження є лірика Євгена Плужника, предметом – концептосфера як інтерпретаційний інструмент. Використано когнітивно-поетичний, семантичний, герменевтичний і компаративний методи дослідження.

Поняття «концепт» походить «від латинського *conceptum*, що означає щось насамперед задумане, представлене, уявне» (Дмитренко, 2018, с. 101), а також пов'язане із когнітивною лінгвістикою, відомими дослідниками якої були Джордж Лакофф, Марк Джонсон, Чарльз Філмор, Марк Тернер, і трактується як ментальна одиниця культури, що поєднує знання, емоційний досвід, асоціації та оцінки (Джеріх, 2018; Склярівна, 2024). Як зазначає Вікторія Дмитренко, «суть терміна означена через ідею про те, з чого або як щось має бути зроблено» (Дмитренко, 2018, с. 102). У літературознавстві поняття стало особливо продуктивним для аналізу «індивідуально-авторської художньої дійсності, відтворення духовної культури людини, висновки, які робить людина у процесі пізнавальної діяльності». Катерина Білобровська наголошує, що концепт «стає інтелектуальним стержнем художнього твору, що утворює цілісну структуру, тим самим дозволяє з'ясувати не тільки специфіку експлікації художнього мислення митця, декодувати унікальність його стилю, а й передати національну самобутність та колорит певного народу» (Білобровська, 2023, с. 128).

Термін «концептосфера» означає сукупність ключових концептів автора, що утворюють цілісний світоглядний простір автора (Кононенко, 2004). Концептосфера відрізняється від традиційного тематичного або мотивного аналізу тим, що вона відображає системність і взаємопов'язаність концептів, їхню когнітивну та культурну структуру. Вона є ментальною

моделлю, у межах якої функціонують образи, мотиви, архетипи та символи. Отже, можна визначити, що концептосфера художнього твору є психоментальною структурою, у якій поєднано індивідуальне й колективне знання про світ. Проте вона є «унікальною для кожного художнього твору й особистості письменника» (Білобровська, 2023, с. 131).

У попередніх тезах, присвячених осмисленню поняття «концепт» у сучасному літературознавстві, було підкреслено, що концептосфера дає можливість не лише систематизувати смисли, а й простежити еволюцію авторського мислення, його внутрішню логіку (Склярова, 2024). Ці міркування спираються на дослідження когнітивістів Вів'єн Еванс і Мелані Грін, які вважають, що концептуальне знання має витoki в досвіді, слова розглядаються як засоби доступу та взаємодії. Вони розвивають теорією Лакоффа, за якою когнітивні моделі впорядковують ментальний простір і виступають базою концептуалізації. Таким чином авторки вирізняють образно-схематичні, пропозиційні, метафоричні, метонімічні та символічні ідеальні когнітивні моделі (Evans, Green, 2006; Lakoff, 1980).

Сучасні дослідження вказують на кілька рівнів концептосфери:

1. Ядерні концепти – фундаментальні для світогляду автора.
2. Периферійні концепти – менш значущі, але важливі для конкретизації художньої образності (Склярова, 2024).

Використання концептосфери дає змогу поєднувати лінгвістичний, культурологічний і філософський аналіз тексту, що особливо важливо для дослідження модерністської лірики.

Концептосфера є інструментом, за допомогою якого можна:

- ідентифікувати ключові смисли та мотиви;
- визначити логіку розвитку образів у поезії;
- виявити світоглядні та філософські засади автора;
- зіставляти концепти різних авторів або культурних традицій.

Використання поняття концептосфери в дослідженні творчості Євгена Плужника дає змогу глибше зрозуміти специфіку поєднання у його творчому мисленні екзистенційних, морально-етичних і художніх аспектів, які формують єдину художню систему та забезпечують цілісність індивідуальної картини світу.

Приклад концептуального аналізу: у центрі перебуває людина в екзистенційній самотності, яка намагається осмислити сенс буття. Це формує ядерні концепти: душа, світ, час, самотність, смерть, мовчання, вічність.

Концепт «душа» в автора – не лише духовна сутність, а динамічний простір боротьби добра і зла, окреслюється Є. Плужником як осердя філософської проблеми «внутрішньої роздвоєності» (Білічак, 2019, с. 58):

«Я натомився вічно знати

В собі самому – двійника...

Душе! Обридлива яка ти!

І не примирлива яка!» (Плужник, 1966, с. 203)

«душа моя схилилась ниць» (Плужник, 1966, с. 111)

«і вже душа не хоче бути земною,

Закохана у неказанну вись!» (Плужник, 1966, с. 181)

Концепт «час» постає як символ минулості та неминучості змін:

«Пливуть світи прикуті до орбіт...

Пливуть часи – великий чин природи» (Плужник, 1966, с. 114)

«Нехай буде воля твоя,

Часе мій,

На землі натомленій цій!» (Плужник, 1966, с. 93) – своєрідна молитва автора звернена до часу, до народу.

На думку Ольги Крижановської, особливе «сприйняття часу є характерним для художнього світу митця <...>. Майбутнє поет омріяє як сакральне, минуле йому допомагає осмислити весь часовий простір, а сучасне йому просто дане» (Крижановська, 2021, с. 168). Дослідниця також зазначає, що «етичний вибір ліричного героя Плужника – збереження власних світоглядних принципів у мінливому сучасному світі: *«Але не гнів, не заздрість і не втома / (Благословенний шлях, що ним іти!), – / Якась нова, словам ще не відома, / Солodka мука здійснення мети!»*» (Крижановська, 2021, с. 192).

Концепт «самотність» – одна з провідних емоційних категорій. Самотність у Євгена Плужника – не лише психологічний стан, а філософська даність людини модерної епохи. Це споріднює його творчість із трагічним мотивом німецьких експресіоністів (Георг Тракл, Готфрід Бенн). Концепт «смерть» завершує цю структуру, проте не як кінець, а як духовне очищення, перехід у вічність. «Життя та смерть у вірші Є. Плужника – речі буденні, звичні: *Прийшла баба, поголосила... Невеличка дірка поміж ребер...*» (Крижановська, 2021, с. 215).

Вікторія Дмитренко визначає, що творча спадщина Євгена Плужника, як і його побратимів по літературному об'єднанню «Ланка»-МАРС (Валер'яна Підмогильного, Бориса Антоненка-Давидовича, Григорія Косинки, Бориса Тенети, Марії Галич та ін.), – це «конструкція долі й сенсу існування людини, пізнання нею самої себе, дослідження народження людини, яка осмислює трагічність свого статусу істоти, виокремленої з природи, приреченої на відчуження, алієнацію, судомні пошуки єдності з універсумом». Основною ж лінією є «самотність, яка змушує людину замикатися в собі та приховувати це страшне тавро людської долі», яка при цьому супроводжується іншим елементом екзистенціалізму – «смерть у найрізноманітніших варіаціях» як «прагнення до акцентації абсурдності життя без смислу, як вирішальний підсумок подієвих вчинків героя» (Дмитренко, 2009, с. 16–17).

Отже, один концепт не існує ізольовано, а формує мережу смислів, що визначають структуру художнього світу.

Аналіз концептосфери Плужника дає змогу виділити ядро його лірики, яке складається з екзистенційних і філософських концептів:

- Душа – центр внутрішнього світу, засіб розкриття емоційного й морального досвіду.
- Світ – універсальна категорія буття.
- Час – категорія плинності, невідворотності подій.
- Самотність – ключовий мотив усвідомлення індивідуального існування.

Периферійні концепти стосуються конкретних образів природи, простору, почуттів, що конкретизують внутрішній стан ліричного «Я».

Цей підхід дає можливість побудувати когнітивну карту поетичного мислення Плужника, де кожен концепт взаємопов'язаний з іншими й забезпечує цілісність художньої моделі. Заглиблення в концептосферу митця розкриває можливості проведення порівняльного аналізу з іншими авторами або культурними традиціями, зокрема з німецьким експресіонізмом.

Хоча головна увага дослідження зосереджена на теоретичному аспекті, варто наголосити, що значна кількість концептів Євгена Плужника перегукуються з поетичними світами німецьких експресіоністів – Георга Тракла, Готфріда Бенна, Стефана Георге. У цих німецьких поетів також домінуючими є концепти душі, ночі, мовчання, тіні, що формують подібні екзистенційні матриці. Це свідчить про належність Плужника до ширшого європейського контексту модерністської поезії, де поет стає виразником трагічного світовідчуття епохи.

Ця спільність дає можливість у подальших дослідженнях розглянути типологічні паралелі української та німецької концептосфер початку ХХ ст., а також простежити трансформацію універсальних категорій буття в національних поетичних моделях.

Отже, дослідження концептосфери ліричної творчості Євгена Плужника засвідчує її складну та багатовимірну природу, у якій поєднуються філософське осмислення буття, психологічна глибина й експресіоністична образність. Концептосфера поета формується на перетині індивідуально-авторської картини світу та колективних смислових моделей, що відображають національну ментальність українців початку ХХ століття. Аналіз засвідчує, що базові концепти його лірики – душа, час, самотність, смерть, природа, світ та інші – взаємодіють між собою у полі складних семантичних і емоційних зв'язків, утворюючи цілісну поетичну систему. Застосування концептного аналізу дає змогу не лише реконструювати внутрішню логіку поетичного мислення Євгена Плужника, а й виявити універсальні моделі художнього світобачення митця, спільні для української та європейської модерністської традиції. Отже, окреслення концептосфери письменника є ефективним інструментом інтерпретації ліричного тексту, який відкриває нові перспективи для зіставних студій українського й німецького експресіонізму та поглибленого розуміння духовно-філософського виміру поезії Євгена Плужника.

Список використаної літератури

1. Evans V., Green M. *Cognitive Linguistics: An Introduction*. London : Routledge, 2006. 830 p. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315864327>
2. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. Chicago : University of Chicago Press, 1980. 242 p.
3. Semino E., Culpeper J. *Cognitive Stylistics: Language and Cognition in Text Analysis*. Amsterdam : John Benjamins, 2002. 333 p. DOI: <https://doi.org/10.1075/lal.1>
4. Stockwell P. *Cognitive Poetics: An Introduction*. London : Routledge, 2002. 193 p.
5. Turner M. *The Literary Mind: The Origins of Thought and Language*. New York : Oxford University Press, 1998. 208 p. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195126679.001.0001>
6. Білічак О. І. *Поетика лірики Євгена Плужника* : дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01. Київ, 2019. 200 с.
7. Білобровська К. О. *Поняття «концепт» і «концептосфера» у літературознавчому вимірі. Закарпатські філологічні студії. 2023. Вип. 32, Т. 2. С. 127–133. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.32.2.22>*
8. Джеріх О. С. *Концепт у сучасній когнітивній лінгвістиці та лінгвокультурології: поняття та структура. Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах. 2018. Вип. 35–36. С. 61–69. DOI: <https://doi.org/10.31558/2075-2970.2018.35-36.7>*
9. Дмитренко В. І. *Концепт «мистецтво» в романі О. Вайльда «Портрет Доріана Грея».* *Вісник ЛНУ імені Т. Г. Шевченка. 2018. Вип. 2 (316). С. 98–106.*
10. Дмитренко В. *Літературний дискурс «Ланки»-МАРСу першої третини ХХ століття* : монографія. Луганськ : Альма-матер, 2009. 280 с. DOI: <https://doi.org/10.31812/123456789/3395>
11. Ільницький М. *Література українського відродження. Напрями і течії в українській літературі 20-х – поч. 30-х рр. ХХ ст.* Львів : Львівський обласний науково-методичний інститут освіти, 1994. 74 с.
12. Кононенко В. І. *Концепти українського дискурсу* : монографія. Плай, Київ – Івано-Франківськ, 2004. 245 с.
13. Крижановська О. О. *«Ланка»-МАРС та «Серапіонові брати»: порівняльно-типологічний аспект* : монографія. Київ : ТОВ НВП «Інтерсервіс», 2021. 352 с.
14. Крижановська О. О. *Художньо-естетичні домінанти літературних груп «Ланка»-МАРС та «Серапіонові брати» (порівняльно-типологічний аспект)* : дис. ... д-ра філол. наук : 10.01.05. Київ, 2021. 352 с.
15. Плужник Є. *Вибрані поезії / упоряд., вступ. ст., прим. Л. Новиченка.* Київ : Радянський письменник, 1966. 258 с.

16. СклярOVA I. В. Поняття «концепт» та «концептосфера» в сучасному літературознавстві. *Мова та література в мультикультурному дискурсі : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (пам'яті професора Олександра Галича)*. Полтава, 2024. С. 196–197.

References

1. Evans, V., & Green, M. (2006). *Cognitive linguistics: An introduction*. London: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315864327>.
2. Lakoff, G., & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago: University of Chicago Press.
3. Semino, E., & Culpeper, J. (2002). *Cognitive stylistics: Language and cognition in text analysis*. Amsterdam: John Benjamins. DOI: <https://doi.org/10.1075/lal.1>.
4. Stockwell, P. (2002). *Cognitive poetics: An introduction*. London: Routledge.
5. Turner, M. (1998). *The literary mind: The origins of thought and language*. New York: Oxford University Press. DOI: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780195126679.001.0001>.
6. Bilichak, O. I. (2019). *Poetyka liryky Yevhena Pluzhnyka [Poetics of Yevhen Pluzhnyk's Lyric Poetry]*. *Candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
7. Bilobrovska, K. O. (2023). Poniattia "kontsept" i "kontseptosfera" u literaturoznavchomu vymiri [The concepts of "concept" and "conceptosphere" in literary studies]. *Zakarpatski filolohichni studii – Transcarpathian Philological Studies*, 32(2), 127–133. DOI: <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2023.32.2.22> [in Ukrainian].
8. Dzherikh, O. S. (2018). Kontsept u suchasni kohnityvni linhvistytsi ta linhvokulturolohii: poniattia ta struktura [The concept in modern cognitive linguistics and linguoculturology: Notion and structure]. *Typolohiia movnykh znachen u diakhronichnomu ta zistavnomu aspektakh – Typology of linguistic meanings in diachronic and comparative aspects*, (35–36), 61–69. DOI: <https://doi.org/10.31558/2075-2970.2018.35-36.7> [in Ukrainian].
9. Dmytrenko, V. I. (2018). Kontsept "mystetstvo" v romani O. Vailda "Portret Dorian Hreia" [The concept "art" in O. Wilde's novel *The Picture of Dorian Gray*]. *Visnyk LNU imeni T. H. Shevchenka – Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv*, 2(316), 98–106 [in Ukrainian].
10. Dmytrenko, V. (2009). Literaturnyi dyskurs "Lanky"-MARSu pershoi tretyny XX stolittia [Literary discourse of "Lanka"-MARS of the first third of the 20th century]. Luhansk: Alma-mater. DOI: <https://doi.org/10.31812/123456789/3395> [in Ukrainian].
11. Ilnytskyi, M. (1994). *Literatura ukrainskoho vidrozhennia: Napriamy i techii v ukrainskii literaturi 20-kh – poch. 30-kh rr. XX st.* [The literature of the Ukrainian Renaissance: Trends and movements in Ukrainian literature of the 1920s – early 1930s]. Lviv: Lvivskiy oblasnyi naukovometodychnyi instytut osvity [in Ukrainian].
12. Kononenko, V. I. (2004). *Kontsepty ukrainskoho dyskursu [Concepts of Ukrainian discourse]*. Kyiv–Ivano-Frankivsk: Plai [in Ukrainian].
13. Kryzhanovska, O. O. (2021). "Lanka"-MARS ta "Serapionovi braty": Porivnialno-typolohichni aspekt [“Lanka”-MARS and “Serapion Brothers”: A comparative-typological study]. Kyiv: TOV NVP “Interservis” [in Ukrainian].
14. Kryzhanovska, O. O. (2021). Khudozhno-estetychni dominanty literaturnykh hrup "Lanka"-MARS ta "Serapionovi braty" (porivnialno-typolohichni aspekt) [Artistic and aesthetic dominants of the literary groups “Lanka”-MARS and “Serapion Brothers” (a comparative-typological aspect)]. *Doctor's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
15. Pluzhnyk, Ye. (1966). *Vybrani poezii [Selected poems]*. Ed. L. Novychenko. Kyiv: Radianskyi pysmennyk [in Ukrainian].
16. Skliarova, I. V. (2024). Poniattia "kontsept" ta "kontseptosfera" v suchasnomu literaturoznavstvi [The notions of "concept" and "conceptosphere" in modern literary studies]. *Mova ta literatura v*

multykulturnomu dyskursi: Zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (pam'iaty profesora Oleksandra Halycha) – Language and literature in multicultural discourse: Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (in memory of Professor Oleksandr Halych). (pp. 196–197). Poltava [in Ukrainian].

Склярова І. В. Концептосфера як інструмент інтерпретації поетичного світу Євгена Плужника

У статті проаналізовано поетичний світ Євгена Плужника крізь призму когнітивно-поетичного підходу із застосуванням поняття «концептосфера» як інтерпретаційного інструменту. Актуальність дослідження зумовлена посиленням інтересу сучасного літературознавства до когнітивних методів аналізу, що поєднують мовно-образний, культурологічний та філософський рівні осмислення тексту. Метою статті є визначення ключових концептів лірики Євгена Плужника, виявлення їхньої взаємодії та ролі у формуванні цілісної системи його поетичного мислення. Об'єктом дослідження виступає лірична творчість Плужника, предметом – концептосфера як ментальна модель, що відтворює індивідуально-авторську картину світу. Методологічну основу становлять когнітивно-поетичний, семантичний, герменевтичний і компаративний методи. У статті узагальнено теоретичні засади поняття концепт (Лакофф, Джонсон, Еванс, Білобровська, Дмитренко, Кононенко та інші), визначено структуру авторської концептосфери та її когнітивну організацію. За результатами аналізу встановлено, що концептосфера Євгена Плужника вибудовується навколо ядерних концептів душа, світ, час, самотність, смерть, які відображають екзистенційний вимір його творчості. Периферійні концепти – природа, мовчання, вічність – конкретизують духовно-емоційний простір ліричного суб'єкта. З'ясовано, що концептосфера поета поєднує філософські, етичні й естетичні смисли, формуючи когнітивну модель світу, у якій відображено національну ментальність і модерністське світовідчуття. Зроблено висновок, що застосування концептосферного аналізу дає змогу не лише реконструювати внутрішню логіку поетичного мислення Плужника, а й виявити типологічні паралелі його творчості з європейським експресіонізмом. Концептосфера постає як продуктивний інструмент сучасної когнітивної поезики, який відкриває нові можливості для інтерпретації української модерністської лірики.

Ключові слова: концепт, концептосфера, когнітивна поезика, інтерпретація, Євген Плужник.

Skliarova I. V. The concept sphere as a tool for interpreting the poetic world of Yevhen Pluzhnyk

The article analyzes the poetic world of Yevhen Pluzhnyk through the lens of a cognitive-poetic approach, employing the concept of the conceptsphere as an interpretive tool. The relevance of the study lies in the growing interest of modern literary scholarship in cognitive methods of analysis that integrate linguistic, cultural, and philosophical dimensions of textual interpretation. The purpose of the article is to identify the key concepts in Pluzhnyk's lyric poetry, to determine their interrelations, and to define their role in shaping the integral system of his poetic worldview. The object of the research is Pluzhnyk's lyrical work, while the subject is the conceptsphere understood as a mental model reflecting the author's individual worldview. The methodological framework combines cognitive-poetic, semantic, hermeneutic, and comparative methods. The article summarizes the theoretical foundations of the concept notion (Lakoff, Johnson, Evans, Bilobrovska, Dmytrenko, Kononenko, and others), and outlines the structure and cognitive organization of the poet's conceptsphere. The analysis demonstrates that Pluzhnyk's conceptsphere is organized around core concepts such as soul, world, time, loneliness, and death, which reflect the existential dimension of his artistic worldview. Peripheral concepts – nature, silence, and eternity – specify the spiritual and emotional space of the lyrical subject. It is established that the poet's conceptsphere integrates philosophical, ethical, and

aesthetic meanings, forming a cognitive model of the world that embodies both national mentality and a modernist perception of reality. The study concludes that the application of conceptospheric analysis makes it possible not only to reconstruct the internal logic of Pluzhnyk's poetic thinking but also to reveal typological parallels between his poetry and European Expressionism. The conceptosphere thus emerges as a productive instrument of contemporary cognitive poetics, opening new perspectives for the interpretation of Ukrainian modernist lyric poetry.

Key words: concept, concept sphere, cognitive poetics, interpretation, Yevhen Pluzhnyk.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 11.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025

UDC 821.111(437.6)–31:82

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-83-90>**Zhang Jiaqi,**

Master's Student,

West Saxony University of Applied Sciences in Zwickau,

Zwickau, Germany.

1379786308@qq.com

<https://orcid.org/0009-0009-5550-0938>

MOTIVES OF LONELINESS AND WANDERING IN F. KAFKA'S NOVELLA "A COUNTRY DOCTOR"

Problem Statement and Its Connection to Important Scientific or Practical Tasks. The doctor is a profession inextricably linked to human life. With the development of medicine and advancements in medical care in the 20th century, the image of the doctor has become a frequent fixture in various literary works, including German literature. To understand the specific manifestations and value of this image in literature, this article uses the image of the doctor in F. Kafka's "A Country Doctor" as an example, analyzing the doctor's image from the perspectives of wandering and loneliness. This article explores the doctor's existential dilemma and the tragic situation of homelessness, and, in light of F. Kafka's life experiences, examines the deeper meaning of the work, drawing parallels between them to better understand the significance of the doctor's image in German literature.

Analysis of recent studies and publications. The literary legacy of F. Kafka represents one of the most significant phenomena of European modernism, combining philosophical depth, psychological insight, and symbolic richness. The study of motifs and images in his works remains highly relevant, as they reflect the crisis of humanistic values in the early twentieth century, the alienation of the individual within impersonal social systems, and the search for meaning in an absurd reality. In the postmodern era, when questions of identity, alienation, and the relationship between the individual and power regain urgency, F. Kafka's motifs acquire renewed interpretative significance. F. Kafka's "A Country Doctor" has attracted considerable scholarly attention due to its dense symbolism, psychological complexity, and philosophical depth. Researchers have approached the story from diverse theoretical perspectives, including existentialist, psychoanalytic, symbolic, and adaptation studies frameworks. Collectively, these analyses reveal the multifaceted nature of F. Kafka's artistic vision and the interpretative openness of his prose.

In the article "Kafka's 'A Country Doctor': A Tale For Our Time", John Brancato interprets the story as a metaphor for the inadequacy of the scientific approach when confronted with nature, death, and the limits of human understanding. Brancato emphasizes the existential conflict between the doctor's professional role and the uncontrollable forces of life and circumstance, suggesting that scientific rationality collapses in the face of absurdity. These reading positions F. Kafka's text as a critique of modernity's overreliance on reason and empirical knowledge. From a psychoanalytic standpoint, several scholars have applied Freudian theory to explore the motifs of dreams, the unconscious, and repression – particularly of sexual and emotional nature. These interpretations focus on the doctor's experiences of helplessness, shame, and corporeality, especially in moments of exposure and vulnerability. Such readings interpret his inability to act or intervene as manifestations of repressed desire, fractured identity, and internal conflict, thereby situating the story within a broader psychological and symbolic discourse.

In "Metamorphosis as Origin – Koji Yamamura's Short Animation F. Kafka's A Country Doctor", the authors analyze the animated adaptation as a visual reinterpretation of F. Kafka's motifs.

The study highlights how transformations of form – both physical and psychological – reinforce the themes of alienation and the loss of control, illustrating the fluid boundaries between the inner and outer worlds of the protagonist. This perspective underscores the adaptability of F. Kafka's narrative to different media while preserving its existential resonance.

Hans P. Guth, in his article “*Symbol and Contextual Restraint: Kafka's 'Country Doctor'*”, offers a critical reflection on the excesses of purely symbolic readings. Guth argues that many interpretations extend beyond the textual evidence, neglecting linguistic and stylistic nuances. His analysis stresses the need for contextual restraint” in symbol-based criticism and shows how environmental elements – such as snow, harsh weather, and nocturnal settings – restrict the protagonist both psychologically and physically.

Finally, the study “*Anguish and Nothingness in Kafka's 'A Country Doctor' and 'The Starvation Artist'*” explores how F. Kafka employs the motifs of *anguish* and *nothingness* as core existential dimensions of his work. By linking these motifs to the broader philosophical discourse of existentialism, the article illuminates how F. Kafka's fiction portrays the human condition as one of perpetual anxiety and metaphysical isolation.

Taken together, these studies demonstrate the interpretative richness of “*A Country Doctor*”. Whether approached through existentialist, psychoanalytic, or semiotic frameworks, the story continues to reveal new layers of meaning that reflect F. Kafka's exploration of alienation, absurdity, and the fragile boundaries of human experience.

The purpose of the research is to identify and analyze the key motifs in F. Kafka's short story “*A Country Doctor*”, particularly the motifs of helplessness, guilt, absurdity, and alienation, and to determine their role in constructing the author's artistic model of the world. The study employs structural-semiotic, comparative-typological, and hermeneutic methods, which make it possible to conduct a comprehensive analysis of F. Kafka's artistic system and to reveal the polysemantic nature of his symbolism. The novelty of the research lies in the attempt to provide a holistic interpretation of the system of motifs and images in Franz F. Kafka's works as a universal model of modernist worldview, integrating philosophical, existential, and cultural dimensions.

Presentation of the Main Research Material Archetypes. F. Kafka was an Austrian writer and a pioneer of Western Modernist literature. His literary output focused on the early 20th century, a time when the Austro-Hungarian Empire was on the verge of collapse. The bloated bureaucracy left the people feeling lost and helpless, and absurdities abounded in daily life. F. Kafka's stories are characterized by illogical and non-linear plots, uncertain time and place, and allegorical characters, often shrouded in despair and tragedy. His writing is delicate, imbued with subtle humor and irony.

“*A Country Doctor*” is a short story by F. Kafka, written between December 14, 1916, and mid-January of the following year. “It was first published in the 1918 edition of the yearbook *Die neue Dichtung* (New Literature) and included in the collection of stories of the same name, ‘*A Country Doctor*’, the following year. F. Kafka only mentioned ‘*A Country Doctor*’ when he described his works as satisfying indicating the importance of this story in his oeuvre” (Zhao, 2012, p. 118).

The short story “*A Country Doctor*” is a modernist novel imbued with a sense of absurdity, fully showcasing the protagonist's dilemma, a common existential dilemma faced by humanity in the first half of the XXth century. This existential dilemma manifests itself in two dimensions: wandering and loneliness.

“*A Country Doctor*” recounts the experiences of a rural doctor on a nighttime visit. This journey, comprised of a series of stories spanning the visit, the patient's diagnosis, and the aftermath, forms a dreamlike journey. Throughout this journey, the doctor struggles with one predicament after another. Ultimately, his dream of saving lives is shattered. Abandoned, naked, and riding an otherworldly horse, he embarks on an eternal journey of wandering through the freezing snow. The following text

will explore the doctor's precarious life and real-life circumstances as reflected in the novel, analyzing the deeper meaning of wandering.

The story opens with the words, "I am in a great dilemma" (Kafka, 2016, p. 94) highlighting the realities of a country doctor's predicament: he needs to travel to a village ten miles away to visit a critically ill patient. A fierce snowstorm has blocked the road, and he has only a carriage but no horse, which died of exhaustion on a freezing winter night. His maid, Rosa, scurries around the village, hoping to borrow a horse for him, but no one is willing to lend her one for the errand. Frustrated, the doctor kicks open the broken door of the pigsty, and a miracle occurs: a groom and two sturdy horses appear. The appearance of the horses and the coachman resolves the doctor's predicament, his desire to see a patient but his inability to do so. However, a second dilemma soon arises: the coachman's intentions towards Rosa, the maid, leave the doctor in a dilemma: protect Rosa or continue his treatment. The doctor is furious, but he dares not offend the coachman, as his presence has helped him escape his predicament. The doctor asks the coachman to accompany him on the visit, but the coachman insists he stays with Rosa. The doctor wanted to prevent the bad thing from happening by not seeing patients, but the carriage sped away with the doctor under the coachman's shouts.

The carriage arrived at the patient's courtyard in a flash. His parents and sister hurried out to greet him. The patient was a young, thin man with lifeless eyes. He threw his arms around the doctor's neck and whispered in his ear: "Doctor, let me die" (Kafka, 2016, p. 197). After examining him, the doctor confirmed: "The boy is healthy, just suffering from a slight blood deficiency. His worried mother gave him too much coffee. But he's actually healthy. The best thing to do now is to get him out of bed" (Kafka, 2016, p. 198). Meanwhile, the patient's parents and sister, standing nearby, expressed deep disappointment, as if expecting the doctor to declare the boy seriously ill.

Just then, two horses neighed outside the window, seemingly giving the doctor a revelation, prompting him to reexamine the patient. This time, the doctor actually discovered the patient's fatal wound. He found a palm-sized wound, deep within which crawled tiny insects. The patient was beyond saving. Faced with the family's reaction, the doctor lost patience and refused to cooperate with their treatment. He realized he was playing the role of a pastor, not to heal the wounded but to provide peace of mind for the family. Then, the family and the village elders joined forces, forcibly stripping the doctor of his clothes and forcing him down onto the narrow bed, forcing him to face the patient's wounds. The patient, filled with resentment, complained: "I lacked trust in you. You were simply abandoned somewhere, unable to save yourself. Instead of helping me, you've made my bed even smaller. I wish I could gouge your eyes out" (Kafka, 2016, p. 201).

After doing his best to comfort the patient, the doctor attempted to save himself. He quickly gathered his clothes and medical bag and leaped onto his horse, but the horse didn't gallop. Instead, it slowly, like an old man, drove across the snowy plains. The elderly and frail doctor sat alone in the carriage, amid the jeers of passersby, slowly heading towards the unknown in an absurd and uncontrollable situation: In the harsh winter of this most unfortunate time: "I, an old man, naked, sit in a human carriage, driving a horse that is not human, rushing around, suffering from the bitter cold" (Kafka, 2016, p. 203). This is a heartbreaking desolation, helplessness, and sadness. The doctor didn't know the direction of the carriage, nor did he know when he would return home. After escaping one predicament, he fell into another.

The novel comprehensively depicts the four dilemmas encountered by the rural doctor I" in the process of treating a sick teenager, from beginning to end. These four dilemmas constitute the core content of the story.

The novel's ending is filled with metaphorical meaning. The naked doctor wanders alone in the harsh winter wilderness, helpless and with nowhere to escape. Surrounded by absurdity, pain, and loneliness, he longs for understanding and salvation, but no one is willing to lend a hand. Worst of all, he will wander forever, unable to return home. Combining F. Kafka's life experiences and the

social environment he lived in, it's reasonable to assume that the rural doctor is F. Kafka himself, and the dilemma he faces is also F. Kafka's. The deeper meaning of wandering in the novel reflects the author's own life experiences.

As a writer of exquisite sensitivity and insight, F. Kafka observed and understood society and the human condition more profoundly than most, more acutely capturing the universal plight of human existence: anxiety, panic, and loneliness. He struggles mightily, yet is powerless to escape this spiritual predicament, ultimately condemning the protagonist of his novel to a state of eternal wandering.

As one researcher put it, he felt powerless in life. His marriage, career, and interpersonal relationships had all failed, and his final attempt at literature was also futile. Overwhelmed by this double sense of failure, he lingered on a feeling of worthlessness and lack of a place in the world. On September 18, 1920, he wrote to his girlfriend, Milena: "There is no real ground beneath me... I have no idea how high above the earth I am floating. On July 5, 1922, he wrote to Brod, I have once again realized how fragile, even nonexistent, the land I live on is. The rural doctor's wandering fate undoubtedly reflects this sense of groundlessness" (Zhou, 2010, p. 101).

During F. Kafka's lifetime, the capitalist world was mired in crisis, and the West was shrouded in a gloomy sense of uncertainty about its future. He lived under the absolutist rule of the Austro-Hungarian Empire and the impact of modern European trends, under the patriarchal authority of his father. Furthermore, F. Kafka's Jewish ancestry, long without a stable homeland, imprinted in him a sense of Jewish homelessness. "As described in 'The Life of Franz Kafka' 'This truly extraordinary journey' was also a 'departure' toward an uncertain future. F. Kafka imagined his escape from Prague, dreaming of this very 'departure'. The country doctor was ultimately forced into this endless, lifelong journey. He could not escape its laws. His fate mirrored that of the eternally wandering Jew, Akhsevi, a fate told in medieval legend" (Peter-Andre Art, 2011, p. 497).

"A Country Doctor" with its absurd and mysterious themes and content fraught with uncertainty, vividly demonstrates the irrationality of society and the loneliness of one's own existence. The doctor in the work is lonely, as are the patients, and the other characters are also isolated and alienated from one another. This deep-seated loneliness reflects the loss of faith and the emptiness of the spiritual world.

The novel's protagonist, the doctor, is lonely. He has been loyal to his duties and willing to help others throughout his life, yet his salary is meager and his workload is heavy. He often braves freezing nights to make patient calls, suffering immensely, yet he lacks the trust of others. When his horse dies of exhaustion, he cannot borrow another in the village. Even his maid is abused by the horseman, leaving him without even the most basic safety. A patient is terminally ill, and the doctor desperately tries to save the patient, only to be stripped naked, forced onto the patient's bed, and subjected to humiliation. He attempts to escape in a carriage, but the horse refuses to cooperate, leaving him naked and alone wandering the wilderness. The patient's family shows no respect for the doctor who treats and saves lives, and he is subjected to brutal and inhumane treatment. All of this reflects the alienation and disconnection between people, the selfishness and depravity of human nature, and the powerlessness and absurdity of life.

The patients in the novel are lonely. Upon seeing the doctor, the sick young man throws his arms around his neck and whispers in his ear, "Doctor, let me die" (Kafka, 2016, p. 197). But the people around him chatter incessantly, paying no attention. The patient's parents stand hunched over, fulfilling their duty as a family member. When the doctor finds the patient is not ill, the family is deeply disappointed. But when he discovers the young man has an incurable disease, they breathe a sigh of relief, as if the patient's serious illness has fulfilled their wishes. There is no communication between doctor, patient, and family; each is immersed in their own inner world. All this reflects the existential dilemma, loneliness, and absurdity of modern life.

These seemingly absurd plots and scenes suggest a lack of trust between people, leading to a lack of communication. "A sense of strangeness and alienation leads people into loneliness and suffering.

This reveals the external forces that hold individuals hostage, and the powerlessness and resignation of the human condition to their circumstances. From the suffocating air, forced into embarrassment, to desperate escape, one cannot escape the pervasive loneliness, visible or invisible” (Zeng, 2006, p. 122).

“A Country Doctor” became F. Kafka’s most cherished work because of the boundless charm hidden within its dreamlike plot. Within its seemingly absurd settings, “one can glimpse familiar scenes of life and experience the common existential dilemma of modern humanity: in this seemingly bustling world, each person exists alone, in their own closed world, desolate and homeless, as if trapped in a quagmire, unable to extricate themselves, unable to escape” (Li Li, 2018, p. 133).

This novel, rich in symbolism, is short yet rich in thought. But its primary expression is a sense of loneliness and alienation that transcends reason. This loneliness stems from the loss of faith and the emptiness of the spiritual world in modern society, and it also reflects the writer F. Kafka’s inner world.

In the novel, a patient asks the village doctor, “Will you save me?” (Kafka, 2016, p. 200). This question, in fact, is more about the salvation of the soul. Can the doctor do it? The answer is no. The doctor says, “That’s how people here are. We always ask doctors for the impossible. We’ve lost our old faith. Priests sit idle at home, tearing their vestments one by one, while we ask doctors to restore life and save everything” (Kafka, 2016, p. 200). This statement captures the novel’s core idea: people cannot be saved because they have lost their faith. The patient says, “I came into this world with a beautiful wound; it’s my entire dowry” (Kafka, 2016, p. 201). Clearly, the patient’s wound symbolizes not only death but also original sin.

The rapid development of industrial civilization led Westerners to become obsessed with material pursuits and indulgences, alienating them from faith. However, the outbreak of World War I cast a significant shadow of industrial civilization. The collapse of faith left modern people spiritually destitute, leading them to blindly worship technology. For example, in the work, the doctor, a representative of modern technology, is temporarily deified, cast as a savior and expected to heal the sick. However, this worship, unlike traditional spiritual beliefs, is crude and utilitarian, destined to be unsustainable and unable to address the spiritual predicament of modern people. “Modern medicine is one of the hallmarks of scientific and technological progress, but the rural doctor’s sense of powerlessness demonstrates the inability of reason to save the soul. His doubts about the meaning of his own life suggest the shattering of the rational social order of the Western world” (Wang, 2016, p. 132). Consequently, people feel that life is filled with absurdity, “a constant and unending sense of powerlessness, as if trapped in a quagmire, unable to extricate themselves or escape” (Li, 2018, p. 133).

This feeling of loneliness and homelessness is inseparable from F. Kafka’s life experiences. “German literary critic Gunther Anderl commented on F. Kafka: As a Jew, he was not one of the Christians. As a non-conformist Jew, he was not one of the Jews. As a German speaker, he was not entirely Austrian. As an employee of a labor insurance company, he was not entirely bourgeois. As the son of a bourgeois, he was not entirely a worker, for he devoted his energy to his family. And “in my own family, I am more of a stranger than a stranger” (Ye, 1996, p. 1183). This awkward identity left F. Kafka unable to find his place in the real world, and the characters in his works are also lonely and helpless. It is not difficult to find that F. Kafka’s protagonists, without exception, encounter irreparable setbacks in life, some even paying the price with their lives. Their failures are F. Kafka’s affirmation of the unreliable nature of life’s experiences. “This emphasis on the ‘uncertainty’ of life undoubtedly reveals F. Kafka’s experience and reflections on modern life” (Zhang, 2020, p. 10).

Conclusions of this study and prospects for further research in this direction. It can be seen that in “A Country Doctor”, we see the image of a detached doctor, and outside of “A Country Doctor” we see F. Kafka’s lonely heart. This is not only a personal portrait of F. Kafka, but also a portrait of all human beings living in modern society. In short, the figure of the doctor, as a character in literary

works, has greatly enriched the content of literary writing. This was particularly true in the 20th century, as medicine modernized and literature modernized. The figure of the doctor in literary works can be seen as a metaphorical value, symbolic meaning, and a lens through which to perceive the sentiments of society. F. Kafka's "A Country Doctor", through the absurd plot of the protagonist, a country doctor, forced to flee on a cold winter night and left alone and helpless in the wilderness, serves as a metaphor for the existential predicament facing humanity in the first half of the XXth century. Here, the figure of the doctor serves as a symbolic and metaphorical signifier, reflecting F. Kafka's reflections on the modern human condition and his exploration of literary modernity. The study of F. Kafka's "A Country Doctor" remains an open and dynamic field, offering multiple perspectives for further exploration. Although numerous interpretations have addressed the story's existential, psychoanalytic, and symbolic dimensions, new approaches continue to emerge through developments in literary theory, cultural studies, and interdisciplinary research. Future studies may focus on the intermedial and intertextual aspects of the story, examining how "A Country Doctor" interacts with visual arts, film, and performance adaptations. Such analyses can shed light on how F. Kafka's motifs of alienation, helplessness, and absurdity are transformed across media and cultural contexts. Another promising direction involves the application of cognitive literary studies and narratology to explore how F. Kafka's fragmented narrative structure reflects the mental and emotional disintegration of the protagonist. Similarly, ecocritical readings could reinterpret the oppressive environment – the cold, snow, and night – not only as symbolic elements but also as reflections of humanity's fragile relationship with the natural world. Moreover, comparative studies may deepen our understanding of "A Country Doctor" by situating it alongside other modernist or existential works, such as those by Albert Camus, Samuel Beckett, or Robert Musil. This would allow scholars to trace common patterns of absurdity, estrangement, and the limits of rational thought in early twentieth-century European literature. Finally, a renewed focus on the linguistic and stylistic features of the text – its rhythm, repetitions, and syntactic ambiguity – can provide valuable insights into how F. Kafka's language itself constructs the sense of disorientation and crisis that defines his narrative world. In sum, the continuing study of "A Country Doctor" promises to enrich not only F. Kafka scholarship but also broader discussions of modernity, identity, and the existential condition of humanity.

Bibliography

1. Peter-Andre Art. Kafka: A Biography. Chongqing : Chongqing University Press, 2011, 497 p.
2. Kafka F. The Country Doctor: A Collection of Kafka's Short Stories. Beijing : Beijing Times Chinese Bookstore, 2016. 194 p.
3. Li Li. A Difficult Life and a Lonely Journey. An Analysis of "A Country Doctor". *Journal of Beihua University*. 2018. № 19. 132–137.
4. Wang Wenhe. A Wandering Soul: A Look at the Survival Dilemma of Modern People from Kafka's "A Country Doctor". *Journal of Changchun University of Science and Technology*. 2016. № 4. P. 132–135.
5. Ye Tingfang. Explorer of Modern Art. Guangzhou : Huacheng Publishing House, 1996. 1183 .
6. Zeng Yanbing. Research on Western Postmodern Literature. Beijing : China Social Sciences Press, 2006. 236 p.
7. Zhang Yi. Rescue and Escape: Interpretation of Kafka's "A Country Doctor". Zhejiang : Zhejiang Normal University, 2020. 269 p.
8. Zhao Shankui. Interpretation of Kafka's "A Country Doctor". *Journal of the School of Literature, Nanjing Normal University*. 2012. № 2. P. 118–126.
9. Zhou Hefa. The Mystery of the False Ringing of the Night Clinic Bell: A Biographical Interpretation of Kafka's "A Country Doctor". *Journal of PLA Foreign Languages University*. 2010. № 6. P. 101–105.

References

1. Peter-Andre, Art. (2011). *Kafka: A Biography*. Chongqing: Chongqing University Press [in English].
2. Kafka, F. (2016). *The Country Doctor: A Collection of Kafka's Short Stories*. Beijing: Beijing Times Chinese Bookstore [in English].
3. Li, Li. (2018). A Difficult Life and a Lonely Journey. An Analysis of "A Country Doctor". *Journal of Beihua University*, (19), 132–137 [in English].
4. Wang, Wenhe. (2016). A Wandering Soul: A Look at the Survival Dilemma of Modern People from Kafka's "A Country Doctor". *Journal of Changchun University of Science and Technology*, (4), 132–135 [in English].
5. Ye, Tingfang. (1996). *Explorer of Modern Art*. Guangzhou: Huacheng Publishing House [in English].
6. Zeng, Yanbing. (2006). *Research on Western Postmodern Literature*. Beijing: China Social Sciences Press [in English].
7. Zhang, Yi. (2020). *Rescue and Escape: Interpretation of Kafka's "A Country Doctor"*. Zhejiang: Zhejiang Normal University [in English].
8. Zhao, Shankui. (2012). Interpretation of Kafka's "A Country Doctor". *Journal of the School of Literature, Nanjing Normal University*, (2), 118–126 [in English].
9. Zhou, Hefa. (2010). The Mystery of the False Ringing of the Night Clinic Bell: A Biographical Interpretation of Kafka's "A Country Doctor". *Journal of PLA Foreign Languages University*, (6), 101–105 [in English].

Чжан Цзяці. Мотиви самотності та блукання в новелі Кафки «Сільський лікар»

У статті акцентовано, що новела Франца Кафки «Сільський лікар» є одним із символічно насичених творів європейської літератури початку ХХ століття. Цей твір пропонує читачеві глибокий аналіз людського екзистенційного досвіду. У статті досліджуються мотиви самотності та блукання в новелі німецького митця. Зокрема, автор аналізує репрезентацію психологічного стану головного героя та провідних філософських проблем модерністської літератури. Через детальний аналіз тексту акцентовано, що фізичні й емоційні переміщення лікаря виступають проявами відчуження, безсилля та невідвратної напруги між індивідуальною свободою і зовнішніми обставинами. Також досліджується взаємодія просторових і часових елементів: гнітючого зимового пейзажу, ізольованого села та неоднозначного розвитку подій. Ці складові розкривають і мотиви чужості та невизначеності. Спираючись на екзистенційні та психоаналітичні підходи, стаття розкриває символічні та психологічні виміри переживань лікаря. Підкреслено взаємозв'язок зовнішніх обмежень і внутрішніх криз. Мотиви блукання та самотності розглядаються не лише як нарративні прийоми, а як ключові елементи художньої стратегії Ф. Кафки, що виявляють межі людського розуміння та контролю в абсурдному й байдужому світі. Крім того, мотиви осмислюються в контексті творчості Ф. Кафки та модерністської традиції, демонструючи їхню співзвучність із повторюваними проблемами ідентичності, відчуження та конфлікту індивіда із соціумом. Дослідження робить внесок у наукову літературу про Ф. Кафку, пропонуючи глибоку інтерпретацію ключових мотивів у творі «Сільський лікар», а також відкриває нові перспективи для міждисциплінарних досліджень у сфері модерністської літератури та психології відчуження.

Ключові слова: Франц Кафка, «Сільський лікар», самотність, блукання, модерністська література.

Zhang Jiaqi. Motives of loneliness and wandering in F. Kafka's novella "A Country Doctor"

Franz Kafka's novella "*A Country Doctor*" remains one of the most enigmatic and symbolically rich works of early twentieth-century literature, offering a profound exploration of human existential experience. This article investigates the motives of loneliness and wandering in the narrative, emphasizing how they reflect the protagonist's psychological state and the broader philosophical concerns of modernist literature. Through a detailed analysis of the text, the study demonstrates that the doctor's physical and emotional displacements serve as manifestations of alienation, helplessness, and the inescapable tension between individual agency and external circumstances. The research also examines how the interplay of spatial and temporal elements – the oppressive winter landscape, the isolating village, and the ambiguous progression of events – contributes to the thematic construction of estrangement and uncertainty.

Drawing on existentialist and psychoanalytic perspectives, the article explores the symbolic and psychological dimensions of the doctor's experiences, highlighting the interrelation between external pressures and internal crises. The motifs of wandering and solitude are considered not merely as narrative devices but as essential components of F. Kafka's aesthetic strategy, revealing the limits of human understanding and control in an absurd and indifferent world. Furthermore, the study contextualizes these motifs within F. Kafka's broader literary corpus and the modernist tradition, showing how they resonate with recurring concerns about identity, alienation, and the tension between the individual and society.

This analysis contributes to F. Kafka scholarship by offering a nuanced interpretation of central motifs in "*A Country Doctor*", providing insights into the narrative techniques, symbolic imagery, and existential concerns that define the novella, while opening avenues for further interdisciplinary research on modernist literature and the psychology of alienation.

Key words: Franz Kafka, "*A Country Doctor*", loneliness, wandering, modernist literature.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 17.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025

ЛІНГВОДИДАКТИКА

УДК 378.147:811

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-91-98>

Верховцова Ольга Михайлівна,

старший викладач кафедри іноземних мов та перекладу
ДНП «Державний університет «Київський авіаційний інститут»,
м. Київ, Україна.

olverks@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-0446-190X>

<https://www.webofscience.com/wos/author/record/AFP-5808-2022>

Куценко Олена Вікторівна,

старший викладач кафедри іноземних мов та перекладу
ДНП «Державний університет «Київський авіаційний інститут»,
м. Київ, Україна.

helena_nau@i.ua

<https://orcid.org/0000-0002-4033-7025>

МОТИВАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВИЙ КОМПОНЕНТ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Мотивація залишається надзвичайно актуальною та критичною темою у сфері вивчення другої мови через постійний розвиток глобалізації, міграції, технологій та освітньої політики. Оскільки світ стає все більш взаємопов'язаним, попит на багатомовне спілкування зростає, що робить мотивацію ключовим фактором як у формальному, так і в неформальному контексті вивчення мови.

Під час вивчення іноземної мови враховується багато факторів, але загальновизнано, що мотивація є одним із найважливіших. Мотивація залишається центральним питанням у вивченні другої мови, оскільки вона безпосередньо впливає на успіх та утримання знань учнями, особливо в нашому цифровому, мобільному та мультикультурному світі. Її актуальність лише зростає. У мультикультурному та транснаціональному середовищі ті, хто вивчає мову, часто керуються складною взаємодією різноманітних мотивів, які формують бажання інтегруватися в нові спільноти, професійно розвиватися або зберігати культурну та мовну спадщину. Актуальність досліджень мотивації посилилася у світлі зростання міграційних потоків, де вивчення мови стає важливим для соціальної інтеграції та економічної участі (Dörnyei, 2009; Dörnyei, Ushioda, 2021).

Мотивація (з лат. *movere*) – спонукання до дії; динамічний процес фізіологічного та психологічного плану, що керує поведінкою людини, який визначає її організованість, активність і стійкість; здатність людини діяльно задовольняти свої потреби. Вона відіграє ключову роль в освіті, оскільки впливає на залученість студентів до досліджуваної теми та формує їхній навчальний досвід і академічний успіх. Саме мотивація викликає цілеспрямовану активність людини, яка визначає вибір засобів і прийомів, їх впорядкування з метою досягнення цілей. Мотивовані студенти частіше беруть участь у класній діяльності та наполегливо долають труднощі. Одним з обов'язків освітян і навчальних закладів є створення навчального середовища, яке сприяє та підтримує мотивацію для забезпечення ефективного навчання (Woolfolk, Ноу, Hughes, Walkup, 2008).

Мотивація визнана надзвичайно важливим фактором, що визначає досвід людей у дослідженнях, присвячених викладанню іноземної мови, протягом останніх кількох десятиліть. Простіше кажучи, мотивація визначає, чи буде очікуваним результатом вивчення мови успішним чи ні. Сучасні психологи й педагоги одноставно висловлюють думку про те, що якість виконання діяльності та її результат залежать передусім від понукання і потреб окремого індивіда, його мотивації. Підтримує мотивацію реальний, поетапний і кінцевий успіх. Якщо успіху немає, то це неминуче призводить до згасання мотивації, що негативно позначається на виконанні діяльності.

Мета статті – розглянути роль мотивації в навчанні іноземної мови, її основні складові, а також вплив мотивації на навчальний процес, а саме на ефективність засвоєння іноземної мови студентами вищої школи. Управління мотивацією під час навчання іноземної мови є однією з головних проблем методики викладання. Іноземна мова як навчальна дисципліна має ряд специфічних особливостей, і одна з них – це оволодіння іноземною мовою шляхом навчання вміння спілкуватися іноземною мовою. І, як доводять наукові дослідження та практика, мотивація є найважливішим фактором для успішного навчання, де вона пов'язана не лише зі ставленням студента, але й з його віком, особистістю, здібностями та попередніми знаннями (Дзюбко, Гриценко, 2009; Лавринюк, Кільницька, Кириченко, 2023).

Актуальність дослідження мотивації зросла після набуття англійською французькою, іспанською мовами нового статусу *lingua franca*, а кількість людей, що використовують ці мови в комунікативних цілях, значно збільшилася. Загалом дослідження цієї теми продовжує залишатися надзвичайно важливим для освітньої практики, технологій розвитку та мовної політики в сучасному глобалізованому та цифровому світі.

Аналіз останніх досліджень. Роль мотивації в засвоєнні іноземної мови широко вивчалася багатьма дослідниками, оскільки розуміння мотиваційних характеристик допомагає викладачам краще задовольняти різноманітні індивідуальні потреби студентів і дає змогу розробляти стратегії мотивації. Фаріде Салілі та Румджан Хусайн досліджували новітні теорії навчання та мотивації в різних культурних контекстах, щоб дослідити динаміку соціокультурних процесів, які впливають на мотивацію учнів (Salili, Hoosain, 2007). Із часом теоретична основа, що вивчає природу мотивації студентів, змінилася. Ема Ушіода вважає, що традиційні концепції, як-от інтегративна мотивація, втрачають свою пояснювальну силу, коли англійська мова стає «обов'язковою» базовою освітньою навичкою і коли немає чітко визначеної спільноти цільової мови (Ushioda, 2011). Глобалізація світу та новий статус англійської мови як міжнародної вплинули на мотивацію студентів та учнів до вивчення нової мови та їх потреби. Тому концепція мотивації вивчення іноземної мови перебуває у процесі переосмислення. Говард Гарднер та його колеги вивчали фахівців з різних галузей, як-от наука, журналістика, медицина й освіта, щоб зрозуміти, що мотивує людей виконувати змістовну та відповідальну роботу, особливо у світі, де все більше керують зовнішні винагороди, зокрема гроші, слава та конкуренція. Протягом своєї довгої та видатної кар'єри вченого та викладача Говард Гарднер зробив величезний внесок у наше розуміння навчання та того, як створювати середовища, що сприяють розвитку всіх учнів протягом усього їхнього життя (Gardner, 1985, с. 123–130).

Мотивація є найбільш безперечним і досліджуваним фактором успішності навчання загалом і під час вивчення іноземної мови зокрема. Вона є пусковим механізмом будь-якої діяльності, чи то праця, спілкування чи пізнання. Багато дослідників у різних аспектах здійснювали аналіз процесу мотивації, зокрема, О. Лавринюк та В. Кириченко у своїх роботах впроваджували сучасні підходи до проблеми мотивації та проаналізували внутрішню й зовнішню мотивацію, самоефективність, значення цілей, задоволення процесом і розвиток особистості (Лавринюк, Кириченко, 2023, с. 34–39). Сучасні українські дослідники Є. Калюжна та Л. Бегеза фундаментально вивчили і проаналізували основи різновидності внутрішньої мотивації під

час вивчення іноземних мов та шляхи її підвищення в навчанні студентів (Kalyuzhna, Beheza, 2022). І. Жукевич та О. Спірічева висловлюють впевненість, що саме педагогічна діяльність може створити у студента зацікавленість та інтерес, сформувати мотивацію до вивчення іноземної мови та реалізації нових можливостей у навчанні та подальшій професійній діяльності (Жукевич, Спірічева, 2022, с. 53–56). З ними погоджуються Е. Ланн, О. Верховцова та О. Іщенко, які виділяють серед рушійних факторів мотивацію викладача, чиє завдання полягає в тому, щоб зробити курс цікавим і цінним. Мотивація також походить від механічних аспектів курсу, як-от фіксовані дати завдань і тестів. Студенти відчують більший обов'язок повторювати матеріал, коли знають, що від цього залежать їхні оцінки (Lunn, Verkhovtsova, Ishchenko, 2025, с. 30).

Стимулювання навчально-пізнавальної діяльності передбачає формування пізнавального інтересу за умови стимулювання обов'язку й відповідальності. Для підвищення ефективності мотивації студентів ВНЗ сучасні педагоги пропонують поєднати традиційні методи навчання та творчий підхід, у разі застосування якого важливими чинниками є: принцип загальності, творчий характер завдань, професійний інтерес, емоційність та проблемність. Пошук шляхів вирішення питання про мотивацію навчання стає можливим у плані досліджень напряму, де вивчаються психологічні основи мотивації. Мотив – це те, що пояснює характер такої мовленнєвої дії, тоді як комунікативний намір висловлює те, яку комунікативну ціль переслідує той, хто говорить, плануючи ту чи іншу форму впливу на того, хто слухає. Вивчаючи характер спонукальних сил особистості і способи їх регуляції у навчанні, дослідники встановили різноманіття мотиваційної сфери людини, її складну структуру, а також те, що на неї можуть впливати соціальні мотиви, які визначаються потребами суспільства (Lamb, 2017).

З початку досліджень мотивації в 1950-х роках Гарднером і Ламбертом дослідження в цій галузі значно розширилися від соціально-психологічних факторів до різних аспектів, як-от когнітивні, емоційні, соціальні, фактори винагороди чи покарання та фактори розвитку. До біологічних та психологічних факторів належать вроджені риси, як-от цікавість та допитливість або прагнення до досягнення. Особистісні риси – сумлінність, оптимізм, наполегливість – також впливають на мотивацію. Когнітивні фактори визначаються постановкою цілей та вірою в те, що зусилля будуть успішними. Постановка конкретних, складних цілей посилює мотивацію. Емоційні фактори, зокрема щира зацікавленість і задоволення, позитивний настрій підвищують внутрішню мотивацію, а негативні емоції – страх, тривога, стрес або депресія – можуть її знизити. Не менш вагомими для мотивації є соціальні й екологічні фактори, серед яких підтримка від наставників, товаришів або родини. Конкуренція та співпраця можуть стимулювати продуктивність і залученість. Стимули та винагороди – оцінки, похвала, гроші, визнання – зумовлюють зовнішню мотивацію.

На основі синтезу концепцій, розроблених різними психологами та дослідниками, ми виділили основні типи мотивації, а саме: внутрішню та зовнішню, інтегративну й інструментальну.

Внутрішня мотивація походить зсередини, вона керована особистим задоволенням, інтересом або насолодою. Студент вивчає мову, бо йому це подобається, бо йому це цікаво. Сам акт навчання задовольняє людину, а зовнішні винагороди (вітання, грамоти) не є рушійною силою. Прикладами є бажання навчатися для дослідника, любов до красивих предметів для творця. Внутрішня мотивація спонукає людину до успіху й докладання зусиль.

Зовнішня мотивація виникає внаслідок зовнішніх факторів або тиску, як наприклад, навчання для отримання хороших оцінок, для заробітку грошей. Регульована зовнішня мотивація – це дія, вчинення якої вимушене внутрішнім тиском, діяльність, яка є значущою для індивіда. Коли дія виконується для отримання винагороди або уникнення покарання, вона мотивована зовнішнім обмеженням. Людина реагує більше, ніж діє, і витрачає мінімальну та достатню енергію для виконання свого завдання. Мета полягає в тому, щоб отримати визнання від керів-

ника викладача, оцінку, стипендію або уникнути санкції за невиконане завдання. Такий тип мотивації допомагає забезпечити мінімальне належне навчання.

Інтегративна мотивація спонукає людину вивчати мову, бо вона зацікавлена в культурі, носіях мови, традиціях, має бажання спілкуватися з носіями мови, хоче стати частиною певної культури чи соціальної групи, інтегруватися з нею або ідентифікувати себе з нею. Інструментальна мотивація рухає студентом до досягнення практичної мети – кар'єрного росту, отримання стипендії, проходження тесту тощо. Мова тут є засобом досягнення мети, а не просто ціль. Інтегративна мотивація – це бажання взаємодіяти з культурою та спільнотою мови вивчення, тоді як інструментальна мотивація – це бажання використовувати мову для практичних, функціональних переваг. Наприклад, бажання вивчити мову, щоб жити в чужій країні та стати частиною її суспільства, є інтегративним, тоді як бажання вивчити її, щоб отримати кращу роботу або скласти іспит, є інструментальним. Обидва типи є поширеними у вивченні мови та можуть співіснувати.

З метою дослідження залежності між мотивацією, особистістю студента та вивченням іноземної мови нами було проведене опитування серед студентів 2–3-го курсів факультету права і міжнародних відносин КАІ.

Анкетування – це широко використовуваний і корисний інструмент для збору інформації, що надає структурні, часто цифрові дані, і може бути здійснене без присутності дослідника. В опитуванні взяли участь 68 студентів немовних спеціальностей. Їм було запропоновано продовжити речення:

- Я вивчаю іноземні мови,
щоб отримати добре оплачувану роботу;
щоб поміняти місце проживання;
щоб вільно подорожувати світом;
бо мені подобаються фільми, які знімають цією мовою, і я хочу дивитися їх у оригіналі;
бо мені це цікаво;
це потрібно за навчальною програмою;
щоб не відрахували.

Результати опитування показали, що мотивація обумовлена потребою вивчати іноземну мову як спосіб доступу до зарубіжних регіонів або країн, а також як платформу для повсякденного спілкування (56 %). Цими студентами рухає мотив самоствердження («побудувати успішну кар'єру») та мотив афіліації («щоб подорожувати», «спілкуватися з іноземцями», «дивитися фільми в оригіналі»). Лише у 9 % відповідей було відзначено внутрішню мотивацію: студенти вивчають іноземну мову, бо їм це подобається. Інші фактори, як показали наші дослідження, є інструментальними, тобто хороша оцінка та/або щоб не відрахували (35 %). Ці інструментальні мотиви сприяють прогресу студентів, оскільки кожен прагне кращого. Загалом дослідження показує, що мотивація у її різних формах є наріжним каменем викладання іноземної мови.

За нашими спостереженнями, студенти, які мають інтегративну й інструментальну мотивацію, що відповідає їх ідеальному «я» і «належному «я», вклалися у вивчення мови, що вивчається, більше, ніж ті, що мають лише інструментальну мотивацію до вивчення мови.

Мотивація студентів, що вивчають іноземні мови, може змінюватись із часом. Ці зміни є індивідуальними і часто залежать від внутрішніх факторів (наприклад, зацікавленість, успішність) та зовнішніх (як-от відгуки, підтримка). Якщо навчання уповільнюється, стає нудним, то й бажання вчитися спадає.

Висновки. Метою цієї статті було дослідити різні мотивації, пов'язані з вивченням іноземної мови, та фактори, що мотивують студентів. У цій роботі було згадано чотири типи мотивації: внутрішню та зовнішню, інтегративну й інструментальну. Згідно з опитуванням, серед студентів переважає інструментальна мотивація. Таким чином, мотивація для студентів

у цьому дослідженні є радше результатом. Крім того, студенти, які мають внутрішню мотивацію, часто досягають кращих результатів. Внутрішня мотивація видається найважливішою і, можливо, дає кращі довгострокові результати. Аналіз також показує, що сильна мотивація, особливо інтегрована мотивація, відповідає високому рівню успішності, особливо в позакласній діяльності. Зрозуміло, що викладачі усвідомлюють важливість заохочення мотивованих студентів. Студенти часто відчувають страх, коли їм доводиться виступати не лише перед товаришами, а й перед педагогами.

Фактори, що впливають на відсутність інтересу до вивчення іноземної мови, включають те, що це потребує занадто багато часу та зусиль, а також те, що студентам необхідно зосередитися на кількох інших предметах. Також спостерігається, що, хоча кожен відчуває відповідальність за власне навчання, багато хто вважає, що роль викладача є неминучою, коли йдеться про питання мотивації.

Навчальна мотивація – необхідна умова успішного процесу творення. Заохочувати студентів до діяльності й підтримувати їх інтерес до мови, що вивчається, потрібно з огляду на те, що це поглиблює мислення, полегшує сприйняття матеріалу та його запам'ятовування. Розглядаючи мотивацію як основну рушійну силу у вивченні іноземної мови, важливо відзначити, що мотиви завжди належать до внутрішніх спонукань людини. Таким чином, формування мотивів учіння – це створення викладачем умов, за яких у студента виникає внутрішнє бажання вивчати іноземну мову. Для того щоб сформувати у студента прагнення до досягнення наміченої мети, викладач повинен відчувати невідомий інтерес до своєї діяльності й об'єктивно ставитися до успіхів та невдач учнів. Кожен студент має бути мотивований успіхом, і це першорядне завдання викладача. Для його вирішення викладачеві слід час від часу подумки вставати на місце свого учня. Тоді відкриються додаткові можливості розуміння мотивів його діяльності, а також шляхів розвитку та коригування. Успіх навчання та ставлення до предмета багато в чому визначаються і тим, наскільки цікаво й емоційно викладач проводить урок. Основна проблема мотивації полягає не в тому, як її спочатку сформувати, а в тому, як її надалі підтримувати та підвищувати. Студенти, які мотивовані у своєму навчанні, демонструватимуть риси цілеспрямованості та, ймовірно, досягнуть більшого успіху та вищих досягнень. Мотивовані студенти беруть на себе відповідальність та ініціативу, виявляють допитливість і готовність пробувати, докладають справжніх зусиль і пишаються своєю роботою.

Список використаної літератури

1. Дзюбка Л. В., Гриценко Л. І. Мотивація навчальної діяльності як психолого-педагогічна проблема. *Психолінгвістика*. 2009. Вип. 4. С. 33–43.
2. Жукевич І., Спірічева О. Мотиваційна складова при вивченні іноземної мови співробітниками УДО України. *Молодий вчений*. 2022. № 11 (111). С. 53–56. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-11-111-12>.
3. Лавринюк О., Кириченко В. Мотивація до навчальної діяльності: аналіз сучасних теорій. *Журнал соціальної та практичної психології*. 2023. № 1. С. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-2023-1-6>.
4. Лавринюк О., Кільницька О., Кириченко В. Бізнес-комунікації як мотивація до професійної діяльності здобувачів вищої освіти. *Журнал соціальної та практичної психології*. 2023. № 2. С. 45–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-2023-2-7>.
5. Gardner R. C. *Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation*. London : Edward Arnold, 1985.
6. Dörnyei Z. The L2 Motivational Self System. In: Z. Dörnyei & E. Ushioda (Eds.), *Motivation, Language Identity and the L2 Self*. (pp. 9–42). Multilingual Matters, 2009. DOI: <https://doi.org/10.2307/jj.30945943.5>.

7. Dörnyei Z., Ushioda E. Teaching and Researching Motivation (3rd ed.). Oxford : Routledge, 2021. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781351006743-2>.
8. Kalyuzhna Ye., Beheza L. Corporealitative experience as a dispositional component of the self-concept of personality. *Věda a perspektivy*. 2022. Vol. 1 (8). P. 207–216. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1584-2022-1\(8\)-207-216](https://doi.org/10.52058/2695-1584-2022-1(8)-207-216).
9. Lamb M. The Motivational Dimension of Language Teaching. *Language Teaching*. 2017. Vol. 50 (3). P. 301–346. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0261444817000088>.
10. Lunn E., Verkhovtsova O., Ishchenko O. Assessing language learning outcomes in online environments. *Studies in Comparative Education*. 2025. No. 2. P. 25–33. DOI: <https://doi.org/10.31499/2306-5532.2.2024.319847>.
11. Salili F., Hoosain R. Culture, Motivation and Learning: A Multicultural Perspective. North Carolina: Information Age Publishing, Inc., 2007. 416 p. DOI: <https://doi.org/10.1108/978-1-60752-601-8>
12. Ushioda E. Language Learning Motivation, Self and Identity: Current Theoretical Perspectives. *Computer Assisted Language Learning*. 2011. Vol. 24 (3). P. 199–210. DOI: <https://doi.org/10.1080/09588221.2010.538701>.
13. Woolfolk A. E., Hoy A. W., Hughes M., Walkup V. Psychology in Education. Pearson Longman, 2008. 797 p.

References

1. Dziubko, L. V., & Hrytsenok, L. I. (2009). Motyvatsiia navchalnoi diialnosti yak psykholohopedahohichna problema [Motivation for learning as a psychological and pedagogical problem]. *Psykholinhvistyka – Psycholinguistics*, (4), 33–43 [in Ukrainian].
2. Zhukevych, I., & Spiricheva, O. (2022). Motyvatsiina skladova pry vyvchenni inozemnoi movy spivrobotnykamy UDO Ukrainy [The motivational component in the study of foreign languages by employees of the Security Service of Ukraine]. *Molodyi vchenyi – Young scientist*, 11(111), 53–56. DOI: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2022-11-111-12> [in Ukrainian].
3. Lavryniuk, O., & Kyrychenko, V. (2023). Motyvatsiia do navchalnoi diialnosti: analiz suchasnykh teorii [Motivation for learning activities: an analysis of modern theories]. *Zhurnal sotsialnoi ta praktychnoi psykholohii – Social and Practical Psychology Journal*, (1), 34–39. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-2023-1-6> [in Ukrainian].
4. Lavryniuk, O., Kilnitska, O., & Kyrychenko, V. (2023). Biznes-komunikatsii yak motyvatsiia do profesiinoi diialnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity [Business communications as a motivation for the professional activities of higher education acquisitions]. *Zhurnal sotsialnoi ta praktychnoi psykholohii– Social and Practical Psychology Journal*, (2), 45–55. DOI: <https://doi.org/10.32782/psy-2023-2-7> [in Ukrainian].
5. Gardner, R. C. (1985). Social Psychology and Second Language Learning: The Role of Attitudes and Motivation. London: Edward Arnold.
6. Dörnyei, Z. (2009). The L2 Motivational Self System. In: Z. Dörnyei & E. Ushioda (Eds.), *Motivation, Language Identity and the L2 Self*. (pp. 9–42). Multilingual Matters. DOI: <https://doi.org/10.2307/jj.30945943.5>.
7. Dörnyei, Z., & Ushioda, E. (2021). Teaching and Researching Motivation. (3rd ed.). Oxford: Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781351006743-2>.
8. Kalyuzhna, Ye. M., & Beheza, L. (2022). Corporealitative experience as a dispositional component of the self-concept of personality. *Věda a perspektivy*, 1(8), 207–216. DOI: [https://doi.org/10.52058/2695-1584-2022-1\(8\)-207-216](https://doi.org/10.52058/2695-1584-2022-1(8)-207-216).
9. Lamb, M. (2017). The Motivational Dimension of Language Teaching. *Language Teaching*, 50(3), 301–346. DOI: <https://doi.org/10.1017/S0261444817000088>.

10. Lunn, E., Verkhovtsova, O., & Ishchenko, O. (2025). Assessing language learning outcomes in online environments. *Studies in Comparative Education*, (2), 25–33. DOI: <https://doi.org/10.31499/2306-5532.2.2024.319847>.
11. Salili, F., & Hoosain, R. (2007). *Culture, Motivation and Learning: A Multicultural Perspective*. North Carolina: Information Age Publishing, Inc. DOI: <https://doi.org/10.1108/978-1-60752-601-8>
12. Ushioda, E. (2011). Language Learning Motivation, Self and Identity: Current Theoretical Perspectives. *Computer Assisted Language Learning*, 24(3), 199–210. DOI: <https://doi.org/10.1080/09588221.2010.538701>.
13. Woolfolk, A. E., Hoy, A. W., Hughes, M., & Walkup, V. (2008). *Psychology in Education*. Pearson Longman.

Верховцова О. М., Куценко О. В. Мотивація як ключовий компонент під час вивчення іноземної мови

В умовах сьогодення актуальність вивчення іноземної мови не підлягає сумніву, оскільки нова політична ситуація, розширення міжнародного співробітництва й міжнародних контактів, проведення у вищих навчальних закладах конференцій за участю іноземців потребують від студентів глибокого знання іноземної мови. Вивчення іноземної мови вже давно є важливою галуззю психологічних досліджень. У цій галузі мотивація відіграє вирішальну роль як в ініціюванні, так і в підтримці процесу навчання. Мотивація відіграє важливу роль у вивченні іноземної мови, виступаючи ключовим фактором, який визначає швидкість, а також успішність засвоєння мови. Саме мотивація впливає на вибір студентів, на їхні зусилля та наполегливість під час вивчення мови. Створення середовища, яке підтримує, заохочує, захоплює та допомагає студентам у реалізації їхніх цілей, є ключовим фактором для викладача в підтриманні мотивації.

У цій статті автори розглядають роль мотивації у вивченні іноземної мови, простежують розвиток досліджень мотивації від соціальної психології та когнітивних теорій до динамічних моделей процесів. Крім того, у статті розглядається вплив різноманітних факторів на вивчення іноземної мови з акцентом на роль позитивних і негативних чинників у формуванні мотивації та результатах навчання. Автори намагаються сформулювати комплексне уявлення про взаємодію різних мотивів у формуванні мотивації та розробити ефективні стратегії оптимізації вивчення мови. Проведене анкетування серед студентів дало змогу отримати чітку картину щодо взаємозв'язку між змінними мотивації та вивченням англійської мови в мультикультурному середовищі, а також зрозуміти значення систематичного застосування різних методів підвищення навчальної мотивації, яка зміцнює бажання здобувати знання та формує стійкий інтерес до оволодіння іноземною мовою.

Ключові слова: навчальний процес, мотивація, демотивація, вивчення іноземної мови, психологічні складнощі, когнітивні складнощі, мовні складнощі, об'єктивні складнощі.

Verkhovtsova O. M., Kutsenko O. V. Motivation as a key component in foreign language learning

Nowadays, the importance of learning foreign languages is beyond doubt. The new political climate, the expansion of international cooperation, increased cross-cultural contacts, and the organization of international conferences in higher education institutions all require students to possess strong foreign language skills.

The study of foreign languages has long been an important area of psychological research, with motivation playing a central role in both initiating and sustaining the learning process. Motivation directly affects the pace and success of language acquisition, influencing students' choices, efforts, and persistence. For this reason, creating an environment that supports, encourages, and inspires students is one of the teacher's key responsibilities in maintaining motivation.

This article explores the role of motivation in foreign language learning, tracing the development of research from social psychology and cognitive theories to dynamic process models. It also examines the influence of various factors on language learning, emphasizing the impact of both positive and negative elements on motivation and outcomes. The authors aim to provide a comprehensive understanding of how different motives interact in shaping motivation and propose effective strategies for optimizing language learning.

A questionnaire survey conducted among students provided valuable insights into the relationship between motivation variables and learning English in a multicultural environment. The findings highlight the importance of systematically applying different methods to enhance motivation, which not only strengthens the desire to acquire knowledge but also fosters a lasting interest in mastering a foreign language.

Key words: educational process, motivation, demotivation, learning a foreign language, psychological difficulties, cognitive difficulties, language difficulties, objective difficulties.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 14.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025

UDC 378.147:81'33:811.11'255.2:61

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-99-107>**Yelahina Nataliya Ivanivna,**

PhD in Pedagogy, Associate Professor at the Department of Foreign Languages,
Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine,
Ternopil, Ukraine.

yelaginani@tdmu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-5423-8327>**Fedchyshyn Nadiya Orestivna,**

DSc in Pedagogy, Professor, Head of the Department of Foreign Languages,
Ivan Horbachevsky Ternopil National Medical University of the Ministry of Health of Ukraine,
Ternopil, Ukraine.

fedushunno@tdmu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0002-0909-4424>**THE ROLE OF APPLIED LINGUISTICS IN ENHANCING MEDICAL
TRANSLATION ACCURACY: A CORPUS-BASED APPROACH**

Introduction. In the context of globalized healthcare, the precision of medical translation has become crucial for patient safety, professional communication, and equitable access to medical information. Medical translation covers a wide spectrum of texts – from patient records and pharmaceutical documentation to clinical studies and informed-consent forms – each demanding both linguistic accuracy and subject-specific competence. Errors in translation can lead to misdiagnoses, incorrect treatments, or ethical breaches. As the World Health Organization (2023) emphasizes, multilingual communication in medicine is essential for maintaining safety and public trust in international medical collaboration.

The intensification of cross-border medical interaction, including telemedicine, medical tourism, and international research, increases the demand for reliable translation across linguistic systems. The rapid expansion of medical terminology and evolving clinical guidelines make this task even more complex. Misinterpretation of a single term or phrase can have direct implications for treatment outcomes. Moreover, the growing reliance on machine-translation and artificial-intelligence tools introduces concerns about standardization and the contextual adequacy of automatically produced texts. Despite technological progress, human linguistic expertise remains vital, particularly for handling culture-specific expressions and maintaining terminological coherence (Biel, 2009).

Accurate translation also ensures health equity. Linguistic barriers may prevent patients from understanding medical instructions or exercising informed consent. The COVID-19 pandemic revealed how misinformation and inconsistent translation can distort public understanding of health recommendations (WHO, 2023). Therefore, translation accuracy is not merely a linguistic requirement but an ethical responsibility that sustains trust between healthcare institutions and multilingual communities. The application of applied-linguistic principles – such as terminology management, corpus analysis, and discourse study – offers effective solutions for enhancing translation quality and reliability. These considerations naturally lead to the role of applied linguistics in refining translation theory and practice. Such ethical implications highlight the need for a rigorous applied-linguistic approach that situates translation within broader cognitive, social, and communicative frameworks.

The interrelation between applied linguistics and translation studies has become a focal point of contemporary linguistic scholarship. Within this framework, translation is not merely viewed as an act of linguistic substitution but as a complex process of cross-cultural mediation, involving meaning negotiation, discourse transfer, and pragmatic adaptation (Hatim & Mason, 1997). Applied linguistics provides theoretical and methodological tools that enable researchers to analyze translation phenomena empirically, particularly in specialized domains such as medicine, where accuracy and clarity are vital. Translation studies have expanded to encompass domain-specific translation, including medical, legal, and technical fields, reflecting the global demand for precise and standardized communication across professional contexts.

Applied linguistics provides the theoretical and methodological foundation necessary for analyzing and improving translation processes. It examines language as a communicative system shaped by cognitive, social, and pragmatic factors. Within translation studies, applied linguistics contributes frameworks for analyzing functional equivalence, genre conventions, and discourse structures rather than mere word-for-word substitution (Baker, 1993; Munday, 2016). In medical translation, this means ensuring that translated texts conform not only to linguistic accuracy but also to the professional and regulatory norms of the target culture.

Corpus linguistics, one of the most influential approaches within applied linguistics, enables researchers to examine authentic language data and identify terminological or phraseological patterns in specialized medical discourse (Granger, 2021). Data-driven insights support translators in making evidence-based decisions, improving terminological consistency, and developing translation memories that reflect real usage. This corpus-based approach strengthens professional competence and contributes to the standardization of medical language across English–Ukrainian contexts.

Applied linguistics also informs cognitive and sociolinguistic dimensions of translation. It explores the mechanisms through which translators interpret meaning, manage cognitive demands, and bridge scientific and lay discourse communities. In a healthcare setting, these insights help to balance precision with accessibility, ensuring that medical texts are both technically accurate and communicatively effective (Hatim & Munday, 2019).

Purpose and Objectives of the Research. The **purpose** of this research is therefore twofold: first, to conceptualize medical translation within the theoretical framework of applied linguistics, highlighting how linguistic theories of meaning, discourse, and cognition inform translation practice; and second, to operationalize these insights through corpus-based analysis of medical texts in order to identify patterns, regularities, and potential sources of translation error. The study aims to demonstrate that corpus methodologies not only enhance descriptive understanding of medical language but also provide practical tools for improving translation workflows and training programmes. To achieve this purpose, the research sets out the following **objectives**: (1) to analyze the linguistic and cognitive challenges inherent in translating medical texts across languages, focusing on terminology, phraseology, and discourse structure; (2) to examine the role of corpus-based approaches in identifying translation equivalence, validating terminology, and assessing cross-linguistic variation in medical discourse; (3) to explore how applied linguistic theories – such as discourse analysis, genre theory, and cognitive semantics – can inform the development of more accurate and context-sensitive translation strategies; (4) to propose a model for integrating corpus-based findings into translator training and professional practice, with the aim of improving consistency, reliability, and ethical responsibility in medical translation.

Literature Review. Medical translation represents one of the most linguistically complex and socially consequential areas of professional translation. The increasing internationalization of healthcare, mobility of patients, and cross-border research collaboration have elevated the demand for accurate and terminologically consistent medical texts. From patient information leaflets and clinical-trial protocols to electronic health records, accuracy in translation directly influences patient safety, ethical

compliance, and global knowledge exchange. The translator therefore assumes a dual responsibility: linguistic fidelity and professional accountability.

According to Montalt and González-Davies (2014), medical translation requires the simultaneous mastery of two semiotic systems – the language of medicine and the language of translation – both governed by conventions, genres, and terminological precision. This interdependence underscores that translation competence in the medical domain cannot rely solely on general linguistic proficiency but must integrate applied-linguistic theory and corpus-based methodology.

In the English–Ukrainian context, the post-2022 shift towards European integration and participation in international research frameworks such as *Horizon Europe* and *Erasmus+* has expanded the scope of medical translation (Ageicheva & Rozhenko, 2019). Ukrainian universities increasingly require reliable English-language documentation for accreditation, research dissemination, and international cooperation. Consequently, translation accuracy becomes both a linguistic and socio-political issue: mistranslation may distort clinical meaning or impede Ukraine’s representation within global scientific communication. Applied linguistics provides theoretical tools to describe, model, and optimize these translation processes by analyzing the systematic relationship between linguistic form, communicative function, and domain-specific meaning. These developments highlight the increasingly symbiotic relationship between translation practice and applied linguistics, which offers the theoretical and methodological basis for understanding and improving translation quality.

Applied linguistics, originally conceptualized as the practical application of linguistic theory to language teaching, has evolved into a multidisciplinary field encompassing discourse analysis, sociolinguistics, cognitive linguistics, and translation studies. Hatim and Munday (2019) observe that translation has become a “testing ground” for applied linguistics because it requires the mediation of meaning across linguistic and cultural systems.

Within medical translation, applied linguistics contributes to three key dimensions: (1) terminological precision through corpus-based description; (2) pragmatic appropriateness through genre and register analysis; and (3) cognitive processing of specialized texts. First, corpus linguistics enables the empirical investigation of authentic medical discourse. By comparing large collections of English and Ukrainian medical texts, researchers can identify patterns of collocation, lexical density, and syntactic structures that shape translation choices. For example, a corpus-based analysis of English medical abstracts and their Ukrainian equivalents reveals systematic shifts in nominalization and passive structures – features which can either clarify or obscure meaning. As Baker (1995) notes, corpora allow translators to move beyond intuition toward evidence-based decision making.

Second, discourse and genre analysis provide frameworks for understanding the communicative purpose of medical texts. Each medical genre – case report, patient leaflet, informed-consent form – operates under specific pragmatic conventions. A translator aware of these conventions can adapt linguistic form to intended function, ensuring communicative equivalence rather than literal equivalence. This aligns with Swales’ (1990) concept of discourse communities, where textual patterns reflect shared professional practices. In Ukrainian medical translation, this approach is particularly relevant because local discourse often mixes Soviet-era terminology with international English lexicon, leading to inconsistencies if genre conventions are ignored (Ageicheva & Rozhenko, 2019).

Third, cognitive and psycholinguistic models explain how translators process dense medical terminology. Concepts such as cognitive load and conceptual metaphor provide insight into translation difficulties encountered by novices and experts alike. Medical texts are replete with metaphorical terms (“heart failure”, “cell death”), which may not map directly onto Ukrainian equivalents. An applied-linguistic analysis of conceptual metaphors supports the development of translator-training materials that improve both comprehension and accuracy (Lakoff & Johnson, 2003). While cognitive models illuminate the mental processes behind translation, corpus-based methods provide quantitative evidence of how these processes are realized in authentic medical discourse.

Corpus-based translation studies have become an influential paradigm within applied linguistics. The integration of large, digitized text databases facilitates systematic comparison between source and target languages, revealing tendencies otherwise invisible. A corpus-based approach enables identification of translation universals such as simplification, explicitation, and normalization (Baker, 1995).

Baker (1995) highlighted that translation corpora make it possible to identify recurrent linguistic patterns and norms of translation behaviour. Subsequent research by Laviosa (2002) and Zanettin (2012) consolidated corpus-based translation studies as a major subfield, emphasizing its potential to reveal systemic regularities in professional translation. Corpora have thus become indispensable tools for examining equivalence, register, and cohesion across specialized domains, including medical discourse. These studies have collectively advanced the empirical foundation of translation studies and demonstrated how corpus-based methods contribute to the analysis of equivalence, register, and translator decision-making in specialized domains such as medicine.

Within the Ukrainian scholarly landscape, research on medical translation and applied linguistics has also become increasingly visible. Contemporary Ukrainian scholarship has begun to address the theoretical and practical dimensions of medical translation, thereby complementing international research with locally grounded perspectives. In particular, Povorozniuk (2017) has produced comprehensive monographs on the theory and practice of medical translation that examine genre-specific strategies and practical tactics for written and spoken medical texts. Empirical and pedagogical studies by Matvieieva et al. (2022) analyze features of English medical terminology and offer practical recommendations for achieving terminological equivalence in English–Ukrainian translations. Holiad's work (2025) on professional medical discourse emphasizes normative and stylistic aspects of medical communication, underlining the role of specialized language training for medical staff and translators. Recent conference papers and methodological studies (Ageicheva & Rozhenko, 2019) also highlight the need for corpus-based resources and standardized glossaries in Ukrainian translator training programmes. Together, these contributions demonstrate a growing national research agenda that aligns applied-linguistic methods with the practical needs of English–Ukrainian medical translation and translator education.

In the field of medical translation, applied linguistics offers valuable theoretical and methodological frameworks for exploring how meaning, context, and terminology interact within multilingual healthcare communication. Medical translation is distinguished by its dual nature: on one hand, it requires linguistic competence; on the other, it demands specialized medical knowledge (Montalt-Resurrecció & Shuttleworth, 2012). Applied linguistics aids in bridging these domains through the analysis of discourse patterns, terminology systems, and the pragmatic functions of medical texts. Moreover, research into genre and register variation has provided insights into how different medical subgenres – such as clinical reports, case studies, patient information leaflets, and research articles – shape translation strategies and lexical choices. Translators, therefore, operate within specific communicative constraints, balancing terminological precision with the demands of readability and cultural acceptability. These linguistic and pragmatic complexities are further compounded in the English–Ukrainian context, where historical and systemic factors create additional challenges for achieving terminological and stylistic consistency.

Terminological inconsistency remains one of the most pressing issues. Ukrainian medical terminology historically evolved within Latin and Greek framework, while modern English discourse reflects Anglo-American biomedical dominance (Biel, 2009). As a result, translators must navigate hybrid systems. Applied-linguistic analysis of syntactic transfer can identify where literal translation compromises readability (Ageicheva & Rozhenko, 2019).

In recent years, advances in technology have further complicated the landscape of medical translation. As digital tools become integral to professional workflows, the tension between linguistic pre-

cision and computational efficiency has become increasingly evident. This technological dimension introduces new challenges alongside traditional terminological issues, particularly when translation tasks are delegated to automated systems. Furthermore, the adoption of neural-machine-translation (NMT) systems raises concerns about terminological reliability. While NMT offers efficiency, it often lacks domain-specific contextual awareness. Integrating corpus-based post-editing protocols can mitigate these errors by aligning machine output with corpus-verified usage (Melashchenko, 2017).

A further challenge involves cross-cultural pragmatics. English medical texts often use direct imperatives (“*Take one tablet daily*”), whereas Ukrainian equivalents employ modal or impersonal constructions (“*Слід приймати по одній таблетці на день*”). Awareness of these pragmatic norms is crucial for natural target-culture texts (Hatim & Mason, 1997).

Another dimension of applied linguistics relevant to medical translation involves the sociolinguistic and cultural context of healthcare communication. Cross-cultural differences in medical discourse may influence translation strategies and patient comprehension. For instance, English-language medical materials often employ direct and patient-centred communication styles, whereas Ukrainian equivalents may prefer more formal, impersonal, or authority-oriented formulations. Corpus-assisted discourse analysis allows for systematic comparison of such patterns, providing empirical grounding for culturally adaptive translation practices. In globalized healthcare, where multilingualism and patient mobility are increasing, culturally sensitive translation becomes a prerequisite for ethical and effective communication. These insights into the sociolinguistic and cultural dimensions of medical discourse naturally extend to translator education, where cultivating intercultural awareness and data-driven analytical skills becomes essential.

Ukrainian universities increasingly incorporate corpus linguistics and specialized translation modules into master’s programmes, yet medical corpora remain scarce. A corpus-based pedagogical model enables students to discover linguistic patterns independently (Granger, 2021).

Pedagogical corpora allow learners to explore authentic examples of term usage, observe collocations, and analyze context-dependent translation strategies. As Kiraly (2018) argues, learner-centred corpus activities promote data-driven learning, encouraging translators to justify their choices with empirical evidence rather than intuition. Such tasks cultivate terminological awareness and stylistic sensitivity within medical translation courses.

Moreover, applied linguistics contributes to competence models defining the “expert medical translator”. Kiraly’s socio-constructivist model emphasizes collaborative learning environments where translation competence develops through authentic tasks and reflection. Combined with corpus-based methodology, this approach encourages evidence-driven decision making (Kuznetsova, 2020).

A significant strand of applied linguistic research in translation studies focuses on translator competence. Kiraly (2013) and Pym (2012) argue that professional competence comprises linguistic, textual, cultural, and technological components. In medical translation, these components must be reinforced by domain-specific competence – an understanding of medical terminology, physiology, and healthcare systems. Integrating corpus tools into translator education aligns with constructivist approaches, promoting autonomous learning and reflective practice. Ukrainian translation programmes have begun adopting these methods, yet the development of locally relevant medical corpora remains an urgent task. Building on the discussion of translator competence, it is equally important to consider how such competence is evaluated in professional and academic settings. The assessment of translation outcomes not only reflects the translator’s skill level but also determines the reliability of medical communication. Consequently, attention has shifted from training and skill acquisition to establishing consistent and transparent standards for evaluating translation quality. In addition, translation quality assessment (TQA) represents an essential research focus in applied linguistics. Scholars such as House (2014) and Williams (2004) propose multidimensional models for evaluating translation quality based on textual, pragmatic, and functional parameters. In the context of medical

translation, these models must be adapted to account for terminological precision, genre conventions, and the target audience's level of health literacy. Corpus-based approaches provide measurable criteria – such as terminological density, lexical variation, and frequency distributions – that complement qualitative assessments of accuracy and appropriateness. By combining linguistic metrics with expert evaluation, researchers can achieve more objective and replicable assessments of translation quality.

From a pedagogical standpoint, applied linguistics contributes to the design of translation curricula that integrate empirical research methods, corpus technologies, and reflective professional training. Translation pedagogy in medical contexts requires the alignment of linguistic theory, technological competence, and practical skills. Scholars like Bowker (2008) and Zanettin (2012) argue that corpus-driven learning promotes student autonomy and critical thinking, enabling learners to observe authentic usage and make informed translation choices. For Ukrainian higher education institutions, especially those training translators and healthcare professionals, such approaches offer a pathway toward European integration and alignment with international standards in translator education.

Conclusion and Prospects for Further Research. The analysis undertaken underscores the crucial role of applied linguistics in improving the accuracy and reliability of English–Ukrainian medical translation. Accurate translation of medical documentation is both a linguistic task and an ethical responsibility directly affecting patient safety, research collaboration, and Ukraine's participation in global science.

Corpus-based approaches provide a powerful empirical foundation. By analyzing authentic medical texts, translators can identify recurrent lexical, syntactic, and phraseological patterns, ensuring terminological consistency. Such methods bridge the gap between linguistic theory and professional practice, offering practical tools for translator education and for the standardization of Ukrainian medical terminology in alignment with international norms.

Future research should develop large-scale, open-access English–Ukrainian medical corpora covering diverse genres. These resources would enable more precise analyses of terminology and phraseology. Another direction lies in integrating natural-language-processing and machine-translation evaluation tools to enhance terminological consistency. Comparative studies with other European languages could illuminate cross-linguistic strategies for handling medical metaphors and pragmatic adaptation. Pedagogical research should also explore how corpus-based and cognitive-linguistic approaches can be systematically embedded in Ukrainian university curricula. Such initiatives will ensure the linguistic integrity of international medical communication.

Bibliography

1. Ageicheva A. O., Rozhenko I. V. Medical Texts Translation Peculiarities. *Young Scientist*. 2019. No. 5.1 (69.1). P. 1–4.
2. Baker M. Corpus: Linguistics and Translation Studies: Implications and Applications. In: Baker M., Francis G., Tognini-Bonelli E. (Eds.), *Text and Technology: In Honor of John Sinclair*. Amsterdam : John Benjamins, 1993. P. 233–250. DOI: <https://doi.org/10.1075/z.64.15bak>.
3. Baker M. Corpora in Translation Studies: An Overview and Suggestions for Future Research. *Target*. 1995. Vol. 7. P. 223–242. DOI: <https://doi.org/10.1075/target.7.2.03bak>.
4. Biel Ł. *Corpus-Based Studies of Legal Language for Translation Purposes: Methodological and Practical Potential*. Routledge, 2009.
5. Bowker L. *Computer-Aided Translation Technology: A Practical Introduction*. University of Ottawa Press, 2008.
6. Granger S. Language Processing in Advanced Learners of English: A Multi-method Approach to Collocation Based on Corpus Linguistics and Experimental Data. *International Journal of Learner Corpus Research*. 2021. Vol. 7 (2). P. 145–165. DOI: <https://doi.org/10.1075/ijlcr.7.2>.
7. Hatim B., Mason I. *The Translator as Communicator*. Routledge, 1997.

8. Hatim B., Munday J. *Translation: An Advanced Resource Book for Students*. 2nd ed. Routledge, 2019. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780429266348>.
9. Holiiad N. Problemy perekladu fakhovykh tekstiv [Problems of Translating Professional Texts]. *Prychornomorski filolohichni studii – Black Sea Philological Studies*. 2025. Vol. 7. P. 34–39. DOI: <https://doi.org/10.32782/bsps-2025.1.5>.
10. House J. *Translation Quality Assessment: Past and Present*. Routledge, 2014. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315752839>.
11. Kiraly D. Towards a View of Translator Competence as an Emergent Phenomenon: Thinking Outside the Box(es) in Translator Education. In: Kiraly D., Wolff S., Menzel C. (Eds.), *New Prospects and Perspectives for Educating Language Mediators*. Gunter Narr Verlag, 2013. P. 21–37. DOI: <https://doi.org/10.24053/9783823378198>.
12. Kiraly D. *A Social Constructivist Approach to Translator Education: Empowerment from Theory to Practice*. Routledge, 2018.
13. Lakoff G., Johnson M. *Metaphors We Live By*. 2nd ed. University of Chicago Press, 2003. DOI: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226470993.001.0001>.
14. Laviosa S. *Corpus-Based Translation Studies: Theory, Findings, Applications*. Rodopi, 2002. DOI: <https://doi.org/10.1163/9789004485907>.
15. Melashchenko O. Features of English Medical Terminology and Its Translation into Ukrainian. *Linguistic Studies*. 2017. Vol. 34. P. 98–104.
16. Montalt V., González-Davies M. *Medical Translation Step by Step: Learning by Drafting*. Amsterdam – New York, 2014. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315760377>.
17. Montalt-Resurrecció V., Shuttleworth M. Translation and Knowledge Mediation in Medical and Healthcare Settings. *The Translator*. 2012. Vol. 18 (2). P. 195–215. DOI: <https://doi.org/10.52034/lanstts.v11i.294>.
18. Munday J. *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*. 4th ed. Routledge, 2016. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315691862>.
19. Povorozniuk R. V. *Pereklad medychnykh tekstiv: teoriia ta praktyka* [Translation of Medical Texts: Theory and Practice]. Kyiv: Vydavets Zaslavskyy O. Yu., 2017.
20. Pym A. *On Translator Ethics: Principles for Mediation Between Cultures*. John Benjamins, 2012. DOI: <https://doi.org/10.1075/btl.104>.
21. Matvieieva S., Lemish N., Zernetska A., Babych V., Torgovets M. English-Ukrainian Parallel Corpus: Prerequisites for Building and Practical Use in Translation Studies. *Studies about Languages*. 2022. No. 40. P. 61–74. <https://doi.org/10.5755/j01.sal.40.1.30735>.
22. Swales J. M. *Genre Analysis: English in Academic and Research Settings*. Cambridge University Press, 1990.
23. Williams M. *Translation Quality Assessment: An Argumentation-Centred Approach*. University of Ottawa Press, 2004. DOI: <https://doi.org/10.1353/book6617>.
24. World Health Organization. *Multilingual Communication for Health Equity: Guidelines for Translation and Interpretation in Global Health*. WHO Press, 2023.
25. Zanettin F. *Translation-Driven Corpora: Corpus Resources for Descriptive and Applied Translation Studies*. Routledge, 2012.

References

1. Ageicheva, A. O., & Rozhenko, I. V. (2019). Medical Texts Translation Peculiarities. *Young Scientist*, 5.1(69.1), 1–4 [in English].
2. Baker, M. (1993). Corpus: Linguistics and Translation Studies: Implications and Applications. In: M. Baker, G. Francis, & E. Tognini-Bonelli (Eds.), *Text and Technology: In honor of John Sinclair*. (pp. 233–250). Amsterdam: John Benjamins. DOI: <https://doi.org/10.1075/z.64.15bak> [in English].

3. Baker, M. (1995) Corpora in Translation Studies: An Overview and Suggestions for Future Research. *Target*, (7), 223–242. DOI: <https://doi.org/10.1075/target.7.2.03bak> [in English].
4. Biel, Ł. (2009). Corpus-Based Studies of Legal Language for Translation Purposes: Methodological and Practical Potential. Routledge [in English].
5. Bowker, L. (2008). Computer-Aided Translation Technology: A Practical Introduction. University of Ottawa Press [in English].
6. Granger, S. (2021). Language Processing in Advanced Learners of English: A Multi-method Approach to Collocation Based on Corpus Linguistics and Experimental Data. *International Journal of Learner Corpus Research*, 7(2), 145–165. DOI: <https://doi.org/10.1075/ijlcr.7.2> [in English].
7. Hatim, B., & Mason, I. (1997). The Translator as Communicator. Routledge [in English].
8. Hatim, B., & Munday, J. (2019). Translation: An Advanced Resource Book for Students. (2nd ed.). Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9780429266348> [in English].
9. Holiiad, N. (2025). Problemy Perekladu Fakhovykh Tekstiv [Problems of Translating Professional Texts]. *Prychornomorski filolohichni studii – Black Sea Philological Studies*, (7), 34–39. DOI: <https://doi.org/10.32782/bsps-2025.1.5> [in Ukrainian].
10. House, J. (2014). Translation Quality Assessment: Past And Present. Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315752839> [in English].
11. Kiraly, D. (2013). Towards a View of Translator Competence as an Emergent Phenomenon: Thinking Outside the Box(es) in Translator Education. In: D. Kiraly, S. Wolff, & C. Menzel (Eds.), *New prospects and perspectives for educating language mediators*. (pp. 21–37). Gunter Narr Verlag. DOI: <https://doi.org/10.24053/9783823378198> [in English].
12. Kiraly, D. (2018). A Social Constructivist Approach to Translator Education: Empowerment from theory to practice. Routledge [in English].
13. Lakoff, G., & Johnson, M. (2003). *Metaphors We Live By*. (2nd ed.). University of Chicago Press. DOI: <https://doi.org/10.7208/chicago/9780226470993.001.0001> [in English].
14. Laviosa, S. (2002). Corpus-Based Translation Studies: Theory, Findings, Applications. Rodopi. DOI: <https://doi.org/10.1163/9789004485907> [in English].
15. Melashchenko, O. (2017). Features of English Medical Terminology and Its Translation into Ukrainian. *Linguistic Studies*, (34), 98–104 [in English].
16. Montalt, V., & González-Davies, M. (2014). *Medical Translation Step by Step: Learning by Drafting*. Amsterdam-New York. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315760377> [in English].
17. Montalt-Resurrecció, V., & Shuttleworth, M. (2012). Translation and Knowledge Mediation in Medical and Healthcare Settings. *The Translator*, 18(2), 195–215. DOI: <https://doi.org/10.52034/lanstts.v11i.294> [in English].
18. Munday, J. (2016). *Introducing Translation Studies: Theories And Applications*. (4th ed.). Routledge. DOI: <https://doi.org/10.4324/9781315691862> [in English].
19. Povorozniuk, R. V. (2017). Pereklad medychnykh tekstiv: teoriia ta praktyka [Translation of Medical Texts: Theory and Practice]. Kyiv: Vydavets Zaslavskiy O. Yu. [in Ukrainian].
20. Pym, A. (2012). On Translator Ethics: Principles For Mediation Between Cultures. John Benjamins. DOI: <https://doi.org/10.1075/btl.104> [in English].
21. Matvieieva, S., Lemish, N., Zernetska, A., Babych, V., & Torgovets, M. (2022). English-Ukrainian Parallel Corpus: Prerequisites for Building and Practical Use in Translation Studies. *Studies about Languages*, (40), 61–74. DOI: <https://doi.org/10.5755/j01.sal.40.1.30735> [in English].
22. Swales, J. M. (1990). *Genre Analysis: English In Academic and Research Settings*. Cambridge University Press [in English].
23. Williams, M. (2004). *Translation Quality Assessment: An Argumentation-Centred Approach*. University of Ottawa Press. DOI: <https://doi.org/10.1353/book6617> [in English].
24. World Health Organization (2023). *Multilingual Communication for Health Equity: Guidelines for Translation and Interpretation in Global Health*. WHO Press [in English].

25. Zanettin, F. (2012). *Translation-Driven Corpora: Corpus Resources for Descriptive and Applied Translation Studies*. Routledge [in English].

Yelahina N. I., Fedchyshyn N. O. The role of applied linguistics in enhancing medical translation accuracy: a corpus-based approach

In the era of globalized healthcare, the precision of medical translation is essential for patient safety, professional communication, and international knowledge exchange. Inaccurate translations of medical documents may lead to clinical errors, ethical violations, or loss of trust between healthcare providers and patients. This article explores how principles and methods of applied linguistics, with a particular focus on corpus-based analysis, can improve the accuracy and consistency of English–Ukrainian medical translation. The study reviews current international and Ukrainian research on specialized translation, discussing how linguistic theory, cognitive processing, and sociocultural factors influence translation outcomes. It highlights corpus linguistics as an evidence-based approach that enables translators to identify authentic patterns of terminology, phraseology, and register in biomedical discourse. The paper also examines challenges in Ukrainian medical translation, including terminological inconsistency and insufficient corpus resources. The pedagogical implications for translator training within Ukrainian higher education are discussed, emphasizing data-driven learning and applied-linguistic competence. The integration of corpus methods and applied-linguistic frameworks offers a practical foundation for standardizing Ukrainian medical terminology and fostering the professionalization of translators. The article concludes by emphasizing future research prospects, such as developing large-scale English–Ukrainian medical corpora, incorporating natural language processing tools, and embedding corpus-informed pedagogy into translation curricula.

Key words: applied linguistics, medical translation, corpus linguistics, English–Ukrainian translation, translator education.

Слагіна Н. І., Федчишин Н. О. Роль прикладної лінгвістики в забезпеченні точності медичного перекладу: корпусний підхід

У статті розглянуто роль прикладної лінгвістики у вдосконаленні процесів медичного перекладу в умовах глобалізованої системи охорони здоров'я. Підкреслено, що точність медичного перекладу є вирішальним чинником забезпечення безпеки пацієнтів, ефективності міжпрофесійної комунікації та достовірності передачі наукових знань у галузі медицини. Обґрунтовано доцільність використання корпусного підходу як інструменту емпіричного аналізу мовних закономірностей, термінологічних варіантів і реєстрових особливостей англійського й українського медичного дискурсу. Проаналізовано сучасні наукові підходи до медичного перекладу крізь призму прикладної лінгвістики, зокрема когнітивно-дискурсивні, соціолінгвістичні та корпусно-орієнтовані методи. Визначено, що інтеграція прикладно-лінгвістичних принципів у перекладознавство сприяє стандартизації термінології, підвищенню рівня еквівалентності перекладу та формуванню нових підходів до професійної підготовки перекладачів медичного профілю. Зроблено висновок, що подальший розвиток корпусних технологій та їх упровадження в українську перекладацьку практику створює підґрунтя для підвищення якості англо-українського медичного перекладу, формування національних корпусних ресурсів і вдосконалення методології дослідження спеціалізованих дискурсів.

Ключові слова: прикладна лінгвістика, медичний переклад, корпусна лінгвістика, англо-український переклад, підготовка перекладачів.

УДК 378.147:81'243:004.738.5

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-108-113>**Кіріченко Ольга Миколаївна,**

старший викладач кафедри іноземних мов за професійним спрямуванням

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Україна.

olgashevchenko84@gmail.com<https://orcid.org/0000-0003-2131-9216>**Шпетна Світлана Анатоліївна,**

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри іноземних мов за професійним спрямуванням

ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,

м. Полтава, Україна.

svetlanashpetnay@gmail.com<https://orcid.org/0000-0002-2230-4748>**ІННОВАЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ LMS ТА ІНТЕРАКТИВНИХ WEB-СЕРВІСІВ
У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

Цифрове середовище сьогодення має майже необмежений потенціал. Завдяки невпинному розвитку мобільних технологій освітні ресурси стали доступними в «кишені», надаючи можливість навчатися в оптимальний час і в зручному місці. Ця революція в доступності стала каталізатором для впровадження інноваційних технологій навчання у вищу школу. Постійне зростання числа електронних платформ та онлайн-ресурсів забезпечує систематизований, організований та ефективний освітній процес для всіх його учасників.

До вивчення інноваційних технологій навчання іноземних мов у вищій школі зверталися науковці, котрі досліджували різні аспекти цієї проблеми: Н. Бреславець (Бреславець, 2013), В. Дмитренко, Н. Хайруліна, О. Бровко, О. Крижановська, Д. Перепадя (Dmytrenko et al., 2024), О. Теренко (Теренко, 2024) та інші. На наш погляд, вивчення інтеграції цифрових інструментів у процес викладання іноземних мов у вищій школі потребує подальшого розгляду.

Метою нашої наукової розвідки є дослідження функціонування в освітньому процесі вищої школи цифрових інструментів, які підвищують результативність вивчення іноземних мов.

Одним із найбільш значущих ресурсів є Система управління навчанням (LMS). Це програмне рішення, яке централізує процес створення, управління та доставки освітнього контенту в інтернеті. LMS забезпечує візуально організоване середовище, де навчальні матеріали подаються в логічній послідовності. Система містить різноманітні компоненти, що охоплюють як змістовне наповнення, так і комунікативну взаємодію (індивідуальні завдання, групові проекти). Зокрема, LMS дає змогу завантажувати електронні матеріали різних форматів, контролювати доступ до контенту; здійснювати моніторинг прогресу студентів, а також забезпечувати ефективну мережеву комунікацію між учасниками навчання.

Успішна інтеграція комп'ютерних ресурсів у процес викладання іноземних мов у вищих навчальних закладах нерозривно пов'язана із застосуванням електронного освітнього середовища (ЕОС). Це середовище слугує фундаментальною платформою для асинхронного та синхронного обміну інформацією та забезпечення постійної комунікації між викладачами та здобувачами освіти.

Як приклад, система Moodle активно використовується в численних освітніх інституціях як ефективний хостинг-майданчик. Вона надає викладачам можливість структуровано розміщувати навчальні матеріали, контрольні завдання й додаткові ресурси, необхідні для самостійної та аудиторної роботи студентів.

Крім того, технології «Веб 2.0» пропонують широкий спектр альтернативних інтерактивних сервісів, які можуть значно підвищити інтерактивність викладання іноземних мов. До таких інструментів належать: сервіси спільного документування й обміну інформацією, що сприяють колективній роботі та формуванню комунікативних навичок; блогіві платформи, які можуть використовуватися для розвитку навичок писемного мовлення та рефлексії; великі бази довідкової інформації, що забезпечують автентичним лінгвістичним контентом.

Слід підкреслити, що позитивний синергетичний ефект від інтеграції інструментів «Веб 2.0» у навчальний процес прямо залежить від професійного ентузіазму викладачів та їхньої здатності забезпечити правильну та своєчасну методичну інтеграцію цих технологій. Лише за умови обґрунтованого педагогічного дизайну ці інструменти справлятимуть вагомий позитивний вплив на ефективність викладання та рівень засвоєння матеріалу студентами.

Для ефективно організації навчального процесу, спрямованого на оволодіння новим матеріалом з іноземних мов та підготовку до аудиторних практичних занять, було ідентифіковано низку цифрових інструментів. Ключовими характеристиками, що визначають їхню ефективність, є інтерактивність, високий рівень візуалізації контенту, простота розробки навчальних елементів та особистісна орієнтованість. Варто зазначити, що значна частина цих платформ доступна на безоплатній основі, що підвищує їхню практичну цінність.

SlideShare (www.slideshare.net) – слайд-хостинг надає викладачам можливість завантажувати та поширювати навчальний матеріал у поширених форматах: PowerPoint, PDF, Keynote або OpenDocument. Основна перевага полягає у крос-платформній доступності: слайди можуть бути переглянуті безпосередньо на сайті, на мобільних пристроях, а також легко інтегровані (вбудовані) на зовнішні освітні ресурси та вебсайти.

Як провідний відеохостинг, YouTube є потужним освітнім ресурсом, що містить як готовий контент, так і простір для розміщення власних навчальних відеороликів. Ефективність пошуку забезпечується можливістю введення лише теми чи ключових слів; наприклад, за запитом Present Simple доступно понад 4 мільйони відеоуроків, що ілюструє безпрецедентний обсяг доступних матеріалів.

Інструмент LessonWriter (www.lessonwriter.com) спеціалізований для розробки занять із читання. Шляхом вставки вибраного тексту викладач автоматично генерує словник до нього. Система активно сприяє коректній вимові та відпрацюванню граматичних конструкцій, а також дає змогу додавати контрольні питання та вправи. Викладачі отримують можливість здійснювати комплексний контроль засвоєння знань і використовувати готові плани занять як методичні шаблони.

Аудіоінструмент Voxorop (www.voxorop.com) є ефективним засобом для розвитку навичок говоріння. Він дає змогу користувачам записувати своє мовлення на задану тематику, створюючи платформу для асинхронного обговорення. Записані відповіді доступні для прослуховування іншими студентами, що стимулює комунікацію іноземною мовою та є особливо корисним для залучення тих учнів, які відчувають сором чи опір до участі в традиційних аудиторних дискусіях.

ESLvideo (www.eslvideo.com) – освітній ресурс, спрямований на вдосконалення вміння аудіювання та розширення іншомовного словникового запасу. Викладачі можуть створювати вікторини та тести, інтегруючи уривки з відомих іноземних фільмів або інших автентичних відеоматеріалів.

Віртуальна дошка для нотаток Padlet (www.padlet.com) адаптована до широкого спектра

педагогічних завдань. На відміну від фізичної дошки, вона дає змогу студентам створювати електронні стікери з мультимедійними елементами. Створений «цифровий контент» може бути експортований у різних форматах (зокрема, PDF, CSV) та легко поширений через соціальні медіа або інші канали комунікації.

Інструмент Scoop.it (www.scoop.it) призначений для управління контентом (контент-куррейтінгу) та публікації, зокрема, у форматі онлайн-журналу. Він автоматично доставляє тематичні новини, даючи змогу передплатникам поширювати та коментувати їх. Це створює можливість для студентів, які взаємодіють із викладачем, додавати власний контент на вибрану тематику іноземних мов, що розвиває навички пошуку та критичного оцінювання інформації.

Сучасний освітній процес вимагає трансформації традиційних підходів до подачі інформації. У контексті викладання іноземних мов для підвищення ефективності відеолекцій та оптимізації їхнього використання критично важливого значення набувають інтерактивні онлайн-сервіси. Такі платформи, зокрема EdPuzzle та Zaption.com, функціонально перетворюють пасивний перегляд відеоконтенту в активне, кероване навчальне середовище.

EdPuzzle являє собою високофункціональний онлайн-сервіс, розроблений для розширення дидактичного потенціалу відеоматеріалів. Він надає викладачам комплексні інструменти для редагування відео, інтеграції голосових коментарів та вбудовування контрольних питань безпосередньо у візуальний контент. Сервіс дає змогу використовувати значні обсяги навчальних відео, розміщених на провідних хостингах (YouTube, KhanAcademy, LearnZillion, TED, National Geographic), що забезпечує суттєву прискорення фази пошуку та відбору необхідних матеріалів. Додатково підтримується функція завантаження оригінального авторського відеоконтенту. Для нових користувачів передбачена чітка покрокова інструкція, що спрощує освоєння платформи. Важливою перевагою є наявність готового банку оброблених відео із завданнями, що мінімізує часові витрати викладача на підготовку (можна знайти готовий контент за лічені хвилини). Система надає можливість інтеграції верифікаційних питань у довільний момент відеофрагмента. Це дає змогу викладачу акцентувати увагу студентів на ключових лінгвістичних або змістових поняттях. EdPuzzle забезпечує функцію відстеження навчальної активності студентів, що передбачає моніторинг прогресу перегляду відео та результатів виконання завдань. Ця аналітична функція є критично важливою для об'єктивної оцінки рівня засвоєння навчального матеріалу.

Сервіс Zaption.com позиціонувався як інноваційний стартап, спрямований на революціонізацію сегмента освітнього онлайн-відео. Він надає користувачам інтуїтивно зрозумілі інструменти для самостійної розробки інтерактивних онлайн-уроків на базі відеоконтенту. Zaption підтримує можливість завантаження власного відеоматеріалу, а також дає змогу здійснювати пошук у розширеній базі, яка інтегрує ресурси від YouTube, Vimeo, PBS, Nat Geo, TED Discovery, NASA й інших авторитетних джерел. Це гарантує доступ до автентичного та високопізнавального контенту. Сервіс надає функціонал для інтеграції різноманітних елементів для перевірки знань та роз'яснення: онлайн-опитування (для оперативної оцінки розуміння), списки множинного вибору (з можливістю позначення кількох коректних відповідей), вікна з розгорнутими коментарями (для надання додаткового пояснення, контекстуалізації або інструкцій).

Крім EdPuzzle і Zaption, існує низка інших сервісів зі схожою архітектурою та функціоналом, що можуть бути ефективно задіяні для створення інтерактивних відеоуроків. Серед них варто виділити Blubbr, Video Notes, Teachem та eduCanon. Комплексне застосування цих інструментів значно підвищує рівень залученості студентів і сприяє глибшому, структурованому розумінню лінгвістичного навчального матеріалу.

Отже, результати дослідження засвідчують, що інтеграція електронного освітнього середовища (ЕОС) та інструментів «Веб 2.0» є невід'ємною умовою для забезпечення ефективного, особистісно орієнтованого й інтерактивного навчання англійської мови у вищих навчальних

зкладах. Системи LMS (наприклад, Moodle) є централізованою архітектурою, що забезпечує не лише розміщення й управління контентом, а й контроль прогресу студентів та організацію мережевої комунікації. Інструменти «Веб 2.0» (Padlet, Scoop.it, Voxorop) збагачують навчальний процес, сприяючи колаборативній роботі, розвитку навичок говоріння та контент-куррейтінгу. Їхня безоплатність та простота використання підвищують потенціал для широкого впровадження. Спеціалізовані платформи, як-от EdPuzzle та Zaption, трансформують пасивний відеоконтент в активне дидактичне середовище. Завдяки вбудовуванню контрольних елементів і функцій моніторингу ці сервіси дають змогу викладачу не лише акцентувати увагу на ключових поняттях, але й отримувати об'єктивні аналітичні дані щодо засвоєння матеріалу. Успішна цифрова інтеграція у викладання іноземних мов можлива лише за умови обґрунтованого педагогічного дизайну та професійного ентузіазму викладачів, які використовують ці технології як інструменти для стимулювання пізнавальної активності та формування комунікативної компетентності.

Перспективні напрями подальших наукових розвідок стосуються проведення широкомасштабних емпіричних досліджень для кількісного порівняння впливу інтегрованих відеоінструментів (наприклад, EdPuzzle проти традиційних відео) на рівень аудіювання та лексико-граматичну компетентність студентів, а також дослідження впливу інструментів колаборації (Padlet, Scoop.it) на розвиток навичок критичного мислення, командної роботи та цифрової грамотності (Soft Skills) здобувачів освіти. У перспективі – створення універсальної методики оцінки якості та дидактичної доцільності інтеграції нових цифрових інструментів в умовах постійної появи нових платформ (наприклад, на базі штучного інтелекту). Доцільним є також дослідження можливостей використання блогів та аудіоінструментів (Voxorop) для розвитку навичок саморефлексії та автофікції у студентів як засобу підвищення мотивації до вивчення іноземної мови.

Список використаної літератури

1. Бреславець Н. Активні й інтерактивні методи інноваційного навчання іноземної мови у вищій школі. *Іноземна філологія*. 2013. Вип. 125. С. 288–292.
2. Dmytrenko V., Khairulina N., Brovko O., Kryzhanovska O., Perepadia D. Cross-cultural discourse of philological studies: The advanced approaches. *Multidisciplinary Reviews*. 2024. Vol. 7. Art. no. 2024spe020. DOI: <https://doi.org/10.31893/multirev.2024spe020>.
3. Теренко О. Методологічні засади освіти дорослих у США і Канаді. *Актуальні питання у сучасній науці. Серія «Педагогіка»*. 2024. № 8 (26). С. 981–990. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8\(26\)-981-990](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8(26)-981-990).

References

1. Breslavets, N. (2013). Aktyvni y interaktyvni metody innovatsiinoho navchannia inozemnoi movy u vyshchii shkoli [Active and Interactive Methods of Innovative Teaching of a Foreign Language in Tertiary Institutions]. *Inozemna filolohiia – Foreign philology*, 125, 288–292 [in Ukrainian].
2. Dmytrenko, V., Khairulina, N., Brovko, O., Kryzhanovska, O., Perepadia, D. (2024). Cross-cultural discourse of philological studies: The advanced approaches. *Multidisciplinary Reviews*, (7), 2024spe020. DOI: <https://doi.org/10.31893/multirev.2024spe020> [in English].
3. Terenko, O. (2024). Metodolohichni zasady osvity doroslykh u SShA i Kanadi [Methodological Basis of Adult Education in the USA and Canada]. *Aktualni pytannia u suchasni nauksi. Seriiia "Pedahohika" – Current issues in modern science. Series "Pedagogy"*, 8(26), 981–990. DOI: [https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8\(26\)-981-990](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2024-8(26)-981-990) [in Ukrainian].

Кіріченко О. М., Шпетна С. А. Інноваційний потенціал LMS та інтерактивних Web-сервісів у процесі викладання іноземних мов у закладах вищої освіти

У статті здійснено аналіз та обґрунтовано необхідність інтеграції цифрового освітнього середовища (ЕОС) та інтерактивних інструментів для підвищення ефективності викладання іноземних мов у закладах вищої освіти. Метою дослідження є ідентифікація, функціональний аналіз та обґрунтування дидактичної доцільності використання ключових цифрових платформ для трансформації навчального процесу. Доведено, що успішна інтеграція комп'ютерних ресурсів нерозривно пов'язана із застосуванням ЕОС. Системи управління навчанням (LMS), як-от Moodle, виступають централізованою архітектурою, що забезпечує структуроване розміщення навчальних матеріалів, контрольних завдань і додаткових ресурсів. Критичний функціонал LMS охоплює завантаження матеріалів різних форматів, розмежування доступу, моніторинг прогресу студентів та забезпечення ефективною мережевою комунікації між усіма учасниками процесу. Особливу увагу приділено інструментам «Веб 2.0» і спеціалізованим відеоплатформам, які значно підвищують інтерактивність та особистісну орієнтованість навчання. Інструменти «Веб 2.0» (Padlet, Scoop.it, Voxopop) збагачують навчальний процес, сприяючи колаборативній роботі, розвитку навичок говоріння та контент-куррейтінгу. Їхня безоплатність та простота використання розширюють потенціал для масового впровадження. Спеціалізовані сервіси (EdPuzzle, Zaption) трансформують пасивний відеоконтент в активне дидактичне середовище завдяки можливості вбудовування контрольних елементів і функції моніторингу. Це дає змогу викладачу не лише акцентувати увагу на ключових поняттях, але й отримувати об'єктивні аналітичні дані щодо засвоєння матеріалу. Результати дослідження засвідчують, що інтеграція ЕОС та інструментів «Веб 2.0» є невід'ємною умовою для забезпечення ефективного й інтерактивного навчання. Зроблено висновок, що успішна цифрова інтеграція можлива лише за умови обґрунтованого педагогічного дизайну та професійного ентузіазму викладачів, які використовують ці технології для стимулювання пізнавальної активності та формування комунікативної компетентності.

Ключові слова: цифрові інструменти, електронне освітнє середовище (ЕОС), LMS (Moodle), «Веб 2.0», інтерактивні відеоплатформи, викладання іноземних мов, вища школа.

Kirichenko O. M., Shpetna S. A. The innovative potential of LMS and interactive Web Services in foreign language teaching in higher education institutions

This article analyzes and substantiates the necessity of integrating digital educational environments (DEE) and interactive tools to enhance the effectiveness of foreign language teaching in institutions of higher education. The aim of the study is to identify, functionally analyze, and justify the didactic expediency of utilizing key digital platforms for transforming the educational process. It is proven that the successful integration of computer resources is inextricably linked with the application of the DEE. Learning Management Systems (LMS), such as Moodle, serve as a centralized architecture that ensures the structured placement of teaching materials, control tasks, and supplementary resources. The critical functionality of LMS includes uploading materials in various formats, managing access, monitoring student progress, and enabling effective network communication among all participants. Particular attention is paid to Web 2.0 tools and specialized video platforms, which significantly increase the interactivity and personalized nature of language instruction. Web 2.0 tools (Padlet, Scoop.it, Voxopop) enrich the learning process by promoting collaborative work, developing speaking skills, and facilitating content curation. Their free availability and ease of use enhance their potential for widespread implementation. Specialized services (EdPuzzle, Zaption) transform passive video content into an active didactic environment through the possibility of embedding control elements and a monitoring function. This allows the instructor not only to emphasize key concepts but also to obtain objective analytical data regarding material assimilation. The results of the study indicate that

the integration of DEE and Web 2.0 tools is an indispensable condition for ensuring effective and interactive learning. It is concluded that successful digital integration in foreign language teaching is contingent upon well-grounded pedagogical design and the professional enthusiasm of instructors who utilize these technologies as instruments for stimulating cognitive activity and fostering communicative competence.

Key words: digital tools, Electronic educational environment (DEE), LMS (Moodle), Web 2.0, Interactive video platforms, foreign language teaching, higher education.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 15.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025

УДК 81'373.611:37.013.73:81'24(510)

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-114-123>**Перова Світлана В'ячеславівна,**

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри літературознавства, східної філології і перекладу
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
svitlanaperova15@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-1758-2284>

Перепадя Дар'я Олександрівна,

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри літературознавства, східної філології і перекладу
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка»,
м. Полтава, Україна.
dariaperepadia@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9133-7244>

СЕМАНТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЛЕКСИКИ ЯК ТЕХНОЛОГІЯ ФОРМУВАННЯ МОВНОЇ КОМПОНЕНТИ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ КИТАЄЗНАВЦІВ

Відповідно до вимог, що висувуються до випускників бакалаврату зі знанням китайської мови, іншомовна підготовка таких фахівців має бути орієнтована на формування здатності до ефективної міжкультурної комунікації засобами мови, що вивчається (Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 03 «Гуманітарні науки», спеціальність 035 «Філологія», спеціалізація 035.065 – східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська). Реалізація цієї мети є неможливою без сформованих умінь роботи із художнім текстом, який репрезентує релевантні культурні реалії, концепти та ментальні моделі народу – носія мови.

Актуальність порушеної проблематики зумовлюється зростанням інтересу до китайської мови як засобу міжкультурної комунікації, оскільки постає потреба у впровадженні нових, методично обґрунтованих підходів до викладання китайської мови, які забезпечать формування у здобувачів здатності до усвідомленої та толерантної взаємодії в іншокультурному середовищі (Цзінтао, 2024).

Як свідчить багаторічний практичний досвід авторів, значний потенціал у контексті модернізації професійної підготовки майбутніх китаєзнавців у ЗВО мають сучасні методи й освітні технології, зокрема метод семантичного аналізу лексики (САЛ) у процесі роботи із художнім текстом. Зазначений метод спрямований на глибоке осмислення змісту прочитаного, інтерпретацію семантичних нашарувань лексичних одиниць і культурних смислів, які були закладені автором твору. Варто констатувати, що наукові роботи таких дослідників, як Н. Руда, К. Жукова, Т. Павленок, Л. Сократова, А. Савченко та ін., частіше присвячені застосуванню комунікативного підходу до навчання іноземних мов, однак метод семантичного аналізу лексики часто залишався поза належною увагою.

Предметом дослідження наукової статті є процес формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти у вивченні іноземної мови (зокрема, китайської) на основі залучення

художньої літератури як носія культурно значущих смислів. Мета дослідження – розглянути метод семантичного аналізу лексики як технологію формування мовної компоненти міжкультурної компетентності здобувачів освіти – китаєзнавців, що забезпечує адекватну інтерпретацію значень лексичних одиниць, розуміння авторського задуму та культурних кодів тексту, а також сприяє формуванню міжкультурної компетентності як інтегральної характеристики майбутнього фахівця.

На сучасному етапі розвитку лінгводидактики аксіоматичним є положення про нерозривний зв'язок навчання іноземної мови з опануванням культури народу. Проблематика навчання іноземних мов у межах культуровідповідної освітньої парадигми неодноразово ставала предметом наукового аналізу як у вітчизняних, так і в зарубіжних дослідженнях (Лисенко, 2020; Давидченко, 2021; Матузкова, 2022; Forbes et al., 2021; Snigovska et al., 2025).

У методичній літературі представлено низку підходів до формування міжкультурної компетентності здобувачів освіти. На сьогодні особливу увагу зосереджено на розвитку мовної складової міжкультурної компетенції у майбутніх фахівців з китайської мови. Реалізація цього напрямку передбачає системну роботу з лексикою на матеріалі автентичних художніх текстів, які забезпечують занурення в культурний контекст мовлення.

Сучасна китайська художня література як дзеркало суспільного життя, традицій і ментальних установок китайського народу слугує значущим джерелом для виявлення культурних кодів і смислів. Це зумовлено тим, що в більшості підручників представлено переважно нормативну модель мови, яка не завжди відображає актуальні соціокультурні реалії. Натомість художні твори презентують багатомірну мовну картину світу та транслюють етнокультурні цінності, символи й стереотипи поведінки, властиві китайському суспільству.

У межах запропонованого дослідження методика базується на використанні семантичного аналізу лексики як інструмента для виявлення культурно маркованих лексичних одиниць; інтерпретації їхніх денотативних, конотативних і культурних значень; реконструкції культурних кодів, імпліцитно закладених у текстах сучасної китайської літератури; формування навичок адекватного розуміння та перекодування цих значень в умовах міжкультурної комунікації. Застосування художнього тексту в поєднанні з методами семантичного аналізу створює умови для формування у здобувачів освіти здатності до інтерпретації смислів, толерантного сприйняття культурної «іншості» та розвитку глибинного мовного чуття, які є необхідними складниками міжкультурної компетентності. Через художній універсум китайською мовою здобувачі освіти поступово усвідомлюють, що мова є не лише інструментом комунікації, а й засобом вираження емоцій, переконань, ідей, мотивів тощо, що сприяє глибшому розумінню сутності міжкультурної комунікації.

Розуміння тексту іноземною мовою, зокрема китайською, часто становить складність для здобувачів освіти, оскільки читач – представник іншої культури – не володіє повним набором культурних кодів, якими оперує носій мови, а саме вони забезпечують адекватну інтерпретацію закладеного смислу. На точність і глибину розуміння можуть впливати лакуни у фонових знаннях, відмінності в менталітеті, специфіка мовної картини світу та розбіжності в системі цінностей. Під час вивчення китайської мови студенти нерідко стикаються із ситуацією, коли під час читання художнього тексту кожне слово окремо зрозуміле, однак загальний зміст висловлювання залишається неусвідомленим.

З методичного погляду проблему ускладнює також те, що в процесі навчання читання художніх творів іноземною мовою здобувачів традиційно підводять до розуміння тексту за допомогою так званого сократівського методу, тобто за допомогою проблемних запитань. Тож більшість завдань спрямована на досягнення глибинних смислів художнього твору через аналіз його ідейного змісту (ідей, думок, суджень тощо). У цьому контексті лінгвістична робота з текстом (аналіз мовних форм), хоча й не повністю випадає з навчального процесу, однак не

використовується в повному обсязі. На наш погляд, системна й цілеспрямована робота з лексикою художнього твору здатна зробити суттєвий внесок у розвиток мовної компетентності як складника міжкультурної компетенції здобувачів освіти.

Огляд наукової літератури з лексикології китайської мови засвідчує значну варіативність підходів до вивчення лексики та методики її навчання. У працях китайських методистів (Сунь Юаньюань, 2018; Сунь Децзін, 2006) акцентується увага на впливі культурно-семантичних чинників на сприйняття й засвоєння лексики, підкреслюється важливість контексту її функціонування. Контекст розглядається як фрагмент тексту, що дає змогу встановити точне значення мовної одиниці.

У дослідженнях сучасних лінгвістів показано, що культурно-семантичні фактори істотно впливають на формування лексичних навичок у тих, хто вивчає китайську мову. Автори слушно зазначають, що «розуміння контексту, в якому функціонує слово, відіграє ключову роль у його запам'ятовуванні та використанні» (Лі Цзинься & Лі Юймін, 2008). Це положення набуває особливої актуальності в процесі читання художнього тексту, де мова характеризується високою концентрацією метафор, культурних алюзій та символів, що потребує від читача уважного аналізу й інтерпретації. Водночас усі дослідники, попри варіативність наукових підходів, єдині у твердженні про необхідність інтеграції культурного контексту та використання когнітивних стратегій як базових умов ефективного формування лексичних навичок.

Для успішного формування мовної складової міжкультурної компетентності здобувачів освіти надзвичайно корисними є лінгвістичні прийоми роботи, зокрема метод семантичного аналізу лексики, оскільки аналіз лексики художнього твору забезпечує глибоке розуміння тексту іноземною мовою, проникнення у його мовні та культурні особливості, ознайомлення з мовною картиною світу носіїв досліджуваної іноземної мови. Семантичний аналіз – це метод дослідження значень слів і виразів, який дає змогу виявити смислові зв'язки та відношення між ними. Цей процес передбачає не лише розуміння окремих слів, але й аналіз контексту, у якому вони використовуються, розуміння смислу висловлювання. Семантичний аналіз допомагає глибше зрозуміти текст, розкривати його підтекст і виявляти нюанси, які можуть бути неочевидними на перший погляд. Значення лексичної одиниці зазвичай розуміється як фіксований, стабільний зміст слова або виразу, який встановлюється загальноповсюдною практикою і фіксується у словниках. Воно є відносно стабільним і об'єктивним. Смісл же стосується більш суб'єктивного сприйняття, інтерпретації або контекстуального значення, що залежить від ситуації, контексту висловлювання, намірів мовця та сприйняття слухача. Він є динамічним і може змінюватися залежно від обставин.

Якщо говорити про лексичні одиниці (ЛО) тексту, то як засоби вираження ідей вони виступають його ключовими елементами, що підлягають аналізу. До слів, які викликають найбільші труднощі під час читання художніх творів, належать слова-реалії, прецизійна лексика, зокрема власні імена, топоніми тощо, а також фонові слова, що містять додаткову інформацію, часто незрозумілу для інофонів (Кость, 2015, с. 56–57).

У контексті цього дослідження важливим видається звернення уваги й на інші лексичні одиниці в художньому тексті, які можуть перешкоджати повноцінному розумінню прочитаного. Це можуть бути, зокрема, слова, обсяг і значення яких може бути ширшим або вужчим за значення відповідних слів у рідній мові; багатозначні слова, які в поєднанні з іншими перекладаються по-різному; особливості контекстуального вживання ЛО; лексичні одиниці розмовного стилю, зокрема жаргонізми; слова архаїчного походження, пов'язані здебільшого з історією та культурою країни тощо.

В основу технології розвитку лексичних навичок студентів-китаєзнавців під час роботи із художнім текстом у межах цього дослідження покладено такі принципи: 1) оволодінню лексикою іноземної мови відводиться пріоритетна роль, оскільки вона відображає змістовий бік

мови; 2) основну увагу зосереджено на використанні автентичного мовного матеріалу, який демонструє функціонування ЛО в мовленні носіїв; 3) читання художніх текстів забезпечує можливість ознайомлення здобувачів із варіантами сполучуваності ЛО; 4) контекстне представлення ЛО (у тексті-оригіналі) дає можливість відмовитися від традиційної технології формування лексичних навичок на основі двох етапів (семантизація нових ЛО та тренування їх використання) і спиратися на функціональний підхід (коли значення ЛО та її функція засвоюються у єдності, із пріоритетом її функції в мовленні); 5) в основу навчання лексики покладені аналіз значень слів, їх звукового та графічного образу, аналіз контекстів їх вживання й узагальнення інформації, отриманої таким способом.

Методично семантичний аналіз лексики інтегровано в загальну стратегію роботи із художнім текстом, яка може передбачати передтекстові, текстові та післятекстові завдання. Технологія навчання з використанням САЛ охоплює такі етапи: добір і читання тексту; семантичний розбір та обговорення ключових лексичних одиниць; виконання вправ на відпрацювання лексичних навичок і організацію вживання ЛО в мовленні.

Здобувачам освіти пропонуються твори сучасних китайських письменників, як-от Мо Янь (莫言), Лю Цисін (刘慈欣), Лю Чженьюнь (刘震云), Юй Хуа (余华), Мосян Тунсю (墨香铜臭), Шен Кеї (盛可以) та ін., які вирізняються лексичним розмаїттям і актуальною тематикою. Вибір цих текстів зумовлений їх жанровою різноманітністю та популярністю серед молодіжної аудиторії.

На першому етапі здобувачам освіти пропонується фрагмент тексту з новітньої китайської художньої літератури для ознайомлювального та вивчального читання.

Семантичний аналіз здійснюється на другому етапі (підтекстовий етап), який можна вважати пріоритетним, оскільки саме на цьому етапі відбувається проникнення в основний зміст прочитаного. Аналітична робота з текстовим фрагментом і лексикою починається з привертання уваги здобувачів освіти до ключових одиниць тексту. Запропоновані далі завдання спрямовані на самостійну ідентифікацію значень цих слів, добір синонімів та антонімів із подальшим аналізом відмінностей їхніх значень, визначення типів граматичного зв'язку, семантичних реляцій між компонентами слів, а також з'ясування особливостей їхнього контекстуального вживання. Для цього студенти використовують різні когнітивні стратегії, передусім стратегії мовного здогаду. Для уточнення змісту текстової одиниці можуть використовуватися також такі когнітивні стратегії, як опора на художній контекст, залучення фонових знань, здорового глузду тощо. На завершальному етапі здобувачам пропонується використати ключові лексичні одиниці в мовленнєвих ситуаціях, у яких ці ЛО можуть бути вжиті в аналогічних або нових контекстах.

Для проведення емпіричної частини дослідження було відібрано низку фрагментів із текстів художньої літератури загальним обсягом приблизно п'ятдесят тисяч ієрогліфічних знаків. Критеріями відбору уривків із художніх творів стали такі, як актуальність лексичних одиниць, частотність уживаності лексики, метафоричність і символічна образність, відповідність тематиці твору, історичний контекст.

Апробацію методу семантичного аналізу лексики китайської мови було проведено на базі Інституту філології і журналістики ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» серед здобувачів освіти бакалаврату за спеціальністю В11.065 «Східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська. Китайська мова і література (переклад включно), друга іноземна мова – англійська». Метою апробації було розвиток у студентів навичок глибокого розуміння тексту, формування міжкультурної компетентності здобувачів під час вивчення іноземної мови шляхом використання художньої літератури, а також виявлення ефективності застосування технології САЛ у процесі навчання китайської мови.

Загалом було сформовано 9 завдань, спрямованих на розвиток і відпрацювання лексичних навичок за допомогою семантичного аналізу лексичних одиниць, а також на використання ключової лексики в мовленнєвих ситуаціях.

Для ілюстрації використання САЛ у процесі роботи над художнім текстом наведемо як приклад уривок із роману Мо Яня «Країна вина» (莫言 《酒国》, 1993) та відповідний комплекс вправ:

红姑娘打了一个响亮的喷嚏，把它像子弹一样发射出去，正碰在餐桌第三层那盆仙人掌上。反作用力使它好像挨了仙人掌一巴掌，带刺的巴掌。丁钩儿感到一阵剧烈头痛，腹中热流涌动，形成无数湍急的漩涡，周身刺痒，起了一片片的风疹 (莫言, 2012).

[Панянка в червоному голосно чхнула, і свідомість, мов куля, зірвалася вбік – просто на кактус, що стояв на третьому ярусі бенкетного столу. Віддача відчулася такою, як наче кактус дав йому ляпаса, колючого ляпаса. Дін Гоуер відчув лютий головний біль, живіт скрутило, у середині все закружляло у безлічі стрімких вирів. Усе тіло свербіло, і на шкірі з'явилися плями схожі на краснуху].

1. Прочитайте текст і виділіть 20–30 ключових лексем (наприклад, 剧烈).
2. До кожної виділеної ключової лексеми доберіть синоніми (наприклад, 剧烈 – 强烈, 猛烈, 激烈). Порівняйте їх. Чи допомагають вони глибше зрозуміти зміст тексту?
3. За можливості доберіть до ключових лексем антоніми (наприклад, 响亮 – 低声, 无声). Поміркуйте, чи допомагають ЛО з протилежним значенням усвідомити значення ключових слів?
4. Обговоріть у парах, який емоційний відгук викликає прочитання цього уривка в читача?
5. Серед виділених у тексті ключових ЛО знайдіть і випишіть слова, утворені за рівноправним (копулятивним) типом зв'язку, якщо такі є (компоненти слова рівноправні між собою). Наприклад, 刺痒, де компоненти 刺 «колоти» і 痒 «чесатися» дають значення «свербіти».
6. Із представлених ключових лексичних одиниць знайдіть і випишіть слова, утворені за атрибутивним, дієслівно-об'єктним або дієслівно-результативним типами зв'язку (нерівноправний тип), як ось у слові 带刺, де 带 являє собою дієслово «принести, занести, віднести, містити», а 刺 – іменник «шип, колючка».
7. Віднесіть ключові лексеми, утворені за копулятивним типом зв'язку, до відповідних видів семантичних реляцій (реляція сумування, простої сукупності; реляція узагальнення і збірності; реляція переосмислення, узагальнення; реляція поглинання; реляція дублювання; реляція категоричності протиставлення тощо). Наприклад, 剧烈 «сильний, лютий» – реляція інтенсифікації з посиленням ознаки (де 剧 – «сильний, різкий, гострий», а 烈 – «запеклий, сильнодіючий, міцний»).
8. Віднесіть ключові лексеми, утворені за атрибутивним, дієслівно-об'єктним або дієслівно-результативним типами зв'язку, до відповідних видів семантичних реляцій (реляція «матеріал»; реляція «матеріал і подібність за формою»; реляція «частина за цілим»; реляція «мати об'єктом дії»; реляція «визначення виду через рід»; реляція «призначення»; реляція «середовище»; реляція «інструмент»; реляція «причина / наслідок»; реляція «дія / результат» тощо). Наприклад, 餐桌 «бенкетний стіл» – реляція «призначення» (де 餐 – «їжа», 桌 – «стіл»).
9. Використовуючи всю групу ЛО (ключові лексеми з тексту, їхні синоніми та антоніми), придумайте мовленнєву ситуацію, у якій ці ЛО будуть ужиті в новому контексті.

Після успішної апробації комплексу вправ з відібраними уривками художніх текстів було проведено опитування студентів, щоб з'ясувати їхню думку щодо корисності вправ, труднощів, які виникли в процесі навчання, та пропозицій щодо вдосконалення. Опитування містило такі запитання:

- Наскільки результативним, на вашу думку, є цей комплекс вправ?
- Які типи завдань виявилися для вас найкориснішими?
- Чи стикалися ви з труднощами під час виконання? Якщо так, то з якими саме?
- Що б ви порадили змінити або додати, щоб удосконалити комплекс?

За результатами виконання комплексу вправ із використанням САЛ та анкетування здобувачів освіти було підбито підсумки. Використання технології семантичного аналізу лексики дало змогу значно розширити та закріпити словниковий запас студентів. Середній приріст активного словника здобувачів після кожної роботи з текстом становив близько 40 нових слів. Це пов'язано з виконанням завдань із добору синонімів та антонімів, що також сприяло кращому запам'ятовуванню та використанню нової лексики в мовленні.

Виконання вправ, спрямованих на розбір і семантичний аналіз лексичних комплексів, сприяло покращенню формування лексико-граматичних навичок здобувачів, які змогли продемонструвати правильне використання ключової лексики в мовленнєвих ситуаціях під час побудови власних висловлювань.

Результати опитування показали, що 90 % студентів оцінили вправи як корисні й ефективні для поглибленого вивчення та розуміння лексики китайської мови. Здобувачі освіти зазначили, що робота з ключовими лексемами та їхніми синонімами й антонімами допомогла їм краще запам'ятати нові слова та засвоїти нюанси значень. Учасники експериментального навчання підкреслили, що завдання, у яких потрібно було віднести лексеми до різних видів семантичних реляцій, сприяли кращому розумінню структури складних слів і полегшили засвоєння нового лексичного матеріалу. Це дало можливість здобувачам освіти не лише запам'ятовувати нові слова, але й бачити закономірності в їхній структурі та словотвірних моделях.

Деякі студенти зазначили, що завдання на визначення типу граматичного зв'язку, особливо у випадку лексичних комплексів, утворених за нерівноправним типом, виявилось складним. Проте більшість учасників експериментальної групи погодились, що перелічені вправи були ефективними для детального вивчення та розуміння структури побудови лексичних одиниць китайської мови. Водночас здобувачі освіти запропонували збільшити кількість прикладів і пояснень до завдань на визначення семантичних реляцій у комплексах з нерівноправним типом зв'язку, щоб полегшити засвоєння матеріалу.

Семантичний аналіз лексики дає змогу виявляти не лише прямі значення слів, але й приховані смисли, асоціації та культурні конотації. Кожне слово в мові несе в собі певні культурні коди, які можуть залишатися незрозумілими без знання контексту. Метод семантичного аналізу лексики відіграє важливу роль у розвитку культурної компетентності, сприяючи розумінню культурних конотацій, розвитку критичного мислення й аналітичних навичок, а також формуванню шанобливого ставлення до інших культур.

Спираючись на результати виконаного комплексу вправ із використанням технології САЛ та опитування майбутніх фахівців-китаєзнавців, ми визначили такі переваги та недоліки застосування цієї технології у формуванні лексичних навичок.

Переваги використання технології САЛ під час роботи із художніми текстами представимо у вигляді таблиці 1.

Виходячи з інформації, наведеної в таблиці, зазначимо, що описана технологія використання САЛ дає змогу реалізувати комплексний підхід до розв'язання проблем навчання китайської мови.

Можемо говорити, що виокремлення семантичного аналізу іншомовної лексики як методичного пріоритету в процесі читання художнього тексту створює умови, за яких здобувачі освіти залучаються до активної взаємодії з мовним матеріалом. Це сприяє усвідомленню полісемантичної природи слів, їхніх взаємозв'язків та вживання в різних ситуаціях, розширенню словникового запасу та розвитку контекстуальної здогаду, формуванню стійких асоціацій і ґрунтовному засвоєнню семантичних реляцій, опануванню лексики та культурних і етнонаціональних аспектів китайської мови, формуванню іншомовних лексичних навичок, глибшому розумінню системи іноземної мови та здобуттю фундаментальних лінгвістичних знань.

Таблиця 1

**Використання технології семантичного аналізу лексики
під час роботи з художніми текстами**

Аспект	Зміст	Приклад / Рекомендація
Занурення в лексику тексту	Детальне опрацювання ключових лексем, синонімів, антонімів сприяє глибшому розумінню тексту та розвитку аналітичних умінь	Вправа: виберіть 5 ключових слів, доберіть синоніми / антоніми та поясніть контекст
Різноманітність завдань	Поєднання тренування нової лексики та її використання в мовленнєвій діяльності	Приклад: заповнення пропусків → переклад → мінідіалог з новою лексикою
Робота з конотаціями та семантичними зв'язками	Завдання сприяють розумінню конотацій і семантичних реляцій	Аналіз фраз: порівняння слів за емоційним забарвленням
Збагачення словникового запасу	Вивчення синонімів, антонімів, колокацій стимулює використання слів у нових контекстах	Завдання: доберіть 3 типові колокації до слова
Активізація когнітивних процесів	Вправи сприяють розвитку критичного мислення та здатності аналізувати	Дискусія: чому автор вибрав саме це слово?
Висока складність окремих завдань	Студенти молодших курсів мають труднощі з граматичними зв'язками в лексичних комплексах	Спрощення вправ, використання таблиць / схем, поступове ускладнення
Потреба в підтримці викладача	Необхідні додаткові пояснення та приклади	Мініпрезентації, зразки виконаних вправ, парна / групова робота

Зазначимо також, що використання технології навчання на основі САЛ розвиває не лише власне іншомовні навички, але й особливо актуальні сьогодні універсальні компетентності: культуру мислення, здатність до узагальнення інформації, до аналітичної діяльності. Робота над текстом художнього твору з використанням методів лінгвістичного аналізу дає змогу виявляти приховані смисли та підтексти, які можуть залишатися поза увагою читача, сприяє детальному проникненню в зміст прочитаного, розвиває вміння читати художню літературу, формує інтерес до неї.

Можемо констатувати, що технологія навчання китайської мови з використанням лінгвістичного методу семантичного аналізу лексики реалізує актуальну нині компетентнісну міжкультурну парадигму. Активна взаємодія здобувачів освіти з національно та культурно маркованими текстами через семантичний аналіз лексики, що забезпечує глибше розуміння прочитаного, сприяє розвитку міжкультурної компетентності, а саме дає змогу краще розуміти іншу культуру та її носіїв, пробуджує інтерес до мовних, національних та етнокультурних особливостей країни мови, що вивчається.

Значущість цього дослідження вбачається в пропозиції використання методу САЛ для розв'язання комплексу проблем навчання китайської мови в закладах вищої освіти (формування лексичних навичок як мовної складової міжкультурного спілкування в процесі читання художньої літератури).

Перспектива подальших досліджень убачається у вивченні особливостей реалізації технології семантичного аналізу лексики для конкретних рівнів володіння китайською мовою, а також для задоволення індивідуальних мовних потреб різних категорій здобувачів освіти. З урахуванням динамічного розвитку методики навчання китайської мови, зумовленого стрімким зростанням кількості бажаючих її вивчати, можна припустити, що ця технологія буде вдосконалюватися й надалі, адаптуючись до нових вимог освітнього процесу та потреб здобувачів освіти.

Список використаної літератури

1. Кость Г. Інтерпретація художнього тексту методом семантичних ізотопій. *Іноземна філологія*. 2015. Вип. 128. С. 55–60. DOI: <https://doi.org/10.30970/fpl.2015.128.110>
2. Цзінтао Ч. Викладання китайської мови у закладах вищої освіти України: проблеми і перспективи. *Витоки педагогічної майстерності*. 2024. Вип. 33. С. 232–237. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2024.33.310084>
3. Давидченко І. Д. Лінгвокультурологічна компетентність та її роль у фаховому становленні майбутніх фахівців закладів освіти. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Філологічні науки»*. 2021. № 1 (21). С. 252–260. DOI: <https://doi.org/10.32342/2523-4463-2021-1-21-26>
4. Матузкова О. П. Лінгвокультура та переклад : монографія. Одеса : Видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2022. 226 с.
5. Лисенко Л. В. Лінгвокультурологічні аспекти викладання іноземної мови у музичних ВНЗ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 69. Т. 2. С. 197–199. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.39>
6. Snigovska O., Morozov S., Broda M., Mosiievych L., Shum O. Integrating a linguocultural approach in training future foreign language specialists: Fostering organizational leadership in intercultural education. *International Journal of Organizational Leadership*. 2025. Vol. 14 (First Special Issue). P. 600–608. DOI: <https://doi.org/10.33844/ijol.2025.60503>
7. Forbes K., Evans M., Fisher L., Gayton A., Liu Y., Rutgers, D. Developing a multilingual identity in the languages classroom: The influence of an identity-based pedagogical intervention. *The Language Learning Journal*. 2021. No. 49 (4). P. 433–451. DOI: <https://doi.org/10.1080/09571736.2021.1906733>
8. 孙园园. 对外汉语初级阶段词汇教学本位观再思考. 河南教育学院学报. 哲学社会科学版. 2018. 第 37 卷, 第 1 期. 115–119页. DOI: <https://doi.org/10.13892/j.cnki.cn41-1093/i.2018.01.023> (访问日期: 15.02.2025).
9. 孙德金. 对外汉语词汇及词汇教学研究. 北京: 商务印书馆. 2006. 551页.
10. 李晋霞, 李宇明. 论词义的透明度. 语言研究. 2008. 第28卷. 第3期. 60–65页.
11. 莫言. 酒国. 努努书坊网站. 发布时间: 2012-10-12. URL: https://www.kanunu8.com/book3/8252/index.html#google_vignette (访问日期: 01.10.2025).

References

1. Kost, H. (2015). Interpretatsiia khudozhnoho tekstu metodom semantychnykh izotopii [Interpretation of a Literary Text by the Method of Semantic Isotopies]. *Inozemna filolohiia – Foreign Philology*, (128), 55–60. DOI: <https://doi.org/10.30970/fpl.2015.128.110> [in Ukrainian].
2. Jingtao, Ch. (2024). Vykladannia kytaiskoi movy u zakladakh vyshchoi osvity Ukrainy: problemy i perspektyvy [Teaching Chinese in Higher Education Institutions of Ukraine: Problems and Prospects]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti – Origins of Pedagogical Mastery*, (33), 232–237. DOI: <https://doi.org/10.33989/2075-146x.2024.33.310084> [in Ukrainian].
3. Davydchenko, I. D. (2021). Linhvokulturolohichna kompetentnist ta yii rol u fakhovomu stanovlenni maibutnykh fakhivtsiv zakladiv osvity [Linguocultural Competence and Its Role in the Professional Development of Future Specialists of Educational Institutions]. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia “Filolohichni nauky” – Bulletin of Alfred Nobel University. Series “Philological Sciences”*, 1(21), 252–260. DOI: <https://doi.org/10.32342/2523-4463-2021-1-21-26> [in Ukrainian].
4. Matuzkova, O. P. (2022). Linhvokultura ta pereklad [Linguoculture and Translation]. Odesa: Vydavets Bukaiev Vadym Viktorovych [in Ukrainian].
5. Lysenko, L. V. (2020). Linhvokulturolohichni aspekty vykladannia inozemnoi movy u muzychnykh VNZ [Linguocultural Aspects of Teaching a Foreign Language in Music Universities].

Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh – Pedagogy of Creative Personality Formation in Higher and Secondary Schools, 69(2), 197–199. DOI: <https://doi.org/10.32840/1992-5786.2020.69-2.39> [in Ukrainian].

6. Snigovska, O., Morozov, S., Broda, M., Mosiievych, L., & Shum, O. (2025). Integrating a linguocultural approach in training future foreign language specialists: Fostering organizational leadership in intercultural education. *International Journal of Organizational Leadership*, 14(First Special Issue), 600–608. DOI: <https://doi.org/10.33844/ijol.2025.60503>.

7. Forbes, K., Evans, M., Fisher, L., Gayton, A., Liu, Y., & Rutgers, D. (2021). Developing a multilingual identity in the languages classroom: The influence of an identity-based pedagogical intervention. *The Language Learning Journal*, 49(4), 433–451. DOI: <https://doi.org/10.1080/09571736.2021.1906733>.

8. Sun Yuanyuan (2018). Basic Views and Reflections on Teaching Vocabulary in the Primary Stage of Teaching Chinese as a Foreign Language. *Scientific Journal of Henan Normal College (Philosophy and Social Sciences) [online]*, 37(1), 115–119. DOI: <https://doi.org/10.13892/j.cnki.cn41-1093/i.2018.01.023> [in Chinese].

9. Sun Dejin (2006). Research on Chinese Vocabulary and Teaching Vocabulary in Teaching Chinese as a Foreign Language. Beijing: Commercial Publishing House [in Chinese].

10. Li Jinxia, Li Yuming (2008). Reflections on the Degree of Semantic Transparency of Vocabulary. *Linguistic Studies*, 28(3), 60–65 [in Chinese].

11. Mo Yan. (2012). The Republic of Wine. Nunu Bookstore. Published: October 12. Retrieved from https://www.kanunu8.com/book3/8252/index.html#google_vignette [in Chinese].

Перова С. В., Перепадя Д. О. Семантичний аналіз лексики як технологія формування мовної компоненти міжкультурної компетентності майбутніх китаєзнавців

Стаття обґрунтовує метод семантичного аналізу лексики (САЛ) як технологію формування мовної компоненти міжкультурної компетентності майбутніх китаєзнавців. Теоретичну основу становлять лінгводидактичні підходи, що інтегрують роботу з автентичним художнім текстом як носієм культурно значущих смислів і кодів; підкреслюється нерозривний зв'язок опанування мови та культури й актуальність лексико-семантичної роботи для адекватної інтерпретації авторського задуму. Метою дослідження є концептуалізація САЛ як дидактичної технології, що забезпечує осмислення денотативних, конотативних і культурних значень лексичних одиниць, розширює словниковий запас та розвиває навички контекстуального здогаду. Методика передбачає поетапну стратегію роботи із художніми текстами сучасної китайської літератури (перед-текстові, текстові, післятекстові завдання): виокремлення ключових ЛО; добір синонімів та антонімів; ідентифікацію типів граматичних зв'язків і семантичних реляцій; аналіз контекстуальних уживань; перенесення ЛО в нові комунікативні ситуації. Емпіричну базу становлять приблизно 50 тис. ієрогліфічних знаків з творів сучасних авторів; розроблено 9 вправних модулів, апробованих серед студентів бакалаврату ЛНУ імені Тараса Шевченка. Результати засвідчили стаке зростання активного словника, покращення лексико-граматичних навичок і підвищення якості інтерпретації культурних смислів; 90 % респондентів оцінили комплекс як корисний. Водночас зафіксовано труднощі з визначенням граматичних зв'язків у нерівноправних лексичних комплексах, що зумовлює потребу у візуалізації, поетапному ускладненні й розширенні пояснень. Зроблено висновок, що САЛ, інтегрований у читання художніх текстів, реалізує компетентнісну міжкультурну парадигму: формує здатність до інтерпретації смислів, розвиває критичне мислення, культуру толерантної взаємодії та мовне чуття. Перспективи подальших досліджень пов'язані з диференціацією технології за рівнями володіння китайською, індивідуалізацією цілей та уточненням інструментарію для роботи з різними типами лексичних реляцій.

Ключові слова: семантичний аналіз лексики, китайська мова, здобувачі освіти, технологія формування, компетентність, міжкультурна комунікація, художній текст.

Perova S. V., Perepadia D. O. Semantic Analysis of Lexis as a technology for developing the linguistic component of intercultural competence in future specialists in Chinese

The article substantiates the method of Semantic Analysis of Lexis (SAL) as a technology for developing the linguistic component of intercultural competence in prospective sinologists. The theoretical framework draws on linguodidactic approaches that integrate work with authentic literary texts as carriers of culturally significant meanings and codes; the study emphasizes the inseparable link between language learning and culture as well as the relevance of lexico-semantic work for the adequate interpretation of authorial intent. The aim is to conceptualize SAL as a didactic technology that enables the comprehension of the denotational, connotational, and cultural meanings of lexical items, expands learners' active vocabulary, and fosters skills of contextual inference. The methodology implements a stepwise strategy for working with contemporary Chinese literary texts (pre-reading, while-reading, and post-reading tasks): identification of key lexical items; selection of synonyms and antonyms; identification of grammatical relations and semantic relations; analysis of contextual uses; and transfer of items into new communicative situations. The empirical base comprises approximately 50,000 characters drawn from works by contemporary authors; nine task modules were designed and piloted with bachelor's students at Taras Shevchenko Luhansk National University. The findings indicate steady growth of learners' active vocabulary, improvement of lexico-grammatical skills, and enhanced interpretation of cultural meanings; 90% of respondents rated the task complex as useful. At the same time, difficulties were recorded in determining grammatical relations within non-coordinate lexical compounds, which calls for greater visualization, gradual scaffolding, and expanded explanations. It is concluded that, when integrated into literary reading, SAL operationalizes a competence-based intercultural paradigm: it develops the ability to interpret meanings, strengthens critical thinking, nurtures a culture of tolerant interaction, and refines linguistic intuition. Prospects for further research include differentiating the technology by proficiency levels in Chinese, individualizing learning goals, and refining tools for working with various types of lexical relations.

Key words: semantic analysis of lexis, Chinese language, learners, technology of formation, competence, intercultural communication, literary text.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 10.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025

Наукове видання

ВІСНИК

Луганського національного університету
імені Тараса Шевченка
(філологічні науки)

№ 2 листопад 2025

Відповідальна за випуск:
д. ф. н., доц. О. О. Крижановська
Комп'ютерна верстка – О. І. Молодецька
Коректура – Н. В. Славогородська

Підписано до друку 31.10.2025 р.
Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 14,42. Замов. № 0126/015. Наклад 200 прим.

Видавництво і друкарня – Видавничий дім «Гельветика»
вул. Інглезі, 6/1, м. Одеса, 65101
Телефон +38 (095) 934 48 28, +38 (097) 723 06 08
E-mail: mailbox@helvetic21ya.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 7623 від 22.06.2022 р.